

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГУБІН ЮРІЙ ІГОРОВИЧ

УДК 378.147:327(410) (043.3)

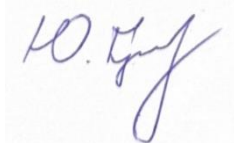
**ДИСЕРТАЦІЯ
СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В УНІВЕРСИТЕТАХ
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

011 «Освітні, педагогічні науки»

01 «Освіта / Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Губін Ю. І.

Науковий керівник – **Третько Віталій Віталійович** доктор педагогічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Губін Ю. І. Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2026.

У роботі виокремлено й теоретично узагальнено особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та обґрунтовано перспективні напрями імплементації інноваційних ідей британського досвіду в закладах вищої освіти України.

У *першому розділі* «Теоретичні засади організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин» з'ясовано стан дослідженості проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у науковій літературі; обґрунтовано методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин.

Історіографічний аналіз наукових джерел засвідчив, що, попри наявність значного доробку з дослідження самостійної навчальної діяльності, питання організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії не отримало належного системного висвітлення в порівняльно-педагогічному науковому дискурсі. Основні напрями наукових досліджень зосереджені на підвищенні ефективності автономного навчання через створення відповідних організаційно-педагогічних, методичних і цифрових умов його реалізації в університетському освітньому середовищі. Це зумовило необхідність теоретичного обґрунтування й здійснення порівняльно-педагогічного аналізу

з метою виявлення ефективних освітніх практик і можливостей їх адаптації в системі вищої освіти України.

З'ясовано, що у наукових і методичних джерелах використовується система взаємопов'язаних понять («independent learning», «self-directed learning», «autonomous learning», «student-centred learning», «self-regulated learning» тощо), кожне з яких відображає окремі аспекти організації освітнього процесу, рівень самостійності здобувачів освіти та характер педагогічного супроводу. Такий термінологічний плюралізм є обґрунтованим і репрезентує сучасну парадигму британської вищої освіти, у межах якої самостійність студента розглядається як інтегрована характеристика навчального процесу.

Встановлено, що самостійна робота студентів переосмислюється науковцями як інтегрована характеристика навчального процесу, а не як окремий структурний компонент освітньої програми. Вона інтерпретується як наскрізна компетентність, що реалізується в різних формах навчальної діяльності – від аудиторної взаємодії до позааудиторного дослідницького опрацювання матеріалу. Самостійна робота студентів є ключовим компонентом професійної підготовки, оскільки вона забезпечує розвиток академічної автономії, внутрішньої мотивації та здатності до самостійного конструювання освітньої траєкторії. Інтеграція аудиторної та позааудиторної діяльності сприяє трансформації навчальних цілей у професійно значущі орієнтири, стимулює безперервний професійний розвиток і підвищує рівень готовності майбутніх фахівців міжнародних відносин до ефективної діяльності в умовах глобалізованого середовища.

Обґрунтовано, що організація самостійної роботи студентів-міжнародників в університетському середовищі ґрунтується на інтеграції системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, контекстного, дослідницького, інформаційно-аналітичного рефлексивного та інших підходів, що зумовлено специфікою їхньої професійної підготовки, яка

поєднує аналітичну, комунікативну, дослідницьку та міжкультурну складові. З'ясовано, що реалізація зазначених підходів забезпечує системність, професійну спрямованість, індивідуалізацію та дослідницький характер самостійної роботи. Узагальнення результатів дослідження дало підстави стверджувати, що ефективність її організації визначається також дотриманням взаємопов'язаної системи загальнодидактичних та специфічних принципів, зокрема науковості, системності, послідовності, доступності, індивідуалізації, контекстності, рефлексивності, відкритості, академічної автономії, міждисциплінарності, студентоцентризму, неперервності навчання тощо. Поєднання зазначених підходів і принципів сприяє формуванню цілісного освітнього середовища, орієнтованого на розвиток автономії здобувачів освіти, їхніх дослідницьких умінь і критичного мислення.

У *другому розділі* «Дидактичні засади системи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії» представлено загальну характеристику системи організації самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців міжнародних відносин в британських університетах; обґрунтовано особливості змісту та форм організації самостійної роботи здобувачів; висвітлено методичні аспекти використання технології проектного навчання та сучасних цифрових застосунків у самостійній роботі майбутніх фахівців міжнародних відносин.

З'ясовано, що самостійне навчання є системоутворювальним компонентом освітнього процесу та ключовою умовою формування академічної автономії здобувачів. Водночас акцентовано увагу на тому, що у практиці університетів воно реалізується переважно в межах моделі керованого самостійного навчання («directed independent learning»), яка передбачає поєднання високого рівня самостійності здобувачів із чітко структурованими навчальними завданнями, визначеними результатами навчання та педагогічним супроводом. Ефективна організація самостійної

роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин ґрунтується на поєднанні академічної автономії студентів із системною педагогічною та інформаційною підтримкою, чіткою структурованістю навчальних завдань, інтеграцією самостійної діяльності у систему оцінювання та поступовим розвитком навичок саморегульованого навчання.

Зміст самостійної роботи фахівців міжнародних відносин має виразний міждисциплінарний, аналітичний і дослідницький характер, оскільки інтегрує знання з політичних наук, міжнародного права, економіки, історії, соціології та культурології. Встановлено, що така інтеграція забезпечує цілісне розуміння глобальних процесів і явищ, формує здатність до комплексного аналізу міжнародних подій, критичної інтерпретації інформації та прийняття обґрунтованих рішень. З'ясовано, що аналітична складова самостійної роботи реалізується через опрацювання наукових джерел, підготовку есе, аналітичних звітів і політичних брифів, тоді як дослідницький компонент передбачає виконання індивідуальних і групових проєктів, проведення міні-досліджень (з аналізу міжнародних ситуацій, безпекових викликів, зовнішньополітичних стратегій держав і міжнародних організацій), роботу з емпіричними даними та розвиток навичок академічного письма. Встановлено, що зміст самостійної роботи орієнтований на формування ключових професійних компетентностей, зокрема аналітичного мислення, міжкультурної комунікації, інформаційно-аналітичної грамотності, дослідницьких умінь і здатності до самостійного навчання, що забезпечує підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах динамічного міжнародного середовища.

Встановлено, що важливим інституційним механізмом підтримки самостійної роботи здобувачів у британських університетах є розвинена система академічного тьюторства. Академічний тьютор виконує функцію індивідуального педагогічного супроводу, забезпечуючи консультативну підтримку у плануванні освітньої траєкторії, вибору наукових джерел,

уточненні дослідницьких завдань та рефлексії результатів навчання. Обґрунтовано, що така модель сприяє поєднанню високого рівня автономії здобувача освіти з персоналізованою педагогічною підтримкою, підвищуючи ефективність самостійної роботи.

У провідних університетах Великої Британії самостійна робота студентів-міжнародників реалізується через інноваційні методи, прийоми та технології, серед яких: перевернутий клас (опрацювання теоретичного матеріалу до заняття з подальшим його обговоренням і практичним застосуванням), мисленнєві експерименти (моделювання гіпотетичних ситуацій для розвитку аналітичного мислення), цифровий сторітелінг (створення мультимедійних проєктів для інтерпретації міжнародних процесів), креативні проєкти (підготовка подкастів, радіопрограм тощо), а також симуляційні технології моделювання кризових ситуацій і переговорних процесів. Останні включають рольові ігри, сценарне навчання, підготовку аналітичних документів і участь у змодельованих міжнародних конфліктах, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань із практичною діяльністю, розвиток критичного мислення, комунікативних і переговорних навичок.

Встановлено, що виконання індивідуальних і групових проєктів (Project-Based Learning (PBL)) забезпечує застосування здобутих теоретичних знань у практичних умовах, формування професійних компетентностей, розвиток умінь ухвалювати самостійні рішення та критично оцінювати рішення колег, а також ефективну командну взаємодію. У процесі проєктної діяльності студенти набувають навичок професійної комунікації з різними контрагентами, зокрема із змодельованим або реальним замовником, опановують організацію роботи в умовах обмеженого часу, розподіл ролей і завдань у команді, здійснення аналізу ризиків на етапах планування та реалізації проєкту, а також оцінювання результативності командної роботи з урахуванням отриманого досвіду для подальшої професійної діяльності.

Проаналізовано роль цифрового освітнього середовища як ключового чинника організації самостійної роботи, зокрема використання платформ управління навчанням (Moodle, Blackboard, Canvas), які забезпечують структурування навчального процесу через надання доступу до навчальних матеріалів, дослідницьких завдань, методичних рекомендацій, критеріїв оцінювання та електронних ресурсів. Визначено, що для підготовки фахівців міжнародних відносин особливого значення набуває доступ до міжнародних аналітичних платформ, статистичних баз даних, правових і політичних документів, що сприяє розвитку інформаційно-аналітичної компетентності та формуванню здатності до професійного аналізу глобальних процесів.

У *третьому розділі* «Перспективи впровадження в Україні конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців міжнародних відносин» подано результати дослідження процесу організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у закладах вищої освіти України; проведено компаративний аналіз організації самостійної роботи здобувачів в Україні та Великій Британії; окреслено шляхи використання конструктивних ідей британського досвіду для вдосконалення професійної підготовки міжнародників в Україні.

З'ясовано, що самостійна навчальна діяльність у вітчизняній практиці переважно реалізується через виконання індивідуальних завдань, підготовку рефератів, аналітичних записок, курсових і кваліфікаційних робіт, проте її потенціал як системного чинника формування професійної автономії використовується недостатньою мірою. Виявлено обмежену інтеграцію самостійної роботи в аудиторний процес, недостатню частку дослідницько-орієнтованих завдань, а також нерівномірний рівень методичного та цифрового забезпечення навчальної діяльності здобувачів.

У межах компаративного аналізу організації самостійної роботи студентів в Україні та Великій Британії встановлено суттєві відмінності у підходах до її концептуалізації та практичної реалізації. Зокрема, у британській освітній моделі самостійна робота розглядається як наскрізний компонент освітнього процесу та базовий механізм формування академічної автономії студента, тоді як в українській практиці вона переважно функціонує як окремий структурний елемент навчального плану. Виявлено, що британська система характеризується високим рівнем індивідуалізації навчання, розвиненою системою тьюторського супроводу, широким використанням цифрових платформ і активним впровадженням інтерактивних та проєктно-орієнтованих методів навчання. Водночас в українській системі домінують традиційні форми організації самостійної роботи з переважанням репродуктивних і частково дослідницьких завдань.

Окреслено шляхи імплементації конструктивних ідей британського досвіду в практику підготовки фахівців міжнародних відносин в Україні. Обґрунтовано доцільність посилення ролі самостійної роботи як інтегрованої складової освітнього процесу, розвитку системи академічного тьюторства, розширення використання цифрових освітніх платформ, а також упровадження інноваційних методів навчання (кейс-методу, симуляційних технологій, проєктного та проблемно-орієнтованого навчання). Підкреслено необхідність переорієнтації освітнього процесу на формування академічної автономії, дослідницьких умінь, критичного мислення та здатності до саморегульованого навчання, що в сукупності сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше* виявлено особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії (структурування змісту на засадах принципів академічної автономії, свободи

вибору освітньої траєкторії, релевантності професійним потребам, диференціації та індивідуалізації навчання, концепції «*deep learning*»; орієнтація змісту самостійної роботи на розвиток навичок самоменеджменту, професійної автономії, критичного мислення майбутніх міжнародників; забезпечення дослідницького, аналітичного та проблемно-пошукового характеру самостійної роботи; чітке розмежування обов'язкової та рекомендованої самостійної роботи студентів; домінування дослідницько-аналітичних завдань; інтеграція індивідуальних, проєктних і колаборативних форм роботи; поєднання традиційних академічних підходів із широким використанням цифрових платформ і сервісів, систем управління навчанням Moodle, Canvas та Blackboard, які інтегрують навчальний контент, комунікацію, оцінювання та аналітику; інтеграція систем управління навчанням з широким спектром додаткових цифрових інструментів (Turnitin, Grammarly, Panopto, Mentimeter, Qualtrics, Digimap, Microsoft Teams, NVivo, EndNote, Mendeley та Zotero); використання персоналізованого цифрового профілю студента (Individual Learning Accounts, ILA); реалізація моделі інтегрованої цифрової екосистеми організації самостійної роботи (інтеграція LMS, PBL та ILA); запровадження системи академічного тьюторства); *здійснено порівняльно-педагогічний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України й обґрунтовано* можливості використання конструктивних ідей британського досвіду у вітчизняній системі вищої освіти; *удосконалено* змістове, технологічне та методичне забезпечення організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні з урахуванням конструктивних ідей британського освітнього досвіду; *подальшого розвитку набули* методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також напрями вдосконалення

професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин у вітчизняному освітньому просторі

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні науково-методичних рекомендацій «Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії», у яких визначено та обґрунтовано напрями використання конструктивних ідей британського досвіду з метою модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні. Основні положення, теоретичні висновки та джерельна база дослідження можуть бути використані в процесі оновлення та розроблення освітніх програм, робочих програм навчальних дисциплін, а також під час створення спецкурсів із порівняльної педагогіки вищої школи та професійної підготовки у сфері міжнародних відносин. Прогностичний потенціал дослідження зумовлений можливістю використання його результатів як теоретико-методологічного підґрунтя для подальших порівняльно-педагогічних розвідок у сфері вищої освіти, а також для наукових досліджень магістрантів, аспірантів і докторантів.

Ключові слова: самостійна робота, майбутні фахівці міжнародних відносин, професійна підготовка, університети, Велика Британія, зміст самостійної роботи, форми, технології, цифрові застосунки навчання, проєктно-орієнтоване навчання, автономне навчання, самокероване навчання, конструктивні ідеї, порівняльний аналіз.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Дзюба, М., Губін, Ю., & Вецало, С. (2023). Стандартизація професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин у британському

досвіді. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 55–61.
[https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-6) .

2. Губін, Ю., & Дзюба, М. (2025) Тенденції розвитку вищої освіти в Україні та Великій Британії: компаративний контекст. *Академічні візії*, 50
 DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.18989247>

3. Губін, Ю. (2025с). Самостійна робота у системі підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 149–160. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-15)

4. Губін, Ю. (2026) Загальнонаукові підходи до самостійної навчальної діяльності бакалаврів міжнародних відносин. *Перспективи та інновації науки*, 1(59), 539-548. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-539-548](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-539-548)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Губін, Ю. (2025а). Зміст освітніх програм професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин в університетах Великої Британії. У *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи =Professional Development of Personality: Problems and Perspectives* (Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 06–07 листопада 2025 р., у 2 ч.). Хмельницький: Хмельницький національний університет.

6. Губін, Ю. (2025b). Інноваційні підходи до дистанційного навчання фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. У *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів* (Тези XIV Міжнародного науково-методологічного Інтернет-семінару, 15 травня 2025 р., с. 15–17). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; Хмельницький національний університет.

7. Hubin, Yu. (2025a). Features of organizing students' independent work using ICT tools: The experience of the United Kingdom. In *Scientific achievements of contemporary society: Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference, London, United Kingdom, June 27–29, 2025*, 209–212.

8. Hubin, Yu. (2025b). Organizational and methodological features of training specialists in international communication at universities in the United Kingdom. In *Science and Technology: Challenges, Prospects and Innovations: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference, Osaka, Japan, June 19–21, 2025*, 165–168.

**Опубліковані праці, що додатково відображають наукові
результати дисертації**

9. Губін, Ю. І. (2025d). *Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії: методичні рекомендації*. Хмельницький: ХНУ.

ABSTRACT

Hubin Yu. The System for Organizing Independent Study for Future International Relations Specialists at Universities in the United Kingdom. – Qualifying scientific paper on the rights of a manuscript.

Thesis on obtaining a scientific degree of PhD in Pedagogics on a specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences. – Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, 2026.

The study identifies and theoretically generalizes the specific features of organizing independent learning of future international relations specialists at universities of the United Kingdom and substantiates the implementation of innovative ideas from British experience in higher education institutions of Ukraine.

In *Chapter One*, “Theoretical Foundations of Organizing Independent Learning of Future International Relations Specialists,” the state of research on the

problem of organizing independent learning of future international relations specialists in scholarly literature is clarified; methodological approaches and principles of organizing independent learning of future international relations specialists are substantiated.

A historiographical analysis of scholarly sources has shown that, despite a considerable body of research on independent learning activity, the issue of organizing independent learning of future international relations specialists at universities of the United Kingdom has not received sufficient systematic coverage in comparative pedagogical discourse. The main directions of research are focused on increasing the effectiveness of autonomous learning through the creation of relevant organizational-pedagogical, methodological, and digital conditions for its implementation in the university educational environment. This determined the need for theoretical substantiation and comparative pedagogical analysis in order to identify effective educational practices and possibilities for their adaptation within the higher education system of Ukraine.

It has been found that scholarly and methodological sources employ a system of interrelated concepts («independent learning», «self-directed learning», «autonomous learning», «student-centred learning», «self-regulated learning», etc.), each of which reflects certain aspects of organizing the educational process, the degree of learner autonomy, and the nature of pedagogical support. Such terminological pluralism is justified and represents the contemporary paradigm of British higher education, within which student independence is regarded as an integrated characteristic of the learning process.

It has been established that students' independent learning is reconceptualized by scholars as an integrated characteristic of the educational process rather than as a separate structural component of an educational programme. It is interpreted as a cross-cutting competence implemented through various forms of learning activity – from classroom interaction to extracurricular research-based study. Independent

learning is a key component of professional training, as it ensures the development of academic autonomy, intrinsic motivation, and the ability to independently construct one's educational trajectory. The integration of classroom and extracurricular activities contributes to transforming learning goals into professionally significant orientations, stimulates continuous professional development, and increases the readiness of future international relations specialists for effective activity in a globalized environment.

It has been substantiated that the organization of independent learning of international relations students in the university environment is based on the integration of systemic, activity-based, competence-based, learner-centred, contextual, research-based, information-analytical, reflective, and other approaches, which is determined by the specific character of their professional training combining analytical, communicative, research, and intercultural components. It has been found that the implementation of these approaches ensures systematicity, professional orientation, individualization, and a research-based character of independent learning. The generalization of research findings allows us to state that its effectiveness is also determined by adherence to an interconnected system of general didactic and specific principles, namely scientificity, systematicity, consistency, accessibility, individualization, contextuality, reflexivity, openness, academic autonomy, interdisciplinarity, student-centredness, continuity of learning, etc. The combination of these approaches and principles contributes to the formation of a holistic educational environment oriented toward the development of student autonomy, research skills, and critical thinking.

In *Chapter Two*, “Didactic Foundations of the System of Organizing Independent Learning of Future International Relations Specialists at Universities of the United Kingdom,” a general description of the system of organizing independent learning activity of future international relations specialists at British universities is presented; the peculiarities of the content and forms of organizing students’

independent learning are substantiated; methodological aspects of using project-based learning technology and modern digital applications in independent learning are highlighted.

It has been found that independent learning is a system-forming component of the educational process and a key condition for the development of learners' academic autonomy. At the same time, attention is focused on the fact that in university practice it is implemented mainly within the model of directed independent learning, which combines a high degree of student autonomy with clearly structured learning tasks, defined learning outcomes, and pedagogical support. Effective organization of independent learning of future international relations specialists is based on the combination of students' academic autonomy with systematic pedagogical and informational support, clear structuring of learning tasks, integration of independent activity into the assessment system, and gradual development of self-regulated learning skills.

The content of independent learning of international relations specialists has a pronounced interdisciplinary, analytical, and research-oriented character, as it integrates knowledge from political science, international law, economics, history, sociology, and cultural studies. Such integration ensures a holistic understanding of global processes and phenomena, forms the ability for comprehensive analysis of international events, critical interpretation of information, and making well-grounded decisions. It has been found that the analytical component of independent learning is implemented through the study of scholarly sources, preparation of essays, analytical reports, and policy briefs, while the research component involves individual and group projects, mini-research studies (on international situations, security challenges, foreign policy strategies of states and international organizations), work with empirical data, and the development of academic writing skills. It has been established that the content of independent learning is oriented toward the formation of key professional competences, including analytical

thinking, intercultural communication, information-analytical literacy, research skills, and the ability for lifelong independent learning, which ensures the training of a competitive specialist capable of effective activity in a dynamic international environment.

It has been established that an important institutional mechanism supporting students' independent learning at British universities is the developed system of academic tutoring. An academic tutor performs the function of individual pedagogical support by providing consultative assistance in planning the educational trajectory, selecting scholarly sources, clarifying research tasks, and reflecting on learning outcomes. It has been substantiated that such a model contributes to combining a high level of learner autonomy with personalized pedagogical support, thus increasing the effectiveness of independent learning.

At leading universities of the United Kingdom, independent learning of international relations students is implemented through innovative methods, techniques, and technologies, including the flipped classroom (studying theoretical material before class followed by discussion and practical application), thought experiments (modelling hypothetical situations to develop analytical thinking), digital storytelling (creating multimedia projects for interpreting international processes), creative projects (preparing podcasts, radio programmes, etc.), as well as simulation technologies for modelling crisis situations and negotiation processes. The latter include role plays, scenario-based learning, preparation of analytical documents, and participation in simulated international conflicts, which ensure the integration of theoretical knowledge with practical activity and the development of critical thinking, communication, and negotiation skills.

It has been established that the implementation of individual and group projects (Project-Based Learning, PBL) ensures the application of acquired theoretical knowledge in practical conditions, the formation of professional competences, the development of skills for independent decision-making and critical

evaluation of colleagues' decisions, as well as effective teamwork. In the process of project activity, students acquire skills of professional communication with various stakeholders, including simulated or real clients, master work organization under time constraints, distribution of roles and tasks within a team, risk analysis at the planning and implementation stages, and evaluation of team performance results with regard to the experience gained for future professional activity.

The role of the digital educational environment as a key factor in organizing independent learning has been analysed, in particular the use of learning management platforms (Moodle, Blackboard, Canvas), which ensure the structuring of the educational process by providing access to learning materials, research tasks, methodological recommendations, assessment criteria, and electronic resources. It has been determined that, for training specialists in international relations, access to international analytical platforms, statistical databases, legal and political documents acquires special significance, as it promotes the development of information-analytical competence and the ability for professional analysis of global processes.

In *Chapter Three*, "Prospects for Implementing Constructive Ideas of British Experience in Organizing Independent Learning Activity of Future International Relations Specialists in Ukraine," the results of studying the process of organizing independent learning of future international relations specialists in higher education institutions of Ukraine are presented; a comparative analysis of organizing students' independent learning in Ukraine and the United Kingdom is carried out; ways of using constructive ideas of British experience to improve the professional training of international relations specialists in Ukraine are outlined.

It has been found that in domestic practice independent learning activity is mainly implemented through individual assignments, preparation of reports, analytical papers, course papers, and qualification theses; however, its potential as a systemic factor in forming professional autonomy is used insufficiently. Limited integration of independent learning into classroom activities, an insufficient share of

research-oriented tasks, and an uneven level of methodological and digital support for students' learning activity have been identified.

Within the framework of comparative analysis of organizing students' independent learning in Ukraine and the United Kingdom, significant differences in approaches to its conceptualization and practical implementation have been established. In particular, in the British educational model independent learning is considered a cross-cutting component of the educational process and a basic mechanism for forming students' academic autonomy, whereas in Ukrainian practice it functions mainly as a separate structural element of the curriculum. It has been revealed that the British system is characterized by a high level of learning individualization, a developed tutoring support system, wide use of digital platforms, and active implementation of interactive and project-oriented learning methods. At the same time, the Ukrainian system is dominated by traditional forms of organizing independent learning with the predominance of reproductive and partially research-based tasks.

Ways of implementing constructive ideas of British experience into the practice of training international relations specialists in Ukraine have been outlined. The expediency of strengthening the role of independent learning as an integrated component of the educational process, developing the system of academic tutoring, expanding the use of digital educational platforms, and introducing innovative teaching methods (case method, simulation technologies, project-based and problem-based learning) has been substantiated. The necessity of reorienting the educational process toward the formation of academic autonomy, research skills, critical thinking, and the ability for self-regulated learning has been emphasized, which in total will contribute to improving the quality of professional training of future international relations specialists in Ukraine.

The scientific novelty of the obtained research results lies in the following: *for the first time*, the specific features of organizing independent learning of future

international relations specialists at universities of the United Kingdom have been identified, namely: structuring the content on the basis of the principles of academic autonomy, freedom of choosing an educational trajectory, relevance to professional needs, differentiation and individualization of learning, and the concept of deep learning; orientation of independent learning content toward the development of self-management skills, professional autonomy, and critical thinking of future international relations specialists; ensuring the research-based, analytical, and problem-solving character of independent learning; clear differentiation between compulsory and recommended independent work; predominance of research-analytical tasks; integration of individual, project-based, and collaborative forms of work; combination of traditional academic approaches with the extensive use of digital platforms and services, including learning management systems Moodle, Canvas, and Blackboard, which integrate learning content, communication, assessment, and analytics; integration of learning management systems with a wide range of additional digital tools (Turnitin, Grammarly, Panopto, Mentimeter, Qualtrics, Digimap, Microsoft Teams, NVivo, EndNote, Mendeley, and Zotero); use of a personalized student digital profile (Individual Learning Accounts, ILA); implementation of a model of an integrated digital ecosystem for organizing independent learning (integration of LMS, PBL, and ILA); and introduction of an academic tutoring system.

A comparative pedagogical analysis of organizing independent learning of future international relations specialists at universities of the United Kingdom and Ukraine *has been carried out*, and possibilities for applying constructive ideas of British experience in the domestic higher education system *have been substantiated*.

The content-related, technological, and methodological support for organizing independent learning of future international relations specialists in Ukraine *has been improved*, taking into account constructive ideas of British educational experience.

Further development has been given to methodological approaches and principles of organizing independent learning of future international relations specialists, as well as to directions for improving the professional training of future international relations specialists within the domestic educational environment.

The practical significance of the obtained results lies in the development of methodological recommendations entitled “Organization of Independent Learning of Future International Relations Specialists: The Experience of the United Kingdom,” which determine and substantiate the directions for using constructive ideas of British experience in order to modernize the professional training of future international relations specialists in Ukraine. The main provisions, theoretical conclusions, and source base of the study may be used in updating and developing educational programmes, syllabi, and special courses in comparative higher education pedagogy and professional training in the field of international relations. The prognostic potential of the study is determined by the possibility of using its results as a theoretical and methodological basis for further comparative pedagogical research in higher education, as well as for scholarly studies by master’s students, doctoral students, and postdoctoral researchers.

Keywords: independent learning, future international relations specialists, professional training, universities, the United Kingdom, content of independent learning, forms, technologies, digital learning applications, project-based learning, autonomous learning, self-directed learning, constructive ideas, comparative analysis.

LIST OF AUTHOR’S PUBLICATIONS

Publications that reflect the main findings of the thesis

1. Dziuba, M., Hubin, Yu., & Vetsalo, S. (2023). Standartyzatsiia profesiinoi pidhotovky bakalavriv z mizhnarodnykh vidnosyn u brytanskomu dosvidi. [Standardization of Bachelor's Degree Programs in International Relations Based on

the British Experience]. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 55–61. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-6) .

2. Hubin, Yu., & Dziuba, M. (2025) Tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini ta Velykii Brytanii: komparatyvnyi kontekst [Trends in Higher Education in Ukraine and the United Kingdom: A Comparative Perspective]. *Akademichni vizii* [Academic Visions], 50 DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.18989247>

3. Hubin, Yu. (2025c). Samostiina robota u systemi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv mizhnarodnykh vidnosyn Velykoi Brytanii [Independent Study in the UK's System for Training Future International Relations Professionals]. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 149–160. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-15)

4. Hubin, Yu. (2026) Zahalnonaukovi pidkhody do samostiinoi navchalnoi diialnosti bakalavriv mizhnarodnykh vidnosyn. [General academic approaches to independent learning among undergraduate students in international relations]. *Perspektyvy ta inovatsii nauky* [The Future and Innovations in Science], 1(59), 539–548. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-539-548](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-539-548)

Publications that validate scientific findings of the thesis

5. Hubin, Yu. (2025a). Zmist osvitnikh prohram profesiinoi pidhotovky bakalavriv mizhnarodnykh vidnosyn v universytetakh Velykoi Brytanii [Curricula for bachelor's degree programs in international relations at higher education institutions in the United Kingdom]. U Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy = Professional Development of Personality: Problems and Perspectives (Materialy KhIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Khmelnytskyi, 06–07 lystopada 2025 r., u 2 ch.). Khmelnytskyi: Khmelnytskyi natsionalnyi universytet.

6. Hubin, Yu. (2025b). Innovatsiini pidkhody do dystantsiinoho navchannia fakhivtsiv mizhnarodnykh vidnosyn v universytetakh Velykoi Brytanii [Innovative Approaches to Distance Learning for International Relations Specialists at

Universities in the United Kingdom]. U Rozvytok porivnialnoi profesiinoi pedahohiky u konteksti hlobalizatsiinykh ta intehtatsiinykh protsesiv (Tezy XIV Mizhnarodnoho naukovo-metodolohichnoho Internet-seminaru, 15 travnia 2025 r., s. 15–17). Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy; Khmelnytskyi natsionalnyi universytet.

7. Hubin, Yu. (2025a). Features of organizing students' independent work using ICT tools: The experience of the United Kingdom. In *Scientific achievements of contemporary society: Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference*, London, United Kingdom, June 27–29, 2025, 209–212.

8. Hubin, Yu. (2025b). Organizational and methodological features of training specialists in international communication at universities in the United Kingdom. In *Science and Technology: Challenges, Prospects and Innovations: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference*, Osaka, Japan, June 19–21, 2025, 165–168.

Publications that additionally reflect scientific results of the thesis

9. Hubin, Yu. I. (2025d). *Orhanizatsiia samostiinoi roboty maibutnikh fakhivtsiv mizhnarodnykh vidnosyn: dosvid Velykoi Brytanii: metodychni rekomendatsii [Organizing Independent Study for Future International Relations Specialists: The British Experience: Methodological Recommendations. Prospects and Innovations in Science]*. Khmelnytskyi: KhNU.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень.....	25
Вступ.....	26
1 Теоретичні засади організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин	34
1.1 Проблема організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у науковій літературі	34
1.2 Методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин	50
Висновки до першого розділу.....	72
2 Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії	75
2.1. Загальна характеристика системи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії	75
2.2 Зміст, форми та методи самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин	95
2.3. Використання технології проєктного навчання у самостійній роботі майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії.....	111
2.4 Використання цифрових платформ та засобів в організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії.....	122
2.5 Індивідуалізація навчання майбутніх фахівців міжнародних відносин засобами цифрових технологій.....	135
Висновки до другого розділу.....	142

3 Перспективи впровадження в Україні конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин.....	145
3.1 Порівняльний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах України та Великої Британії	145
3.2 Рекомендації щодо впровадження конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної роботи в систему професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні	156
Висновки до третього розділу.....	175
Висновки.....	177
Список використаних джерел.....	184
Додатки.....	210

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

QAA – Quality Assurance Agency for Higher Education;

CATS – Credit Accumulation and Transfer Scheme;

LMS – Learning Management Systems;

VLE – Virtual Learning Environment;

ILA – Individual Learning Accounts;

PBL – problem-based learning;

RBL – research-based learning;

SBL – simulation-based learning;

ATS – Academic Tutoring System;

PA – Policy Analysis;

SS – Security Studies;

SPSS – Statistical Package for the Social Sciences\$

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії зумовлена сучасними трансформаціями вищої освіти, що відбуваються під впливом глобалізаційних процесів, інтернаціоналізації освітнього простору та зростання вимог до якості професійної підготовки фахівців. У сучасному суспільстві знань особливого значення набуває здатність здобувачів освіти до самостійного опанування інформації, її критичного осмислення, аналітичної обробки та практичного застосування у професійній діяльності. Для майбутніх фахівців міжнародних відносин ці компетентності є ключовими, оскільки їхня професійна діяльність передбачає роботу в умовах інформаційної невизначеності, прийняття обґрунтованих рішень, здійснення міжкультурної комунікації та аналіз глобальних політичних і економічних процесів.

Водночас модернізація професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин потребує переосмислення організації їхньої самостійної роботи з урахуванням конструктивних ідей зарубіжного досвіду, зокрема університетів Великої Британії. Британська система вищої освіти посідає провідні позиції у світових рейтингах і характеризується послідовною реалізацією принципів студентоцентрованого навчання, академічної доброчесності, індивідуалізації освітніх траєкторій та розвитку автономії здобувачів освіти. Організація самостійної роботи у британських університетах ґрунтується на поєднанні дослідницької, аналітичної та практикоорієнтованої діяльності здобувачів, що забезпечується ефективними моделями освітнього процесу, внутрішніми системами якості та широким використанням інноваційних технологій навчання.

Сучасні підходи до організації самостійної роботи у британських закладах вищої освіти сприяють формуванню високого рівня професійної

компетентності майбутніх фахівців міжнародних відносин, зокрема їхньої автономності, відповідальності за результати навчання та здатності до безперервного професійного розвитку. В українській системі вищої освіти організація самостійної роботи майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин потребує подальшого теоретичного осмислення та методичного вдосконалення. Існуючі підходи не повною мірою забезпечують формування у здобувачів здатності до навчальної автономії, самоменеджменту та безперервного професійного розвитку. У зв'язку з цим вивчення теоретичних засад і практичних механізмів організації самостійної роботи у британських університетах є науково доцільним і становить основу для їх адаптації до умов вітчизняної системи вищої освіти.

Теоретичну й практичну цінність для дослідження порушеної проблеми становлять наукові розвідки українських і зарубіжних учених (Бойко, 2008; Буряк, 2012; Ганаба, 2023; Гриньова, & Кононова, 2021; Князян, 2007; Кучерявий, 2014; Луценко 2002; Малихін, 2009; Романова, 2003; Солдатенко, 2006; Тамаркіна, 2011; Ісаєва, Соловей, & Летуновська, 2020; Шайдур, 2003; Thomas, Hockings, Ottaway, & Jones, 2015; Green, 2014; Cowan, 2025; McKendry, & Boyd, 2012; Pratiwi, & Waluyo, 2023; Mansour, 2025; Kinsella, Wyatt, Nestor, & Rackard, 2024 та ін.), в яких висвітлено дидактичні засади організації та активізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти питання контролю та управління самостійною роботою здобувачів; упровадження інноваційних технологій навчання у закладах вищої освіти; особливості організації самостійної роботи у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин; зарубіжний досвід організації самостійної роботи здобувачів освіти; психологічні аспекти розвитку навчальної самостійності учасників освітнього процесу; методичні засади підготовки фахівців міжнародних відносин; а також організаційно-педагогічні особливості професійної підготовки

міжнародників у зарубіжних країнах. Аналіз науково-педагогічних джерел дає підстави стверджувати, що проблема організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії не була предметом спеціального комплексного дослідження у вітчизняній педагогічній науці.

Аналіз теорії та практики з означеної проблеми слугує підґрунтям для виокремлення низки *суперечностей* між: потребою інтеграції української системи вищої освіти до європейського освітнього простору, що передбачає врахування ефективних моделей організації самостійної роботи фахівців міжнародних відносин, і недостатнім рівнем системного вивчення та узагальнення досвіду університетів Великої Британії у цьому напрямі; зростаючими вимогами до професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин, зокрема щодо розвитку автономності, аналітичного мислення та здатності до неперервного навчання, і недостатньою ефективністю організації їхньої самостійної роботи у вітчизняних закладах вищої освіти; необхідністю впровадження якісних освітніх трансформацій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин відповідно до світових стандартів і недостатньою готовністю закладів вищої освіти до створення ефективних умов організації самостійної роботи здобувачів освіти; потребою оновлення змісту підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин та недосконалістю навчально-методичного забезпечення організації їхньої самостійної роботи; необхідністю використання інноваційних форм, методів і педагогічних технологій організації самостійної роботи здобувачів і недостатнім рівнем їх практичної реалізації в освітньому процесі.

Необхідність розв'язання окреслених суперечностей, актуальність і недостатній рівень наукової розробленості порушеної проблеми, а також важливість обґрунтування оптимальних шляхів її вирішення зумовили вибір

теми дослідження **«Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію підготовлено відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (ДР № 0119U103663), «Психолого-педагогічні засади професійно-особистісного розвитку фахівців в умовах трансформації суспільства» (ДР № 0125U003711). Тема дисертації затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 3 від 27.10.2022 р.).

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей організації самостійної роботи фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та обґрунтуванні можливостей використання конструктивних ідей британського досвіду в системі вищої освіти України.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії.

Предмет дослідження – система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії.

Відповідно до мети роботи сформульовано такі **завдання**:

- 1) з'ясувати стан опрацювання проблеми дослідження у педагогічній теорії та практиці;
- 2) дослідити особливості структурування змісту самостійної роботи фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії;
- 3) вивчити специфіку впровадження технології проектно-орієнтованого навчання фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії;

4) схарактеризувати особливості використання сучасних цифрових засобів організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії;

5) виконати порівняльно-педагогічний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України; обґрунтувати можливості використання конструктивних ідей британського досвіду в Україні.

Для розв'язання окреслених завдань і досягнення поставленої мети на різних етапах наукового пошуку використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація для обґрунтування поняттєво-категоріального апарату наукового пошуку, роботи з науковою літературою, нормативно-правовими документами, фактами й даними; *компаративний* – для аналізу та узагальнення зарубіжних підходів до організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин; *структурно-функціональний* аналіз для з'ясування змістових і процесуальних особливостей організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії; *компаративно-педагогічний* – для порівняння і виявлення подібних і відмінних підходів щодо організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України; *пошуковий* – для формування узагальнених висновків, виявлення раціонального і практично ціннісного у наукових роботах з порівняльної професійної педагогіки; *прогностичний* – для обґрунтування шляхів використання конструктивних ідей британського досвіду для України; *емпіричні* – спостереження, бесіди зі студентами й викладачами.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше* виявлено особливості організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії

(структурування змісту на засадах принципів академічної автономії, свободи вибору освітньої траєкторії, релевантності професійним потребам, диференціації та індивідуалізації навчання, концепції «deep learning»; орієнтація змісту самостійної роботи на розвиток навичок самоменеджменту, професійної автономії, критичного мислення майбутніх міжнародників; забезпечення дослідницького, аналітичного та проблемно-пошукового характеру самостійної роботи; чітке розмежування обов'язкової та рекомендованої самостійної роботи студентів; домінування дослідницько-аналітичних завдань; інтеграція індивідуальних, проєктних і колаборативних форм роботи; поєднання традиційних академічних підходів із широким використанням цифрових платформ і сервісів, систем управління навчанням Moodle, Canvas та Blackboard, які інтегрують навчальний контент, комунікацію, оцінювання та аналітику; інтеграція систем управління навчанням з широким спектром додаткових цифрових інструментів (Turnitin, Grammarly, Panopto, Mentimeter, Qualtrics, Digimap, Microsoft Teams, NVivo, EndNote, Mendeley та Zotero); використання персоналізованого цифрового профілю студента (Individual Learning Accounts, ILA); реалізація моделі інтегрованої цифрової екосистеми організації самостійної роботи (інтеграція LMS, PBL та ILA); запровадження системи академічного тьюторства); *здійснено порівняльно-педагогічний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії та України й обґрунтовано можливості використання конструктивних ідей британського досвіду у вітчизняній системі вищої освіти; удосконалено змістове, технологічне та методичне забезпечення організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні з урахуванням конструктивних ідей британського освітнього досвіду; подальшого розвитку набули методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також напрями вдосконалення*

професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин у вітчизняному освітньому просторі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні методичних рекомендацій «Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії», у яких визначено та обґрунтовано напрями використання конструктивних ідей британського досвіду з метою модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні. Основні положення, теоретичні висновки та джерельна база дослідження можуть бути використані в процесі оновлення та розроблення освітніх програм, робочих програм навчальних дисциплін, а також під час створення спецкурсів із порівняльної педагогіки вищої школи та професійної підготовки у сфері міжнародних відносин. Прогностичний потенціал дослідження зумовлений можливістю використання його результатів як теоретико-методологічного підґрунтя для подальших порівняльно-педагогічних розвідок у сфері вищої освіти, а також для наукових досліджень магістрантів, аспірантів і докторантів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 141/172 від 30.12.2025 р.), Національного університету «Львівська політехніка» (довідка №67-01-48 від 13.01.2026 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (№03-24/01/147 від 13.01.2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, подані в роботі, отримані автором самостійно. У статті Дзюба, Губін, & Вецало (2023) «Стандартизація професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин у британському досвіді» автором визначено зміст програмних результатів та основні вимоги до професійної компетентності бакалаврів з міжнародних відносин. У статті Губін, & Дзюба (2025) «Тенденції розвитку вищої освіти в

Україні та Великій Британії: компаративний контекст» автору належить аналіз британської моделі вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й висновки дисертації представлено та обговорено на науково-практичних конференціях і семінарах: міжнародних – «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2025), «Scientific Achievements of Contemporary Society» (London, United Kingdom, 2025), «Science and Technology: Challenges, Prospects and Innovations» (Osaka, Japan, 2025). Результати дослідження обговорено на засіданнях і наукових семінарах кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету (2022 – 2026 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано у 9 науково-методичних працях, серед яких: 4 наукові статті (з них 2 – у співавторстві) у фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 4 публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій; 1 методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації – 297 сторінок, із них основного тексту – 162 сторінки. У дослідженні використано 251 джерело, зокрема 151 – англійською мовою. Робота містить 9 таблиць, 11 рисунків, 18 додатків на 88 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1.1. Проблема організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у науковій літературі

Проблема організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти посідає важливе місце в сучасному науково-педагогічному дискурсі. Це зумовлено трансформаціями освітнього простору, посиленням ролі студентоцентрованого навчання та зростанням значущості навчальної автономії. У вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці накопичено значний теоретичний і емпіричний матеріал, присвячений різним аспектам самостійної навчальної діяльності: дидактичним засадам її організації, підходам до планування, контролю та педагогічного супроводу, ролі у формуванні професійних компетентностей, критичного мислення та навчальної автономії.

Окремий напрям становлять дослідження, присвячені організації самостійної роботи у процесі підготовки фахівців міжнародних відносин. У них акцентується необхідність формування аналітичних, дослідницьких і комунікативних умінь, здатності до роботи з великими масивами інформації, критичного аналізу глобальних процесів та прийняття обґрунтованих рішень у складних умовах професійної діяльності.

Попри наявність значної кількості наукових праць, аналіз джерельної бази дає підстави констатувати відсутність цілісного системного дослідження організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. Невирішеними залишаються питання структурно-змістових характеристик самостійної роботи в межах освітніх програм з міжнародних відносин, механізмів її інтеграції у навчальний процес,

особливостей педагогічного супроводу та оцінювання результатів самостійної діяльності.

Витоки ідей самостійного навчання в українській педагогічній традиції сягають ідей провідних класиків педагогічної думки. К. Ушинський розглядав самостійну діяльність як окремий предмет педагогічного аналізу і наголошував на необхідності поєднання педагогічного керівництва з розвитком самостійності учнів як умови глибокого й усвідомленого засвоєння знань (Ушинський, 1950). Важливою є його теза про формування ефективних способів самостійної діяльності з раннього віку, розвиток внутрішньої мотивації та здатності до самостійного здобуття знань – не лише з книжкових джерел, а й із навколишнього середовища, досвіду та рефлексії. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського розвиває ці ідеї: вчений розглядав самостійну пізнавальну діяльність як основу становлення особистості, здатної до саморозвитку та відповідальності за результати власного навчання (Сухомлинський, 1987).

У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. самостійна робота набула статусу самостійного напряму наукових досліджень. У працях вітчизняних учених обґрунтовано її сутність як невід'ємного компонента освітнього процесу, визначено функції, форми, методи та умови ефективної організації (Солдатенко, 2006; Малихін, 2009; Кузьмінський, 2005).

Різноманіття підходів до тлумачення поняття «самостійна робота» у сучасній психолого-педагогічній науці засвідчує багатогранність і складність цієї дефініції. У фаховій літературі другої половини ХХ – початку ХХІ ст. самостійна робота студентів інтерпретується як: форма навчальної діяльності; метод навчання і самоосвіти; вид індивідуальної та колективної навчальної діяльності; засіб організації та управління освітнім процесом; засіб засвоєння знань і формування умінь. Така багатовекторність трактувань свідчить про поліфункціональний характер самостійної роботи та її значущість у системі

професійної підготовки (Бірта & Бургу, 2014; Бугра, 2016; Локарєва & Бажміна, 2021; Ортинський, 2009; Фіцула, 2006).

В «Енциклопедії освіти» (2008, с. 804) поняття «самостійна робота студентів» визначено як планову індивідуальну або колективну навчальну діяльність, що виконується за завданням викладача під його методичним керівництвом, проте без безпосередньої участі в процесі виконання.

Досліджуючи специфіку самостійної роботи здобувачів вищої освіти, Сулима (2021) виокремлює її зовнішні та внутрішні ознаки. До зовнішніх ознак належать: опосередковане методичне керівництво викладача, відсутність його безпосередньої участі у процесі виконання завдань, спрямованість діяльності на засвоєння системи знань і формування культури самостійної праці, а також прояв у здобувачів активності, самоорганізованості й самоконтролю. До внутрішніх ознак відносять: наявність внутрішньої мотивації та усвідомлення мети діяльності, мобілізацію інтелектуальних і вольових зусиль, застосування різнорівневих форм пізнавальної активності (репродуктивної, аналітичної, творчої), а також уміння до саморегуляції й об'єктивного оцінювання власних результатів.

Узагальнення наукових підходів дає підстави визначати самостійну роботу студентів як планову індивідуальну або групову навчально-пізнавальну діяльність, що здійснюється за завданням викладача, під його методичним керівництвом і контролем, але без безпосередньої участі в процесі виконання. Її сутність полягає в самостійному опрацюванні навчального матеріалу, пошуку та аналізі інформації, виконанні практичних завдань, розвитку критичного мислення й умінь саморегуляції.

Вагомий внесок у концептуалізацію категорії самостійності здійснили Бриль та Унтілова (2011), які розглядають її як інтегративну властивість особистості, що визначається сукупністю набутих знань, умінь і навичок, а також специфікою ставлення суб'єкта до процесу діяльності та її результатів.

Дослідники виокремлюють три рівні сформованості самостійності: дезінтегрований (фрагментарне засвоєння навичок без уміння їх застосування), сугестивний (механічне відтворення дій відповідно до вимог навчального процесу) та інтегрований (усвідомлене й активне використання набутих умінь як самоцінної мети діяльності). Дослідниця Тамаркіна (2011), своєю чергою, визначає самостійність студентів як особистісну характеристику, що виявляється у стійкості пізнавальних потреб, здатності до саморегуляції навчальної мотивації та рефлексії якості виконуваних дій.

Поняття «діяльність», що є базовим для розуміння самостійної роботи, у довідкових виданнях трактується як форма активного ставлення людини до навколишнього світу і самої себе (Біленький & Козловець, 2006), а у педагогічній науці – як форма психічної активності суб'єкта, спрямована на пізнання і перетворення світу та самого себе (Гончаренко, 1997, с. 98). Навчальна діяльність є навчальною за сутністю, професійною за спрямованістю і наближеною до майбутньої практики за змістом. Її ефективність визначається наявністю адекватних внутрішніх мотивів – прагнення до оволодіння узагальненими способами дій і особистісного зростання (Тамаркіна, 2011).

Важливим є розмежування понять «самостійна робота» і «самостійна навчальна діяльність»: останнє має ширший змістовий обсяг. Вітчизняні науковці (Бурак, 2012; Малихін, 2009) обґрунтовують, що самостійна навчальна діяльність є вищим рівнем організації освітньої діяльності, а самостійна робота — її необхідною складовою. Самостійна робота студентів реалізується як у межах аудиторних занять, так і поза ними, охоплюючи процеси сприйняття, осмислення, відтворення та самостійного здобуття знань (Малихін, 2014). Семантичний обсяг поняття «діяльність» є ширшим: воно охоплює «роботу» як конкретний вид діяльності, ядро якої утворює пізнавальне завдання (Рогова, 1997; Ткаченко, 2008).

Дослідник Бугра (2016) розглядає самостійну навчальну діяльність як складне, багатовимірне особистісне утворення, що інтегрує систему взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів і передбачає свідоме застосування методів цілепокладання, планування, організації, оцінювання, рефлексії та корекції власних дій. Науковиця Попадич (2023) визначає самостійну роботу студентів як форму організації взаємодії, що поєднує індивідуальну та групову роботу у співпраці з викладачем і виконує розвиваючу, інформаційно-навчальну, стимулювальну, виховну та дослідницьку функції.

У вітчизняній педагогічній науці самостійну роботу класифікують за кількома ознаками. За місцем проведення та характером педагогічної підтримки розрізняють: аудиторну, позааудиторну та самостійну роботу під контролем викладача у форматі індивідуальних занять. За рівнем обов'язковості – обов'язкову (передбачену навчальними планами: підготовка до занять, курсові та кваліфікаційні роботи), бажану (науково-дослідницька діяльність, участь у конференціях) і добровільну (участь у конкурсах, олімпіадах). За рівнем творчої активності – репродуктивну, реконструктивну, евристичну та дослідницьку (Бурак, 2007; Туркот, 2011). Ця класифікація засвідчує багатофункціональний характер самостійної роботи та її значний потенціал для розвитку академічної автономії.

Самостійна робота трактується як форма організації навчання (Бурак, 2012), вид навчальної діяльності (Кравчук, 2015), система умов організації освітнього процесу (Малихін, 2009; Гурська, 2014; Бойко, 2007) або компонент професійної підготовки (Сурякова, 2011). Така багатоманітність підходів свідчить про складність і багатогранність досліджуваного феномена (Коновал, 2012; Кремень & Ковбасюк, 2014). Науковець Коновал (2012) підкреслює, що самостійна робота виконує важливу особистісно-розвивальну функцію:

сприяє інтелектуальному розвитку, формуванню стресостійкості, самостійності та мотивації до самоактуалізації (с. 19).

Зазначена проблематика відображена у широкому колі наукових досліджень вітчизняних науковців. Зокрема, обґрунтовано дидактичні умови організації самостійної навчальної діяльності (Бойко, 2007; Гурська, 2014; Коновал, 2012; Кравчук, 2015; Солдатенко, 2006; Тихонович; Черноус, 2008); розроблено індивідуально орієнтовані підходи до її організації (Бугра, 2016); досліджено питання контролю та педагогічного управління самостійною роботою (Головко, 2000; Журавська, 1999; Кучерявий, 2014); узагальнено окремі аспекти зарубіжного досвіду (Сулим, 2005а, 2005б, 2005с); висвітлено психологічні засади формування навчальної самостійності особистості (Костюк, 1989).

На думку науковців, характер педагогічної взаємодії істотно впливає на формування навчальної мотивації, адекватної самооцінки, упевненості у власних можливостях і розвитку самоконтролю (Костюк, 1989). Ефективність самостійної роботи значною мірою залежить від педагогічного супроводу: науково обґрунтованого планування завдань, моделювання змісту й етапів діяльності, систематичного моніторингу результатів, своєчасного зворотного зв'язку та внесення корективів відповідно до навчальних потреб здобувачів.

У нормативно-правовому полі самостійна робота є невід'ємним складником організації освітнього процесу у закладах вищої освіти. За даними ЮНЕСКО, її частка у структурі навчального часу студентів становить 50–70 %. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014), самостійна робота визначається як основний засіб опанування навчального матеріалу у позааудиторний час, а її обсяг, як правило, становить від однієї третини до чотирьох п'ятих загального навчального навантаження з дисципліни.

Водночас у межах підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин наявні наукові праці висвітлюють переважно окремі аспекти самостійної

роботи. Комплексних досліджень, присвячених її організації в системі підготовки міжнародників з урахуванням специфіки їхньої фахової діяльності, залишається обмаль. Особливо відчутним є брак порівняльно-педагогічних досліджень, що охоплювали б досвід університетів Великої Британії, де самостійна робота є структуроутворювальним компонентом освітнього процесу. Аналіз нормативно-правових актів і практичного досвіду дає підстави констатувати комплекс системних проблем: домінування репродуктивних форм, недостатнє використання дослідницьких і проблемно-орієнтованих завдань, обмежене впровадження цифрових інструментів, недостатній рівень сформованості навичок саморегульованого навчання та академічної відповідальності.

Отже, самостійна робота студентів постає не лише формою організації навчання, а й важливим механізмом формування академічної автономії, відповідальності за результати власної діяльності та готовності до безперервного фахового розвитку.

Витоки ідей самостійного навчання у зарубіжній педагогічній думці сягають античної філософії. У працях Плутарха обґрунтовано положення про необхідність розглядати учня як активного суб'єкта пізнання (Swain, 1990). Сократ розробив діалогічний метод навчання, спрямований на стимулювання самостійного мислення (Plato, 1997). Ці положення стали теоретичним підґрунтям сучасних концепцій студентоцентрованого навчання. У педагогіці Нового часу Rousseau (2001) обґрунтував необхідність формування здатності до самостійного пізнання як провідного результату освіти; Locke (1693/1996) акцентував розвиток самодисципліни та внутрішньої мотивації; Comenius (1982) підкреслював значення допитливості і самостійного застосування знань; Diesterweg (1956) наголошував, що знання, здобуті без власних зусиль, не стають справжнім надбанням індивіда (Левківський, 2003). Польські науковці зробили вагомий внесок у концептуалізацію самостійності як

антиподу пасивної репродуктивної позиції (Tomaszewski, 1970): Okoń (1964) підкреслює, що визначальною умовою розвитку самостійності є активна навчально-пізнавальна діяльність і розв'язання проблемних завдань; Sośnicki (1956) обґрунтовує алгоритм самостійної пізнавальної діяльності — від усвідомлення мети до самоконтролю.

На початку XXI ст. поширення ідей компетентнісного підходу та концепцій навчальної автономії зумовило формування у зарубіжній педагогіці цілісного наукового напрямку, присвяченого дослідженню самоспрямованого та саморегульованого навчання. Самостійна робота трактується як інтегративний процес, що поєднує когнітивні, метакогнітивні та мотиваційні компоненти і забезпечує здатність здобувачів до навчання впродовж життя (Zimmerman, 2002, 2009; Knowles, 1975; Holec, 1981).

Проблема організації самостійної роботи студентів розглядається зарубіжними науковцями у контексті студентоцентрованої освітньої парадигми, цифровізації освіти та інтернаціоналізації освітнього простору. Особлива увага приділяється розробленню моделей керованого самостійного навчання, використанню інформаційно-комунікаційних технологій, забезпеченню педагогічного супроводу та зворотного зв'язку.

Для здійснення зіставного аналізу означеної проблематики необхідне звернення до педагогічної концептології з метою уточнення та систематизації ключових категорій: «самостійна навчальна діяльність», «саморегульоване навчання», «самоспрямоване навчання», «автономне навчання», «незалежне навчання» та з'ясування їхніх змістових меж і взаємозв'язків. Варіативність і часткова синонімічність термінологічного апарату ускладнюють однозначне трактування зазначених понять у науковому дискурсі.

Аналіз наукового доробку засвідчує, що в британській педагогічній традиції для позначення феномену самостійної роботи використовується широкий спектр семантично споріднених термінів: «self-regulated learning»

(саморегульоване навчання), «self-directed learning» (самоспрямоване навчання), «independent learning» (незалежне навчання), «autonomous learning» (автономне навчання), «individual study» (індивідуальне навчання), «open learning» (відкрите навчання), «flexible learning» (гнучке навчання) тощо (Meyer, Haywood, Sachev, & Faraday, 2008).

Поняття «self-regulated learning» визначається Zimmerman (2002) як процес, у якому студенти активно контролюють власні когнітивні, мотиваційні та поведінкові аспекти навчання. Marcou (2005) конкретизує три взаємопов'язані компоненти цього процесу: метакогнітивний (усвідомлення способів організації діяльності), когнітивний (ефективні стратегії опрацювання інформації) та мотиваційний (усвідомлення значущості навчання і внутрішня готовність до діяльності). Holec (1981) пов'язує ефективність саморегульованого навчання з відповідальністю студента за цілепокладання, виокремлюючи статичний тип (дотримання заздалегідь визначеної програми) і динамічний (гнучке коригування діяльності в процесі її реалізації). Dickenson (1987) розмежовує «саморегульоване» та «самоспрямоване навчання»: останнє описує ситуацію виконання самостійної роботи без прямого контролю викладача, де ключовим є особистісне ставлення студента і готовність до відповідальних рішень.

Поняття «self-directed learning» концептуально розроблене Knowles (1975). Воно описує процес, за якого студенти самостійно визначають навчальні потреби, формулюють цілі, обирають ресурси й оцінюють результати навчання. Candy (1991) трактує самоспрямоване навчання як багатовимірне явище, що поєднує ознаки процесу, методу та освітньої філософії, у межах якої студент здобуває знання завдяки власним зусиллям і розвиває здатність до критичної самооцінки. Brockett і Niemstra (1991) ототожнюють автономне й самоспрямоване навчання, підкреслюючи їхню спільну орієнтацію на активну суб'єктну позицію.

Поняття «independent learning» у документах QAA (2019; 2023) розглядається як ключова характеристика університетського навчання: студент повинен поступово переходити від керованого навчання до самостійного аналізу інформації і відповідальності за результати. Knight (1996) акцентує, що ключовою ознакою незалежного навчання є самостійне виконання студентом завдань без сторонньої допомоги. Broad (2006) конкретизує: незалежне навчання передбачає відповідальність студента за визначення навчальних потреб, постановку цілей, планування діяльності та добір ресурсів за умови консультативної підтримки викладача. Meyer et al. (2008) інтерпретують незалежне навчання як форму діяльності, у межах якої студент приймає рішення, спрямовані на задоволення власних освітніх потреб.

Поняття «autonomous learning» акцентує вищий рівень навчальної самостійності. Benson (2001) підкреслює, що воно передбачає не лише самостійне виконання завдань, а й прийняття відповідальності за визначення цілей і вибір ресурсів, причому рівень автономії може варіюватися від повної до часткової. Brookfield (1985) ототожнює самонавчання і автономне навчання. Окрему групу становлять поняття «open learning» та «flexible learning», що описують організаційні моделі з широким доступом до навчальних ресурсів і можливістю адаптації темпу навчання (Gibbs, 2006; Biggs & Tang, 2011), а також «self-access learning» — організацію ресурсних центрів і цифрових платформ.

Однак, як зазначає Candy (1991), надмірна насиченість академічного дискурсу термінами-синонімами призводить до ситуації, за якої одні й ті самі поняття описують відмінні педагогічні явища. Подібну позицію обстоює Broad (2006). Детальний порівняльний аналіз понять «самоінструкування», «самонавчання», «автономне навчання», «самоспрямоване навчання», «незалежне навчання» та «дистанційне навчання» здійснив Jones (2012), розмежувавши їх за ступенем автономії та формами педагогічного супроводу.

Зокрема, у широкому значенні «самоінструктування» охоплює навчальну діяльність студентів поза аудиторією без контролю викладача (Dickenson, 1987); у вузькому — це цілеспрямований процес здобуття знань, що здійснюється автономно, однак залишається органічним доповненням аудиторної підготовки.

Порівняльну характеристику ключових термінів самостійного навчання у британській педагогічній традиції подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика термінів самостійного навчання у британському педагогічному дискурсі

Термін	Сутність	Рівень автономії	Роль викладача	Застосування у УК НЕ
Self-regulated learning	Самостійне планування, моніторинг і оцінювання власного навчання	Високий	Наставник, зворотний зв'язок	Дослідницькі завдання, есе, рефлексивні журнали
Self-directed learning	Самостійне визначення цілей, ресурсів і способів навчання	Високий	Консультант, фасилітатор	Індивідуальні проекти, dissertation
Self-directed active learning	Активне дослідницьке та проблемне навчання	Високий	Модератор	PBL, семінари, case studies
Self-instruction	Самостійне опрацювання матеріалів за інструкціями	Середній	Розробник курсу	Онлайн-курси, дистанційне навчання
Self-learning	Самоосвіта поза формальною структурою	Різний	Мінімальна	Додаткові освітні ресурси

Self-access learning	Вільний доступ до навчальних ресурсів	Середній–високий	Консультант	Resource centres, LMS
Independent learning	Самостійна навчальна діяльність у межах програми	Високий	Академічний наставник	Coursework, reading lists
Autonomous learning	Повна навчальна автономія	Дуже високий	Партнер	Дослідницька діяльність
Individual study	Індивідуальна робота студента	Середній	Тьютор	Tutorials, supervision
Open learning	Відкрита модель освіти	Різний	Організатор середовища	Дистанційні програми
Flexible learning	Гнучка організація навчального процесу	Різний	Дизайнер курсу	Blended learning

Складено автором на основі: Meyer, Haywood, Sachev & Faraday (2008); Candy (1991); Jones (2012); QAA (2019, 2023).

Зарубіжні дослідники доводять, що ефективність самостійної роботи безпосередньо залежить від рівня внутрішньої мотивації та здатності здобувача до саморегуляції. Lo, Yeung та Wong (2024) у порівняльному дослідженні студентів Гонконгу та Великої Британії доводять, що навчальна мотивація та навички самостійного навчання формуються під впливом культурного контексту освітнього середовища. Автори акцентують, що у західноєвропейських університетах переважає модель автономного навчання, тоді як в азійських освітніх системах значущу роль відіграє структурована педагогічна підтримка.

Anyichie та Butler (2023) наголошують, що мотивація і залученість студентів у навчальну діяльність є ситуативно зумовленими та залежать від складності завдання, рівня підтримки викладача та соціально-освітнього контексту: самостійне навчання функціонує як динамічна взаємодія між студентом, завданням і середовищем. Bremner та Forbes-McKay (2022) розглядають самостійне навчання як комплекс практичних умінь — планування, моніторингу та оцінювання власної діяльності, наголошуючи на ролі викладача як фасилітатора, а не лише джерела знань. Harvey та Chickie-Wolfe (2007) пропонують практичні стратегії формування навчальної автономії через структуровані завдання і поступове зменшення зовнішнього контролю. Susiani та ін. (2022) підтверджують прямий зв'язок між навчальним середовищем і рівнем мотивації студентів до самостійної роботи.

У контексті цифровізації освіти Vinikas (2023) підкреслює, що сучасне самостійне навчання значною мірою підтримується цифровими технологіями, які забезпечують доступ до освітніх ресурсів та персоналізацію навчального процесу. Terry та Hayfield (2020) обґрунтовують застосування рефлексивного тематичного аналізу як інструменту дослідження освітніх практик, що дозволяє глибше інтерпретувати суб'єктивний досвід студентів. Parkin (2021) у дослідженні досвіду міжнародних студентів у Великій Британії акцентує, що перехід до самостійного навчання є складним адаптаційним процесом, що потребує розвитку академічної грамотності, міжкультурної компетентності та навичок саморегуляції.

Самостійна навчальна діяльність студентів у Великій Британії сформувалася в процесі тривалої еволюції педагогічної думки. Аналіз наукових джерел і нормативних документів дозволяє виокремити чотири якісно відмінні етапи (див. рисунок 1.1).

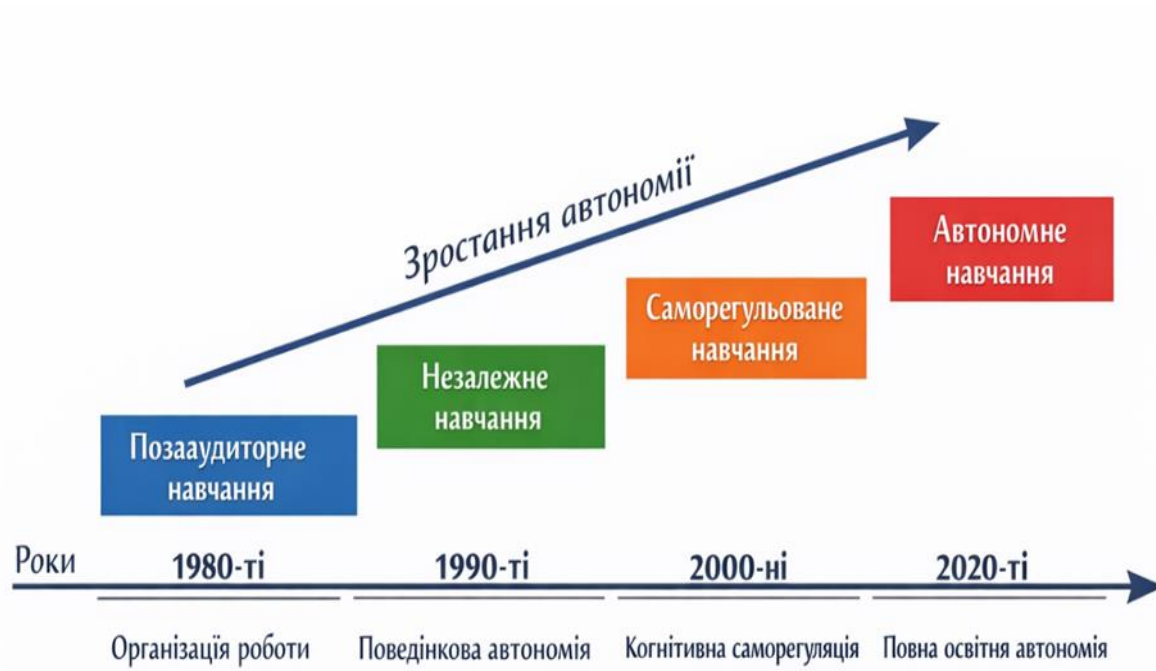

Рисунок 1.1 – Еволюція форм самостійного навчання студентів у Великій Британії.

Перший етап (1980-ті рр.): позааудиторне навчання (extra-mural learning). У 1980-х рр. самостійна робота розглядалася переважно в організаційному вимірі як виконання завдань, визначених викладачем, поза аудиторними заняттями. Відкритий університет (The Open University, 1969) став першим системним прецедентом масштабної позааудиторної навчальної діяльності. Dickenson (1987) зафіксував подвійність поняття «self-instruction»: у широкому значенні – позааудиторна навчальна активність; у вузькому – цілеспрямований автономний процес, органічно пов'язаний із аудиторною підготовкою. Роль викладача залишалася домінуючою; ключовим критерієм якості вважалася точність відтворення знань.

Другий етап (1990-ті рр.): незалежне навчання (independent learning). Відбулося суттєве концептуальне зрушення: самостійна робота почала інтерпретуватися через категорію «independent learning», що акцентує ставлення студента до власної навчальної діяльності. Knight (1996)

підкреслював, що ключовою ознакою незалежного навчання є здатність студента виконувати завдання без сторонньої допомоги. Candy (1991) концептуалізував «self-directed learning» як процес, метод і освітню філософію. Brockett і Niemstra (1991) ототожнювали автономне й самоспрямоване навчання. Knowles (1975) заклав теоретичне підґрунтя в концепції андрагогіки. Broad (2006) встановив суттєву варіативність у розумінні «independent learning». На цьому етапі акцентується мотиваційний вимір самостійності.

Третій етап (2000-ні рр.): саморегульоване навчання (self-regulated learning). Домінуючою концепцією стало саморегульоване навчання, теоретичне обґрунтування якого пов'язують із дослідженнями Zimmerman (2002, 2009). Концепція акцентує внутрішні когнітивні, метакогнітивні та мотиваційні механізми управління навчанням. Теорія конструктивного узгодження (Biggs, 1996; Biggs & Tang, 2011) закріпила за самостійною роботою статус ключового механізму досягнення запланованих результатів навчання. Дослідження McKendry і Boyd (2012) емпірично підтвердило суттєву розбіжність між розумінням самостійного навчання з боку викладачів (саморегуляція, критичне мислення, відповідальність) і студентів (управління часом, виконання завдань без контролю).

Четвертий етап (2020-ті рр.): автономне навчання (autonomous learning). Сучасний етап характеризується переходом до концепції, де студент постає повноправним агентом власної освітньої траєкторії. Venson (2001) визначає автономне навчання як здатність самостійно брати відповідальність за визначення цілей, вибір ресурсів і оцінювання результатів. Аналітичний звіт Higher Education Academy зафіксував, що в британській вищій освіті реалізується модель «directed independent learning» – поєднання високого рівня автономії з чітко структурованими завданнями та педагогічним супроводом. Документи QAA (2023) нормативно закріпили самостійне навчання як

ключову характеристику університетського освітнього процесу (Thomas, et. al, 2015)

Аналіз чотирьох етапів засвідчує послідовний перехід від організаційного розуміння (виконання позааудиторних завдань) через поведінкове (незалежне виконання без зовнішнього контролю) і когнітивне (саморегуляція навчальних стратегій) до суб'єктного та автономного (повна відповідальність студента за освітню траєкторію). Кожен наступний етап не витісняє попередній, а поглиблює і розширює зміст феномену самостійної навчальної діяльності.

Важливе значення для теоретичного осмислення проблеми має дослідження McKendry і Boyd (2012): висновок авторів є принциповим – формування самостійності не є спонтанним процесом, а потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки і системного впровадження відповідних освітніх практик. У аналітичному звіті Thomas, Hockings, Ottaway і Jones (2015) підкреслено, що на початкових етапах навчання студенти схильні використовувати репродуктивні стратегії, тоді як формування аналітичних умінь відбувається поступово, а ефективність самостійної діяльності значною мірою залежить від наявності підтримувального освітнього середовища.

У контексті підготовки студентів-міжнародників у британських університетах самостійна робота реалізується через різноманітні види навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності: самостійну підготовку до занять із використанням аналітичних стратегій, підготовку академічних текстів (есе, policy papers, аналітичні огляди), виконання порівняльних досліджень із залученням міжнародних баз даних, участь у симуляціях дипломатичних переговорів. Зазначені види діяльності сприяють формуванню дослідницької компетентності, критичного мислення та міжкультурної комунікації.

Отже, аналіз наукової літератури засвідчує складність і багатовимірність феномена самостійної роботи студентів, що виявляється у різноманітності термінологічних інтерпретацій і варіативності акцентів у його теоретичному осмисленні. Незважаючи на термінологічний плюралізм, усі зазначені поняття відображають єдиний процес – самостійне здобуття студентом знань і формування вмінь, необхідних для успішної фахової підготовки. Ядром самостійної роботи є навчальна проблема або дослідницьке завдання, що потребує аналітичного та критичного опрацювання. У британському контексті самостійна робота інтерпретується як наскрізна компетентність, реалізована у різних формах навчальної діяльності та нормативно закріплена як ключовий компонент університетської освіти.

1.2. Методологічні підходи та принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин

Теоретичне підґрунтя дослідження проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин формується на перетині кількох взаємопов'язаних наукових підходів і концепцій, що відображають сучасні тенденції розвитку вищої освіти та професійної підготовки. Аналізуючи самостійну роботу майбутніх фахівців міжнародних відносин у вітчизняному і зарубіжному досвіді, ми систематизували наявний теоретичний та емпіричний матеріал і змоделивали процес самостійної навчальної діяльності бакалаврів цієї спеціальності. Теоретичне узагальнення результатів дослідження та рефлексія власного досвіду дали підстави обґрунтувати концептуальні засади самостійної навчальної діяльності фахівців міжнародних відносин в умовах розвитку ступеневої освіти України (Отіч, 2010).

Визначення методологічних підходів виступає ключовим регулятивом у побудові теоретичного знання, оскільки саме вони закладають підґрунтя для подальшого осмислення інших складових педагогічної діяльності — мети, принципів, форм, методів і прийомів. Обґрунтоване виокремлення підходів забезпечує формування цілісної теоретико-логічної основи для аналізу, інтерпретації, опису, проектування та моделювання педагогічних систем і явищ. Водночас підходи дають змогу окреслити сукупність взаємопов'язаних способів теоретичного пізнання, адекватних певній науковій ідеї.

Поняття «методологічний підхід» є широко вживаним у науковому дискурсі, проте його змістове наповнення та місце в системі суміжних дефініцій залишаються дискусійними. У науковій літературі представлено різні підходи до його тлумачення: попри численні спроби соціологів-методологів уточнити сутність цього поняття, єдності у його інтерпретації не досягнуто. Нерідко такі категорії, як «доктрина», «парадигма», «методологічний підхід», «методологічна позиція», «дослідницька програма», «епістемологічна модель», використовуються як близькі за змістом або навіть синонімічні. Спираючись на підхід Дубасенюк (2008), трактуємо «підхід» як специфічну форму пізнавальної та практичної діяльності, що реалізується у процесі аналізу педагогічних явищ під визначеним кутом зору, як стратегію дослідження та базову ціннісну орієнтацію, яка визначає позицію дослідника.

Поділяємо також наукову позицію Отич (2010), відповідно до якої в сучасній педагогічній науці поряд із усталеними методологічними підходами дедалі більшого значення набувають новітні – полісуб'єктний, креативний, медіологічний, семіотичний, герменевтичний, феноменологічний, цивілізаційний, холістичний, – що корелюють із актуальними освітніми трансформаціями. Водночас варто наголосити, що застосування лише одного підходу є недостатнім для повного розкриття сутності досліджуваного явища. Саме тому у межах даного дослідження використовується комплекс

взаємодоповнювальних методологічних підходів, які найбільшою мірою відповідають поставленій науковій проблемі та забезпечують належне обґрунтування її концептуальних засад.

Методологічною основою обґрунтування самостійної роботи фахівців міжнародних відносин слугують сучасні освітні парадигми, теорії пізнання, теорії міжнародних відносин, загальнофілософські ідеї та підходи.

У сучасних умовах глобалізації, інтенсивного розвитку міжнародних політичних, економічних і безпекових процесів підготовка фахівців у галузі міжнародних відносин потребує якісно нового освітнього підходу. Фахівці мають володіти не лише ґрунтовними теоретичними знаннями, а й сформованими навичками самостійного аналізу міжнародних подій, роботи з різноманітними джерелами інформації, критичного мислення, прийняття обґрунтованих рішень і безперервного професійного саморозвитку. У цьому контексті особливого значення набуває самостійна навчальна діяльність студентів як провідний чинник формування їхньої академічної та професійної автономії.

Проблема організації самостійної навчальної діяльності має глибоке теоретичне підґрунтя й розглядалася як у класичних педагогічних концепціях, так і в сучасних дослідженнях вищої освіти. Значний внесок у її осмислення зробив Dewey (1938), який обґрунтував діяльну природу навчання та розглядав самостійну активність студента як ключову умову формування освітнього досвіду й особистісних компетентностей. Культурно-історичний підхід до розуміння навчальної самостійності запропонував Vygotsky (1978), наголошуючи на ролі самостійної діяльності в межах зони найближчого розвитку та її значенні для розвитку вищих психічних функцій. Когнітивні механізми самостійного пізнання були детально проаналізовані Piaget (1970), який трактував навчальну автономію як процес активного конструювання знань суб'єктом навчання

У сучасних дослідженнях вищої освіти проблема самостійної навчальної діяльності розглядається в контексті формування автономії та компетентностей студентів. Науковці аналізують психолого-педагогічні умови розвитку навчальної автономії у процесі самостійної роботи (Альохіна & Криклива, 2021). Ідеї навчальної автономії та безперервного самостійного навчання отримали подальший розвиток у працях Field, (2000), який розглядає самостійну навчальну діяльність як основу освіти впродовж життя. Практико-орієнтовані інструменти організації самостійного навчання через технологію ментальних карт запропонували зарубіжні дослідники (Buzan & Buzan, 1993). Вагомим є також внесок Kolb (1984), який представив модель експериментального навчання, де самостійне осмислення досвіду виступає ключовою ланкою освітнього циклу. Для міждисциплінарних галузей, зокрема міжнародних відносин, концептуально важливою є теорія «constructive alignment», у межах якої самостійна робота студентів розглядається як необхідна умова узгодження цілей, змісту та результатів навчання (Biggs, 1996; Biggs & Tang, 2011).

Упродовж останніх років проблема організації самостійної навчальної діяльності студентів активно розробляється в працях українських науковців у контексті трансформації вищої освіти, цифровізації навчального процесу та переходу до компетентнісної парадигми. Дослідники розглядають самостійну роботу здобувачів вищої освіти як найвищу форму професійного становлення та особистісного розвитку, обґрунтовуючи її роль у формуванні автономії, відповідальності та здатності до безперервної освіти (Vitvytska, 2023).

Коростянець та Недялкова (2021) аналізували особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання, акцентуючи увагу на зміні ролі викладача та посиленні саморегуляції навчальної діяльності (Коростянець & Недялкова, 2021). Pershukova, Nikolska & Vasiukovych (2022) доводять, що цілеспрямована організація самостійної роботи сприяє

формуванню відповідальності за власні освітні результати та розвитку метакогнітивних умінь. Khalymon & Shevchenko (2024) досліджували рівень сформованості навчальної автономії майбутніх фахівців і визначили ключові мотиваційні, когнітивні та організаційні чинники, що впливають на ефективність самостійної навчальної діяльності. Теоретичні засади організації самостійної навчальної діяльності студентів узагальнено також у публікації (Вересоцька, 2020).

Зазначені праці підтверджують потребу у спеціалізованих дослідженнях із урахуванням специфіки підготовки бакалаврів міжнародних відносин, вимог міждисциплінарної освіти та глобального професійного середовища.

Системний підхід. Багатовимірність, складність і поліаспектний характер проблеми організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин зумовлюють необхідність її осмислення в межах системного підходу. Доцільність використання положень загальної теорії систем і системного аналізу у педагогічних дослідженнях ґрунтовно обґрунтовано у працях Людвіг фон Берталанфі (Bertalanffy, 2003). Застосування системного підходу дає змогу ідентифікувати структурні компоненти педагогічних систем, встановити їх системотвірні та функціональні зв'язки, а також проаналізувати здатність суб'єктів освітнього процесу до самоорганізації й творчого конструювання власної багатовекторної діяльності.

Сутність системного підходу в освітньому контексті полягає у розгляді освітніх явищ різного рівня – від національної системи освіти до окремих методів навчання й творчих завдань – як взаємопов'язаних педагогічних систем різного масштабу. При цьому відносно автономні елементи досліджуються не ізольовано, а в контексті їх взаємодії з іншими складниками, що уможливорює виявлення інтегративних властивостей і якісних характеристик як окремих компонентів, так і системи в цілому.

Методологічною основою системного підходу є прагнення до наукового відтворення цілісності, структурованості та впорядкованості досліджуваних об'єктів.

Реалізація системного підходу здійснюється через сукупність базових принципів. Принцип цілісності передбачає розгляд системи як єдності, що водночас виступає підсистемою систем вищого рівня, де всі елементи функціонують відповідно до спільних цілей і завдань навчання. Принцип ієрархічності відображає підпорядкованість елементів і наявність між ними відносин субординації. Принцип структурності акцентує на впорядкованості системи через об'єднання елементів у підсистеми за визначеними ознаками. Принцип множинності передбачає можливість використання різних моделей і підходів для опису як окремих компонентів, так і системи загалом, що забезпечує багатовимірність її наукового аналізу.

Системний підхід передбачає розгляд навчального процесу як цілісної системи, де самостійна діяльність студентів інтегрується з усіма компонентами освітньої програми – лекціями, семінарами, практичними заняттями та оцінюванням. Для бакалаврів міжнародних відносин це означає, що самостійне вивчення таких дисциплін, як міжнародне право, дипломатична практика, політичні системи, має бути узгоджене з іншими елементами навчального процесу, забезпечуючи комплексне засвоєння знань і навичок. Наприклад, студенти можуть готувати аналітичні проєкти з «Міжнародного права» або «Політології», проводити порівняльний аналіз міжнародних угод у «Дипломатичних студіях», складати звіти на основі матеріалів лекцій та семінарів. Такий підхід сприяє формуванню системного мислення та цілісного сприйняття професійних задач.

Діяльнісний підхід. Реалізація концепції дослідження неможлива без урахування ролі суб'єктів процесу навчання – студента і викладача, які постійно взаємодіють із навколишнім світом у процесі його пізнання та між

собою у процесі міжособистісного спілкування. Тому методологія діяльнісного підходу є невід'ємною складовою дослідження. Відповідно до цього підходу реалізація освітньої мети професійної підготовки майбутнього фахівця-міжнародника досягається через навчально-дослідницьку діяльність суб'єктів навчання, яка має бути адекватною майбутній професійній діяльності, наповнювати традиційні й новітні навчальні форми діяльнісним змістом та моделювати на теоретичному й практичному рівнях функції майбутнього фаху.

Теоретичні основи діяльнісного підходу закладено у працях Vygotsky (1978) і Dewey (1938), які розглядали навчання як форму активної суб'єктивної діяльності. Діяльнісний підхід акцентує увагу на активному залученні студентів у навчальний процес через виконання конкретних завдань, що підтверджують сучасні дослідження (Vitvytska, 2023; Khalymon & Shevchenko, 2024).

У британському досвіді виокремлюють такі етапи, що забезпечують максимізацію та збагачення суб'єктного досвіду в процесі навчання: актуалізація індивідуального досвіду студента; актуалізація змісту навчання; рефлексія нового навчально-наукового досвіду; активізація та підтримка самостійної активності. Такий підхід реалізується через рольові ігри та симуляції переговорів у дисципліні «Міжнародні відносини та конфліктологія», кейс-стаді з врегулювання міжнародних конфліктів у курсі «Глобальна політика». Для майбутніх фахівців міжнародних відносин це може включати розробку аналітичних доповідей, моделювання міжнародних переговорів, участь у рольових іграх, що стимулює формування практичних навичок у сфері міжнародної політики і дипломатії.

Діяльнісний підхід визначає самостійну роботу як систему цілеспрямованих дій студента, спрямованих на розв'язання реальних або змодельованих міжнародних проблем. Основою є: виконання реальних

завдань міжнародного аналізу (аналіз резолюцій ООН, рішень ЄС, заяв НАТО); розробка «policy recommendations» для урядових структур або міжнародних організацій; моделювання кризових ситуацій і роботи дипломатичних місій; самостійне опрацювання політичних кейсів (Близькосхідний конфлікт, Brexit, Індо-Тихоокеанська стратегія). У цьому контексті самостійна робота виступає як індивідуальний модуль діяльності, а викладач виконує роль фасилітатора, надаючи методичні орієнтири та критерії оцінювання.

Компетентнісний підхід. Концептуальним орієнтиром для побудови теорії нашого дослідження є компетентнісний підхід. Стратегію вищої освіти складає формування і становлення професійної компетентності фахівця, здатного вирішувати не лише стандартні, а й нестандартні, творчі завдання. Ця стратегія починаючи із середини 1980-х рр. активно впроваджувалась у системах університетської освіти Великої Британії, США, Канади, Австрії, Нідерландів та інших країн. Серед факторів, що зумовили втілення компетентнісного підходу в навчальний процес, виокремлюють: тиск роботодавців із особливими вимогами до випускників; необхідність підвищення конкурентоспроможності на ринку праці; потреба у створенні єдиного європейського освітнього простору й умов для нострифікації дипломів (Бідюк, 2009).

Компетентнісний підхід має інтегративний характер, оскільки поєднує положення системного, синергетичного, комплексного, особистісного та діяльнісного підходів. У межах цього підходу результат освітнього процесу інтерпретується не лише як засвоєння суми знань, умінь і навичок, а як сформована компетентність особистості. Остання постає як набута характеристика, що забезпечує успішну соціалізацію та професійну самореалізацію індивіда, передбачаючи зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань до розвитку здатності ефективно діяти,

застосовувати набуті знання та досвід у практичній діяльності (Пометун, 2004).

Компетентнісний підхід орієнтований на формування у студентів певних фахових компетентностей – знань, умінь, навичок і ціннісних установок (Mukan, Chubinska & Zhongjun, 2023). У контексті міжнародних відносин це охоплює аналітичне мислення, комунікативні та міжкультурні компетентності, навички критичного оцінювання міжнародних подій та прийняття рішень у фахових ситуаціях. Самостійна робота спрямована на розвиток цих компетентностей через підготовку есе, аналітичних записок, дослідницьких проєктів і презентацій. Наприклад, у межах курсу «Міжнародна безпека» студенти можуть розробляти стратегії врегулювання кризових ситуацій, а в «Дипломатичній практиці» – готувати рекомендації для міжнародних організацій.

Компетентнісний підхід визначає структуру самостійної роботи відповідно до конкретних фахових і академічних результатів навчання. Для спеціальності «International Relations» це насамперед: аналітичні компетентності («policy analysis», «risk assessment», «geopolitical forecasting»); дослідницькі компетентності («conducting independent research», «working with primary sources»); комунікативні й дипломатичні компетентності («briefing, negotiation», «written communication»); критичне та стратегічне мислення. Таким чином, зміст самостійної роботи структурується навколо тих видів діяльності, які забезпечують формування прогностичних, аналітичних та комунікативних умінь: «briefing papers», «position papers», policy memos, моделювання переговорів, робота з кейсами міжнародних організацій.

Особистісно орієнтований підхід. Гуманізація сучасного освітнього середовища зумовлює необхідність розгляду студента як активного суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності та процесу становлення й розвитку його особистості. У зв'язку з цим розроблення теоретичних засад концепції

неможливе без опори на методологію особистісно орієнтованого підходу, який визначає специфіку взаємодії викладача і студентів через інтеграцію аксіологічного, когнітивного та особистісного компонентів.

Аксіологічний компонент передбачає формування системи ціннісних орієнтацій, що визначають смислові пріоритети навчальної діяльності. Особистісний компонент ґрунтується на розвитку рефлексивних здібностей здобувачів освіти, а також процесів самопізнання, саморегуляції та самовдосконалення в контексті соціальної взаємодії. Когнітивний компонент спрямований на забезпечення пізнавальної активності особистості через оволодіння системою наукових знань про людину, суспільство, культуру та природу, що формує цілісне світоглядне бачення (Бельмаз, 2010).

Особистість особистісно орієнтованої освіти полягає у забезпеченні розвитку кожного індивіда як суб'єкта пізнання. Таке навчання ґрунтується на визнанні права індивіда обирати способи самореалізації в пізнавальній та інших видах діяльності, а також виявленні подібностей і відмінностей світосприйняття, своєрідності й спільності життєвих цінностей, які сприяють самовизначенню особистості в ході соціальної взаємодії.

Особистісно орієнтований підхід передбачає врахування індивідуальних особливостей студентів, їхніх здібностей, інтересів і мотивації (Jarvis, Holford & Griffin, 2003). Це означає надання свободи у виборі тем досліджень, форм роботи (групові чи індивідуальні проєкти), а також підтримку розвитку самостійності, ініціативності та лідерських якостей. Наприклад, студенти можуть обирати тему дослідницької роботи в курсі «Сучасні міжнародні процеси», визначати методи збору інформації та форми презентації результатів, або реалізовувати індивідуальні проєкти в дисципліні «Міжнародна економіка». Такий підхід сприяє розвитку автономії та мотивації до навчання.

Студентоцентрований підхід. Важливе значення має студентоцентрований підхід, відповідно до якого здобувач освіти виступає активним суб'єктом навчальної діяльності, відповідальним за власну освітню траєкторію. У межах цього підходу самостійна робота набуває статусу провідної форми організації навчання, що забезпечує розвиток академічної автономії, саморегуляції та навичок навчання впродовж життя. Ідеї студентоцентрованого навчання широко представлені у працях британських дослідників підкреслено, що ефективність навчання зростає тоді, коли студенти активно залучені до пізнавальної діяльності, а освітній процес спрямований на досягнення чітко визначених результатів навчання (Biggs, 1996; Gibbs, 2006; Biggs & Tang, 2011).

У контексті підготовки фахівців міжнародних відносин студентоцентрований підхід реалізується через систематичне залучення до аналізу міжнародних кейсів, підготовку дослідницьких проєктів, участь в академічних дискусіях. Стратегія студентоцентрованого навчання вже з середини 1980-х рр. активно впроваджується в системах університетської освіти Великої Британії, США та інших країн, стаючи основою студентської автономії та відповідальності за власний освітній результат.

Контекстний підхід. Контекстний підхід передбачає, що навчання повинно відбуватися з урахуванням соціального, політичного, економічного та культурного контексту. У підготовці бакалаврів міжнародних відносин це означає інтеграцію реальних міжнародних подій, політичних криз, дипломатичних практик та сучасних міжнародних проблем у завдання для самостійної роботи, що дозволяє студентам застосовувати знання в реальних або наближених до практики ситуаціях.

Переважає більшість британських університетів використовує модульну систему, у межах якої самостійна діяльність структурується за тематичними блоками: теорія міжнародних відносин; безпекові студії;

регіональні студії; міжнародне право; міжнародні організації; глобальне врядування. У кожному модулі визначено види самостійних завдань, обсяг самостійної роботи (зазвичай 70 % від «total workload»), очікувані результати, критерії оцінювання та рекомендовані джерела. Наприклад, студенти аналізують діяльність ООН або НАТО в курсі «Міжнародне право прав людини», оцінюють політичні та економічні наслідки міжнародних рішень у «Глобальній політиці», готують аналітичні записки на основі актуальних подій у дисципліні «Міжнародна безпека». Це дозволяє формувати здатність адаптуватися до реальних міжнародних ситуацій.

Дослідницький підхід. Цей підхід є домінантним у програмах з міжнародних відносин провідних британських університетів, особливо у закладах групи Russell Group. Значний внесок у розвиток цієї концепції зробили британські дослідники Healey & Jenkins (2009), які обґрунтували підхід «research-based learning», відповідно до якого студенти залучаються до дослідницької діяльності вже на ранніх етапах навчання (Healey & Jenkins, 2009). Самостійна робота у межах цього підходу структурується як академічне мінідослідження: формулювання дослідницького питання; робота з первинними джерелами (міжнародні договори, заяви держав, архівні документи, статистичні бази); критичний аналіз теоретичних підходів (реалізм, конструктивізм, лібералізм, постструктуралізм); порівняльний аналіз регіональних кейсів (відносини ЄС–Велика Британія, суперництво США–Китай); підготовка «research essay» або розділів дисертації.

Дослідницький підхід у підготовці студентів-міжнародників включає: аналіз міжнародних політичних процесів; роботу з академічними базами даних; підготовку аналітичних есе; проведення порівняльних досліджень; розробку «policy papers». Зміст самостійної діяльності моделюється як послідовність етапів проведення академічного дослідження, що сприяє

формуванню академічної зрілості, інформаційної грамотності та аналітичної автономії студентів.

Інформаційно-аналітичний підхід. Інформаційно-аналітичний підхід спрямований на розвиток навичок збору, обробки та критичного аналізу інформації. Він акцентує здатність студента самостійно збирати, аналізувати, синтезувати та критично оцінювати інформацію з різних джерел. Для бакалаврів міжнародних відносин це реалізується через роботу з міжнародними документами, статистичними даними, аналітичними звітами, науковими публікаціями та медіаресурсами. Наприклад, студенти готують аналітичні записки про міжнародні події у «Міжнародному праві», створюють презентації з використанням статистичних даних у «Міжнародній економіці», працюють із законодавчими актами та науковими джерелами у «Дипломатичних студіях». Зміст самостійної роботи активно структурований навколо цифрових платформ: Moodle, Blackboard, Canvas – для організації електронних завдань, аналітичних форумів, peer-review; баз даних: JSTOR, Web of Science, Chatham House Library, UN Data, World Bank Open Data; симуляційних платформ; онлайн-аналітичних ресурсів RUSI, Chatham House, International Crisis Group. Цифрова складова стає обов'язковим елементом самостійної діяльності, формуючи інформаційну компетентність майбутнього міжнародника.

Рефлексивний підхід. Цей підхід передбачає критичне осмислення власного навчального досвіду, оцінювання ефективності методів роботи та визначення напрямів саморозвитку (Kolb, 1984). У контексті міжнародних відносин студенти аналізують власну участь у проєктних завданнях, рольових іграх, підготовці аналітичних матеріалів і дискусіях, що сприяє розвитку фахової самосвідомості та готовності до практичної діяльності у глобальному середовищі. Структурування самостійної роботи на засадах рефлексивного підходу передбачає: ведення рефлексивних журналів (learning journals);

підготовку «self-evaluation reports»; аналіз власних навчальних стратегій; самостійне виявлення прогалин у знаннях та вибір шляхів їх усунення. Студенти можуть вести щоденники рефлексії під час підготовки до дипломатичних симуляцій, аналізувати прийняті рішення та оцінювати ефективність застосованих методів, здійснювати самооцінку прогресу у розвитку фахових компетентностей. Це забезпечує усвідомлення власного навчального процесу та розвиток навичок самоменеджменту. Для міжнародників рефлексивний підхід має особливе значення, оскільки формує здатність до об'єктивної оцінки інформації та відстеження аналітичних упереджень.

Таким чином, реалізація самостійної роботи студентів-міжнародників у сучасному університетському просторі потребує методологічно виваженого поєднання системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, студентоцентрованого, контекстного, дослідницького, інформаційно-аналітичного та рефлексивного підходів. Їхня взаємодія відображає багатовимірний характер фахової підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин, у межах якої поєднуються теоретико-аналітична підготовка, практико-орієнтована діяльність, комунікативна взаємодія та міжкультурна компетентність.

Синергетичне застосування означених підходів дозволяє забезпечити не лише організаційну впорядкованість самостійної роботи, а й її змістовну глибину, гнучкість та адаптивність до індивідуальних освітніх траєкторій студентів. У результаті самостійна робота набуває характеру цілісного освітнього феномену, спрямованого на розвиток фахової автономії, аналітичного мислення та здатності до ефективної роботи з інформацією в умовах глобалізованого міжнародного середовища. Ці підходи забезпечують цілісність та системність підготовки майбутніх міжнародників, поєднуючи академічну автономію, дослідницький характер навчання та практичну

спрямованість, що формує комплексну систему знань і практичних навичок, необхідних для фахової діяльності.

Оскільки самостійна навчальна діяльність у сучасному університетському середовищі має багатовимірний характер і поєднує когнітивні, діяльнісні, інформаційно-аналітичні та рефлексивні компоненти, її ефективна реалізація потребує не фрагментарного, а цілісного наукового обґрунтування. Саме дидактичні принципи є тією концептуальною основою, яка визначає загальну логіку, змістову спрямованість і організаційні умови самостійної роботи, забезпечуючи узгодженість між цілями підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин і практикою їх досягнення.

У межах визначених методологічних підходів виокремлено систему загальнопедагогічних та специфічних дидактичних принципів, що є визначальними у формуванні мети й завдань, провідними у здійсненні самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин. Опис принципів структуровано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Принципи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин

Принцип	Наукове обґрунтування та зміст у контексті самостійної роботи студентів-міжнародників
Принцип студентоцентрованості	Студент – активний суб'єкт конструювання власного освітнього досвіду. Орієнтація на досягнення чітко визначених результатів навчання. Систематичне залучення до аналізу міжнародних кейсів, дослідницьких проєктів, академічних дискусій.
Принцип академічної автономії	Здатність студента самостійно планувати навчання, обирати дослідницькі підходи, критично аналізувати джерела. Викладач виступає академічним наставником, а не контролером.

<p>Принцип дослідницької спрямованості</p>	<p>Особливо важливий для студентів-міжнародників, які працюють з великими масивами різномірної інформації.</p> <p>Інтеграція навчання та наукових досліджень («research-based learning»). Студенти залучаються до дослідницької діяльності на ранніх етапах: аналіз міжнародних процесів, академічні бази даних, аналітичні есе, «policy papers», порівняльні дослідження.</p>
<p>Принцип конструктивного узгодження</p>	<p>Взаємозв'язок між цілями навчання, навчальними методами та формами оцінювання. Результати навчання: аналітична компетентність, критичне мислення, дослідницькі вміння, академічне письмо. Самостійна робота узгоджується з цими результатами.</p>
<p>Принцип керованої самостійності</p>	<p>Поєднання високого рівня автономії з чітко структурованим педагогічним супроводом («directed independent learning»). Завдання структуруються як мінімально керовані, але з чіткими критеріями.</p>
<p>Принцип розвитку критичного мислення</p>	<p>Формування здатності оцінювати різні точки зору, аналізувати політичні наративи, визначати достовірність джерел. Реалізується через критичне читання наукових статей, аналіз конфліктів, симуляції переговорів, аналітичні роботи.</p>
<p>Принцип міждисциплінарності</p>	<p>Умови для усвідомлення єдності та взаємозв'язку соціокультурного й освітнього середовища. Інтеграція політології, права, економіки, безпекових студій в межах єдиних завдань.</p>
<p>Принцип рефлексивності</p>	<p>Критичне осмислення власного навчального досвіду, рефлексивні журнали, «self-evaluation reports», «peer-review», «e-portfolio». Для міжнародників – здатність відстежувати власні аналітичні упередження.</p>

Принцип варіативності	Варіативність змісту навчальних програм, курсів; багатокладність у способах реалізації форм і методів; логічна єдність і наступність у навчанні; доступність і особистісно орієнтована спрямованість.
Принцип неперервності навчання	Самостійна робота як безперервний процес («lifelong learning»). Формування стійкого інтересу до постійного поповнення знань та вдосконалення практичних умінь і навичок.
Принцип цифрової підтримки навчання	Обов'язкова цифрова складова самостійної діяльності: LMS (Canvas, Moodle, Blackboard), JSTOR, Web of Science, Chatham House Library, UN Data, World Bank Open Data; симуляційні платформи. Формує інформаційну компетентність міжнародника.
Принцип науковості	Інтеграція сучасних досягнень політичної науки, міжнародного права, економіки, глобальних студій у зміст самостійної роботи. Реалізується через «research-based learning».
Принцип системності	Самостійна робота – структурний елемент цілісної педагогічної системи: цілі, зміст, методи, форми, результати. Узгодженість аудиторної та позааудиторної діяльності.
Принцип послідовності	Логічне ускладнення завдань: від засвоєння теорій до виконання аналітичних проєктів та написання дисертації.

Необхідність визначення й обґрунтування сутності дидактичних принципів організації самостійної роботи фахівців міжнародних відносин у британському педагогічному досвіді зумовлена низкою чинників:

- соціально-економічними змінами в британському суспільстві, необхідністю пошуку ефективних шляхів підвищення освітнього рівня фахівців міжнародних відносин, підготовки їх до професійної діяльності;

- відсутністю сучасного загально визнаного обґрунтування теоретико-методичних основ здійснення професійної підготовки фахівців міжнародних відносин та розробки загальної стратегії самостійної роботи фахівців міжнародних відносин у сучасних соціально-економічних умовах;

- необхідністю удосконалення чинної системи принципів організації самостійної роботи фахівців міжнародних відносин відповідно до вимог сучасних педагогічних технологій в галузі професійної підготовки фахівців міжнародних відносин;

- актуалізацією завдань, розробкою і запровадженням в освітній процес нових форм та особистісно орієнтованих методик самостійної роботи фахівців міжнародних відносин;

- значним розширенням інформаційного простору, ускладненням змісту навчальних програм, подоланням формалізму в оцінці результатів професійної підготовки фахівців міжнародних відносин.

Обґрунтування та уточнення усталених принципів самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин, а також логічна послідовність їх викладу сприяють конкретизації змісту, мети й завдань професійної підготовки; підвищенню ефективності форм і методів організації освітнього процесу та його результативності. Водночас це забезпечує розвиток загальних теоретико-методичних засад формування у здобувачів освіти цілісної системи професійних знань і вмінь їх практичного застосування, а також здатності до їх безперервного оновлення впродовж життя. Окрім того, такий підхід сприяє формуванню умінь ефективно й обґрунтовано використовувати широкий спектр засобів і прийомів для розв'язання складних завдань зовнішньополітичного та зовнішньоекономічного характеру.

Отже самостійна робота студентів міжнародних відносин у британських університетах базується на системі взаємопов'язаних дидактичних принципів: студентоцентрованості, академічної автономії,

дослідницької спрямованості, конструктивного узгодження, керованої самостійності, критичного мислення, міждисциплінарності, рефлексивності та цифрової підтримки навчання. Їх реалізація забезпечує формування здатності студентів до аналітичної та професійної діяльності у глобальному середовищі.

Одним із базових специфічних принципів організації самостійної роботи студентів у британській вищій освіті є *принцип студентоцентрованості*. Його сутність полягає у зміні ролі студента з пасивного споживача інформації на активного суб'єкта навчального процесу. Студент стає учасником конструювання власного освітнього досвіду, визначає індивідуальну траєкторію навчання, самостійно працює з науковими джерелами та формує аргументовану позицію щодо міжнародних проблем. Ідеї студентоцентрованого навчання широко представлені у працях британських дослідників, зокрема Biggs (2011) та Gibbs (2010), які підкреслюють, що ефективність навчання зростає тоді, коли студенти активно залучені до пізнавальної діяльності, а освітній процес спрямований на досягнення чітко визначених результатів навчання. У контексті підготовки фахівців міжнародних відносин це означає систематичне залучення студентів до аналізу міжнародних кейсів, підготовки дослідницьких проєктів та участі в академічних дискусіях.

Принцип академічної автономії студента. Важливою характеристикою британської системи освіти є високий рівень академічної автономії студентів. Самостійна діяльність не обмежується виконанням завдань, запропонованих викладачем, а передбачає здатність студента самостійно планувати навчання, обирати дослідницькі підходи та здійснювати критичний аналіз джерел. Для освітніх програм з міжнародних відносин це особливо важливо, оскільки студенти працюють із великою кількістю міжнародних документів, політичних звітів, статистичних даних та наукових публікацій. Академічна автономія дозволяє формувати навички незалежного аналізу міжнародних

подій та прийняття обґрунтованих рішень. У британських університетах викладач у цьому процесі виступає не стільки джерелом інформації, скільки академічним наставником, який спрямовує навчальну діяльність студентів, допомагає визначити дослідницькі проблеми та надає консультації щодо методів наукового аналізу.

Характерною особливістю британської моделі вищої освіти є реалізація *принципу дослідницької спрямованості* навчання на основі інтеграції навчання і наукових досліджень. Значний внесок у розвиток цієї концепції зробив британський дослідник Healey (2009), який обґрунтував «research-based learning» підхід. Відповідно до цього підходу студенти залучаються до дослідницької діяльності вже на ранніх етапах навчання. Самостійна робота студентів міжнародних відносин включає: аналіз міжнародних політичних процесів; роботу з академічними базами даних; підготовку аналітичних есе; проведення порівняльних досліджень; розробку «policy papers». Завдяки цьому формується здатність працювати з інформацією, здійснювати критичний аналіз міжнародних подій та формувати науково обґрунтовані висновки.

Одним із важливих дидактичних принципів є принцип *конструктивного узгодження* («constructive alignment»), запропонований Biggs (1996). Його сутність полягає у взаємозв'язку між цілями навчання, навчальними методами та формами оцінювання результатів самостійної роботи. В освітніх програмах з міжнародних відносин результати навчання зазвичай передбачають: здатність аналізувати міжнародні процеси; вміння працювати з науковими джерелами; навички аргументованого письма; розвиток критичного мислення. Відповідно до цих результатів організовується самостійна робота студентів: підготовка дослідницьких есе, аналіз політичних документів, участь у дебатах, виконання індивідуальних проєктів.

Принцип розвитку критичного мислення у підготовці фахівців міжнародних відносин сприяє формуванню критичного мислення. Студенти повинні вміти оцінювати різні точки зору, аналізувати політичні наративи та визначати надійність інформаційних джерел. Самостійна робота студентів включає: критичне читання наукових статей; аналіз міжнародних конфліктів; участь у симуляціях дипломатичних переговорів; написання аналітичних робіт. Ці види діяльності сприяють розвитку аналітичної культури та здатності формувати аргументовану позицію.

Водночас зазначимо, що провідним принципом формування змісту фахової підготовки є *принцип варіативності*, який дозволяє врахувати специфіку фахової підготовки і специфіку навчально-виховного процесу (варіативність змісту навчальних програм, курсів, спецкурсів; інтеграція змісту фахової підготовки; багатокладність у способах реалізації змісту, форм і методів; логічна єдність і наступність у навчанні; неперервність і наступність етапів навчально-виховного процесу; доступність і особистісно орієнтовану спрямованість навчально-виховного процесу).

Принцип спрямованості на розвиток науково-практичної сфери особистості сприяє реалізації на практиці здобутих знань міжнародного характеру, що логічно поєднує системність, наступність, доступність і цілісність процесів навчання й виховання особистості, забезпечує унікальні умови для безпосередніх контактів студентів з учасниками навчально-виховного процесу, реалізації їхніх інтересів, потреб та запитів у практичній міжнародній діяльності. Незаперечна цінність цього принципу в освітньому процесі визначається значним позитивним впливом на глибоке засвоєння студентами провідних ідей, понять та здобутих знань, умінь і навичок у цілому; формування та удосконалення практичної міжнародної діяльності.

Принцип неперервності сприяє формуванню у студентів стійкого інтересу й потреби в постійному поповненні знань та удосконаленні практичних

умінь і навичок. Саме застосування та дотримання цього принципу забезпечує ефективність процесів емоційного сприйняття студентами міжнародних об'єктів, сприяє створенню комфортних умов пізнання цих об'єктів, виникненню стійкого бажання особисто брати участь у заходах міжнародного характеру.

Реалізація *принципу міждисциплінарності* спрямовується на створення умов для ефективного усвідомлення студентами єдності і взаємозв'язку соціокультурного й освітнього середовища у процесі вивчення інтегрованих курсів. Принцип інтегративності є одним із провідних принципів конструювання змісту фахової підготовки. Існує два основні напрями реалізації його змісту: систематизація, узагальнення, дидактична відповідність і логічна єдність системи спеціалізованих знань у змісті програм предметів обов'язкового та вибіркового циклів.

Отже, організація самостійної роботи студентів-міжнародників у сучасному університетському середовищі ґрунтується на комплексній реалізації взаємопов'язаних загальнодидактичних та специфічних принципів: історизму, об'єктивності, науковості, системності, послідовності, доступності, цілісності, відкритості, гнучкості, індивідуалізації, контекстності, діяльності, інформаційно-аналітичної спрямованості, рефлексивності та неперервності навчання, студентоцентрованості, академічної автономії, дослідницької спрямованості, конструктивного узгодження, керованої самостійності, розвитку критичного мислення, міждисциплінарності, рефлексивності та цифрової підтримки навчання. Їх інтеграція забезпечує поєднання теоретичної обґрунтованості, практичної спрямованості та особистісної автономії навчальної діяльності, сприяючи формуванню у майбутніх фахівців міжнародних відносин здатності до критичного аналізу, самостійного прийняття рішень, ефективної роботи з інформацією та безперервного професійного саморозвитку в умовах динамічного глобального освітнього і професійного середовища.

Реалізація цих принципів забезпечує формування здатності студентів до самостійного аналізу міжнародних процесів, наукової аргументації та професійної діяльності у глобальному середовищі. Вивчення сутності кожного з принципів дозволило виокремити саме ті, які були удосконалені з урахуванням специфіки освітнього процесу британських університетів і застосовувалися у процесі реалізації змісту і завдань самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин.

Дотримання зазначених підходів та принципів, їх адекватний вибір для проектування і конкретизації пріоритетних завдань самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин забезпечує відповідність змісту професійної підготовки вимогам науки, інформаційної цивілізації, практики і соціуму; сприяє розвитку науково-творчих можливостей міжнародників; релевантності змісту, форм, методів, засобів навчання та прогнозуванню очікуваних результатів.

Висновки до першого розділу

Аналіз теоретичних засад організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин дає підстави для таких висновків.

Проблема організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти має багатовікову наукову традицію, що охоплює філософський, психологічний і педагогічний дискурси. Від античних витоків до сучасних концепцій спостерігається послідовне утвердження принципу активного суб'єктного характеру навчання. Незважаючи на значний науковий доробок у сфері дослідження самостійної навчальної діяльності, проблема організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії не була предметом спеціального системного дослідження.

Наявні наукові праці мають фрагментарний характер і зосереджені на окремих аспектах навчальної автономії, не формуючи цілісного уявлення про систему організації самостійної роботи студентів зазначеної спеціальності.

У британському науково-педагогічному дискурсі відсутній єдиний уніфікований термін для позначення поняття «самостійна робота студентів»; натомість функціонує система взаємопов'язаних понять («independent learning», «self-directed learning», «autonomous learning», «self-regulated learning», «student-centred learning» та ін.), кожне з яких акцентує окремий аспект організації освітнього процесу. Такий термінологічний плюралізм є обґрунтованим і відображає сучасну парадигму британської системи вищої освіти, у межах якої самостійність студента розглядається як інтегрована характеристика всього навчального процесу. Найбільш уживаним є термін «independent learning», що найповніше корелює з поняттям «самостійна позааудиторна робота» у вітчизняній педагогічній традиції.

Самостійна робота студентів-міжнародників у британських університетах є невід'ємним складником професійної підготовки, що реалізується через усвідомлену, внутрішньо мотивовану та академічно автономну діяльність здобувача. Ефективна організація самостійної роботи у вищій освіті Великої Британії ґрунтується на поєднанні академічної автономії студентів із системною педагогічною підтримкою, чіткою структурованістю навчальних завдань та інтеграцією самостійної роботи у систему оцінювання.

Організація самостійної роботи студентів-міжнародників обґрунтовується системою взаємодоповнювальних методологічних підходів: системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, контекстного, дослідницького, інформаційно-аналітичного та рефлексивного. Їх застосування зумовлене специфікою підготовки фахівців міжнародних відносин, що передбачає поєднання аналітичної, комунікативної, дослідницької та міжкультурної складових. Реалізація підходів

конкретизується у взаємопов'язаній системі дидактичних принципів: студентоцентрованості, академічної автономії, дослідницької спрямованості, конструктивного узгодження, керованої самостійності, розвитку критичного мислення, міждисциплінарності, рефлексивності, варіативності, неперервності навчання, цифрової підтримки навчання, науковості, системності, послідовності.

Теоретичний аналіз засвідчує необхідність системного переосмислення підходів до організації самостійної роботи у вітчизняних університетах з урахуванням британського досвіду: переходу від репродуктивних форм до дослідницьких і проблемно-орієнтованих завдань, від формального контролю до формувального оцінювання, від ізольованої до інтегрованої самостійної роботи, що є невід'ємним компонентом усього освітнього процесу.

Результати розділу відображені в таких публікаціях автора: Губін, 2026; Hubin, 2025b.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

2.1. Загальна характеристика системи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії

Система організації самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців міжнародних відносин у Великій Британії є складною багаторівневою педагогічною системою, що поєднує академічну автономію, дослідницьку спрямованість та студентоцентровану парадигму навчання. Її формування відбувається на перетині національних освітніх традицій і загальноєвропейських інтеграційних процесів, насамперед у контексті реалізації положень Болонського процесу та стандартів забезпечення якості вищої освіти.

Підготовка фахівців міжнародних відносин здійснюється в межах трирівневої системи (BA/BSc – MA/MSc – PhD), що забезпечує послідовне ускладнення змісту навчання та перехід від засвоєння базових знань до самостійної науково-дослідницької діяльності. Організація освітнього процесу регламентується вимогами Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA), які визначають результати навчання, структуру програм і підходи до оцінювання, акцентуючи на домінуванні самостійної навчальної діяльності студентів як ключового компонента освітнього процесу (QAA, 2025).

Встановлено, що у 126 університетах Великої Британії реалізується 252 освітні програми бакалаврського рівня зі спеціальності «Міжнародні

відносини». Частина з них передбачає організацію навчання за моделлю Sandwich (із виробничою практикою) або можливістю навчання за кордоном. Освітні програми вирізняються відкритістю та деталізованістю: містять інформацію про умови вступу, структуру навчання, результати навчання, перелік модулів, методи викладання й оцінювання, а також можливості працевлаштування. Характерною особливістю є гнучкість освітніх траєкторій: студенти можуть навчатися за програмами типу «major», «joint», «dual», «combined», «major-minor», «flexible», що дозволяє індивідуалізувати професійну підготовку.

Розроблення освітніх програм ґрунтоване на положеннях стандарту QAA Subject Benchmark Statement. Politics and International Relations (2023) та низки підходів: міждисциплінарного, компетентнісного, кроскультурного, холістичного та ін. Для британських університетів характерна різноманітність структури навчальних курсів і програм, тому їх аналіз здійснюється узагальнено.

Заслуговують на увагу мінорні програми («minor»), які забезпечують окрему спеціалізацію і дають змогу отримати додаткову професійну кваліфікацію, суміжну або незалежну від основної спеціальності. Мінорні програми зазвичай охоплюють 8–10 курсів (40 кредитів) і запроваджуються на другому році навчання як частина основного ступеня. Наприклад, студенти-міжнародники можуть отримати ступінь бакалавра з поєднанням «Політика та міжнародні відносини» / «Антропологія» (мінор). У додатку В.2 подано перелік мінорних програм Школи східних і африканських досліджень Лондонського університету (SOAS University of London, 2025); у додатку З – структуру комбінованих, major/minor та потрійних програм Університету Ексетера.

Відповідальність за формування освітньої траєкторії покладається на студентів (за можливої консультації з тьютором): кількість обов'язкових

дисциплін мінімізована, вибіркові курси охоплюють широке коло актуальних проблем міжнародної політики, обсяг контактних занять скорочено на користь самостійної роботи, заохочується вивчення соціально-гуманітарного блоку дисциплін (іноземні мови й культури, соціологія, антропологія, філософія).

Серед бакалаврських програм особливого значення набувають програми з кількісними дослідженнями, структуровані за принципом поступового накопичення знань: перший рік – оволодіння основами методології кількісного аналізу; другий рік – формування навичок кількісного аналізу у сфері міжнародних відносин; третій рік – виконання наукового проєкту з кількісним фокусом або проходження стажування. Програмні результати навчання передбачають, що випускники зможуть: ефективно спілкуватись у письмовій та усній формах; використовувати інформаційно-комунікаційні технології для пошуку й аналізу даних; працювати самостійно, демонструючи ініціативу та самоорганізацію; критично аналізувати інформацію; застосовувати передові статистичні методи й інструменти кількісного аналізу; використовувати міжкультурні навички та глобальну обізнаність.

Увагу привертають також комбіновані освітні програми, що дають змогу навчатися у двох закладах-партнерах. Так, програма «BA degree in Politics and International Relations with a year in North America» в Університеті Кента поєднує два роки навчання у Великій Британії з одним роком навчання у партнерському закладі в Канаді або США. Програма передбачає обов'язкове комбінування дисциплін у форматі «major-minor» для забезпечення широких можливостей подальшого працевлаштування (University of Kent, 2025).

На основі аналізу 40 освітніх програм провідних університетів Великої Британії – University of Cambridge, London School of Economics and Political Science (LSE), King's College London, University of Essex, University College London, University of Warwick, University of Sheffield, University of Sussex, University of Exeter, University of Nottingham, University of Birmingham,

University of Kent, University of York – встановлено, що зміст підготовки бакалаврів охоплює широкий спектр дисциплін: теорію міжнародних відносин, міжнародне право, безпекові студії, глобалізацію, політичну комунікацію, регіональні студії тощо. Важливою складовою є самостійне дослідження (dissertation), що виконується на завершальному етапі навчання і передбачає 30 кредитів навчального навантаження.

Магістерські освітні програми у галузі політики та міжнародних відносин (230 програм) пропонують 136 університетів Великої Британії. Серед них виокремлюють навчальні (Taught programmes), науково-дослідницькі (Research programmes), навчально-дослідницькі (Research-Taught) та професійно орієнтовані (Professional/Practice programmes). У системі підготовки магістрів міжнародних відносин органічно поєднуються широкопрофільні та вузькопрофільні програми (Третько, 2014). Велика кількість міжнародних студентів обирає британські університети завдяки їхній репутації та близькості до провідних міжнародних організацій, розташованих на території Об'єднаного Королівства.

Особливістю сучасного етапу розвитку системи підготовки фахівців міжнародних відносин є активне впровадження інноваційних форм і методів навчання, що передбачають збалансоване поєднання лекцій, семінарів, тьюторіалів, занять у великих та малих групах, індивідуальних консультацій та конференцій. Ефективність підготовки забезпечується широким використанням цифрових технологій: навчальних платформ і систем управління навчанням (LMS), цифрових застосунків, інтерактивних мультимедійних засобів та електронних банків знань.

Нормативно-правове регулювання самостійної роботи.

Організація самостійної роботи студентів у британських університетах ґрунтується на положеннях міжнародних і європейських нормативних документів. Болонська декларація (1999) наголошує на необхідності переходу

від викладацько-центрованих моделей навчання до студентоцентризованих, орієнтованих на активну пізнавальну діяльність і самостійність здобувачів освіти. Самостійна робота безпосередньо пов'язана з формуванням академічної мобільності, конкурентоспроможності випускників та здатності до навчання впродовж життя (European Ministers of Education, 1999).

Подальший розвиток зазначених положень відображено у Європейській кредитно-трансферній та накопичувальній системі (ECTS), відповідно до якої обсяг навчального навантаження студента визначається з урахуванням усіх видів діяльності, зокрема значної частки самостійної роботи. В ECTS Users' Guide підкреслюється, що саме самостійна навчальна діяльність забезпечує досягнення запланованих результатів навчання та сформованість ключових і фахових компетентностей (European Commission, 2015). Британська кредитна система CATS закріплює чітке співвідношення між контактною та самостійною роботою, причому остання становить до 60–70 % навчального навантаження.

У рекомендаціях Європейської Комісії щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя компетентність «уміння вчитися» розглядається як базова і безпосередньо пов'язана зі здатністю особистості до самостійного планування, організації та оцінювання власної навчальної діяльності (European Commission, 2018).

Особливе місце у нормативному регулюванні самостійної роботи студентів посідають документи QAA, зокрема «Subject Benchmark Statement: Politics and International Relations» (QAA, 2023), які визначають самостійне (незалежне) навчання як обов'язкову складову освітніх програм, спрямовану на розвиток критичного мислення, дослідницьких умінь, академічної доброчесності та рефлексивності. Самостійна робота нормативно закріплена як домінуючий елемент навчального навантаження студентів-міжнародників.

Концептуальне підґрунтя організації самостійної роботи.

Концептуальним підґрунтям організації самостійної навчальної діяльності в університетах Великої Британії є низка теорій і концепцій, що відображають специфіку британського педагогічного дискурсу. Провідне місце посідає теорія конструктивного узгодження («constructive alignment»), розроблена Biggs (1996, 2011). Відповідно до неї, навчальні результати, методи навчання та оцінювання мають бути логічно узгодженими. У цьому контексті самостійна робота є не допоміжним елементом, а центральним механізмом досягнення результатів навчання, оскільки саме через неї студент здійснює активне конструювання знань. Ця теорія набуває особливого значення для програм з міжнародних відносин, де цілі навчання – аналітична компетентність, здатність до критичного мислення, дослідницькі уміння – можуть бути досягнуті лише через самостійну науково-аналітичну діяльність. Цю теорію доповнює концепція якості навчання Gibbs (2010, 2013), який доводить, що характер і структура самостійної роботи безпосередньо впливають на якість навчальних досягнень. Домінування завдань аналітичного та дослідницького характеру – есе, «policy papers», дослідницькі проекти – стимулює поглиблене навчання («deep learning»), на відміну від поверхневого, орієнтованого на запам'ятовування.

Важливим теоретичним орієнтиром є дослідницько-орієнтоване навчання («research-based learning, RBL»), розроблене Healey (2006, 2009). Відповідно до цього підходу, студенти залучаються до дослідницької діяльності вже на ранніх етапах навчання, що трансформує самостійну роботу в процес самостійного наукового пошуку, а не лише засвоєння готової інформації. Для студентів-міжнародників це означає участь у реальних дослідницьких проектах, аналізі первинних джерел і формулюванні власних аналітичних позицій.

Суттєве значення у концептуалізації самостійної роботи має теорія академічного письма («academic literacies»), представлена Lea & Street (1998). У її межах самостійна робота розглядається як соціально зумовлений процес опанування академічного дискурсу, що передбачає формування навичок критичного читання, аргументованого письма та інтерпретації знань у професійному контексті. Ця теорія є особливо релевантною для підготовки міжнародників, чия діяльність пов'язана з роботою з різноманітними типами текстів – від дипломатичних документів до наукових аналітичних праць.

Таким чином, у британській педагогічній традиції самостійна робота студентів концептуалізується як інтегративний феномен, що поєднує когнітивний, діяльнісний і соціокультурний виміри навчання. Аудиторна робота виконує орієнтувальну та фасилітативну функції, тоді як основне конструювання знань і формування компетентностей відбувається саме у процесі самостійної роботи.

Форми самостійної роботи в освітніх програмах з міжнародних відносин.

В освітніх програмах «International Relations» університетів Великої Британії самостійна робота студентів традиційно поділяється на обов'язкову («required / core independent study») та рекомендовану («recommended / optional independent learning»). Такий поділ пов'язаний із моделлю «directed independent learning», у межах якої студент має значну автономію, однак діє в межах чітко структурованих академічних вимог.

Обов'язкова самостійна робота охоплює види діяльності, що є невід'ємною частиною модулів, підлягають оцінюванню та регламентовані навчальними модульними описами:

1. *Академічне читання («core reading»)*. Для кожного модуля передбачений перелік обов'язкової літератури, що включає класичні наукові тексти, сучасні дослідження, наукові статті, аналітичні звіти «policy briefs» та

документи міжнародних організацій (ООН, НАТО, ЄС) (Baylis, Smith & Owens, 2017). Ця література є основою для дискусій, рефлексивних завдань та письмових есе.

2. *Підготовка до семінарів*: підготовка коротких письмових відповідей, аналіз кейсів та активна участь у дискусіях.

3. *Написання аналітичних і курсових робіт*: есе з аналізу міжнародної політики, наукові доповіді, огляди літератури тощо.

4. *Підготовка наукових проєктів та дисертацій*: групові проєкти «simulation diplomacy, crisis management», індивідуальні дослідницькі завдання («bachelor dissertation / final project»). На старших курсах студентам пропонується виконання незалежних досліджень під науковою супервізією, як це передбачено, наприклад, у модулі «Independent Study in International Relations» в Oxford Brookes University (2025). Ця діяльність включає формулювання дослідницької пропозиції, самостійну роботу з літературою та підготовку наукового тексту.

5. *Онлайн-активності в системах управління навчанням (LMS)* – Canvas, Moodle, Blackboard: обов'язкові форуми, тести, завдання з взаємним рецензуванням («peer review»).

Характерними ознаками обов'язкової самостійної роботи визначено такі: чітко визначені результати навчання, педагогічний супровід викладача, інтеграція з контактними заняттями та оцінювання через курсові роботи й звіти про робоче навантаження.

Рекомендована самостійна робота – це самостійна освітня діяльність, що не підлягає обов'язковому оцінюванню, однак активно заохочується університетами для розвитку академічної автономії та професійних компетентностей у сфері міжнародних відносин. Вона охоплює такі аспекти:

1. *Додаткове читання та самостійне дослідження літератури:* студенти заохочуються працювати з додатковими джерелами – фаховими виданнями, аналітичними звітами (LSE IDEAS, Richardson Institute тощо).

2. *Учасť у позааудиторних студентських ініціативах:* дебати, відвідування лекцій і заходів дослідницьких центрів сприяють розвитку аналітичної гнучкості та формуванню професійної мережі.

3. *Власні проекти та індивідуальні дослідження:* підготовка конференційних тез, аналітичних записок, публікацій поза межами обов'язкових модулів.

Характерними ознаками рекомендованої самостійної роботи є добровільний характер, спрямованість на розвиток академічної та професійної автономії, відсутність прямого формального оцінювання. Вона доповнює обов'язковий базовий рівень, створюючи умови для індивідуального професійного зростання студентів-міжнародників.

Таким чином, самостійна робота у британських університетах є транспарентною, структурованою та педагогічно зорієнтованою на розвиток ключових компетентностей майбутніх фахівців міжнародних відносин. Обов'язкова частина інтегрована у систему оцінювання модулів, що забезпечує академічну чіткість вимог; рекомендована частина розширює горизонти навчальної автономії студента.

З'ясовано, що основними компонентами самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин є такі: активізація навчально-пізнавальної діяльності; підвищення рівня інтелектуального розвитку та аналітичного мислення; сформованість навчальної автономії й здатності до саморегульованого навчання; ґрунтовність теоретичних знань і практичних умінь у сфері міжнародних відносин; розвиток творчих здібностей і здатності до нестандартного розв'язання професійних завдань; уміння коригувати власну навчальну діяльність відповідно до поставлених цілей і результатів;

готовність до вирішення актуальних професійних проблем; сформованість цифрової компетентності та вміння використовувати сучасні інформаційно-аналітичні технології; здатність до продуктивної командної взаємодії; уміння аргументовано відстоювати власну позицію в умовах професійної дискусії; сформованість потреби в самоосвіті, саморозвитку та безперервному професійному вдосконаленні. Сукупність зазначених компонентів забезпечує ефективність самостійної роботи здобувачів освіти та їхню готовність до професійної діяльності в динамічному міжнародному середовищі.

Методичні підходи до організації самостійної роботи.

Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у британських університетах ґрунтується на поєднанні сучасних методичних підходів, серед яких провідне місце посідають: навчання на основі досліджень («research-based learning, RBL»), проблемно-орієнтоване навчання («problem-based learning, PBL»), кейс-метод («case-study method») та навчання на основі моделювання («simulation-based learning, SBL»).

Навчання на основі досліджень (RBL) передбачає системне залучення студентів до дослідницької діяльності: формулювання наукових проблем, пошук і критичний аналіз джерел, застосування якісних і кількісних методів дослідження, інтерпретацію результатів. У контексті підготовки фахівців міжнародних відносин це забезпечує формування здатності до аналітичного осмислення глобальних процесів і вироблення обґрунтованих аналітичних висновків.

Проблемно-орієнтоване навчання (PBL) спрямоване на розвиток умінь самостійного розв'язання складних фахових завдань. Студенти працюють із проблемними ситуаціями, що відображають реальні виклики міжнародної політики, безпеки та дипломатії, що формує критичне мислення, навички прийняття рішень і міждисциплінарного аналізу.

Кейс-метод («case-study method») використовується як інструмент аналізу конкретних міжнародних ситуацій – політичних криз, дипломатичних переговорів, безпекових конфліктів. Він наближає навчальний процес до реальної професійної діяльності та формує здатність застосовувати теоретичні знання у практичних контекстах.

Навчання на основі моделювання (SBL) реалізується через відтворення професійних ситуацій: міжнародних переговорів, діяльності міжнародних організацій, кризового управління. Симуляційні вправи розвивають комунікативні, аналітичні та стратегічні компетентності, необхідні для роботи в сфері міжнародних відносин.

Застосування зазначених методичних підходів у комплексі забезпечує дослідницько-аналітичну спрямованість самостійної роботи, її фахову релевантність і розвиток академічної автономії студентів-міжнародників.

Система академічного тьюторства.

Важливим інституційним механізмом забезпечення ефективності самостійної роботи у британських університетах є система академічного тьюторства (Academic Tutoring System, ATS). Вона виступає ключовим елементом студентоцентрованої моделі освіти та забезпечує поєднання високого рівня автономії здобувачів з індивідуалізованою педагогічною підтримкою. У межах ATS кожен студент закріплений за академічним тьютором, який виконує консультативну, координаційну та рефлексивну функції. Основними завданнями тьютора є такі:

- супровід формування індивідуальної освітньої траєкторії студента;
- надання рекомендацій щодо вибору модулів і дослідницьких напрямів;
- підтримка у процесі виконання самостійних і дослідницьких завдань;
- розвиток навичок академічного письма, критичного мислення та саморегуляції;

– сприяння рефлексії результатів навчання.

Система академічного тьюторства тісно інтегрована з підходами RBL та PBL, оскільки забезпечує індивідуалізований супровід дослідницької діяльності студентів і сприяє їхній академічній соціалізації. Функціонування ATS уможлиблює реалізацію принципів конструктивного узгодження (Biggs, 1996), адже тьютор допомагає студенту співвіднести навчальні результати, зміст завдань і власну навчальну стратегію, підвищуючи ефективність самостійної роботи та рівень академічної автономії.

Методологія аналізу публічної політики та безпекових студій у самостійній роботі.

Самостійна робота майбутніх фахівців міжнародних відносин суттєвою мірою визначається методологіями аналізу публічної політики (Policy Analysis, PA) та безпекових студій (Security Studies, SS), що структурують аналітичну підготовку студентів.

У межах PA самостійна робота спрямована на дослідження процесів формування та реалізації зовнішньої політики держав, аналіз політичних рішень, оцінювання їхньої ефективності та прогнозування наслідків. Студенти виконують такі види діяльності, як підготовка аналітичних записок, порівняльний аналіз політичних стратегій, оцінювання альтернативних сценаріїв міжнародного розвитку.

Методологія SS орієнтує самостійну роботу на аналіз безпекових викликів і загроз: міжнародних конфліктів, тероризму, гібридних загроз, кібербезпеки та глобальних ризиків. Студенти застосовують концепції сек'юритизації, критичні підходи до безпеки та інструменти стратегічного аналізу.

Інтеграція PA та SS у самостійну роботу студентів забезпечує розвиток здатності здійснювати комплексний аналіз міжнародних процесів, працювати з різними типами джерел (аналітичними, нормативними, статистичними),

формулювати обґрунтовані висновки та приймати рішення в умовах невизначеності й ризику. Таким чином, ця методологічна інтеграція забезпечує фахову спрямованість самостійної навчальної діяльності та формування стратегічного мислення майбутніх міжнародників (Bates, 2015; Gibbs, 2010).

Поетапна реалізація індивідуального плану самостійної роботи студента-міжнародника

У британських університетах індивідуальна освітня траєкторія студента розглядається не як статичний документ, а як динамічна система планування, реалізації та постійного вдосконалення навчальної діяльності відповідно до особистих потреб, професійних цілей і досягнутих результатів. Такий підхід забезпечує поєднання високого рівня самостійності студента з інституційною підтримкою з боку викладачів, академічних радників і цифрового освітнього середовища.

У цьому контексті заслуговує на увагу алгоритм планування та реалізації індивідуального навчального плану студента спеціальності «Міжнародні відносини» (див. рисунок 2.1) Відповідно до інформації на рисунку цей алгоритм доцільно розглядати як поетапну систему організації освітньої діяльності, спрямовану на персоналізацію професійної підготовки, розвиток академічної автономії та формування здатності до самостійного навчання. Запропонована модель алгоритму охоплює взаємопов'язані етапи, що забезпечують послідовний перехід від діагностики освітніх потреб здобувача до оцінювання результатів і корекції індивідуальної траєкторії навчання (Додаток М). Розглянемо детальніше.

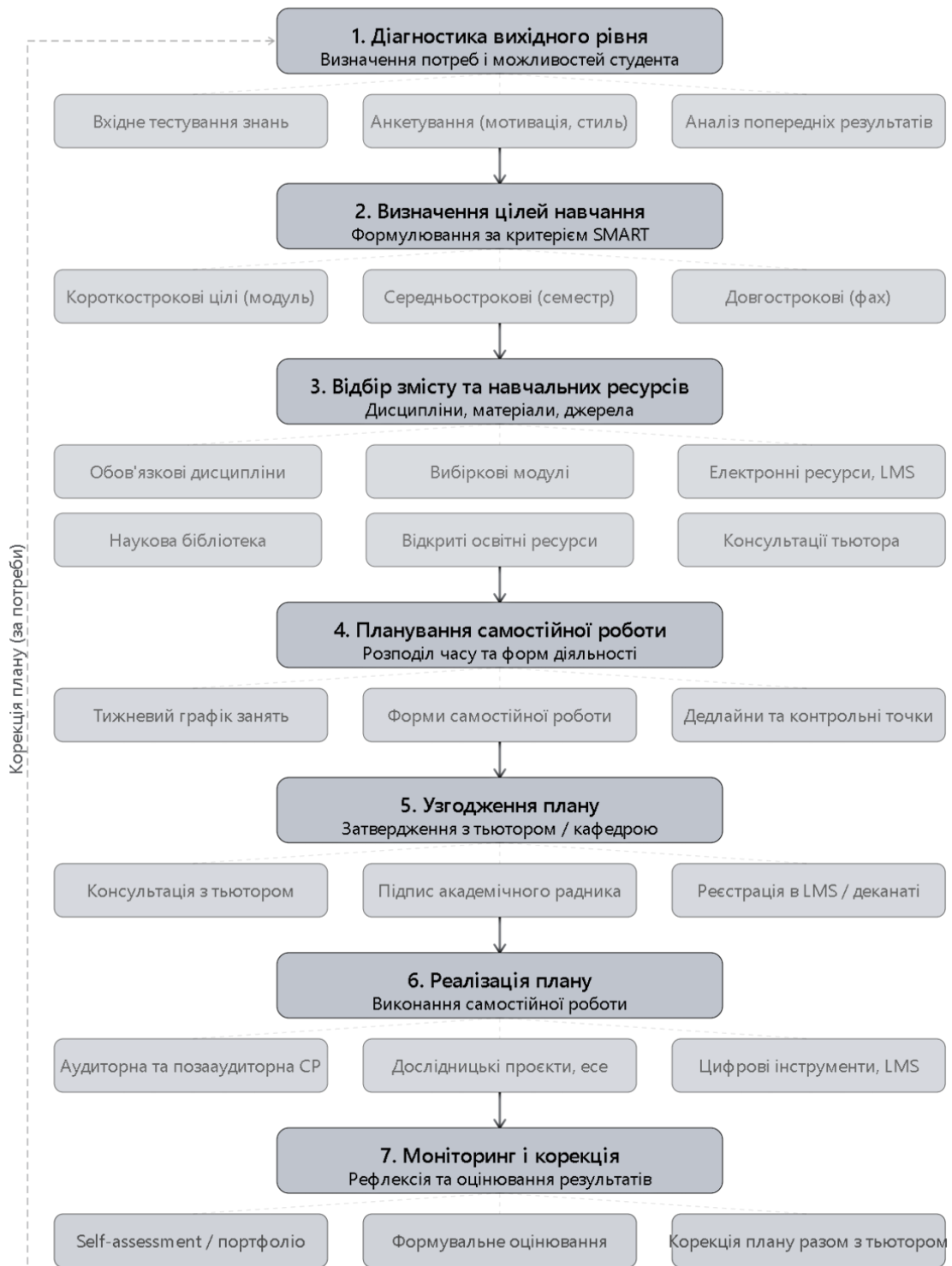

Рисунок 2.1 – Алгоритм планування та реалізації індивідуального навчального плану студента

Перший етап передбачає *діагностику вихідного рівня підготовки студента*, метою якої є визначення його освітніх потреб, навчальних можливостей і стартових компетентностей. На цьому етапі доцільно використовувати вхідне тестування знань, анкетування щодо мотивації, стилю навчання та професійних інтересів, а також аналіз попередніх академічних результатів. Для студентів-міжнародників особливого значення набуває оцінювання рівня володіння іноземними мовами, аналітичних здібностей і загальної обізнаності щодо міжнародних процесів.

Другий етап полягає у *визначенні цілей навчання*, що мають формулюватися відповідно до критеріїв SMART (конкретність, вимірюваність, досяжність, релевантність і часові межі). Цілі доцільно диференціювати на короткострокові (опанування окремого модуля чи дисципліни), середньострокові (досягнення результатів у межах семестру) та довгострокові (формування професійної готовності до діяльності у сфері міжнародних відносин). Такий підхід забезпечує стратегічне бачення освітньої траєкторії студента.

Третій етап охоплює *відбір змісту навчання та освітніх ресурсів*. Він передбачає визначення обов'язкових і вибіркового дисциплін, добір навчально-методичних матеріалів, джерел інформації та цифрових ресурсів. Для майбутніх міжнародників доцільним є використання наукових бібліотек, міжнародних баз даних, відкритих освітніх ресурсів, електронних платформ управління навчанням (LMS), а також консультацій тьютора чи академічного наставника. Зміст навчання має відображати міждисциплінарний характер спеціальності, інтегруючи політичні науки, міжнародне право, економіку, історію, регіональні студії та іноземні мови.

Четвертий етап передбачає *планування самостійної роботи студента*, що включає розподіл часу та визначення форм навчальної діяльності. У межах цього етапу формується тижневий графік занять, окреслюються види

самостійної роботи (аналітичне читання, написання есе, підготовка «policy briefs»), участь у симуляціях переговорів, проєктна діяльність), встановлюються дедлайни та контрольні точки виконання завдань. Раціональне планування сприяє розвитку самоменеджменту та відповідальності за результати навчання.

П'ятий етап полягає в *узгодженні індивідуального плану* із тьютором, академічним радником або профільною кафедрою. На цьому етапі проводяться консультації, уточнюються зміст і структура плану, після чого здійснюється його формальне затвердження та реєстрація в електронній системі університету. Така процедура забезпечує інституційну підтримку індивідуальної освітньої траєкторії студента.

Шостий етап охоплює *безпосередню реалізацію плану*, тобто виконання запланованих видів навчальної діяльності. Студент здійснює аудиторну й позааудиторну самостійну роботу, виконує дослідницькі проєкти, аналітичні завдання, есе, бере участь у дебатах, моделях міжнародних переговорів та використовує цифрові інструменти й LMS-платформи. Для майбутніх фахівців міжнародних відносин цей етап є ключовим щодо формування професійно значущих компетентностей.

Сьомий етап передбачає *моніторинг, рефлексію та корекцію результатів навчання*. Він реалізується через самооцінювання, ведення електронного портфоліо, формувальне оцінювання з боку викладачів, аналіз досягнутих результатів і внесення змін до індивідуального плану спільно з тьютором. Такий механізм відповідає концепції self-regulated learning і забезпечує безперервне вдосконалення освітньої траєкторії студента.

Отже, алгоритм планування реалізації індивідуального навчального плану студентів-міжнародників є цілісною системою педагогічно керованої автономії, що поєднує персоналізацію навчання, академічний супровід і розвиток здатності до самостійної професійної підготовки. Його

впровадження сприяє підвищенню якості освіти, формуванню відповідальності, критичного мислення та готовності майбутнього фахівця до діяльності в умовах глобалізованого міжнародного середовища.

Для майбутніх фахівців міжнародних відносин зазначена модель має особливу актуальність, оскільки їх професійна підготовка передбачає опанування значного обсягу міждисциплінарних знань, розвиток аналітичного мислення, дослідницьких умінь, міжкультурної комунікації та здатності оперативно реагувати на глобальні зміни. У зв'язку з цим ефективна організація індивідуального навчального плану потребує системного відстеження освітнього прогресу, своєчасного внесення змін до змісту навчання та адаптації індивідуальної траєкторії до нових академічних і професійних викликів.

Моніторинг і корекція індивідуального плану навчання у британській практиці ґрунтуються на принципах безперервності, рефлексивності, персоналізації та аналітичної обґрунтованості. Їх реалізація здійснюється через поєднання самооцінювання студента, тьюторського супроводу, формувального оцінювання та використання цифрових інструментів аналітики навчання (див. рисунок 2.2).

Як бачимо на рисунку моніторинг і корекція індивідуального плану навчання майбутніх фахівців міжнародних відносин у британських університетах розглядаються як безперервний циклічний процес педагогічного супроводу, спрямований на забезпечення академічної автономії здобувача освіти, своєчасне виявлення труднощів у навчанні та адаптацію індивідуальної освітньої траєкторії до змінних професійних і навчальних потреб. Такий підхід відповідає концепції «*directed autonomy*», за якої студенту надається значний рівень самостійності у прийнятті рішень, однак ця самостійність підтримується структурованою системою зворотного зв'язку, аналітики та тьюторського консультування.

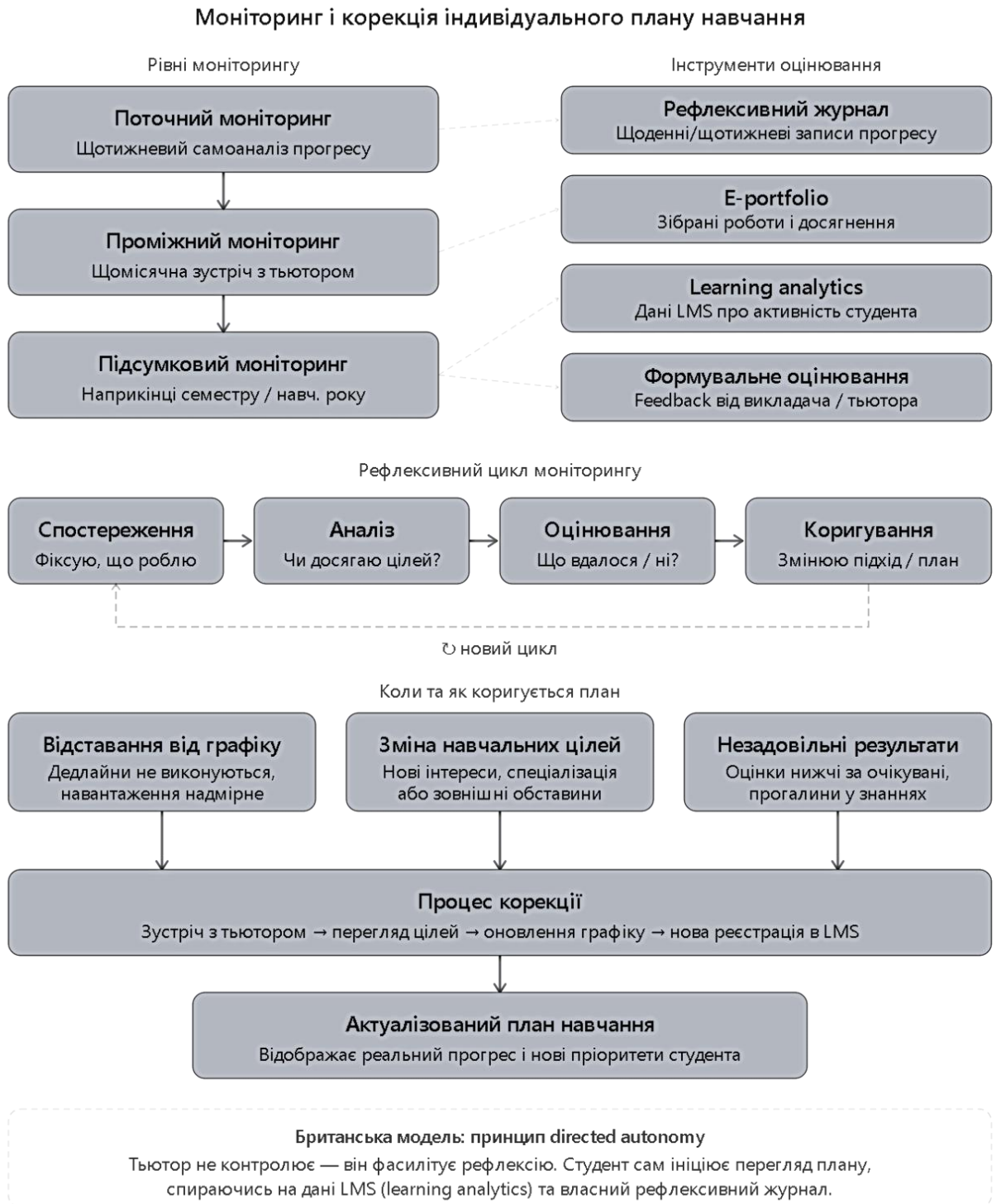

Рисунок 2.2 – Алгоритм моніторингу та коригування індивідуального навчального плану студента-міжнародника

У структурі моніторингу виокремлюються три взаємопов'язані рівні: поточний, проміжний і підсумковий.

Поточний моніторинг здійснюється на регулярній основі, здебільшого щотижнево, та передбачає самоаналіз студентом власного прогресу, дотримання встановленого графіка роботи, виконання запланованих завдань і рівня сформованості компетентностей. Для майбутніх фахівців міжнародних відносин це може охоплювати оцінювання темпів опрацювання аналітичних матеріалів, підготовки політичних брифів, участі в симуляційних вправах чи роботи над дослідницькими проектами.

Проміжний моніторинг реалізується у формі періодичних (наприклад, щомісячних) консультацій із тьютором або академічним радником. У межах таких зустрічей аналізуються досягнуті результати, визначаються причини можливих труднощів, уточнюються пріоритети навчання та коригуються індивідуальні завдання. Для студентів-міжнародників особливого значення набуває оцінювання прогресу у формуванні аналітичного мислення, академічного письма, володіння спеціалізованою термінологією, навичок роботи з міжнародними джерелами та цифровими ресурсами.

Підсумковий моніторинг здійснюється наприкінці семестру або навчального року й має комплексний характер. Його метою є встановлення рівня досягнення визначених освітніх цілей, сформованості професійних компетентностей та готовності студента до наступного етапу навчання. На цьому етапі враховуються результати виконаних індивідуальних завдань, проєктів, дослідницьких робіт, підсумкових оцінювань, а також показники особистісного й академічного розвитку здобувача освіти.

Ефективність моніторингу забезпечується використанням комплексу сучасних інструментів оцінювання. До них належать рефлексивний журнал, у якому студент фіксує щоденні або щотижневі результати, труднощі та шляхи їх подолання; електронне портфоліо (*e-portfolio*), що акумулює виконані

роботи, сертифікати, проекти й інші досягнення; системи «*learning analytics*», які на основі даних LMS відображають активність студента, регулярність роботи, рівень залучення до цифрового середовища; формувальне оцінювання, що реалізується через конструктивний зворотний зв'язок від викладача або тьютора.

Процес моніторингу має виразно рефлексивний характер і реалізується у вигляді послідовного циклу: спостереження – аналіз – оцінювання – коригування. На етапі спостереження студент фіксує власну діяльність і результати; на етапі аналізу співвідносить їх із поставленими цілями; на етапі оцінювання визначає сильні сторони та проблемні аспекти; на етапі коригування змінює стратегії навчання, темп роботи або зміст індивідуального плану. Після цього цикл повторюється, що забезпечує безперервне вдосконалення освітньої діяльності.

Підставами для корекції індивідуального плану можуть бути відставання від графіка виконання завдань, зміна професійних інтересів або академічної спеціалізації, а також незадовільні результати оцінювання чи виявлені прогалини у знаннях. У такому разі проводиться зустріч із тьютором, переглядаються навчальні цілі, оновлюється календар виконання завдань, за потреби змінюється набір дисциплін або форм самостійної роботи, після чого скоригований план повторно фіксується в LMS.

У результаті формується актуалізований індивідуальний план навчання, що відображає реальний прогрес студента, нові освітні пріоритети та персоналізовану траєкторію професійного розвитку. Для майбутніх фахівців міжнародних відносин така система сприяє розвитку навичок саморегульованого та автономного навчання, умінь стратегічного планування, відповідальності за результати власної самостійної діяльності.

Отже, система організації самостійної роботи студентів-міжнародників в університетах Великої Британії є цілісною, структурованою та орієнтованою

на розвиток академічної автономії, дослідницьких умінь і фахової компетентності. Вона поєднує обов'язкову й рекомендовану форми самостійної роботи, ґрунтується на взаємодоповнювальних методологічних підходах, теоріях та принципах, регламентована відповідними нормативними документами, що в сукупності забезпечує ефективну підготовку конкурентоспроможних фахівців міжнародних відносин у глобальному освітньому середовищі.

2.2. Зміст, форми та методи самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії

Галузь міжнародних відносин відзначається динамічністю та постійними змінами: світова політика, дипломатія, міжнародна економіка потребують від фахівців безперервного оновлення знань, роботи з аналітичними матеріалами, нормативними документами та первинними джерелами. Без систематичної самостійної роботи фахова підготовка міжнародника швидко втрачає актуальність. Саме тому у провідних університетах Великої Британії лише близько 30 % навчального навантаження становлять аудиторні години (лекції, семінари, консультації), натомість решта 70 % – самостійна робота, спрямована на розвиток загальних і фахових знань шляхом опрацювання літературних джерел, підготовки до занять, систематизації нотаток, виконання індивідуальних і групових завдань (Nilson, 2013).

Для якісного виконання самостійної роботи вирішальне значення мають самоорганізація та планування. У контексті університетської підготовки студента-міжнародника це означає: здатність визначати власні навчальні цілі; раціонально використовувати час і обирати необхідні ресурси; брати на себе

відповідальність за своєчасне виконання завдань відповідно до критеріїв оцінювання; відстежувати навчальний прогрес (Fotiadou, Vraika, Lazarinis, Sideris & Kotsakis, 2017). До ключових умінь, необхідних для ефективної самостійної роботи, належать: організаційні навички (визначення пріоритетів, раціональне використання часу); навички аналітичного читання та конспектування; рефлексивні навички.

Слід зазначити, що значний обсяг самостійної роботи може на початковому етапі дезорієнтувати студентів: вони побоюються невірно зрозуміти інструкції до завдань, пропустити важливе при опрацюванні літератури або бути перевантаженими інформацією (Saiz-Manzanares & Marticorena-Sanchez, 2020). Для подолання цих труднощів студентам-міжнародникам важливо розвивати ініціативність: своєчасно уточнювати критерії оцінювання; формувати власну систему впорядкування інформації; встановлювати щоденні цілі та кінцеві терміни; здійснювати систематичний самоконтроль і коригувати підходи до організації роботи (Loyens, Magda & Rikers, 2008).

Аналіз освітніх програм провідних університетів Великої Британії дає змогу виокремити основні форми самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин. У найзагальнішому вигляді вони охоплюють два взаємопов'язані напрями: академічну самостійну роботу – обов'язкову, інтегровану в систему оцінювання, та дослідницьку самостійну роботу – спрямовану на формування фахової дослідницької компетентності.

До основних форм академічної самостійної роботи студентів-міжнародників належать:

- опрацювання літературних джерел для підготовки до семінарів і практичних занять; підготовка презентацій; виконання курсових проєктів;
- виконання аналітичних письмових завдань: аргументовані есе на актуальні теми (наприклад, «Роль НАТО в забезпеченні безпеки Європи»,

«Причини конфліктів на Близькому Сході»); аналітичні нотатки у форматі меморандумів (симуляція роботи аналітиків і дипломатів); «case-study» – аналіз міжнародних конфліктів, дипломатичних провалів або успіхів; дослідницькі роботи; критичні огляди літератури. Зазначені завдання, як правило, становлять не менше 60 % підсумкової оцінки за модуль (Glazier, 2015);

– дипломна робота «dissertation» – найбільш масштабне самостійне дослідження обсягом 8 000–10 000 слів. Більшість університетів Великої Британії пропонують підготовчі модулі з методології дослідження («Методи дослідження з міжнародних відносин», «Якісні та кількісні методи дослідження», «Політичний аналіз та методологія»), що формують навички збору даних, академічного письма та дотримання стандартів цитування (King's College London, 2023);

– формування навичок роботи з програмним забезпеченням SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) для статистичного аналізу, управління даними та їх візуалізації: кодування реальних політичних баз даних, описова статистика, кореляційний і регресійний аналіз, інтерпретація даних (Nwaigwe, 2021; Ng, 2020);

– онлайн-активності в системах управління навчанням – LMS (Canvas, Moodle, Blackboard): обов'язкові форуми, тести, завдання з взаємним рецензуванням «peer review».

Дослідницька самостійна робота реалізується за двома основними напрямками:

Перший напрям – самостійне дослідження в межах університетської програми «supervised independent study». Таке дослідження, як правило, пропонується успішним студентам, які вже мають досвід роботи з темою, і передбачає поглиблене вивчення питань, що виходять за межі стандартних модулів. Студент спільно з науковим керівником обирає тему, розробляє план

дослідження, що отримує статус офіційно затвердженого проєкту з виділенням окремих кредитів (від 15 до 30) (Pintrich, 2004). Результатом може бути дипломна робота або початок аспірантського дослідження. Конкретні приклади: у Лондонській школі економіки і політичної науки (LSE) на такий проєкт відведено 30 кредитів, передбачено практичну роботу за кордоном, аналіз міжнародних баз даних і дослідження політики глобальних інституцій (ООН, НАТО, МВФ); у King's College London – від 15 до 30 кредитів для дослідження воєнних і конфліктних зон, європейської та близькосхідної політики, Ukraine studies (King's College London, 2023); в Університеті Манчестера – 30 кредитів, компаративний аналіз політики різних країн, аналіз баз даних щодо конфліктів; в Університеті Бірмінгема – 30 кредитів, проєкти з міжнародної безпеки, тероризму, постконфліктної відбудови (University of Birmingham, 2025).

Другий напрям – самостійна робота в межах самоосвіти «self-directed independent learning». Вона охоплює самостійне опрацювання наукової літератури, підготовку до написання дипломної роботи, формування практичних навичок для кар'єри в дипломатії або міжнародних організаціях. Університети забезпечують цей формат відкритими освітніми ресурсами: онлайн-платформами (MIT OpenCourseWare, OpenLearn), репозиторіями відеолекцій, тестами самооцінювання, матеріалами для порівняння наукових шкіл (Sharma & Joshi, 2021). Самостійна робота цього типу нерідко має міждисциплінарний характер і передбачає дослідження на перетині міжнародних відносин із суміжними галузями: антропологією, економікою, соціологією, політологією.

Загальне навчальне навантаження студента денної форми навчання у британських університетах еквівалентне повній зайнятості – приблизно 40 годин на тиждень. Цей час розподіляється між аудиторними годинами (зазвичай 8–12 годин на тиждень: лекції, семінари, практичні заняття) та

самостійною роботою (20–30 годин на тиждень). Один кредит у британській системі відповідає 10 годинам навчальної роботи, що включає обидва компоненти. При цьому частка самостійної роботи зростає з кожним роком навчання: третій рік є найбільш насиченим у зв'язку з написанням дипломної роботи (Vovchuk, Halytska, Kravets & Bohonos, 2021).

Для ілюстрації наведемо конкретні дані провідних університетів Великої Британії:

– Вестмінстерський університет (University of Westminster): для бакалаврів з міжнародних відносин передбачено 26–28 % навчального часу на аудиторні заняття та 72–76 % – на самостійну роботу.

– King's College London: бакалаврська програма з міжнародних відносин – близько 15 % часу на аудиторні заняття та 85 % – на самостійну роботу під академічним керівництвом.

– Університет Ноттінгем Трент (Nottingham Trent University): аудиторне навчання – 10–12 годин на тиждень (~30 % навантаження); решта ~70 % – самостійна робота.

– Університет Вінчестера (University of Winchester), спеціальність «Політика та міжнародні відносини»: перший рік – 204 год. аудиторної та 996 год. самостійної роботи; третій рік – 168 год. аудиторної та 1 032 год. самостійної роботи.

Таким чином, студенти витрачають у 2–3 рази більше часу на самостійну роботу, ніж на аудиторні заняття, а в окремих закладах ця пропорція є ще вагомішою.

Динаміку зростання частки самостійної роботи простежимо на прикладі Університету Бірмінгема (University of Birmingham) – однієї з провідних британських інституцій у підготовці міжнародників (див. таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Співвідношення аудиторної та самостійної роботи у навчальному плані бакалаврів міжнародних відносин Університету Бірмінгема

Модуль	Аудиторна робота (год.)	Самостійна робота (год.)
Перший рік		
Дебати у світовій політиці I	15	100
Шляхи досліджень у галузі МВ I	16	84
Глобальна історія	30	70
Другий рік		
Глобальне управління	61	139
Теорія міжнародних відносин	30	170
Британська політика (вибіркова)	40	160
Цифрова демократія (вибіркова)	30	170
Міжнародна політика Східної Азії (вибіркова)	30	170
Третій рік		
Дипломна робота	30	370
Виклики ліберальній демократії в Європі (вибіркова)	30	170
Сучасна МПЕ (вибіркова)	40	160
Корупція та клієнтизм: глобальна перспектива (вибіркова)	30	170

Джерело: University of Birmingham (2025).

Дані таблиці підтверджують загальну тенденцію: від першого до третього року частка самостійної роботи зростає з ~82–87 % до ~85–93 % від загального навчального навантаження, досягаючи максимуму у модулі

дипломної роботи (370 годин самостійної роботи проти 30 аудиторних). Це зумовлено тим, що студент старших курсів набуває достатньої академічної зрілості для самостійного планування і реалізації наукового дослідження.

Опанування студентами ефективних стратегій управління самостійною навчальною діяльністю є важливим чинником підвищення якості їхнього освітнього досвіду (Green, 2010). Цей процес значною мірою зумовлений рівнем усвідомлення та регуляції власних академічних очікувань. За твердженням Booth (1997), академічні очікування формуються на основі попереднього освітнього досвіду студентів і виступають інтеріоризованим чинником, що визначає особливості їхнього входження в систему вищої освіти. Higher Education Academy (2008) підкреслює, що врахування студентських очікувань як ресурсу для проектування освітнього процесу є одним із ключових чинників забезпечення якості вищої освіти.

З огляду на це, оцінювання ефективності організації самостійної навчальної діяльності доцільно здійснювати не лише за результативними, а й за процесуальними показниками: здатністю студентів формувати стійкі уміння самостійного навчання – планування, самоконтролю, критичного аналізу інформації та рефлексії. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток здатності студентів до переосмислення власної епістемологічної позиції – переходу від розуміння знання як статичного продукту до його сприйняття як результату активної пізнавальної діяльності.

Суттєвою проблемою є невідповідність між очікуваннями студентів і реальним обсягом самостійної роботи. Зокрема, за результатами опитування, 85 % респондентів розраховували щонайменше на шість годин аудиторного навчання на тиждень, тоді як фактично лише 13 % опитаних студентів бакалаврату мали понад шість годин контактних занять. Це свідчить про наявність значного розриву між очікуваннями й реальністю, що зумовлює

необхідність значно більшого обсягу самостійної роботи, ніж студенти передбачали спочатку (Green, 2010).

Дослідження Lowe і Cook (2003) засвідчують, що близько третини студентів на початковому етапі навчання орієнтуються на стилі навчання, характерні для шкільної освіти, – більш структуровані й менш автономні. Водночас університетські практики передбачають вищий рівень самостійності: лекції та семінари в поєднанні зі значним обсягом самостійної роботи є новим досвідом для першокурсників, що ускладнює процес адаптації до академічного середовища.

Особливістю університетської організації навчання є також модульна структура, за якої студенти одночасно опановують кілька дисциплін, кожна з яких передбачає систематичне опрацювання значних обсягів академічної літератури та роботу з розширеними списками рекомендованих джерел. Така організація суттєво відрізняється від шкільної та вимагає від студентів навичок критичного аналізу й оцінювання достовірності інформації (Mishra, 2008).

Трансформацію студентських очікувань у процесі самостійної роботи відображає динамічна модель, представлена на рис. 2.1. Вона ілюструє закономірний перехід від поверхневого «initial expectations» до глибинного «new expectations» розуміння сутності самостійної навчальної діяльності. Ця еволюція інтерпретується крізь призму теорії конструктивного узгодження (Biggs, 1996, 2011): на початковому етапі домінують поверхневі підходи до навчання «surface learning», що характеризуються орієнтацією на відтворення знань без їх осмислення. У фазі «developing expectations» відбувається поступове усвідомлення необхідності зміни навчальних стратегій. На завершальному етапі «new expectations» очікування студентів узгоджуються з принципами студентоцентрованого навчання та академічної автономії, а

самостійна діяльність набуває дослідницько-аналітичного характеру (див.рисунок 2.3).

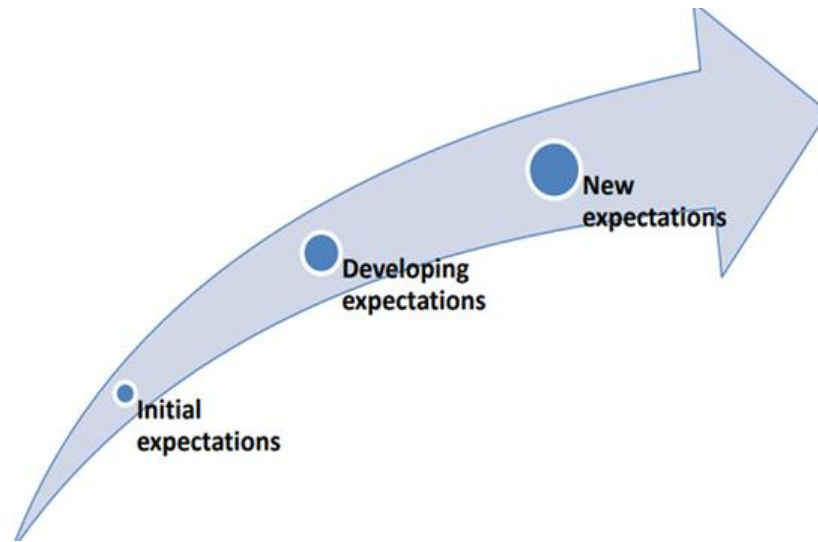

Рисунок 2.3 – Динаміка трансформації очікувань студентів у процесі самостійної роботи у закладі вищої освіти

Джерело: Green (2014).

Ефективність самостійної роботи зростає, коли студенти усвідомлюють її не як монолітну активність, а як циклічний процес, що складається з двох взаємопов'язаних етапів: підготовки та рефлексії. Такий підхід підвищує залученість до навчального процесу, якість участі в ньому та рівень задоволеності освітнім досвідом. Навчальний цикл самостійного навчання представлено на рисунку 2.4.

Аналізуючи навчальний досвід у ретроспективній і перспективній площинах, студенти усвідомлюють, як попередні знання та досвід впливають на засвоєння нового матеріалу. Як показано на рис. 2.5, лекційні й семінарські заняття перебувають у тісному взаємозв'язку з самостійною навчальною діяльністю, утворюючи єдину інтегровану систему. Обговорення такої структури дозволяє студентам критично переосмислити власні уявлення, що надає навчанню цілісного та динамічного характеру.

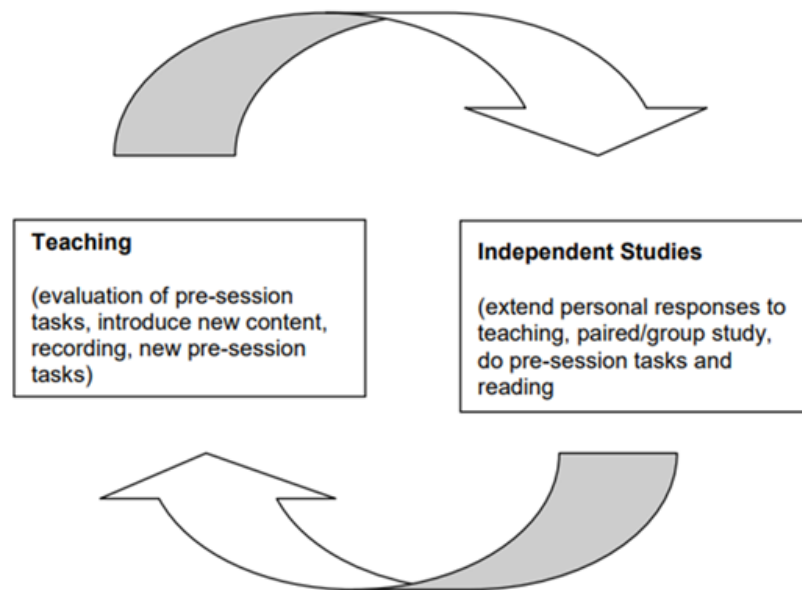

Рисунок 2.4 – Цикли самостійного навчання студентів
Джерело: Green (2009).

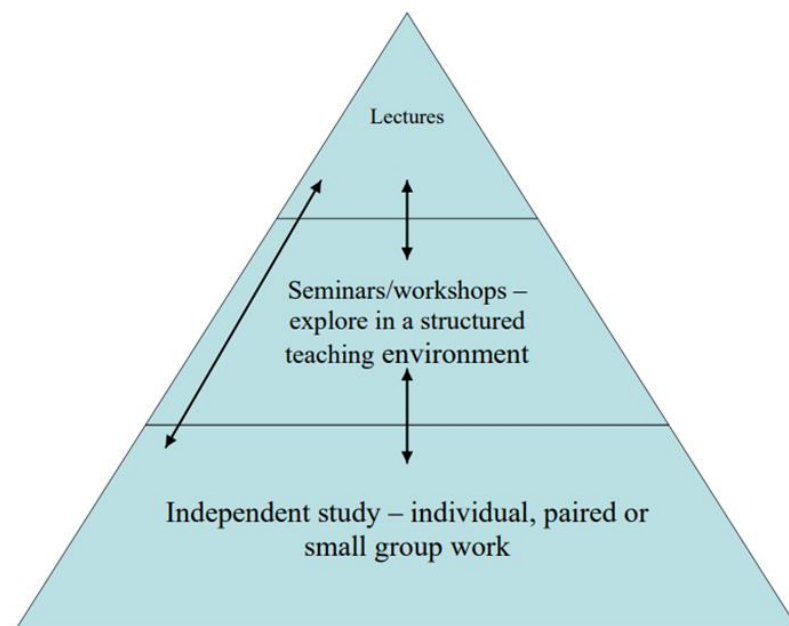

Рисунок 2.5 – Самостійне навчання у системі вищої освіти Великої Британії

Зазначені особливості зумовлюють необхідність переходу від переважно змістово-орієнтованих до проблемно-орієнтованих моделей

навчання. Підвищення ефективності самостійної роботи забезпечується активним залученням студентів до освітнього процесу, зокрема до розроблення навчальних матеріалів і використання ресурсів віртуального освітнього середовища.

Організація самостійної роботи у провідних британських університетах ґрунтується на поєднанні традиційних і інноваційних методів, що відповідають специфіці підготовки фахівців міжнародних відносин.

Поетапне застосування у самостійній роботі майбутніх фахівців міжнародних відносин дидактичних методів різних класифікацій (за джерелом здобуття знань, характером логіки пізнання, рівнем і типом пізнавальної діяльності) є важливою умовою підвищення ефективності професійної підготовки. Такий підхід забезпечує послідовний перехід здобувачів освіти від репродуктивного засвоєння навчального матеріалу до його аналітичного осмислення, критичної інтерпретації, творчого застосування та самостійного продукування нових ідей і рішень у сфері міжнародних відносин. На початкових етапах доцільним є використання інформаційно-рецептивних і пояснювально-ілюстративних методів, що сприяють засвоєнню базових знань із міжнародного права, дипломатії, глобальної політики, економіки та історії міжнародних відносин. Подальші етапи передбачають застосування аналітичних, проблемно-пошукових, евристичних і дослідницьких методів, орієнтованих на розвиток умінь працювати з міжнародними документами, статистичними даними, аналітичними звітами, позиційними матеріалами держав і міжнародних організацій.

Функціональна цінність такого поетапного використання методів полягає в активізації пізнавальної діяльності студентів, стимулюванні їх до самостійного пошуку додаткової інформації з авторитетних міжнародних джерел, формуванні навичок аргументованого аналізу сучасних геополітичних процесів, прогнозування міжнародних подій та ухвалення

обґрунтованих рішень у змодельованих професійних ситуаціях. Водночас це сприяє розвитку саморегульованого навчання, відповідальності за власні освітні результати, здатності планувати індивідуальну освітню траєкторію та здійснювати рефлексію власних досягнень. Особливого значення набуває використання колаборативних методів, які забезпечують творчу взаємодію студентів у командних проєктах, переговорах, дебатах, дипломатичних симуляціях, а також формують готовність до міжкультурної комунікації, партнерської співпраці та взаємодопомоги. У сукупності це створює умови для формування конкурентоспроможного фахівця міжнародних відносин, здатного ефективно діяти в динамічному глобальному середовищі.

Серед традиційних методів провідну роль відіграє моделювання кризових ситуацій («simulation / crisis management»). Цей метод є особливо ефективним інструментом самостійної роботи, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання у практичних сценаріях – вирішення гуманітарної кризи, реагування на збройний конфлікт, ведення дипломатичних переговорів. Він широко використовується у британських університетах для розвитку критичного мислення, навичок ведення переговорів і командної роботи, а також для поглиблення розуміння складних теорій міжнародних відносин (Horn, Rubin & Bhosle, 2015).

У King's College London моделювання кризових ситуацій реалізується через:

- рольові ігри: студенти виконують ролі національних лідерів, дипломатів або посадових осіб міжнародних інституцій (наприклад, European External Action Service);
- навчання на основі сценаріїв: студенти розробляють і реалізують стратегії реагування на ескаловані кризові ситуації;
- складання меморандумів і резолюцій, участь у переговорах і медіації;

– інтеграцію теорії у практику: симуляції уможливають перевірку теорій міжнародних відносин на конкретних ситуаціях (King's College London, 2023).

Симуляції також розвивають навички командної роботи, комунікації та вирішення проблем; сприяють громадянській залученості; забезпечують студентам безпечний простір для прийняття рішень і усвідомлення їхніх наслідків (Erley, 2016).

До інноваційних методів організації самостійної роботи студентів-міжнародників у британських університетах належать:

– перевернутий клас («flipped classroom»): студенти опановують основний теоретичний матеріал самостійно перед заняттям (відеолекції, літературні джерела), а аудиторний час використовують для інтерактивних обговорень і розв'язання проблем;

– «мисленнєві експерименти» («thought experiments»): інтелектуальна робота з гіпотетичними сценаріями (зокрема, футуристичними антиутопіями) для розвитку аналітичного мислення та творчого вирішення проблем;

– цифровий сторітеллінг («digital storytelling»): використання цифрових інструментів для створення мультимедійних проєктів, що відображають розуміння концепцій міжнародних відносин;

– креативні проєкти: створення аналітичної радіопрограми або подкасту в межах тематики модуля;

– гейміфікація та перевернуте навчання у поєднанні зі студентоцентрованими моделями модулів.

Конкретні практики організації самостійної роботи студентів-міжнародників у провідних британських університетах демонструють різноманітність форм і підходів, зумовлених інституційними традиціями та освітніми цілями.

Університет Бірмінгема (University of Birmingham) функціонує в рамках Academic Skills Centre, основна мета якого – підтримка самостійної роботи студентів через широкий спектр ресурсів: семінари з ведення нотаток, опрацювання літератури, академічного письма та презентаційних навичок; рекомендації щодо використання штучного інтелекту в навчанні; ресурси LinkedIn Learning. Студенти вчаться структурувати академічні есе, вибудовувати аргументацію, здійснювати огляд літератури та дотримуватися стандартів академічної доброчесності (University of Birmingham, 2025).

Університет Редінга (University of Reading) передбачає для студентів освітньої програми «Міжнародні відносини» можливість стажування за кордоном протягом року з метою проведення спеціалізованих досліджень, розвитку практичних навичок ведення переговорів або створення медіапродукції (University of Reading, 2025).

В Університеті Редінга реалізується також інноваційний модуль з індивідуальним дослідницьким проєктом, що передбачає застосування сучасної теорії до реальних проблем із використанням нетрадиційних методів навчання – гейміфікації, перевернутого навчання, дослідження впливу технологій на дипломатію, ролі емоцій у політиці. Такі модулі є студентоцентрованими, проблемно- та проєктно-орієнтованими, базуються на цифрових технологіях. Студенти самостійно обирають тему з глобальної політики, аналізують міжнародні дані, опрацьовують літературу, готують аналітичні звіти та розробляють політичні рекомендації (University of Reading, 2024).

Манчестерський університет (University of Manchester) структурує самостійну роботу навколо конкретних дослідницьких тематик у межах ключових освітніх компонентів:

- «Сучасна теорія міжнародних відносин»: дослідницький проєкт щодо застосування постколоніальних, феміністичних і марксистських підходів до актуальних питань міжнародної політики;
- «Світові міжнародні відносини»: дослідження викликів домінуванню Заходу та варіативних трактувань понять «суверенітет» і «держава»;
- «Технології та політика»: аналіз політичних наслідків технологічних змін для соціальної рівності та демократії;
- «Емоції та дипломатія»: дослідження ролі емоційної динаміки в дипломатичній практиці (University of Manchester, 2025).

Перед написанням дипломної роботи студенти Манчестерського університету обов'язково опановують методологічні дисципліни («Навички дослідження», «Теорія міжнародних відносин», «Критичні підходи до дослідження»). Примітно, що в цьому університеті та в Університеті Лестера (University of Leicester) студентам пропонується альтернативна траєкторія: замість дипломної роботи виконати розширені вибіркові модулі (близько 30 кредитів) у поєднанні з дослідницьким проєктом або стажуванням. Цей варіант обирають студенти, зорієнтовані на практичну кар'єру в дипломатії або міжнародних організаціях (Lancaster University, 2025).

Лондонський університет (University of London) реалізує проєкт «Capstone» – практико-орієнтований дослідницький проєкт з академічним підґрунтям. Він передбачає вибір реальної проблеми міжнародної політики, що потребує оригінального дослідження та вирішення (аналіз причин міжнародного конфлікту, вплив зовнішньої політики на економіку та суспільне життя, кібербезпека, гендерна рівність у міжнародній політиці тощо). Проєкт реалізується у двох форматах: субстантивна дослідницька робота – поглиблене авторське дослідження на основі первинних і вторинних джерел; практичний / прикладний проєкт – командна робота під керівництвом

викладача-наставника для розв'язання складної проблеми на замовлення некомерційної організації (University of London, 2025).

Тематика останніх проєктів Capstone (2022–2025): «Вплив зовнішньої політики на регіональний конфлікт»; «Кібербезпека та гібридна війна»; «Гендер, раса та безпека»; «Права людини та соціальне правосуддя»; «Оцінка впливу пандемії COVID-19 на туризм та економічну стабільність» (Borelli, Leone & Morales, 2021).

Університет Кента (University of Kent) розробив методичний посібник «Skills for Academic Success», що структурує організацію самостійної роботи студентів за чотирма розділами: покрокове планування самостійної роботи; розвиток академічних навичок; методологія дослідження; самооцінювання та рефлексія. Університет також пропонує спеціальні модулі з методології та підготовки до самостійного дослідження (University of Kent, 2025).

Ланкастерський університет (Lancaster University) організовує для студентів-міжнародників емпіричні (інтерв'ю, аналіз даних) і теоретичні (робота з вторинними джерелами) дослідження залежно від вимог конкретного модуля.

Університет Сасексу (University of Sussex) визначає самостійну роботу студентів насамперед як написання курсових робіт і письмових завдань (есе, звіти, program documents), що вимагають критичного мислення й виконуються виключно самостійно. Особлива увага приділяється дипломній роботі: університет пропонує відповідний обов'язковий підготовчий модуль обсягом 300 годин, що включає шість 2-годинних методичних семінарів, три 30-хвилинні консультації з науковим керівником та близько 288 годин самостійної роботи (University of Sussex, 2025).

Аналіз наведених інституційних практик свідчить про принципову спільність у підходах: самостійна робота студентів-міжнародників в університетах Великої Британії не є ізольованою – вона педагогічно керована,

системно структурована та нерозривно пов'язана з аудиторними формами навчання. Одночасно спостерігається значне різноманіття конкретних форм і методів, що відображає інституційну автономію університетів та їхню орієнтацію на специфічні профілі підготовки фахівців міжнародних відносин.

2.3. Використання технології проєктного навчання у самостійній роботі майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії

Організація проєктної діяльності набуває особливого значення у контексті реалізації пріоритетних завдань професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин. Цей вид самостійної діяльності забезпечує формування як фахових, так і соціально значущих знань і вмінь, що узгоджується з положеннями компетентнісно-орієнтованої парадигми освіти та практико-орієнтованого навчання. Саме такі результати навчання створюють передумови для успішної професійної самореалізації випускників.

На початку ХХІ ст. роль проєктної діяльності та значення проєктної технології навчання у системі підготовки фахівців істотно зросли. Теоретичним підґрунтям цієї технології є ідеї Dewey (1944), який обґрунтував необхідність подолання суперечностей між особистістю та суспільством через активну дослідницьку діяльність суб'єкта навчання. У межах прагматичної концепції навчання, розробленої вченим, провідного значення набувають методи, що орієнтують здобувачів освіти на самостійне відкриття знань і використання наукового дослідження як моделі побудови освітньої стратегії (Коваленко, 2000).

Подальший розвиток цих ідей відображено в методі проєктів, який передбачає організацію навчання на засадах активної пошукової діяльності,

спрямованої на розв'язання конкретних практичних проблем (Kilpatrick, 1918). Провідним мотивом діяльності студентів виступає не лише пізнавальний інтерес, а й прагнення до практичного вирішення поставлених завдань і розроблення рекомендацій, що можуть бути застосовані у реальних умовах. Освітня цінність проєктної діяльності визначається її розвивальним, виховним і пізнавальним потенціалом, що виявляється у залученні здобувачів освіти до різних видів діяльності, спрямованих на розширення їхнього світогляду, накопичення досвіду та оволодіння методами творчої й дослідницької роботи (Коваленко, 2000).

Застосування проєктної технології навчання ґрунтується на доцільному поєднанні теоретичних знань і практичного досвіду з метою розв'язання конкретних фахово орієнтованих завдань. У науковій літературі виокремлюють різні типи проєктів: дослідницькі, творчі, рольові (ігрові), інформаційні, практико-орієнтовані, міждисциплінарні, реальні та міжнародні.

Доцільно розмежовувати поняття «виконання проєктів» у процесі навчання та «проєктне навчання» («Project-Based Learning, PBL»). Якщо перше передбачає використання проєктів як окремого дидактичного засобу, то друге є цілісною педагогічною технологією, у межах якої проєктна діяльність виступає провідним способом організації навчання, що визначає його зміст, методи й результати (додаток Ж). Порівняльну характеристику цих підходів подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Таблиця 2.2 – Порівняльна характеристика виконання проєктів і Project-Based Learning (PBL)

Критерій	Виконання проєктів (традиційний підхід)	Project-Based Learning (PBL)
Статус управління	Викладацько-кероване	Студентоцентроване

Роль у курсі	Елемент навчання	Системоутворювальна основа навчання
Роль проєкту	Навчальне завдання	Центральна форма діяльності
Мета	Закріплення знань	Формування знань і компетентностей
Структура курсу	Традиційна	Проєктно-орієнтована
Роль викладача	Контролер	Тьютор / фасилітатор
Активність студента	Часткова	Постійна, провідна
Тип мислення	Репродуктивний + частково творчий	Дослідницький, критичний
Оцінювання	Сумативне оцінювання результату	Процес + результат; саморефлексія; колективне оцінювання
Зв'язок з реальністю	Обмежений	Максимально наближений до практики
Структура завдань	Чітко структурована	Проблемно-орієнтована
Тривалість	Короткотермінова	Довготривале виконання
Тематика	Конкретна, визначена викладачем	Широке наукове поле; питання й виклики обирає студент
Розв'язання проблеми	Передбачає конкретну відповідь	Диверсифікація шляхів вирішення; оригінальний внесок студента

Складено автором на основі: Kokotsaki, Menzies & Wiggins (2016); Mitchell & Tilley (2024).

Project-Based Learning (PBL) – це навчальна технологія, що передбачає засвоєння дисципліни через реалізацію міждисциплінарних проєктів, які

дозволяють студентам застосовувати теоретичні знання на практиці. У контексті самостійної роботи PBL стимулює самостійне планування, пошук і критичний аналіз джерел, командну взаємодію, формуючи навички критичного мислення та управління власним навчанням.

Значний внесок у теоретичне обґрунтування PBL зробили британські дослідники Kokotsaki, Menzies, & Wiggins (2016), а також Mitchell, & Tilley (2024). У фундаментальному огляді «Project-based learning: A review of the literature» зазначається, що PBL є активною студентоцентрованою формою навчання, яка базується на автономії студентів, дослідницькій діяльності, постановці власних цілей, колаборації та рефлексії в контексті реальних практик (Kokotsaki, Menzies & Wiggins, 2016). Таким чином, PBL інтегрує ключові положення конструктивістської педагогіки, відповідно до якої знання формуються у процесі активної діяльності та соціальної взаємодії. Британські дослідники підкреслюють, що PBL є різновидом «inquiry-based learning», у якому навчання організовується навколо автентичних проблем реального світу, що забезпечує глибоке та осмислене засвоєння знань. Це положення є особливо релевантним для підготовки студентів-міжнародників, де зміст навчання безпосередньо пов'язаний із глобальними політичними процесами.

Суттєвий розвиток концепції PBL у британській дидактиці пов'язаний із дослідженнями Mitchell & Tilley (2024), які розглядають PBL не лише як метод навчання, а як структуроутворювальний елемент освітньої програми. У праці «The Role of Project-Based Learning at the Core of Curriculum Development» дослідники обґрунтовують, що максимальний ефект PBL досягається лише за умови його інтеграції в навчальний план як системоутворювального компонента, що поєднує теоретичні знання, практичні навички та фахові компетентності. У контексті міжнародних відносин це означає інтеграцію політичної теорії, міжнародного права, економіки і безпекових студій у межах

єдиних проєктів, орієнтованих на вирішення глобальних проблем (Mitchell, & Tilley, 2024).

Важливим теоретичним орієнтиром для PBL є підхід до поглибленого навчання «deep learning», розроблений (Biggs & Tang, 2011). Відповідно до концепції «constructive alignment», освітній процес має бути організований так, щоб навчальні результати, методи навчання та оцінювання узгоджено спрямовувалися на розвиток аналітичної та дослідницької діяльності студентів. PBL є практичним втіленням цього принципу, оскільки навчальні завдання, дослідницька активність і форми оцінювання (захист проєкту, аналітичний звіт, презентація) утворюють єдину узгоджену систему.

Теоретичні основи дослідницько-орієнтованої моделі PBL обґрунтовані також у працях Healey & Jenkins (2009), який підкреслює, що університетська освіта повинна не лише передавати знання, а й формувати дослідницьку позицію студента. Згідно з цією концепцією, студент є не споживачем, а активним учасником наукового пізнання.

Основні принципи PBL у підготовці майбутніх фахівців міжнародних відносин:

- орієнтація на реальні або реалістичні проблеми міжнародних відносин і глобальної політики;
- акцент на самостійне дослідження та колаборацію студентів;
- інтеграція теоретичних знань із практичними завданнями;
- використання рефлексії та презентації результатів як складників формувального оцінювання.

Британські дослідники визначають автономію як ключову характеристику PBL: студенти самостійно формулюють цілі, планують діяльність, обирають джерела інформації. PBL сприяє розвитку саморегульованого навчання («self-regulated learning»), оскільки студенти навчаються через постановку власних цілей, планування й організацію

діяльності (Kokotsaki, Menzies & Wiggins, 2016). У сфері міжнародних відносин це проявляється у самотійному аналізі міжнародних кейсів, роботі з аналітичними звітами міжнародних організацій (ООН, Світовий банк) та формуванні власних експертних оцінок.

PBL передбачає активну дослідницьку діяльність через постановку проблемного питання, збір і аналіз даних, інтерпретацію результатів. Відповідно до британських досліджень, навчання у PBL відбувається через конструктивні дослідження «constructive investigations», що для студентів-міжнародників означає застосування методів політичного аналізу, контент-аналіз міжнародних документів та дослідження міжнародних конфліктів (Kokotsaki, Menzies, & Wiggins, 2016).

Однією з визначальних характеристик PBL є його спрямованість на вирішення реальних проблем («real-world practices»). У підготовці фахівців міжнародних відносин це реалізується через аналіз геополітичних криз, розробку зовнішньополітичних стратегій, моделювання міжнародних переговорів. PBL також передбачає активну колаборацію студентів, що має особливе значення для галузі міжнародних відносин, де колективна робота, навички переговорів і міжкультурна комунікація є ключовими компетентностями.

У провідних британських університетах PBL реалізується через різноманітні форми самотійної навчальної діяльності студентів-міжнародників. У програмах King's College London (War Studies, International Relations) та University of Manchester (Global Studies) прикладами активного використання PBL є:

- розробка аналітичних доповідей за темами сучасних міжнародних конфліктів;
- симуляції дипломатичних переговорів, де студенти самотійно збирають інформацію, розробляють стратегії та презентують результати;

– командні дослідницькі проєкти з міжнародної безпеки, зовнішньої політики та глобальної економіки, що передбачають аналіз кейсів і вироблення рекомендацій для реальних або змодельованих ситуацій.

У рамках PBL студенти виконують такі види самостійної роботи:

- пошук і критичний аналіз джерел: академічні статті, урядові документи, аналітичні звіти міжнародних організацій;
- розробка проєктних документів: аналітичні записки, стратегічні плани, дипломатичні брифінги, презентації;
- онлайн-колаборація через LMS-платформи (Moodle, Canvas, Blackboard) для спільної роботи над документами й обговорення ідей;
- рефлексія та самооцінювання: ведення звітів або щоденників, де студенти аналізують власні навчальні досягнення та труднощі (додаток Е).

Порівняльний аналіз освітніх програм провідних університетів Великої Британії (King's College London, London School of Economics and Political Science, University of Nottingham, University of Southampton, University of Kent, University of Sussex, University of Birmingham та інших) свідчить про системне використання елементів PBL у структурі самостійної навчальної діяльності студентів (додатки А, Б, В). У британській моделі освіти PBL реалізується через такі форми:

- «Research-based projects» – індивідуальні або групові аналітичні дослідження з питань міжнародної безпеки, дипломатії, сталого розвитку, міждержавних конфліктів;
- «Case studies» – аналіз конкретних геополітичних ситуацій із виробленням рішень у форматі аналітичних брифінгів або меморандумів;
- «Simulation projects» – моделювання переговорів у форматі ООН, ЄС або НАТО, де студенти виконують ролі дипломатів чи представників міжнародних організацій;

– «Survey reports і policy papers», що поєднують академічне письмо та прикладний аналіз.

Такі проєкти, як правило, виконуються в позааудиторний час і вимагають від студентів самостійного планування, збору інформації, застосування міждисциплінарного аналізу та узгодження роботи в команді.

Ключовим інструментом реалізації PBL є дисертаційні модулі, capstone-проєкти та дослідницькі проєкти, які виконують функцію інтеграційного етапу фахової підготовки. Зміст цих компонентів передбачає самостійний вибір дослідницької теми, розробку плану роботи, застосування дослідницьких методів, критичний аналіз академічних джерел і формулювання практично орієнтованих висновків (додатки Д, И).

Виконання PBL позитивно впливає на навчання студентів-міжнародників: формує самоменеджмент і відповідальність за власний освітній результат; розвиває критичне та аналітичне мислення, здатність до самостійного прийняття рішень; забезпечує практичну підготовку – підготовка аналітичних матеріалів, участь у дипломатичних симуляціях, командне розв'язання проблем; сприяє поглибленню міждисциплінарних знань (Mitchell & Tilley, 2024; Kokotsaki, Menzies & Wiggins, 2016).

Структурна модель організації проєктно-орієнтованої самостійної роботи студентів-міжнародників у університетах Великої Британії базується на інтеграції педагогічного проєктування, автономної дослідницької діяльності студентів та системного академічного супроводу. Центральним елементом моделі є самостійна робота студента над дослідницьким або прикладним проєктом «dissertation», «capstone project», «policy analysis», що реалізується через послідовні етапи: постановка проблеми планування дослідження самостійний аналіз інформації виконання проєкту колаборативна взаємодія рефлексія результатів (див. рисунок 2.4).

Педагогічне проектування здійснюється викладачем і включає формулювання навчальних результатів, критеріїв оцінювання та методичних рекомендацій, що забезпечують структурованість самостійної діяльності. Важливу роль відіграє академічне середовище університету – LMS-платформи, бібліотечні ресурси, служби академічної підтримки – яке створює цифрову та організаційну основу для автономної роботи студентів.

Системний педагогічний супровід реалізується через індивідуальні консультації «supervision», семінари з дослідницьких методів та формувальне оцінювання. Завершальний етап передбачає підсумкове оцінювання у вигляді захисту проекту, презентації або письмової дослідницької роботи. Результатом функціонування моделі є формування комплексних компетентностей майбутнього фахівця міжнародних відносин: дослідницьких, аналітичних, комунікативних, фахових та компетентностей самоменеджменту.

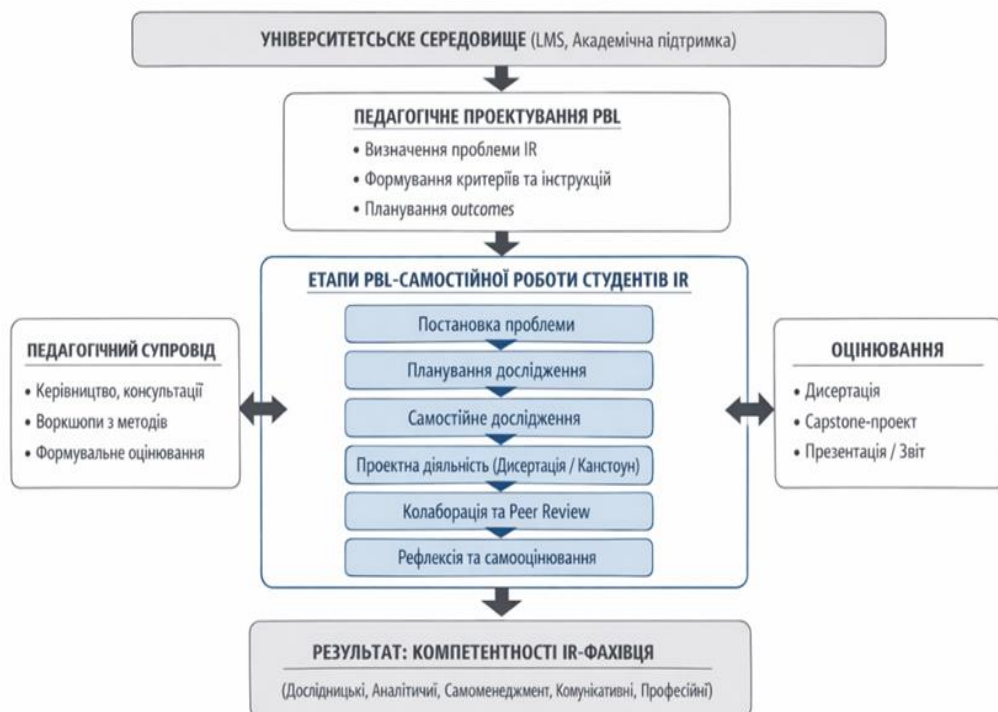

Рисунок 2.6 – Структурна модель організації проектно-орієнтованої самостійної роботи студентів міжнародних відносин в університетах Великої Британії

Запропонована модель відображає логіку організації навчального процесу, що передбачає активну участь студентів у постановці проблеми, плануванні дослідження, виконанні проєктних завдань, рефлексії та оцінюванні отриманих результатів. Її функціонування забезпечує інтеграцію академічної підготовки з практичною аналітичною діяльністю та сприяє розвитку академічної автономії, критичного мислення, навичок самоменеджменту й фахової комунікації.

Порівняльний аналіз освітніх програм дозволяє простежити конкретні механізми реалізації PBL у провідних університетах Великої Британії.

У King's College London реалізація PBL-підходу відбувається через виконання магістерської дисертації або альтернативного capstone-проєкту прикладного характеру, спрямованого на розв'язання реальних проблем міжнародної політики чи глобального управління. На відміну від цього, у London School of Economics and Political Science ключовим інструментом PBL є обов'язкова дослідницька дисертація (IR499), інтегрована з курсами дослідницького дизайну та методології, що посилює аналітичну автономію студентів і формує системні дослідницькі компетентності.

Аналогічні практики простежуються в інших університетах. В University of Nottingham та University of Southampton дисертаційні модулі мають значний обсяг самостійної роботи та передбачають поетапний супровід через методологічні семінари. В University of Kent дисертаційний компонент поєднується з груповими дослідницькими проєктами, що сприяє розвитку колаборативних компетентностей. В University of Sussex та University of Birmingham основна увага зосереджується на індивідуальному довготривалому дослідженні як формі автономного навчання. Зокрема, University of Sussex пропонує модуль Dissertation (30 кредитів, рівень 6) з міжнародних відносин, у межах якого студенти проводять власне

дослідження за обраною темою під наглядом наукового керівника (University of Sussex, 2025).

Аналіз структурних характеристик освітніх програм дозволяє виокремити спільні ознаки реалізації PBL у самостійній роботі студентів-міжнародників:

- орієнтація на вирішення реальних або наближених до реальних проблем міжнародної політики;
- домінування самостійної дослідницької діяльності з індивідуальним плануванням і самоменеджментом;
- інтеграція міждисциплінарних знань (політика, економіка, право, безпека);
- застосування форм формульовального та підсумкового оцінювання через письмові дослідницькі роботи, аналітичні звіти або проєктні презентації;
- системний супровід викладача у форматі наукового керівництва, консультацій та методологічних воркшопів.

З педагогічної точки зору дисертаційні та capstone-модулі виконують функцію інтеграційної форми проєктно-орієнтованого навчання майбутніх фахівців міжнародних відносин, розвиваючи критичне мислення, аналітичні навички, здатність до автономного навчання та ефективного управління власною навчальною діяльністю.

Таким чином, PBL є інноваційною технологією організації самостійної роботи майбутніх міжнародників у Великій Британії. Вона не лише забезпечує формування комплексу фахових компетентностей в інтерактивному форматі, а й сприяє особистісному зростанню студентів, їхньому фаховому дозріванню, відповідальності та готовності до реалій міжнародної практики. Впровадження PBL має системний характер і реалізується переважно через довготривалі дослідницькі проєкти, що забезпечують поєднання теоретичних знань із практичною аналітичною діяльністю.

2.4. Використання цифрових платформ та засобів в організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії

Розвиток цифрових технологій зумовив суттєву трансформацію організації самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти. Як зазначає Laurillard (2012), цифрові технології виступають не лише засобом передачі знань, а й інструментом педагогічного проектування освітніх моделей. Водночас Selwyn (2016) підкреслює, що цифровізація освіти сприяє формуванню нових освітніх практик, у межах яких студент постає активним суб'єктом навчання. У системі вищої освіти Великої Британії інтеграція ІКТ у самостійну навчальну діяльність має системний характер і ґрунтується на поєднанні діяльнісного, компетентнісного та студентоцентрованого підходів.

Ключовим елементом цифрового освітнього середовища є системи управління навчанням («Learning Management Systems», LMS), зокрема Moodle, Canvas та Blackboard. Вони виконують організаційно-структурувальну, дидактичну, контрольну-оцінювальну, комунікативну та рефлексивну функції: забезпечують планування самостійної роботи, визначення дедлайнів, надання методичних рекомендацій, а також здійснення формувального та підсумкового оцінювання. З педагогічного погляду LMS сприяють розвитку в студентів умінь самостійного планування навчальної діяльності, самоконтролю й самооцінювання, інтегруючи теоретичний і практичний компоненти підготовки.

Особливу роль відіграють цифрові інформаційно-аналітичні ресурси – електронні бібліотеки, наукометричні бази даних, ресурси міжнародних організацій, – що забезпечують розвиток дослідницьких умінь і критичного мислення. Використання інтерактивних ІКТ-засобів (онлайн-симуляцій, моделювання переговорів, віртуальних кейсів) сприяє формуванню фахових

компетентностей і здатності до прийняття рішень у складних ситуаціях. Широко застосовуються також інструменти спільної діяльності (форумні обговорення, цифрові колаборативні платформи), що забезпечують розвиток комунікативних і міжкультурних компетентностей.

Емпіричні дані про цифровий досвід студентів університетів Великої Британії свідчать про високий рівень інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. Згідно зі щорічним дослідженням «Student Digital Experience Insights Survey (2023)», 81 % студентів позитивно оцінили якість онлайн-навчального середовища (оцінки «найкраще з можливих», «відмінне» або «добре»), і лише 5 % вважали його нижчим за середнє. Переважна більшість (89 %) студентів мали принаймні деякий досвід онлайн-навчання, зокрема: прямі трансляції – 49 %, записи лекцій – 76 %, попередньо записаний контент – 70 %. Доступ до платформ онлайн-оцінювання або тестування отримали 60 % студентів (Jisc, 2023).

Водночас задоволеність студентів онлайн-навчанням сьогодні є вищою, ніж до пандемії COVID-19, що свідчить про якісний розвиток цифрової інфраструктури університетів. Щодо пріоритетів інвестування в цифрові технології, студенти надали перевагу: оновленню платформ і систем (35 %), наданню спеціалізованого програмного забезпечення (25 %), збільшенню кількості комп'ютерів і пристроїв (15 %), цифровому контенту (14 %) та ІТ-підтримці (11 %) (Jisc, 2023).

Разом із тим дослідження фіксує низку системних викликів. Цифрова та інформаційна нерівність залишається гострою проблемою: частина студентів стикається з труднощами щодо приватного місця для навчання, надійного підключення до Інтернету, вартості мобільних даних і доступу до цифрових пристроїв – ці проблеми загострюються в умовах кризи вартості життя. Лише 38 % студентів розуміли, як університет збирає та використовує їхні дані, що свідчить про недостатній рівень цифрової грамотності та прозорості в цій

сфері (Jisc, 2023). Університети мають також активніше залучати студентів до прийняття рішень щодо цифрового освітнього середовища, оскільки в опитуванні лише незначна частина студентів була задіяна в таких процесах.

Moodle «Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment» – відкрита платформа з відкритим кодом, що широко використовується університетами Великої Британії, зокрема University of London, University of York, University of Glasgow, University of Cambridge, University of Essex, University of Nottingham, University of Portsmouth та University of Kent. Платформа забезпечує гнучкість у проектуванні та адаптації навчальних курсів відповідно до інституційних і педагогічних потреб.

У британській вищій освіті Moodle функціонує як базове або допоміжне віртуальне навчальне середовище «Virtual Learning Environment, VLE». З педагогічного погляду платформа є ефективним інструментом організації незалежного «independent learning» та змішаного «blended learning» навчання, оскільки забезпечує можливість роботи у власному темпі, доступ до навчальних ресурсів і постійний зворотний зв'язок. Функціонально Moodle забезпечує: структурований доступ до навчальних ресурсів; створення інтерактивних навчальних модулів; онлайн-оцінювання; академічну комунікацію (форуми, чати, групові обговорення); аналітику навчальної активності студентів; підтримку спільної роботи та взаємооцінювання.

Перевагою платформи є її відповідність принципам конструктивістської педагогіки та можливість інтеграції з іншими цифровими сервісами, що сприяє розвитку навчальної автономії, самоменеджменту та дослідницьких умінь студентів. Водночас ефективність Moodle залежить від рівня цифрової компетентності викладачів і якості педагогічного дизайну електронних курсів. До основних викликів належать складність розроблення якісного контенту, ризик зниження навчальної мотивації та технічні обмеження.

Canvas є сучасною хмарною LMS, що активно впроваджується в університетах Великої Британії, зокрема в University of Oxford, King's College London та University of Birmingham. Платформа вирізняється інтуїтивним інтерфейсом, мобільною доступністю та орієнтацією на студентоцентроване й змішане навчання. Canvas функціонує як інтегроване цифрове освітнє середовище, що забезпечує створення, організацію та супровід навчальних курсів, а також моніторинг навчальної діяльності студентів. Завдяки хмарній архітектурі з REST API платформа підтримує інтеграцію з Google Workspace, Microsoft Teams, Zoom, системами управління студентами (SIS) та єдину автентифікацію (SSO).

Особливістю Canvas є розвинена система аналітичних інструментів (Canvas Analytics), що дозволяє відстежувати рівень залученості студентів, аналізувати динаміку виконання завдань і своєчасно здійснювати педагогічний супровід. Аналітичні інструменти виконують не лише контролюючу, а насамперед діагностичну, прогностичну та підтримувальну функції. «Course Analytics» забезпечує викладачів інформацією про динаміку виконання самостійних завдань і активність студентів; «Student Analytics» уможливорює індивідуальний педагогічний супровід на основі даних про активність, оцінки та комунікацію; «Admin Analytics» використовується адміністрацією для стратегічного управління освітнім процесом. Такий підхід ґрунтується на положеннях теорії саморегульованого навчання (Zimmerman, 2002) та концепції формульовального оцінювання (Nicol & Macfarlane-Dick, 2006).

В University of Manchester та King's College London (зокрема на програмах з міжнародних відносин) Canvas використовується не лише як середовище доступу до матеріалів, а як платформа аналітично підтриманого самостійного навчання: самостійні завдання мають дослідницький і аналітичний характер; викладачі здійснюють формульовальний супровід на

основі learning analytics; студенти залучаються до рефлексії власної навчальної діяльності.

«Blackboard Learn» є однією з традиційних та усталених LMS у вищій освіті Великої Британії, що широко використовується в University of Bristol, University of Manchester та University of Leeds. Платформа функціонує як цілісне VLE із чіткою модульною структурою курсів, що включає навчальні матеріали, завдання, критерії оцінювання та інструкції для самостійного опрацювання.

З педагогічного погляду Blackboard забезпечує: поетапне структурування навчального контенту; підтримку асинхронного навчання; організацію аналітичних і дослідницьких завдань; реалізацію формувального оцінювання із зворотним зв'язком; інтерактивну академічну комунікацію через Discussion Boards, Blogs, Journals та Assignments. Особлива цінність функції асинхронного доступу полягає у тому, що вона дозволяє студентам працювати у власному темпі й формувати індивідуальну освітню траєкторію. Система формувального оцінювання забезпечує оперативний зворотний зв'язок, використання критеріїв і рубрик, а також моніторинг навчального прогресу, що сприяє розвитку навичок самоконтролю, рефлексії та відповідальності за результати власної навчальної діяльності. У межах змішаного навчання Blackboard виконує роль інтегратора аудиторної та позааудиторної діяльності (див. таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Використання «Learning Management Systems» у провідних університетах Великої Британії

№	Університет	LMS / VLE платформа	Особливості використання
1	University of Oxford	Canvas (раніше WebLearn / Sakai)	Організація курсів, комунікація, подання завдань

2	University of Manchester	Canvas (перехід із Blackboard)	та інтеграція цифрових ресурсів Центральне середовище для онлайн-курсів та змішаного навчання
3	London School of Economics and Political Science	Moodle	Підтримка курсів, завдань, форумів та академічної комунікації
4	University of Leeds	Blackboard	Основна платформа для дистанційних курсів та оцінювання
5	University of Edinburgh	Blackboard Learn	Управління курсами, аналітика навчання
6	Open University	Moodle (модифікована версія)	Одна з найбільших інсталяцій Moodle у світі; дистанційне навчання
7	University of Birmingham	Canvas	Змішане навчання, інтеграція з відеоплатформами
8	University of Bristol	Blackboard	Підтримка blended learning та онлайн-курсів
9	University of Warwick	Moodle	Онлайн-курси, тестування, цифрові навчальні матеріали
10	Coventry University	Moodle	Оцінювання та автоматизовані завдання

Джерело: складено автором на основі відкритих даних університетів Великої Британії (2024–2025).

Аналіз ринку VLE у Великій Британії на основі даних Higher Education Statistics Agency (HESA) (Neil Mosley Consulting, 2024) свідчить про

домінування чотирьох платформ: Blackboard (Anthology), Canvas (Instructure), Moodle та Brightspace (D2L). Тенденцією останніх років є активне переміщення університетів із Blackboard та Moodle – традиційних платформ із тривалою історією впровадження – на Canvas, а в меншій мірі на Brightspace (див. рисунок 2.7).

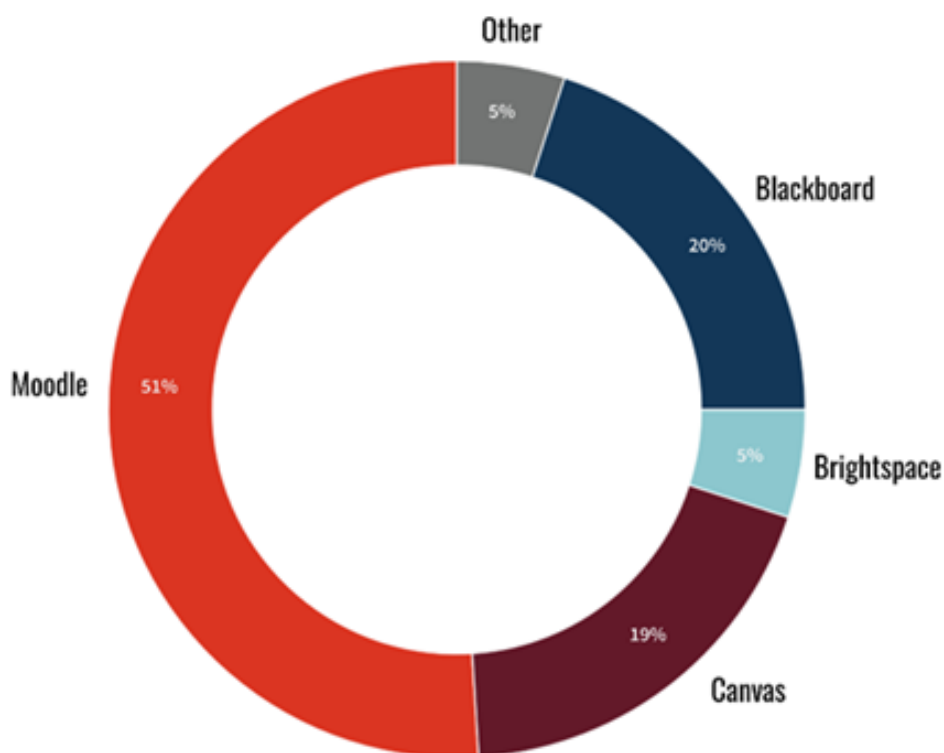

Рисунок 2.7. – Частка VLE-платформ, що використовуються університетами Великої Британії

Джерело: Neil Mosley Consulting (2024).

Moodle залишається найпоширенішою VLE у вищій освіті Великої Британії, однак її висока частка відображає насамперед історичне впровадження цієї платформи – нові великі та середні університети не обирали Moodle для первинного впровадження впродовж останніх років. Структура використання LMS варіюється залежно від розміру університету: Moodle зберігає домінуючі позиції у малих закладах (менше 3 000 студентів), тоді як у великих (понад 18 000 студентів) тривалий час переважала Blackboard.

Водночас Canvas активно розширює присутність у всіх сегментах (див. рисунок 2.8).

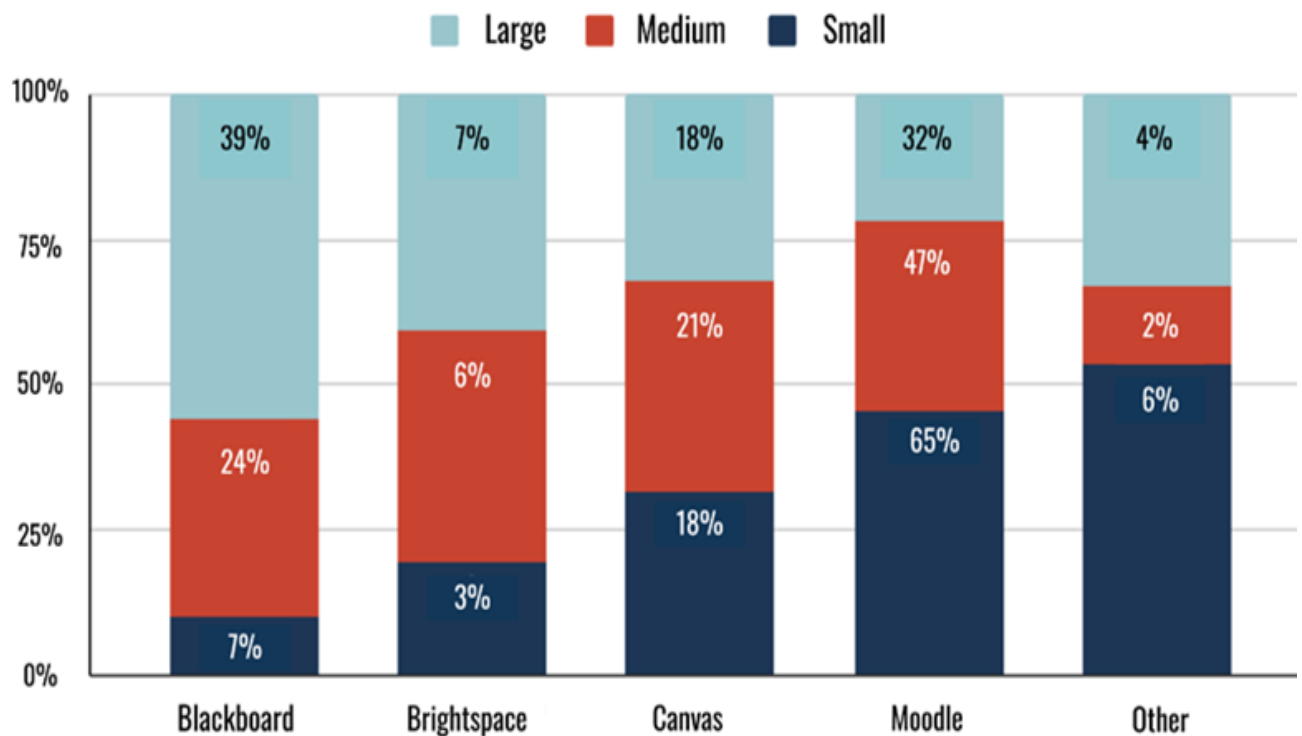

Рисунок 2.8 – Структура використання LMS залежно від розміру університету

Джерело: Neil Mosley Consulting (2024).

Порівняльну характеристику освітніх можливостей трьох провідних LMS у контексті підготовки фахівців міжнародних відносин подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Порівняльна характеристика LMS у контексті підготовки фахівців міжнародних відносин

Критерій	Moodle	Canvas	Blackboard

Педагогічна модель	Конструктивістська, діяльнісна	Студентоцентрична, data-driven	Структурно-інструктивна
Роль у підготовці	Середовище для базового independent learning	Середовище аналітично підтриманого дослідницького навчання	Середовище структурованої академічної підготовки
Типи завдань	Есе, policy papers, case analysis	Research projects, simulations, data analysis	Аналітичні роботи, модульні завдання
Підтримка дослідницької діяльності	Висока (через ресурси та бібліотеки)	Дуже висока (analytics + feedback)	Висока (через структуровані модулі)
Simulation-based learning	Обмежено	Активно підтримується	Частково підтримується
Policy analysis	Базова підтримка	Розвинена (feedback + iterative writing)	Структурована, формалізована
Learning analytics	Обмежена	Розвинена (Student / Course Analytics)	Помірна
Формування критичного мислення	Через дискусії та завдання	Через дослідницькі та проблемні завдання	Через структуровані аналітичні роботи
Колаборація	Форуми, peer-review	Інтегровані групові проекти, live collaboration	Discussion boards
Гнучкість навчання	Дуже висока	Висока	Середня

Підтримка самоменеджменту	Висока	Дуже висока (через аналітику)	Середня
Підготовка до фаху	Академічна база	Практико-орієнтована (simulations, policy work)	Академічно-структурована
Доцільне використання	Базові курси, теоретична підготовка	Дослідницькі модулі, capstone, dissertation	Великі курси, системна підготовка

Джерело: складено автором на основі: Kokotsaki, Menzies, & Wiggins (2016); Neil Mosley Consulting (2024).

Методологічну основу для розвитку цифрового навчання у Великій Британії формують рекомендації якісних регуляторів. Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA) у документі «Building a Taxonomy for Digital Learning» (QAA, 2020) підкреслює необхідність формування цілісного цифрового навчального середовища, що включає: стратегічне управління цифровими технологіями; орієнтацію на студентоцентрикований підхід; інтеграцію навчальних ресурсів і сервісів; узгоджене використання термінологічного апарату («blended learning», «online learning», «hybrid learning»).

Joint Information Systems Committee наголошує, що ефективна цифрова трансформація освіти передбачає не лише впровадження технологій, а й зміну організаційної культури, стратегій управління та педагогічних практик. LMS розглядається як інструмент реалізації стратегічних цілей університету у сфері цифровізації та забезпечення якості студентського досвіду (JISC, 2024).

Характерною особливістю британської моделі є інтеграція LMS із широким спектром додаткових цифрових інструментів, що забезпечують

повний цикл самостійної навчальної та дослідницької діяльності студентів-міжнародників.

1. *Засоби академічного письма та перевірки академічної доброчесності*: Turnitin (перевірка на плагіат та подання робіт), Grammarly (мовно-стилістичне редагування) та Hemingway Editor (оптимізація структури тексту). У більшості університетів ці інструменти інтегровані безпосередньо в LMS або бібліотечні сервіси.

2. *Платформи запису та поширення навчального контенту*: Panopto та Echo360 забезпечують запис, зберігання та поширення лекцій, а також підтримують асинхронний доступ студентів до навчальних матеріалів.

3. *Менеджери бібліографії та наукових джерел*: Zotero, Mendeley, EndNote та Colwiz широко використовуються для збирання, систематизації джерел і автоматизації цитування, що є особливо важливим у курсах «Research Methods in International Relations».

4. *Інструменти аналізу даних*: NVivo (якісний аналіз), SPSS (кількісний аналіз), R та Microsoft Excel активно застосовуються під час підготовки «dissertations», «policy analyses» і «case studies».

5. *Академічні бази даних і пошукові системи*: JSTOR, Web of Science, HeinOnline та EBSCO забезпечують доступ до наукових публікацій, міжнародних аналітичних матеріалів і правових документів.

6. *Інструменти комунікації та спільної роботи*: Microsoft Teams, Zoom та OneDrive підтримують синхронну й асинхронну взаємодію студентів у межах групових проєктів.

7. *Додаткові аналітичні й освітні інструменти*: Qualtrics (проведення опитувань), Mentimeter (інтерактивні сесії), Digimap (геопросторові дані) розширюють можливості аналітичної діяльності студентів-міжнародників.

Детальна характеристика додаткових цифрових платформ, що використовуються університетами Великої Британії, подана у Додатку Н.

У University of Cambridge централізовано підтримуються Moodle, Panopto та Turnitin, що формує цілісне цифрове навчальне середовище (University of Cambridge, 2025). В University of Greenwich системна модель включає Turnitin, Panopto, Mentimeter, Microsoft Teams, EndNote, Mendeley, Zotero, SPSS та NVivo (University of Greenwich, 2025). В London School of Economics and Political Science функціонують спеціалізовані цифрові лабораторії з NVivo, SPSS і Qualtrics, що сприяє розвитку дослідницьких компетентностей студентів у галузі міжнародних відносин.

Цифрові інструменти самостійної роботи студентів у провідних університетах Великої Британії систематизовано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Цифрові інструменти самостійної роботи студентів у провідних університетах Великої Британії

№	Університет	LMS/VLE	Дослідницьке. ПЗ	Інструменти письма	Комунікація	Відеоплатформа	Академічна доброчесність	Інші інструменти
1	Univ. of Oxford	Canvas / Moodle	SPSS, R, NVivo	EndNote, Zotero	Microsoft Teams	Panopto	Turnitin	Canvas Studio, Zoom
2	Univ. of Cambridge	Moodle	NVivo, SPSS	Zotero, Mendeley	Zoom, Teams	Panopto	Turnitin	Moodle plugins
3	London School of Economics	Moodle	NVivo, Qualtrics, SPSS	EndNote	Teams	Zoom	Turnitin	Microsoft Teams
4	Univ. of Manchester	Blackboard	SPSS, R	Mendeley	Teams	Panopto	Turnitin	Minerva LMS

5	Univ. of Bristol	Blackboard	NVivo, MATLAB	Zotero	Zoom	Kaltura / Panopto	Turnitin	Collaborate
6	Univ. of Edinburgh	Learn / Moodle	NVivo, R	EndNote	Teams	Adobe Connect	Turnitin	Learning analytics
7	Univ. of York	Moodle	R, SPSS	Zotero	Teams	Echo360 / Panopto	Turnitin	Microsoft Teams
8	Univ. of Greenwich	Moodle	SPSS, NVivo	EndNote	Teams	Panopto	Turnitin	Zoom
9	Univ. of Hull	Canvas / Blackboard	ArcGIS, SPSS	EndNote	Teams	Panopto	Turnitin	Lecture capture tools
10	Newcastle University	Canvas	R, NVivo	Mendeley	Teams	Panopto	Turnitin	Automated assessment

Джерело: складено автором на основі відкритих даних університетів Великої Британії (2024–2025).

Таким чином, LMS у поєднанні з додатковими цифровими інструментами формують багатофункціональну цифрову екосистему університету, що забезпечує реалізацію самостійної навчальної діяльності студентів-міжнародників на засадах студентоцентрованого підходу, сприяє розвитку дослідницьких умінь, критичного мислення та цифрової компетентності. Британські університети розглядають LMS не як технічні платформи, а як педагогічно спроектовані системи організації самостійного навчання, що інтегрують контент, комунікацію, оцінювання та аналітику.

2.5. Індивідуалізація навчання майбутніх фахівців міжнародних відносин засобами цифрових технологій

Одним із провідних напрямів розвитку вищої освіти у Великій Британії є персоналізація освітнього процесу, реалізована через механізми індивідуалізації навчання. У контексті підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин індивідуалізація набуває особливого значення, оскільки ця галузь вимагає поєднання широкої аналітичної підготовки з розвитком специфічних дослідницьких і комунікативних компетентностей. Ключовим інструментом індивідуалізації в цифровому освітньому середовищі є Individual Learning Accounts (ILA) – персоналізовані цифрові профілі студента, що інтегрують навчальні ресурси, результати освітньої діяльності, інструменти аналітики та механізми рефлексії.

З позицій теорії саморегульованого навчання (Zimmerman, 2002) ILA забезпечують умови для формування здатності студентів до планування, моніторингу та оцінювання власної навчальної діяльності, виступаючи водночас технологічним і педагогічним інструментом розвитку академічної автономії. Теорія конструктивного узгодження Biggs (1996) підкреслює, що персоналізований навчальний профіль повинен узгоджувати індивідуальні цілі студента, методи навчання та способи оцінювання в єдину когерентну систему.

Аналіз практики університетів Великої Британії свідчить, що ILA формуються на основі інтеграції кількох ключових компонентів: систем управління навчанням (LMS), аналітики навчальних даних («learning analytics»), електронних портфоліо та спеціалізованих дослідницьких інструментів. Така інтеграція забезпечує єдине цифрове середовище для навчання, дослідження та комунікації.

Узагальнення досвіду дозволяє виокремити основні функції ILA:

- персоналізована функція – формування індивідуальної освітньої траєкторії;
- організаційна функція – планування та управління самостійною діяльністю;
- аналітична функція – моніторинг результатів і формування індивідуальних рекомендацій;
- дослідницька функція – інтеграція інструментів аналізу даних;
- рефлексивна функція – самооцінювання та формування e-portfolio.

У підготовці фахівців міжнародних відносин використання ІЛА має специфічні особливості: орієнтацію на аналітичну діяльність, роботу з міжнародними базами даних, інтеграцію міждисциплінарних знань і розвиток дослідницьких навичок. Це зумовлює необхідність використання широкого спектра цифрових інструментів у межах індивідуального навчального акаунта.

У структурному вимірі ІЛА функціонують як інтегрована система взаємопов'язаних механізмів: організаційного (планування діяльності через LMS), інформаційного (доступ до ресурсів і баз даних), дослідницького (використання спеціалізованого програмного забезпечення), аналітичного (моніторинг і оцінювання результатів), рефлексивного (самооцінювання та e-portfolio) та комунікаційного (взаємодія студентів і викладачів) (додатки Л, М). Взаємодія цих механізмів забезпечує повний цикл самостійної навчальної діяльності – від постановки завдань до рефлексії результатів, що відповідає концепції саморегульованого навчання (див. рисунок 2.9).

Рисунок 2.9 – Модель підтримки самостійної роботи студентів-міжнародників через «Individual Learning Accounts»

На основі аналізу досвіду University of Oxford, University of Cambridge, London School of Economics and Political Science та University of Manchester можна виокремити ключові організаційно-педагогічні умови ефективного впровадження ІЛА.

Першою умовою є наявність стратегії цифровізації університету, що передбачає інтеграцію ІЛА в освітні програми, нормативне забезпечення використання цифрових платформ та адміністративну й ІТ-підтримку. У британських університетах це реалізується через стратегії цифрового розвитку та впровадження VLE.

Другою умовою є педагогічна інтеграція ІЛА в навчальний процес: включення роботи з ІЛА у навчальні курси, використання їх для виконання самостійних завдань та інтеграція з курсами «Research Methods». У London School of Economics and Political Science ІЛА активно використовуються для організації дослідницької діяльності студентів.

Третьою умовою є технологічна інтеграція: ефективність ІЛА залежить від рівня взаємодії між LMS (Moodle, Canvas), системами «learning analytics», «e-portfolio» (Mahara) та дослідницьким програмним забезпеченням (NVivo, SPSS). Технологічна інфраструктура має забезпечувати цілодобовий доступ, інтуїтивний інтерфейс і мобільність.

Четвертою умовою є змістове наповнення: ІЛА мають містити інтерактивні навчальні ресурси, цифрові кейси, мультимедійні матеріали та дослідницькі завдання «case studies», «policy analysis», «comparative research», що активізують пізнавальну діяльність студентів. Для University of Manchester системи learning analytics є основою моніторингу навчальної активності та індивідуального педагогічного супроводу.

Аналіз конкретних університетських практик дозволяє виокремити чотири інституційні моделі ІЛА у підготовці студентів-міжнародників (додаток К).

В University of Oxford ІЛА функціонують як інструмент персоналізованого академічного супроводу через інтегроване цифрове середовище (LMS + бібліотечні системи + дослідницькі інструменти). Студент-міжнародник отримує індивідуальне есе, самостійно підбирає джерела через бібліотечний портал, завантажує роботу через LMS та отримує індивідуальний зворотний зв'язок від тьютора.

В University of Cambridge основою ІЛА є LMS Moodle з функцією персоналізації доступу до ресурсів та навчальної аналітики. Так, у курсі «Global Political Economy» студент отримує набір даних «World Bank», аналізує їх у SPSS, подає звіт через LMS та отримує аналітику власної активності. ІЛА забезпечує аналітичну та статистичну складову навчання.

В London School of Economics and Political Science ІЛА мають чітко виражену дослідницьку спрямованість. Індивідуальний акаунт студента включає доступ до LMS (Moodle), персональний кабінет у «Digital Skills Lab»,

доступ до баз даних (JSTOR, Scopus) та дослідницькі інструменти (NVivo, SPSS, Qualtrics). У курсі «Research Methods in IR» студент завантажує завдання у Moodle, проводить опитування через Qualtrics, аналізує результати у SPSS та оформлює роботу з використанням EndNote. ІЛА виступає як повний цикл дослідницької діяльності.

В Newcastle University платформа Canvas забезпечує персоналізований доступ до курсів, календар завдань, інструменти комунікації та аналітику виконання завдань. У курсі «International Security» студент проходить онлайн-модулі, бере участь у форум-дискусіях, подає «policy brief» та отримує автоматизований і викладацький зворотний зв'язок. ІЛА виступає як середовище управління навчальною діяльністю.

Важливим компонентом організації самостійної роботи є використання цифрових інформаційно-аналітичних ресурсів, зокрема електронних баз даних (JSTOR, Scopus, Web of Science, HeinOnline), онлайн-платформ міжнародних організацій (ООН, ЄС, НАТО, Світового банку), аналітичних центрів (Chatham House, RAND Corporation, International Crisis Group). Робота з цими ресурсами формує в студентів вміння здійснювати критичний аналіз політичних, економічних та безпекових процесів, що є необхідним для професійної діяльності в галузі міжнародних відносин.

Особливу увагу в університетах Великої Британії приділяють використанню інтерактивних ІКТ-засобів у самостійній навчальній діяльності, зокрема онлайн-симуляцій, віртуальних переговорів, моделювання діяльності міжнародних інституцій (Model United Nations, crisis simulations, policy labs). Такі форми роботи сприяють інтеграції теоретичних знань і практичних навичок, розвитку стратегічного мислення, аргументації та прийняття рішень у складних міжнародних ситуаціях.

Значного поширення набули також сервіси спільної роботи (Google Workspace, Microsoft Teams, Miro, Padlet), які використовуються студентами

для підготовки групових проєктів, аналітичних звітів і політичних брифів у межах самостійної діяльності. Це дозволяє формувати навички міжкультурної комунікації, командної взаємодії та цифрової грамотності, що відповідає вимогам сучасного міжнародного середовища.

Окремим напрямом є застосування інструментів формувального оцінювання та самооцінювання результатів самостійної роботи. Онлайн-тести, електронні портфоліо, автоматизовані системи зворотного зв'язку та рефлексивні журнали сприяють усвідомленню студентами власних освітніх досягнень, корекції навчальних стратегій та розвитку рефлексивних умінь. Використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій в університетах Великої Британії забезпечує системний, гнучкий і студентоцентрований підхід до організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин. ІКТ не лише підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу, а й сприяють формуванню професійно значущих компетентностей, необхідних для успішної діяльності в умовах глобалізованого та цифрового світу.

Інтегрована педагогічна модель організації самостійної роботи студентів міжнародних відносин на основі інтеграції LMS, PBL та ILA представлена на рисунку 2.10. Модель відображає цілісну систему організації самостійної роботи студентів міжнародних відносин в університетах Великої Британії з використанням інструментів LMS, PBL та ILA.

Цільовий компонент визначає ключові компетентності, які формуються в процесі самостійної роботи: дослідницькі навички, аналітичне мислення, саморегуляція, професійна комунікація, робота з інформацією та здатність приймати рішення в міжнародному контексті.

LMS – компонент забезпечує організаційно-технологічну основу: структурування курсу, доступ до ресурсів, планування, комунікацію, оцінювання та інтеграцію зовнішніх цифрових інструментів.

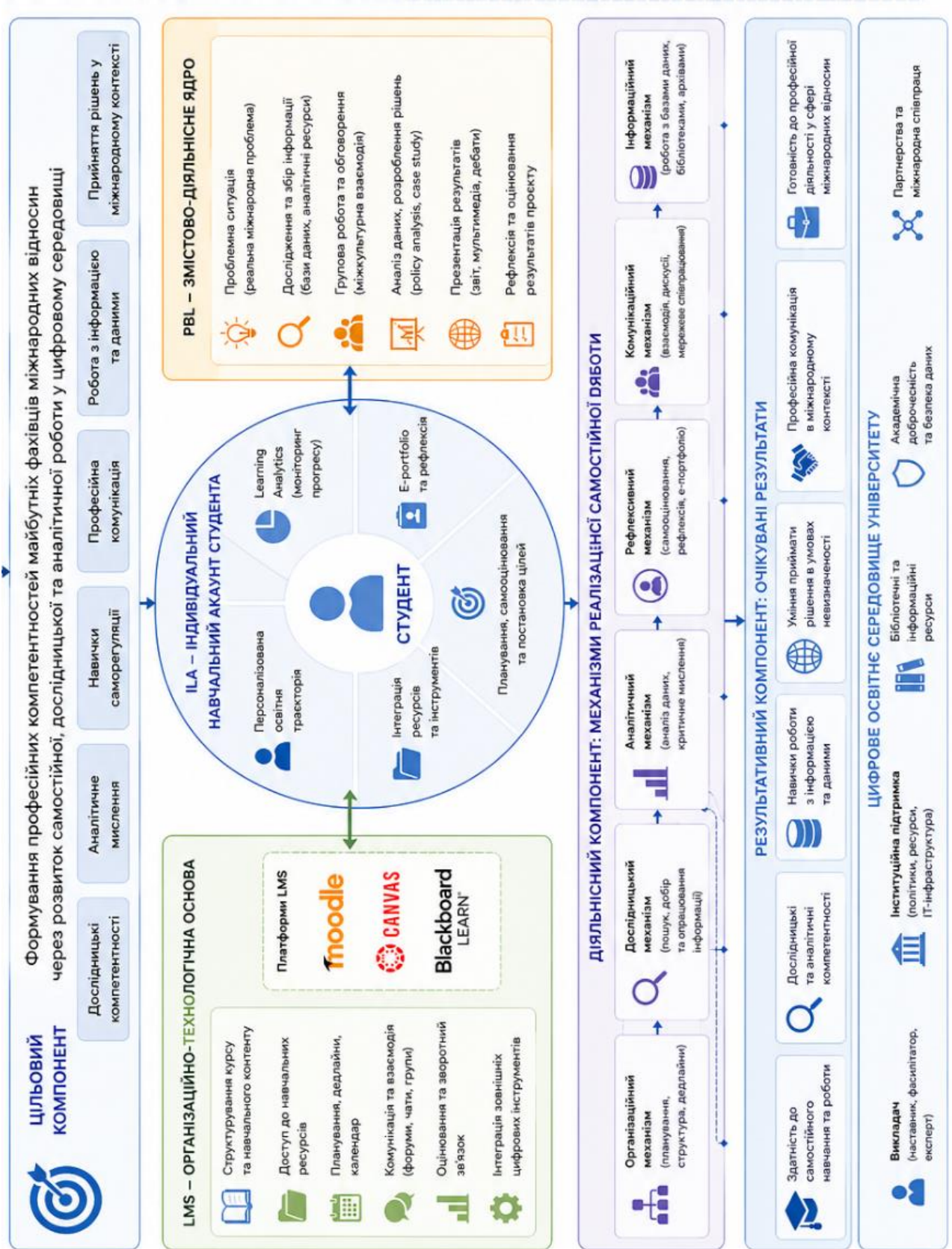

Рисунок 2.10 – Інтегрована педагогічна модель організації самостійної роботи студентів міжнародних відносин у Великій Британії

PBL – компонент є змістово-діяльнісним ядром, що реалізується через вирішення реальних міжнародних проблем у форматі проектного навчання: від дослідження і аналізу до презентації і рефлексії результатів.

ILA – компонент персоналізує навчальний процес: студент-міжнародник будує власну освітню траєкторію, відстежує прогрес, планує діяльність, самооцінює результати та формує електронне портфоліо.

Діяльнісний компонент визначає механізм реалізації самостійної роботи студентів-міжнародників, забезпечуючи системність, гнучкість, зворотній зв'язок та розвиток ключових навичок.

Результативний компонент фіксує очікувані результати: розвиток автономії, професійних умінь, інформаційної грамотності, комунікації та готовності до діяльності у сфері міжнародних відносин.

Цифрове освітнє середовище університету забезпечує інституційну та інформаційну підтримку моделі, спряє якості освіти, безпеці даних та міжнародній співпраці. Таким чином, Individual Learning Accounts у британських університетах функціонують як інтегрована цифрова освітня екосистема, що поєднує навчання, дослідження та фахову підготовку. Вони забезпечують персоналізацію освітнього процесу, розвиток саморегульованого навчання та формування ключових компетентностей майбутніх фахівців міжнародних відносин.

Висновки до другого розділу

Дослідження системи організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії, здійснене у другому розділі, охоплює п'ять взаємопов'язаних вимірів: загальну характеристику системи (2.1), зміст і методи самостійної роботи (2.2), технологію проектного навчання (2.3), використання цифрових платформ (2.4) та індивідуалізацію

навчання через ІЛА (2.5). Узагальнення отриманих результатів дозволяє сформулювати такі висновки.

Система організації самостійної роботи студентів-міжнародників у Великій Британії є цілісною, структурованою та нормативно регламентованою педагогічною системою. Самостійна робота становить 70–85 % загального навчального навантаження і зростає від першого до третього року навчання. Нормативну основу системи забезпечують документи, які закріплюють самостійне навчання як ключовий механізм формування академічної автономії та фахової компетентності.

Зміст самостійної роботи структурований за двома напрямками: академічна (обов'язкова, оцінювана) та дослідницька «supervised independent study» і «self-directed learning». Провідними формами є академічне читання, аналітичне письмо есе, «policy papers», аналітичні записки, дисертаційне дослідження, робота з кількісними методами (SPSS) та онлайн-активності в LMS. Методично самостійна робота організовується через PBL, «case studies», симуляції та перевернутий клас. Ці методи ґрунтуються на теоріях конструктивного узгодження та дослідницько-орієнтованого підходу.

Project-Based Learning (PBL) є провідною технологією організації самостійної роботи майбутніх міжнародників, що базується на дослідницькій діяльності, орієнтована на реальні глобальні проблеми, інтегрує теорію і практику та розвиває академічну автономію й самоменеджмент. Аналіз інституційних практик (KCL, LSE, University of Sussex, University of Birmingham та ін.) засвідчує спільний принцип: системний педагогічний супровід поєднується з широкою академічною автономією студентів.

Цифрові платформи (Moodle, Canvas, Blackboard) є ядром інтегрованої цифрової екосистеми університету і виступають не технічними інструментами, а педагогічно спроектованими системами організації самостійного навчання. Canvas вирізняється розвиненою аналітикою «learning

analytics», що забезпечує аналітично підтримане саморегульоване навчання; Moodle відповідає принципам конструктивістської педагогіки та забезпечує широку гнучкість; Blackboard забезпечує структурованість і послідовність академічної підготовки. Відповідно до даних Neil Mosley Consulting (2024), спостерігається стала тенденція переходу університетів до Canvas як більш сучасної хмарної платформи. LMS доповнюються широким спектром інструментів (Turnitin, Zotero, NVivo, SPSS, Panopto тощо), що формують повний цикл самостійної навчальної та дослідницької діяльності.

Individual Learning Accounts (ILA) є ефективним механізмом персоналізації самостійної роботи студентів-міжнародників у британській вищій освіті. Функціонуючи як інтегрована цифрова екосистема (LMS + learning analytics + e-portfolio + дослідницькі інструменти), ILA забезпечують формування персоналізованої освітньої траєкторії студента та реалізацію повного циклу самостійної навчальної діяльності. Ефективність ILA залежить від стратегії цифровізації університету, педагогічної інтеграції в навчальний процес і технологічної сумісності компонентів системи. Чотири інституційні моделі – Oxford (тьюторна), Cambridge (аналітична), LSE (дослідницька), Newcastle (управлінська) – демонструють варіативність реалізації ILA залежно від профілю університету і цілей освітньої програми.

Отже, британська система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин являє собою інтегровану цілісну, педагогічно обґрунтовану і технологічно забезпечену систему, що ґрунтується на принципі «directed autonomy» – поєднанні широкої академічної самостійності студента з чітко структурованим педагогічним супроводом. Цей досвід становить цінний орієнтир для вдосконалення відповідних практик в українських університетах.

Результати розділу відображені в таких публікаціях автора Дзюба, Губін & Вецало, 2023; Губін, 2025a; 2025b; 2025c; Hubin, 2025b.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ КОНСТРУКТИВНИХ ІДЕЙ БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ФАХІВЦІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

3.1. Порівняльний аналіз організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах України та Великої Британії

Інтеграція України до європейського та світового освітнього простору є одним із визначальних чинників реформування вищої освіти. Зазначений процес супроводжується системними змінами в нормативно-правовому регулюванні галузі: прийняттям нового освітнього законодавства (Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII; Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII), затвердженням стратегічних документів («Стратегія розвитку вищої освіти України на 2022–2032 роки» від 23.02.2022 р. № 286-р), оновленням Національної рамки кваліфікацій (постанова КМУ від 25.06.2020 р. № 519) та переліку спеціальностей (постанова КМУ від 30.08.2024 р. № 1021). Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти, до пріоритетних завдань державної освітньої політики належать постійне підвищення якості освіти, оновлення змісту й форм організації навчального процесу (Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті, 2002).

Серед домінантних завдань вітчизняної вищої освіти у контексті євроінтеграції – сприяння мобільності студентів, реалізація європейської співпраці у забезпеченні якості освіти, впровадження кредитно-трансферної системи та підходів Болонського процесу (Болонський процес у фактах і

документах, 2003). Підготовка висококваліфікованих, компетентних, конкурентоспроможних фахівців міжнародних відносин стає провідним завданням сучасної вищої освіти України в умовах євроінтеграційних перетворень.

Відповідно до постанови КМУ № 1021 від 30.08.2024 р. підготовка фахівців міжнародних відносин здійснюється за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація». Підготовка відбувається на трьох рівнях вищої освіти: бакалаврському (першому), магістерському (другому) та освітньо-науковому (третьому, доктор філософії). Обсяг освітньо-професійної програми бакалавра становить 180–240 кредитів ЄКТС; магістра за освітньо-професійною програмою – 90–120 кредитів, за освітньо-науковою – 120 кредитів (не менше 30 кредитів дослідницької компоненти). Мінімум 50 % обсягу освітньої програми бакалавра та 35 % магістерської програми спрямовано на забезпечення загальних і спеціальних компетентностей, регламентованих Стандартом вищої освіти (Стандарт вищої освіти України, 2020).

Освітні програми підготовки міжнародників зосереджені навколо вивчення теорії і практики міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, міжнародних організацій, безпеки та конфліктів, міжнародної економіки, регіональних студій, методології міжнародно-політичних досліджень. Навчальні плани складаються з обов'язкової та вибіркової частин; відповідно до рекомендацій МОН України, обсяг обов'язкових дисциплін не повинен перевищувати 75 % загального обсягу кредитів ЄКТС.

Самостійна робота студентів є ключовим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014), самостійна робота визначається як невід'ємна форма організації навчального процесу, основний засіб засвоєння навчального матеріалу у позааудиторний час. Її організація

регламентується освітніми стандартами, внутрішніми положеннями ЗВО та освітньо-професійними програмами (ОПП).

У сучасному науковому дискурсі самостійна робота розглядається як ключовий компонент освітнього процесу, що забезпечує формування пізнавальної автономії, фахової компетентності та здатності до безперервного навчання (Князян, 2010; Голуб, 2012). За визначенням М. О. Князян (2010), це цілеспрямована пізнавальна діяльність, що здійснюється під опосередкованим керівництвом викладача та спрямована на оволодіння системою знань, умінь і навичок. Н. Б. Голуб (2012) акцентує на необхідності організаційно-методичного забезпечення самостійної роботи, підкреслюючи її структурованість, поетапність і дидактичну доцільність. Сучасні дослідники (Кочина, 2014; Кріт, 2018) розглядають самостійну роботу як багатовимірне явище, що включає пізнавальний, діяльнісний, рефлексивний і мотиваційний компоненти.

У вітчизняній педагогічній традиції самостійна робота має нормативно структурований характер, передбачає чітко визначені форми, обсяги та критерії оцінювання. Вона реалізується через систему поступово ускладнюваних завдань – від репродуктивних до дослідницьких – і може здійснюватися у двох організаційних формах: самостійно у вільний від занять час та у межах виконання індивідуальних завдань під опосередкованим керівництвом викладача (консультації, у т.ч. онлайн).

Особливого значення самостійна робота набуває у підготовці фахівців міжнародних відносин з огляду на міждисциплінарний характер галузі та необхідність формування аналітичного, критичного і стратегічного мислення. Українська наукова школа з цієї проблеми представлена низкою провідних дослідників. Копійка (2019) обґрунтовує компетентнісні засади підготовки міжнародників, де самостійна робота є ключовим інструментом формування здатності до аналізу міжнародних процесів. Перепелиця (2015) підкреслює

значення самостійного опрацювання міжнародних конфліктів для розвитку стратегічного мислення. Зернецька (2012) акцентує на формуванні навичок аналізу глобальних комунікацій. Представники Одеського наукового осередку (Дубовик, Коваль, Глебов (2018) розглядають самостійну роботу крізь призму дослідницької діяльності та формування стратегічної культури. Львівська наукова школа (Мальський (2012) інтегрує самостійну роботу з підготовкою аналітичних матеріалів і «policy papers».

Навчальний час, відведений для самостійної роботи, визначається навчальним планом і, як правило, становить від 1/2 до 2/3 загального обсягу навчального часу на дисципліну (Положення ХНУ, 2025). Аналіз навчальних планів підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин у провідних університетах України – Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (КНУ), Хмельницькому національному університеті (ХНУ), Львівському національному університеті імені Івана Франка (ЛНУ), Національному університеті «Острозька академія», Ужгородському національному університеті (УжНУ), Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника (КНУ ВС) – засвідчує таке.

У Хмельницькому національному університеті (2025) загальний обсяг самостійної роботи на першому (бакалаврському) рівні становить 4 201 годину з 7 200 (61,3 %); на другому (магістерському) – 61,7 %. Частка самостійної роботи у дисциплінах фахової підготовки варіює від 52,0 % («Теорія міжнародних економічних відносин») до 66,7 % («Міжнародні економічні відносини», «Дипломатична служба, протокол і етикет»); у дисциплінах вільного вибору – 55–60 %.

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (2025) обсяг самостійної роботи становить: для бакалаврів – 50–67 %, для магістрів – 67–75 %, для докторів філософії – 75–85 % загального навчального часу. Освітні програми КНУ передбачають інтенсивну самостійну роботу з двома

мовами, аналітичні завдання з міжнародної політики, моніторинг і прогнозування міжнародних відносин, підготовку презентацій (Додаток О).

У Національному університеті «Острозька академія» (2025) на першому рівні обсяг самостійної роботи становить 3 096 годин (61,4 %); на другому – 79,5 %. Освітні програми цього університету орієнтовані на аналіз міжнародних процесів, підготовку дослідницьких проєктів і роботу з джерелами англійською мовою (Додаток П).

В Ужгородському національному університеті (2025) на першому рівні самостійна робота становить 1 846 годин (51,3 %); на другому – 60,8 %. Акцент освітніх програм – на регіональній політиці та міждисциплінарності (Додаток Р).

У Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника частка самостійної роботи на бакалаврському рівні – 68,1 %, на магістерському – 80,2 %. Характерна особливість – формалізована система контролю самостійної роботи через модульно-рейтингову систему.

Загалом у навчальних планах підготовки міжнародників аудиторне навантаження та самостійна робота співвідносяться орієнтовно як 30–40 % до 70–60 %, що узгоджується з рекомендованими межами від 1/3 до 2/3 загального навчального часу.

Аналіз освітніх програм провідних університетів України дозволяє виокремити основні форми самостійної роботи студентів-міжнародників. Реферат залишається базовою формою академічної самостійності, особливо на початкових етапах навчання. Він орієнтований на формування навичок роботи з науковими джерелами та первинного аналітичного мислення. У практиці КНУ ім. Тараса Шевченка реферати активно використовуються в дисциплінах «Вступ до спеціальності», «Історія міжнародних відносин», «Країнознавство». Характерною рисою є домінування описово-аналітичного підходу, що обмежує розвиток критичного мислення на початкових рівнях.

Есе поступово набуває більшої ваги у вітчизняній практиці в контексті модернізації освіти. У ЛНУ ім. Івана Франка воно використовується в курсах «Теорія міжнародних відносин», «Міжнародна безпека», «Європейська інтеграція». Однак, на відміну від британських університетів, есе в Україні часто має більш формалізований характер і меншою мірою орієнтоване на відкриту дискусію та індивідуальну критичну аргументацію.

Широкий спектр охоплюють навчально-дослідницькі завдання: аналітичні доповіді, презентації, аналітичні записки, аналіз конкретних ситуацій, кейс-методи. У Національному університеті «Острозька академія» значна увага приділяється підготовці аналітичних записок із міжнародної тематики; у Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна – кейс-методам та моделюванню міжнародних переговорів. Проте частка таких завдань в загальній структурі самостійної роботи ще поступається традиційним письмовим формам.

Курсова робота (2–4 курси бакалаврату) та кваліфікаційна робота (завершальний етап) є обов'язковими елементами підготовки. У КНУ магістерські роботи мають аналітико-прогностичний характер і включають елементи прогнозування та аналізу міжнародної політики. В Острозькій академії – тенденція до практичної орієнтації: підготовка рекомендацій для державних органів або міжнародних структур.

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (ІНДЗ) є формою самостійної роботи з розширеним дослідницьким потенціалом: передбачає самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизацію, узагальнення та практичне застосування знань. Його результати враховуються в підсумковому оцінюванні. Конкретні види ІНДЗ визначаються робочими програмами дисциплін і регламентуються відповідними положеннями ЗВО (Положення про організацію самостійної роботи студентів ХНУ, 2025).

Серед засобів організації самостійної роботи дедалі важливішу роль відіграють системи управління навчанням. У провідних університетах України – КНУ, ЛНУ, ХНУ, Острозькій академії – основним цифровим інструментом є LMS Moodle. Вона використовується як платформа підтримки навчального процесу, середовище організації самостійної роботи та інструмент контролю й оцінювання. У більшості випадків Moodle інтегрується в освітні програми з міжнародних відносин як допоміжний інструмент, а не як повноцінне середовище студентоцентрованого навчання.

Moodle забезпечує доступ до робочих програм, силабусів, лекційних матеріалів, мультимедійного контенту, реалізацію завдань для самостійної роботи (реферати, есе, аналітичні записки, тести, форуми). Важливою перевагою є можливість асинхронної взаємодії та накопичувального оцінювання. Водночас аналіз практики свідчить про ряд обмежень: орієнтацію переважно на підсумковий контроль; недостатній рівень активності студентів у форумах і дискусіях; низький рівень інтеграції додаткових цифрових інструментів (перевірка академічної доброчесності, відеозапис лекцій, менеджери бібліографії, аналітичне програмне забезпечення, бази даних).

Загалом використання новітніх ІКТ у процесі організації самостійної роботи майбутніх міжнародників в університетах Великої Британії має значно масштабніший і системніший характер, що зумовлено відповідним матеріально-технічним забезпеченням та стратегічною орієнтацією на цифровізацію освіти.

Суттєвою відмінністю між двома системами є роль педагога у супроводі самостійної роботи студентів. В університетах Великої Британії функції академічного тьютора є чітко інституціоналізованими: він виступає фасилітатором, консультантом і дослідницьким наставником, супроводжуючи студента впродовж самостійної навчальної діяльності. У ЗВО України викладач виконує переважно організаційні функції (визначення мети, завдань,

рекомендованої літератури, форм і термінів виконання) та контрольні функції на завершальному етапі. Посади академічного поради́ника або тьютора у вітчизняних університетах не передбачено.

Для узагальнення результатів компаративного аналізу підготовлено зведену таблицю (див. таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Особливості організації самостійної роботи майбутніх міжнародників в університетах Великої Британії та України

Частина А. Якісні характеристики

№	Критерії порівняння	Велика Британія	Україна
1	Наявність нормативних документів і положень про організацію СНД / СР	+	+
2	Наявність спеціальних аудиторій для СР майбутніх фахівців МВ	+	–
3	Наявність у ЗВО офіційної посади академічного поради́ника / тьютора	+	–
4	Творчий характер завдань для СР студентів	+	–
5	Автономна форма СР студентів	+	–
6	Наявність навчально-методичних комплексів для СНД / СР	+	+
7	Взаємонавчання під час виконання самостійної роботи	+	–

8	Наявність сучасних засобів ІКТ, електронних і медійних навчальних засобів	+	–
9	Диверсифікація форм самоконтролю СР	+	–
10	Самостійна робота є повноцінним і паралельним складником підготовки	+	+
11	Урахування індивідуальних навчальних стилів студентів	+	–
12	Дотримання загальнодидактичних і специфічних принципів добору змісту СР	+	–
13	Мобільність студентів і викладачів	+	–
14	Дотримання принципів свободи вибору й академічної доброчесності	+	+
15	Наявність гнучких навчальних планів	+	–
16	Використання інноваційних форм, методів і технологій організації СР	+	–
17	Диверсифікація практичної підготовки	+	–

Частина Б. Системне порівняння

Критерій	Велика Британія	Україна
Органи управління якістю	Dept for Education (DfE), QAA, HEQC, HEFCE, SHEFC, HEFCW	МОН України, НАЗЯВО, заклади вищої освіти

Законодавча база	Higher Education Act (2004); Higher Education and Research Act (2017); Subject Benchmark Statement for Politics and International Relations (QAA, 2023)	Конституція України; Закон «Про освіту» (2017); Закон «Про вищу освіту» (2014); Стандарти вищої освіти за спеціальністю 291 (2020)
Кількість ЗВО / програм	126 університетів – 252 бакалаврські програми; 136 університетів – 230 магістерських програм	64 ЗВО – 156 програм зі спец. 292; 42 ЗВО – 78 програм зі спец. 291
Форми навчання	Денна, заочна, змішана (blended)	Денна, заочна
Термін / кредити ЄКТС	ВА без відзнаки – 3 р. / 150 кр.; ВА з відзнакою – 3 р. / 180 кр. або 4 р. / 240 кр.; МА – 1 р. / 60 кр.	Бакалавр – 4 р. / 240 кр.; Магістр ОПП – 1 р. 4 міс. / 90 кр.; Магістр ОНП – 1 р. 10 міс. / 120 кр.
Обсяг навантаження	ВА: 5 400 год., з них СР – 60–70 %; МА: 1 800 год., з них СР – 70–80 %	ВА: 7 200 год., з них СР – 50–60 %; МА: 2 700–3 600 год., з них СР – 60–75 %
Типи освітніх програм	Major, joint, dual, combined major-minor, flexible, minor	Освітньо-професійні; освітньо-наукові
Концепція навчання	Студентоцентроване навчання	Переважно нормативно-структурована

Роль СР	Основа навчального процесу	Складова (компонент) навчального процесу
Рівень автономії студентів	Високий	Обмежений
Частка СР у навантаженні	ВА – 60–70 %; МА – 70–80 %	ВА – 50–60 %; МА – 60–75 %
Домінуючі види СР	Есе, аналітичні записки, дослідницькі проекти, policy papers, дисертація	Реферати, курсові та кваліфікаційні роботи
Есе	Ключова форма оцінювання; відкрита дискусія, критична аргументація	Формалізоване, частіше описово-аналітичне
Курсові роботи	Гнучкі research papers	Обов'язкові; чітко структуровані
Навчально-дослідницькі завдання	Широко представлені (case studies, policy analysis, PBL)	Частково представлені
Практична спрямованість	Практико-орієнтована	Переважно теоретична
Форми оцінювання	Постійне формувальне оцінювання	Переважно підсумкові іспити, модулі
Роль викладача	Фасилітатор, консультант, тьютор	Переважно контрольна, організаційна
Індивідуалізація навчання	Висока	Обмежена

Складено автором на основі: QAA (2023); Закон України «Про вищу освіту» (2014); Стандарт вищої освіти України (2020); аналізу ОПП провідних університетів Великої Британії та України.

Як свідчать дані таблиці 3.1, системи організації самостійної роботи студентів-міжнародників у двох країнах мають спільні характеристики – зокрема, наявність нормативної регламентації, включення самостійної роботи до навчальних планів і методичне забезпечення. Водночас між ними зафіксовано суттєві відмінності, що стосуються рівня автономії студентів, практичної спрямованості завдань, ролі викладача, форм оцінювання та рівня цифровізації освітнього середовища. Велика Британія має значно більшу кількість напрацювань у формуванні самостійності студентів, здатних усвідомлено й відповідально виконувати різноманітні завдання поза аудиторією. Зміна авторитарної моделі освіти на особистісно орієнтовану в Україні розпочалась і потребує подальшого системного вдосконалення.

3.2. Рекомендації щодо впровадження конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної роботи в систему професійної підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні

За результатами порівняльно-педагогічного аналізу встановлено, що система вищої освіти Великої Британії ґрунтується на принципах студентоцентризму, свободи вибору та академічної доброчесності, відповідно до яких відповідальність за навчання покладається на студента, тоді як заклад освіти забезпечує академічний супровід і ресурсне середовище. Ці принципи становлять стратегічний орієнтир для модернізації системи самостійної роботи у вітчизняних університетах.

Вітчизняна система організації самостійної роботи майбутніх міжнародників формувалася в умовах домінування нормативно-репродуктивної освітньої парадигми, характерної для радянської традиції вищої школи і лише частково реформованої у пострадянський період. Ця парадигма відзначається: централізованою регламентацією змісту і форм самостійної роботи; домінуванням репродуктивних видів діяльності (реферати, курсові роботи описового характеру); підсумковою моделлю контролю; обмеженою академічною автономією студентів; відсутністю інституту академічного тьюторства; нерозвиненістю цифрової екосистеми самостійного навчання.

Британська система, навпаки, ґрунтується на студентоцентрованій парадигмі, де самостійна навчальна діяльність є не доповненням до аудиторного навчання, а його системоутворювальною основою. Відповідно до положень QAA Subject Benchmark Statement: Politics and International Relations (2023), документів JISC (2023, 2024) і теорії «constructive alignment» Biggs (1996, 2011), самостійна робота студентів-міжнародників у британських університетах є педагогічно спроектованою, дослідницько спрямованою та цифрово забезпеченою системою, у якій органічно поєднуються широка академічна автономія і чіткий педагогічний супровід — принцип «directed autonomy».

З урахуванням результатів порівняльного аналізу та орієнтації на стандарти Болонського процесу й підходи QAA сформульовано рекомендації щодо впровадження позитивного британського досвіду організації самостійної роботи майбутніх міжнародників у практику вітчизняної вищої освіти за вісьмома взаємопов'язаними напрямками.

Євроінтеграційні перетворення в Україні, закріплені у Законі «Про вищу освіту» (2014) та «Стратегії розвитку вищої освіти на 2022–2032 роки», вимагають системного переосмислення підходів до організації самостійної

роботи. Адаптація конструктивних ідей британського досвіду до умов вітчизняної вищої освіти є не запозиченням чужої практики, а науково обґрунтованою відповіддю на виклики євроінтеграції, компетентнісної трансформації та цифровізації освітнього простору. При цьому запропонована імплементація передбачає критичне осмислення британського досвіду з урахуванням соціокультурного контексту, нормативних реалій і ресурсних можливостей вітчизняних університетів.

Нормативно-законодавчий напрям.

Один із ключових напрямів модернізації – широке впровадження принципів самостійної навчальної діяльності у нормативно-правову базу. Уважаємо, що поняття «самостійна навчальна діяльність» є ширшим за «самостійна робота» і більш точно відображає студентоцентровану парадигму навчання. Потребують доопрацювання: стандарти вищої освіти за спеціальністю «Міжнародні відносини» з акцентом на самостійну навчальну діяльність; нормативне закріплення формульованого оцінювання; розроблення національних рекомендацій щодо організації самостійної навчальної діяльності (за аналогом документів QAA); імплементація принципів студентоцентрованого навчання та академічної автономії у внутрішні документи ЗВО.

Відповідно до досвіду QAA, нормативне закріплення самостійного навчання як ключової характеристики освітніх програм є необхідною передумовою системних змін. Рекомендується:

- оновити Стандарт вищої освіти за спеціальністю СЗ «Міжнародні відносини» з включенням дескрипторів навчальної автономії та академічної самостійності до переліку очікуваних результатів навчання на кожному рівні;
- розробити університетський Регламент (Положення) організації самостійної навчальної діяльності студентів-міжнародників, що ґрунтується

на принципах «constructive alignment» і «directed autonomy» (за аналогом QAA Subject Benchmark Statement);

- нормативно закріпити формувальне оцінювання як обов'язковий елемент поряд із підсумковим, зі встановленням мінімальної частки (30–40 %) у загальній структурі оцінювання за кожним модулем;

- імплементувати принцип академічної автономії у Кодекс академічної доброчесності закладу вищої освіти: визначити права і відповідальність студента як суб'єкта самостійної навчальної діяльності.

Цільовий напрям.

Мету самостійної роботи майбутніх міжнародників доцільно переорієнтувати з репродуктивного засвоєння навчального матеріалу на розвиток навчальної автономії: здатності до самостійного планування освітньої траєкторії, критичної рефлексії, самоменеджменту та безперервної самоосвіти. Зменшення обсягу обов'язкових лекційних курсів на користь елективних, групових семінарів та індивідуальних консультацій відповідає британській практиці «directed independent learning».

Відповідно до концепцій Zimmerman (2002) і Healey & Jenkins (2009), цілі самостійної роботи мають відображати не лише знаннєві результати, а й процесуальні: здатність до самостійного планування, постановки дослідницьких питань, критичного аналізу і рефлексії. Рекомендується:

- переформулювати цілі самостійної роботи у силабусах і робочих програмах дисциплін відповідно до таксономії Блума: від «знати» і «розуміти» — до «аналізувати», «оцінювати» і «створювати»;

- відмовитися від домінування репродуктивних форм самостійної роботи (реферат у традиційному форматі) на користь аналітичних і дослідницьких (критичний огляд, policy analysis, case study, policy paper);

– поступово скорочувати обсяг обов'язкових лекційних курсів на 10–15 % на рік і відповідно збільшувати частку самостійної аналітичної і дослідницької діяльності;

– запровадити у навчальних планах модулі з розвитку навичок самостійного навчання: «Академічне письмо», «Методологія наукових досліджень», «Інформаційна грамотність у сфері міжнародних відносин».

Управлінський напрям.

Трансформація моделі управління самостійною роботою передбачає перехід від адміністративно-контрольної моделі управління самостійною роботою, де викладач є контролером виконаних завдань, – до фасилітативно-партнерської моделі, де він виступає наставником і консультантом.

Необхідно: забезпечити синхронізацію роботи всіх суб'єктів освітнього процесу; включити організацію самостійної роботи до навчального навантаження викладачів (поза межами консультацій); впровадити системи внутрішнього забезпечення якості за моделлю QAA; використовувати learning analytics для управлінських рішень; розвивати автономію кафедр і освітніх програм.

За моделлю британського академічного тьюторства (Academic Tutoring System, ATS), ефективне управління самостійною роботою передбачає поєднання структурних вимог і педагогічного супроводу. Рекомендуємо:

– запровадити в університеті посаду академічного радника (Academic Advisor / Tutor) з чітко визначеними функціями: супровід формування індивідуальної освітньої траєкторії, підтримка у плануванні і виконанні самостійних і дослідницьких завдань, розвиток навичок академічного письма і критичного мислення;

– включити консультативну і супервізійну роботу зі студентами до нормативного навчального навантаження викладача (понад обов'язкові аудиторні години та усталений обсяг консультацій);

– впровадити системи «learning analytics» на основі університетської LMS для моніторингу активності, прогресу і залученості студентів у самостійну роботу; використовувати дані не для контролю, а для педагогічної підтримки;

– розвивати автономію кафедр і освітніх програм у розробці моделей організації самостійної роботи – у межах загальноноормативних вимог закладу вищої освіти

Змістовий напрям.

Зміст самостійної роботи майбутніх міжнародників слід будувати на засадах концепції самоосвіти та принципах студентоцентризму, навчальної автономії, академічної доброчесності, міждисциплінарності й орієнтації на особистий успіх студента. Обов'язковими елементами мають стати: проблемно-орієнтоване навчання (PBL), дослідницько-орієнтоване навчання (RBL), аналіз міжнародної політики, моделювання ситуацій (Model UN), міждисциплінарні модулі. Перелік дисциплін вільного вибору студента слід розширити, подолавши наявне гальмування формування індивідуальних освітніх траєкторій.

Відповідно до принципів PBL (Kokotsaki, Menzies & Wiggins, 2016) і RBL (Healey & Jenkins, 2009), зміст самостійної роботи має бути максимально наближеним до реальної фахової діяльності міжнародника. Рекомендуємо:

– впровадити у практику підготовки міжнародників проблемно-орієнтоване навчання (PBL): студенти виконують проектні завдання, що моделюють реальну фахову діяльність (аналіз геополітичних криз, розробка зовнішньополітичних стратегій, підготовка «policy briefs» для реальних або змодельованих стейкхолдерів);

– запровадити аналітичне есе «British essay format» як основну форму письмової самостійної роботи замість реферату: відкрита дискусія, критична аргументація, «counter-argument», власна обґрунтована позиція;

- включити до навчальних планів обов'язкові модулі або компоненти з «Policy Analysis» і «Security Studies», у межах яких студенти самостійно виконують кейс-аналіз реальних міжнародних ситуацій;
- систематично використовувати первинні джерела у самостійній роботі: документи ООН, ЄС, НАТО; звіти Chatham House, IISS, International Crisis Group; урядові policy papers і стратегічні доктрини держав;
- запровадити обов'язкову фінальну дослідницьку/кваліфікаційну роботу «capstone project» або «dissertation» дослідницького, а не описово-реферативного характеру з елементами оригінального аналізу або аргументації;
- розширити перелік дисциплін вільного вибору студента: вибіркові курси мають охоплювати широке коло актуальних проблем міжнародної політики і забезпечувати можливість формування індивідуальної дослідницької спеціалізації

Організаційно-технологічний напрям.

Трансформація за цим напрямом передбачає: створення освітнього середовища для реалізації автономної навчальної діяльності; зміну функцій викладача (фасилітатор, консультант, радник); введення посади академічного тьютора / порадирика з чітко визначеними функціями; вдосконалення матеріально-технічного й інформаційно-технологічного забезпечення; трансформацію Moodle із сховища матеріалів у повноцінне студентоцентроване середовище навчання «blended learning», «flipped classroom». Для оптимізації самостійного навчання рекомендовано впровадити:

- програми академічного письма та академічної доброчесності (Turnitin, Grammarly, Hemingway Editor);
- платформи відеозапису лекцій (Panopto, Echo360);
- менеджери бібліографії (Zotero, Mendeley, EndNote);

- програми аналізу даних (NVivo, SPSS, R);
- академічні бази даних (JSTOR, Web of Science, HeinOnline, EBSCO);
- інструменти комунікації та спільної роботи (Microsoft Teams, Zoom, OneDrive);
- додаткові дослідницькі інструменти (Qualtrics, Mentimeter, Digimap).

Відповідно до стратегії Jisc (2024) і даних Student Digital Experience Insights Survey (Jisc, 2023), ефективна організація самостійної роботи у сучасному університеті неможлива без розвиненої цифрової інфраструктури. Рекомендується:

- здійснити трансформацію використання LMS Moodle: від пасивного репозиторію матеріалів — до активного середовища організації самостійної навчальної діяльності (інтерактивні завдання, «peer review», формувальне оцінювання, дискусійні форуми, «learning analytics»);

- запровадити модель «blended learning» і «flipped classroom» у підготовці міжнародників: теоретичний матеріал – у форматі асинхронного відеоконтенту для самостійного опрацювання; аудиторний час – для аналітичних дискусій, кейс-аналізу і презентацій результатів самостійної роботи;

- забезпечити студентів-міжнародників доступом до ключових цифрових дослідницьких інструментів: менеджерів бібліографії (Zotero або Mendeley); програмного забезпечення для якісного (NVivo) і кількісного (SPSS або R) аналізу даних; інструментів перевірки академічної доброчесності (Turnitin або Unicheck); академічних баз даних (JSTOR, Web of Science або відкритих аналогів); додаткових дослідницьких інструментів (Qualtrics, Mentimeter, Digimap).

- створити спеціалізований ресурсний центр (або цифровий розділ на сайті кафедри) з матеріалами для самостійної роботи студентів-

міжнародників: «reading lists», посилання на первинні джерела, аналітичні звіти, відео-воркшопи з академічного письма і дослідницьких методів;

– впровадити Individual Learning Accounts (ILA) – персоналізований цифровий профіль студента, що акумулює навчальні результати, дослідницькі матеріали та рефлексивні записи в єдиному середовищі.

У британських університетах комп'ютерні класи та спеціалізовані лабораторії доступні студентам цілодобово; в українських університетах доцільно створити відповідні мультимедійні лабораторії з ліцензійним програмним забезпеченням.

Методичний напрям.

Підвищення якості методичного забезпечення самостійної роботи передбачає: якісну навчально-методичну підтримку, орієнтовану на інноваційні технології та розвиток мотивації; впровадження проєктного навчання різних видів (індивідуальні, групові, міждисциплінарні, дослідницькі, міжнародні); розроблення детальних методичних рекомендацій із алгоритмами виконання різних видів самостійної роботи; застосування принципу «constructive alignment»: узгодженості цілей, методів і оцінювання.

Більшість завдань для самостійної роботи в британських університетах має творчий, проблемно-аналітичний характер. В українській практиці рекомендовано збільшити частку завдань алгоритмічно-дійового і творчого рівнів: створення портфолію, підготовка «policy papers», кейс-аналізу, розроблення аналітичних схем і таблиць, підготовки анкет для інтерв'ю тощо.

Відповідно до положень Biggs (1996), Gibbs (2006) і Nicol & Macfarlane-Dick (2006), якість методичного забезпечення безпосередньо визначає якість самостійної роботи: студенти орієнтуються на те, що оцінюється, і спрямовують самостійну діяльність відповідно до методичних сигналів. Рекомендуємо:

– розробити деталізовані методичні рекомендації для студентів кожного рівня (1–4 курси) з конкретними алгоритмами виконання основних форм самостійної роботи: академічного читання (метод SQ3R), конспектування (система Cornell), написання есе (British essay format), підготовки «policy paper», проведення дослідницького проєкту;

– впровадити прозорі рубрики оцінювання (assessment rubrics) для всіх основних форм самостійної роботи – з чітко визначеними критеріями і показниками, доступними студентам до початку виконання завдання;

– розвивати «feedback culture»: письмова самостійна робота повинна отримувати розгорнутий формувальний зворотний зв'язок, а не лише оцінку; тьютор має коментувати аргументацію, логіку і методологію, а не лише фактичні помилки;

– запровадити «self-assessment» і «peer review» як обов'язкові елементи самостійної роботи на старших курсах: самооцінювання за критеріями перед поданням есе; взаємне рецензування у малих групах; обговорення отриманого «feedback»;

– методичні рекомендації «Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії» використовувати як основний дидактичний інструмент у дисциплінах «Вступ до спеціальності», «Методологія наукових досліджень», «Академічне письмо», а також при підготовці курсових і кваліфікаційних робіт.

Стратегічний напрям.

Відсутність довгострокової стратегії розвитку самостійної роботи у ЗВО є системною проблемою. Рекомендовано: інтегрувати розвиток самостійної навчальної діяльності у стратегічні плани університетів; розвивати партнерство з британськими університетами та міжнародне академічне співробітництво; підтримувати мобільність студентів і викладачів;

диверсифікувати види самостійної роботи відповідно до рівня автономії студента (від керованої до повністю автономної).

Розроблені методичні рекомендації «Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії» використовувати як дидактичний інструмент у дисциплінах «Вступ до спеціальності», «Методологія наукових досліджень», «Академічне письмо», а також при підготовці курсових і кваліфікаційних робіт.

Особистісно-діагностичний напрям.

Розвиток готовності студентів до самоосвіти та автономного навчання є необхідною умовою ефективності всіх запропонованих змін. Для цього необхідно: розвивати навички «self-regulated learning» і самоменеджменту; формувати психологічну готовність до самостійного управління освітньою траєкторією; упроваджувати індивідуальні навчальні акаунти (Individual Learning Accounts, ILA), що функціонують як персоналізований цифровий профіль студента у навчальному середовищі університету; диференціювати завдання за рівнями складності й індивідуальної зорієнтованості.

Диверсифікація форм і методів оцінювання самостійної роботи передбачає: впровадження формульованого оцінювання поряд із підсумковим; розвиток само- та взаємооцінювання; активне використання портфоліо як інструменту автентичного оцінювання; застосування «learning analytics» для моніторингу освітнього прогресу. Відповідальність за результати самостійного навчання має бути покладена на студента; роль викладача полягає у фасилітації, медіації та консультуванні.

Дослідження Khalymon & Shevchenko (2024), McKendry & Boyd (2012) і Thomas et al. (2015) переконливо свідчать: нормативне проголошення академічної автономії не означає, що студенти автоматично готові її реалізовувати. Розвиток навчальної самостійності потребує цілеспрямованої педагогічної роботи. Рекомендується:

– запровадити вхідну діагностику рівня готовності першокурсників до самостійної навчальної діяльності (за адаптованою методикою Zimmerman & Martinez-Pons, 1988 або Pintrich, 2004): метакогнітивні стратегії, навички управління часом, академічна мотивація, самоефективність;

– розробити і реалізовувати на 1-му курсі спеціальний адаптаційний модуль «Академічні навички та самостійна робота міжнародника», у якому студенти цілеспрямовано розвивають навички академічного читання (SQ3R), конспектування (Cornell), управління часом (Pomodoro, щотижневий планувальник), академічного письма і рефлексії;

– впровадити портфоліо як основний інструмент автентичного оцінювання самостійної роботи: збірка кращих академічних есе, «policy papers», рефлексивних записів, матеріалів дослідницьких проєктів демонструє траєкторію розвитку студента протягом навчання;

– забезпечити систематичний розвиток навичок «self-regulated learning»: навчити студентів формулювати мікроцілі перед кожною сесією самостійної роботи, вести рефлексивний журнал, здійснювати «self-assessment» за критеріями есе перед поданням – відповідно до фазової моделі SRL Zimmerman (2002);

– формувати академічну культуру, у якій самостійне навчання розглядається студентами не як «виконання вимог викладача», а як особиста відповідальність і умова фахового успіху.

Зведені рекомендації щодо впровадження британського досвіду організації самостійної роботи майбутніх міжнародників в Україні систематизовано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Рекомендації щодо впровадження британського досвіду організації самостійної роботи майбутніх міжнародників в Україні

№	Напрямок	Проблема	Рекомендації	Очікуваний результат
1	Нормативно-законодавчий	Формалізованість СРС; відсутність чітких вимог до незалежного навчання	Оновлення стандартів вищої освіти з урахуванням студентоцентрованого навчання; розроблення національних рекомендацій (за зразком QAA); законодавче закріплення формульованого оцінювання як обов'язкового елемента	Нормативне закріплення автономії студентів; підвищення якості СРС
2	Управлінський	Адміністративно-контрольна модель управління СРС	Впровадження систем внутрішнього забезпечення якості; створення університетських центрів навчання; використання «learning analytics» для управлінських рішень	Підвищення ефективності управління; підтримка педагогічних інновацій
3	Змістовий	Переважає орієнтація на репродуктивний зміст	Впровадження PBL, «case studies», «policy analysis», «simulation»; міждисциплінарних	Формування практичних і дослідницьких компетентностей міжнародників

			модулів; «capstone-проектів»	
4	Організаційно-технологічний	LMS використовується переважно як сховище матеріалів	Трансформація LMS у середовище навчання, інтеграція цифрових інструментів (Turnitin, NVivo, Zotero, Panopto) за підходами JISC	Підвищення ефективності СРС; цифрова інтеграція навчального процесу
5	Методичний	Недостатнє методичне забезпечення СРС	Розробка методичних рекомендацій; впровадження «constructive alignment»; створення портфолію, підготовка «policy papers», кейс-аналізу, розроблення аналітичних схем і таблиць, підготовки анкет для інтерв'ю	Підвищення якості викладання; прозорість оцінювання
6	Стратегічний	Відсутність довгострокової стратегії розвитку СРС у ЗВО	Інтеграція СРС у стратегічні плани університетів; розвиток міжнародного партнерства; підтримка академічної мобільності	Системна модернізація освіти; інтеграція у ЄПВО
7	Особистісний	Низький рівень готовності студентів до автономного навчання	Розвиток «self-regulated learning» та навичок самоменеджменту; формування академічного письма;	Підвищення автономії студентів; розвиток професійних компетентностей

8	Діагностичний	Обмеженість інструментів оцінювання СРС	індивідуальні освітні траєкторії; «Individual Learning Accounts (ILA)» Впровадження формульованого оцінювання; само- та взаємооцінювання; портфолію; «learning analytics» для моніторингу прогресу	Диверсифікація оцінювання; відповідальність студента за результати навчання
---	---------------	---	---	---

Реалізація запропонованих рекомендацій забезпечить перехід від формалізованої моделі організації самостійної роботи до системи самостійного навчання «independent learning», що відповідає сучасним європейським підходам. Комплексна трансформація має передбачати зміну педагогічної парадигми, розвиток цифрового середовища, підвищення автономії студентів та інтеграцію навчання, оцінювання і дослідження в єдину узгоджену систему.

Практичним результатом дослідження є методичні рекомендації «Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії» – дидактичний інструмент, що забезпечує операціоналізацію запропонованих системних змін на рівні конкретної навчальної взаємодії студента з освітнім середовищем.

Методичні рекомендації посідають особливе місце серед дидактичних матеріалів: на відміну від підручника, що систематично викладає предметний зміст, або навчальної програми, що визначає структуру курсу, методичні рекомендації виконують орієнтувальну і процесуальну функцію – вони відповідають на питання «Як?» (як організувати самостійну роботу, як читати академічний текст, як писати есе, як планувати дослідження, як рефлексувати).

Саме ця функція є критично важливою для формування навчальної автономії: студент-міжнародник повинен не лише знати, що від нього очікується, а й розуміти, як це здійснити.

Розроблені методичні рекомендації виконують п'ять взаємопов'язаних функцій:

- когнітивно-орієнтувальна функція: систематизують знання про сутність, форми і методи самостійної роботи у британській університетській традиції і в підготовці міжнародників зокрема;

- процесуально-інструментальна функція: надають конкретні алгоритми і стратегії для кожного виду самостійної роботи – від академічного читання (SQ3R) до підготовки дисертації;

- мотиваційно-стимулювальна функція: показують студентів не лише «що і як», а й «навіщо» як конкретний вид самостійної роботи, що формує компетентності, необхідні для фахової діяльності міжнародника;

- рефлексивно-оцінювальна функція: шаблон рефлексивного журналу, есе і рубрика оцінювання формують навичку самооцінювання як компонент саморегульованого навчання;

- компаративно-культурна функція: включення матеріалу про британський досвід розширює академічний горизонт студентів, демонструє альтернативні моделі організації навчання і формує розуміння стандартів провідних університетів світу.

Ефективність методичних рекомендацій забезпечується дотриманням низки умов, виявлених у процесі дослідження британського досвіду:

Перша умова – системна інтеграція в навчальний процес. Методичні рекомендації максимально ефективні не тоді, коли використовуються епізодично або лише з ініціативи студента, а коли системно інтегровані у навчальний процес: викладач посилається на відповідні розділи при постановці завдань, пояснює критерії оцінювання за рубриками, вимагає

використання рефлексивного журналу. Методичне забезпечення має бути узгодженим з цілями навчання і формами оцінювання.

Друга умова – рівнева диференціація використання. Різні розділи методичних рекомендацій призначені для різних етапів навчання і рівнів готовності студентів до самостійної роботи (див. таблиця 3.4)

Таблиця 3.3 – Рівнева диференціація використання

Курс	Рівень автономії	Цілі використання
1-й	Керована	Адаптація до університетського навчання; опанування базових стратегій академічного читання і конспектування; формування звички рефлексивного журналу.
2-й	Частково керована	Розвиток навичок аналітичного письма; опанування жанру «policy paper»; «self-assessment»; «peer review».
3-4-й	Переважно самостійна	Підготовка дослідницького проєкту або кваліфікаційної роботи; використання PBL і RBL підходів; самостійне формулювання дослідницького питання.
Магістр	Автономна	«Dissertation supervision»; опанування стандартів магістерського дослідження провідних британських університетів; ІЛА і «e-portfolio».

Третя умова – підтримка цифровим середовищем. Методичні рекомендації проєктувалися з урахуванням необхідності цифрової підтримки самостійної роботи. Завдання передбачають використання академічних баз даних (JSTOR, Web of Science), менеджерів бібліографії (Zotero, Mendeley) та LMS (Moodle). Каталог посилань забезпечує студентів прямими посиланнями на ресурси, необхідні для виконання конкретних завдань. Рекомендовано

розмістити електронну версію методичних рекомендацій у LMS університету з активними гіперпосиланнями.

Четверта умова – підготовка викладачів до фасилітативної ролі. Ефективне використання методичних рекомендацій вимагає від викладача переходу від ролі «контролера виконання» до ролі «фасилітатора самостійного навчання»: роз'яснення критеріїв оцінювання на початку модуля, надання розгорнутого формульованого «feedback», обговорення результатів «self-assessment» і рефлексивного журналу, підтримки «peer review» процесів. Рекомендовано включити відповідний блок у програму підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

П'ята умова – циклічне оновлення. Методичні рекомендації не є статичним продуктом: вони потребують регулярного оновлення відповідно до змін у нормативному регулюванні, розвитку цифрових інструментів і актуалізації проблематики міжнародних відносин. Рекомендовано переглядати зміст щорічно з урахуванням актуальних міжнародних подій і оновлювати посилання.

Систематичне використання методичних рекомендацій у підготовці майбутніх фахівців міжнародних відносин забезпечить досягнення таких результатів:

На рівні студента: підвищення рівня навчальної автономії та відповідальності за власний освітній результат; формування практичних навичок академічного читання, письма, управління часом і дослідницької рефлексії; розвиток здатності до саморегульованого навчання (планування – виконання – рефлексія); опанування жанрів фахового письма міжнародника (есе, «policy paper», «research essay», «dissertation»); формування аналітичних і дослідницьких компетентностей, необхідних для фахової діяльності.

На рівні навчального процесу: підвищення якості виконання самостійних і дослідницьких завдань; перехід від репродуктивних до

аналітичних і дослідницьких форм самостійної роботи; впровадження прозорої системи оцінювання з чіткими рубриками і критеріями; формування культури «peer review» і самооцінювання у навчальних групах.

На рівні університету: наближення практики організації самостійної роботи студентів-міжнародників до стандартів провідних британських університетів; підвищення академічної мобільності студентів: краще розуміння очікувань і вимог закордонних університетів; посилення дослідницького компонента підготовки: більше якісних кваліфікаційних і дипломних робіт дослідницького, а не описового характеру.

Імплементация британського досвіду організації самостійної роботи у вітчизняну систему підготовки міжнародників не може бути механічним копіюванням: освітні системи функціонують у різних соціокультурних, нормативних і ресурсних контекстах. Водночас вона не може бути лише поверхневим «декларуванням» студентоцентризованих принципів без структурних змін.

Запропонований підхід ґрунтується на принципі «адаптивної екстраполяції», що передбачає: критичне осмислення ідей і механізмів британського досвіду – виявлення тих елементів, що є ефективними і теоретично обґрунтованими у будь-якому контексті; адаптацію до умов вітчизняної системи – врахування нормативних, ресурсних і соціокультурних обмежень і можливостей; поступову, системну імплементацію – не разові заходи, а узгоджені зміни на нормативному, управлінському, змістовому, технологічному і методичному рівнях одночасно.

Методичні рекомендації операціоналізують теоретичні положення дослідження у конкретні стратегії, завдання і алгоритми, доступні студентам усіх курсів спеціальності «Міжнародні відносини». Їх системне застосування у поєднанні із заходами за вісьмома запропонованими напрямками забезпечить поступову, але послідовну трансформацію організації самостійної роботи – від

формалізованої виконавської моделі до справжньої системи незалежного, дослідницького і рефлексивного навчання, що відповідає вимогам сучасного міжнародного фахового середовища.

Висновки до третього розділу

Дослідження перспектив впровадження в Україні конструктивних ідей британського досвіду організації самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців міжнародних відносин, здійснене у третьому розділі, дозволяє сформулювати такі висновки.

Система організації самостійної роботи студентів-міжнародників в Україні має нормативно структурований характер та регламентується Законом України «Про вищу освіту» (2014), освітніми стандартами і внутрішніми положеннями ЗВО. Аналіз навчальних планів провідних університетів (КНУ ім. Тараса Шевченка, ХНУ, Острозька академія, УжНУ, КНУ ім. Василя Стефаника) засвідчує, що частка самостійної роботи на першому рівні становить 51–68 %, на другому – 60–80 %, що наближається до британських показників (60–70 % для бакалаврів, 70–80 % для магістрів) і відповідає загальноєвропейським стандартам.

Компаративний аналіз виявив ключові якісні відмінності між двома системами. Попри близькі кількісні показники частки самостійної роботи, вітчизняна система суттєво відрізняється від британської за рівнем автономії студентів (обмежений vs. високий), провідними формами самостійної роботи (реферати, курсові роботи vs. есе, «policy papers», дослідницькі проекти), роллю викладача (контрольна vs. фасилітативна), рівнем цифровізації освітнього середовища та наявністю інституту академічного тьюторства. У 12 з 18 якісних критеріїв порівняння британська система демонструє більш розвинений підхід.

Самостійна робота студентів-міжнародників у вітчизняних університетах поступово збагачується дослідницькими та аналітичними формами (навчально-дослідницькі завдання, кейс-методи, аналітичні записки). Використання цифрових інструментів організації самостійної роботи в українських університетах обмежено переважно Moodle як сховищем матеріалів. На відміну від британської практики інтегрованої цифрової екосистеми (LMS + «learning analytics» + дослідницькі інструменти + бази даних), вітчизняні університети не здійснюють повноцінної інтеграції додаткових цифрових засобів, що суттєво знижує ефективність самостійної роботи.

На основі компаративного аналізу сформульовано конкретні рекомендації щодо впровадження британського досвіду за визначеними взаємопов'язаними напрямками: нормативно-законодавчим, цільовим, управлінським, змістовим, організаційно-технологічним, методичним, стратегічним, особистісним та діагностичним. Системна реалізація цих рекомендацій забезпечить перехід від формалізованої моделі самостійної роботи до системи самостійного навчання «independent learning» з підвищеною автономією студентів, фасилітативною роллю викладача, практико-орієнтованим змістом і розвиненою цифровою підтримкою.

Таким чином, творче осмислення британського досвіду організації самостійної роботи збагачує вітчизняну педагогічну науку новими ідеями щодо вдосконалення законодавчо-нормативних, структурно-змістових та процесуальних засад підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні, а запропоновані рекомендації слугують практичним орієнтиром для системної трансформації цього процесу.

Результати розділу відображені в таких публікаціях автора: Губін & Дзюба, 2025; Губін, 2025d.

ВИСНОВКИ

Дисертаційне дослідження присвячено актуальній науково-педагогічній проблемі організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії і реалізоване відповідно до п'яти взаємопов'язаних завдань. Отримані результати дослідження дають змогу сформулювати загальні висновки.

1. Аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників засвідчив, що проблема організації самостійної роботи студентів займає важливе місце в сучасному компаративно-педагогічному дискурсі, проте залишається недостатньо вивченою в контексті підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин. У вітчизняній педагогічній науці самостійна робота традиційно розглядається як невід'ємний компонент освітнього процесу, що забезпечує формування пізнавальної автономії та професійної компетентності майбутніх фахівців. У британській педагогіці сформувалася розгалужена система взаємопов'язаних понять, що відображають різні рівні навчальної автономії: від заочного навчання (1980-ті рр.) через самостійне навчання (1990-ті рр.) і саморегульоване навчання (2000-ті рр.) до автономного навчання (2020-ті рр.). Встановлено, що ця еволюція демонструє перехід від організаційного розуміння самостійної роботи до суб'єктно-діяльнісного, що забезпечує цілком правомірну побудову власної освітньої траєкторії.

Системний аналіз теоретико-методологічного підґрунтя дослідження дав змогу обґрунтувати комплекс взаємодоповнювальних методологічних підходів до організації самостійної роботи студентів-міжнародників: системного, діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, контекстного, дослідницького, інформаційно-аналітичного та рефлексивного. З'ясовано, що у межах практичного досвіду університетів активізовано роботу з вдосконалення підходів до організації самостійної роботи майбутніх фахівців

міжнародних відносин відповідно до міжнародних стандартів та академічних вимог. Звернення до досвіду Великої Британії донині не мало системного викладу у вітчизняних наукових працях.

2. Структурування змісту самостійної роботи студентів-міжнародників в університетах Великої Британії нормативно регламентовано національними документами, які закріплюють самостійне навчання як домінуювальний компонент навчального навантаження. Частка самостійної роботи в британських університетах становить 60 – 70 % для бакалаврів і 70 – 80 % для магістрів, досягаючи максимальної інтенсивності в процесі виконання наукового дослідження. Формування змісту здійснюється з урахуванням особистісно орієнтованого, інформаційно-аналітичного та рефлексивного підходів, принципів академічної автономії, свободи вибору освітньої траєкторії, міждисциплінарної інтеграції, релевантності професійним потребам, диференціації та індивідуалізації навчання. Зміст самостійної роботи має дослідницький, аналітичний та проблемно-пошуковий характер, а також орієнтований на розвиток професійної автономії, критичного мислення, наукової рефлексії майбутніх міжнародників.

Зміст самостійної роботи структурований за двома напрямками: академічна самостійна робота (обов'язкова, інтегрована в систему оцінювання) та дослідницька самостійна робота. До провідних форм академічної самостійної роботи належать: академічне читання за розширеними списками літератури, написання аналітичних есе, «policy papers» і курсових робіт, дисертаційне дослідження (dissertation), робота з програмним забезпеченням якісного аналізу та онлайн-активності в системах управління навчанням. Дослідницька самостійна робота реалізується через самостійне навчання під науковим керівництвом та міждисциплінарну самоосвіту.

Концептуальним підґрунтям організації самостійної роботи в британських університетах є теорія конструктивного узгодження, концепція «deep learning», дослідницько-орієнтований підхід, теорія академічних практик. Провідним інституційним механізмом підтримки самостійної роботи студентів є система академічного тьюторства, яка реалізує принцип індивідуального педагогічного супроводу.

3. Упровадження технології проєктно-орієнтованого навчання (PBL) у підготовці майбутніх фахівців міжнародних відносин забезпечує формування професійних і соціально значущих компетентностей та відповідає засадам компетентнісно-орієнтованої освіти. Університетська практика реалізує цю технологію через дослідницькі й тематичні проєкти, курсові роботи, симуляційні завдання, аналітичні документи та capstone-модулі. Визначальними ознаками PBL є орієнтація на реальні або наближені до професійної практики проблеми міжнародних відносин, самостійна дослідницька діяльність студентів за фасилітаційної підтримки викладача, міждисциплінарний характер змісту, розвиток командної взаємодії, відповідальності, самоменеджменту та рефлексії. Практична реалізація технології виявляється у підготовці аналітичних доповідей щодо сучасних міжнародних конфліктів, симуляціях дипломатичних переговорів, командних проєктах з міжнародної безпеки, зовнішньої політики та глобальної економіки. У межах такої діяльності студенти здійснюють пошук і критичний аналіз джерел, розробляють стратегічні та аналітичні матеріали, використовують цифрові платформи для колаборації, проводять самооцінювання результатів. Обґрунтовано структурну модель поетапної організації проєктно-орієнтованої самостійної роботи, що охоплює постановку проблеми, планування дослідження, самостійний аналіз інформації, виконання проєкту, командну взаємодію та рефлексію досягнутих результатів. Така модель забезпечує

інтеграцію академічної підготовки, практичного досвіду та системного педагогічного супроводу.

4. Цифрові платформи та інструменти є невід'ємним системоутворювальним елементом організації самостійної роботи студентів-міжнародників у британських університетах, оскільки забезпечують організаційно-структурну, дидактичну, контрольну-оцінювальну, комунікативну та рефлексивну функції. Ключове місце в цифровому освітньому середовищі посідають системи управління навчанням (Learning Management Systems, LMS), зокрема Moodle, Canvas і Blackboard. Встановлено, що кожна з них репрезентує певну педагогічну модель: Moodle орієнтована на принципи конструктивістської педагогіки та гнучку організацію самостійного навчання; Canvas вирізняється розвиненими інструментами learning analytics і підтримкою саморегульованого навчання; Blackboard забезпечує структурованість і послідовність академічної підготовки. Водночас простежується тенденція переходу британських університетів до Canvas як сучаснішої хмарної платформи. Доведено, що LMS у британських університетах функціонують не лише як технічні засоби розміщення матеріалів, а як педагогічно спроектовані середовища організації самостійного навчання. Вони інтегруються з цифровими сервісами академічного письма й контролю доброчесності (Turnitin, Grammarly), платформами відеонавчання (Panopto, Echo360), менеджерами бібліографії (Zotero, Mendeley, EndNote), програмами аналізу даних (NVivo, SPSS, R), а також академічними базами даних. Сукупність зазначених ресурсів формує цілісну цифрову екосистему університету, що забезпечує повний цикл самостійної навчальної та дослідницької діяльності студентів. Виявлено, що ефективним механізмом персоналізації самостійної роботи є персоналізований цифровий профіль студента (Individual Learning Accounts, ILA), який інтегрує LMS, аналітичні інструменти, електронне портфоліо та

дослідницькі сервіси. У структурному вимірі ІЛА функціонує як система взаємопов'язаних механізмів: організаційного, інформаційного, дослідницького, аналітичного, рефлексивного та комунікаційного. Їх взаємодія забезпечує повний цикл самостійної роботи – від постановки завдань і планування діяльності до оцінювання та рефлексії результатів, що відповідає концепції саморегульованого навчання. Особливу роль у цьому процесі відіграють цифрові інформаційно-аналітичні ресурси, зокрема електронні бібліотеки, наукометричні бази даних і ресурси міжнародних організацій, які сприяють розвитку дослідницьких умінь і критичного мислення студентів.

5. На основі компаративного аналізу з'ясовано, що організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин у Великій Британії та Україні притаманні як спільні, так і відмінні риси. До спільних ознак належать: наявність нормативно-правових документів, що регламентують освітній процес; структурування змісту самостійної роботи на засадах сучасних наукових підходів і дидактичних принципів; використання різноманітних видів та форм самостійної роботи; наявність навчально-методичного забезпечення; упровадження інноваційних форм, методів, технологій навчання та цифрових ресурсів. Серед відмінних ознак виявлено: вищий рівень інституційного визнання значущості самостійної роботи у британських університетах; розвинену систему академічної автономії студентів; вищий рівень сформованості мотивації, відповідальності та готовності здобувачів до самостійного навчання; зміну ролі викладача від транслятора знань до тьютора, фасилітатора й академічного консультанта; усталені традиції індивідуального проектування освітньої траєкторії; цифровізація освітнього середовища та наявність інституту академічного тьюторства; системність використання проєктного, проблемного, дослідницького й командного навчання; а також послідовне врахування

індивідуальних освітніх потреб і навчальних стилів студентів. Це засвідчує перспективність творчого використання британського досвіду для модернізації організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні.

Встановлено, що вітчизняна система підготовки міжнародників характеризується нормативною регламентованістю, поступовим збагаченням аналітичними та дослідницькими формами самостійної роботи, проте потребує системного вдосконалення в частині переходу від репродуктивних до проєктно-орієнтованих досліджень, впровадження формувального оцінювання, розвитку цифрового навчального середовища та запровадження інституту академічного тьюторства.

На основі результатів порівняльно-педагогічного аналізу сформульовано практичні рекомендації щодо впровадження конструктивних ідей британського досвіду в систему підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин в Україні за такими напрямками: нормативно-правовим (оновлення стандартів вищої освіти, нормативне закріплення механізмів формувального оцінювання); цільовим (переорієнтація самостійної роботи з репродуктивного засвоєння знань на розвиток навчальної автономії); управлінським (перехід від адміністративно-контрольної до фасилітативно-партнерської моделі управління освітнім процесом); змістовим (упровадження проєктного навчання, «case studies», «policy analysis», симуляційних технологій); організаційно-технологічним (трансформація LMS у повноцінне студентоцентроване середовище, інтеграція цифрових сервісів підтримки навчання); методичним (застосування принципу «constructive alignment», розвиток «feedback culture»); стратегічним (інтеграція розвитку самостійної роботи до стратегічних планів університетів, розширення академічної мобільності); особистісно-діагностичним (розвиток навичок «self-regulated

learning», упровадження «Individual Learning Accounts», диверсифікація форм оцінювання).

Результати дослідження підтвердили, що британська система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин ґрунтується на принципі «спрямованої автономії», який передбачає поєднання широкої академічної самостійності студента з чітко структурованим педагогічним супроводом. Такий підхід може слугувати ефективним орієнтиром для системної модернізації вітчизняної вищої освіти в умовах євроінтеграційних трансформацій та цифровізації освітнього простору.

Виконане дослідження не претендує на вичерпне розв'язання окресленої проблеми. Подальшого наукового аналізу потребують теоретичні й методичні засади організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в умовах дистанційного та змішаного навчання; особливості організації самостійної роботи здобувачів цієї спеціальності в університетах країн Європейського Союзу; управлінські механізми забезпечення самостійної роботи майбутніх міжнародників у зарубіжному досвіді; а також цифрові моделі персоналізації навчання й розвитку академічної автономії студентів у сучасному університетському середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альохіна, Н., & Криклива, І. (2021). Психолого-педагогічні умови формування навчальної самостійності студентів. *Молодий вчений*, 5(93), 193–197.
2. Андрощук, І. В., Андрощук, І. П., & Коваль, Л. (2025). Порівняльний аналіз впливу сучасних та традиційних методів викладання на здобувачів освіти та педагогів. *Перспективи та інновації науки*, 5(51), 185–195. <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/23976/23948>
3. Бідюк, Н. М., & Третько, В. В. (2022). Самомоніторинг навчальних результатів як предиктор якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти: зарубіжні практики. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 20–29. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12\(2\)-2](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2022-12(2)-2)
4. Біленький, Є. А., & Козловець, М. А. (ред.). (2006). *Соціологія: словник термінів і понять*. Кондор.
5. Бірта, Г. О., & Бургу, Ю. Г. (2014). *Методологія і організація наукових досліджень*. Центр учбової літератури.
6. Бойко, Н. І. (2007). *Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій* [Дисертація кандидата педагогічних наук, НПУ імені М. П. Драгоманова].
7. Болонський процес у фактах і документах. (2003). Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка.
8. Бриль, Г. К., & Унтілова, Е. А. (2011). Розвиток навчальної самостійності як складової професійної компетентності майбутніх економістів. *Науковий часопис НПУ*, 7. <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua>
9. Бурга, А. В. (2016а). *Дидактичні засади індивідуалізації самостійної навчальної діяльності з математичних дисциплін студентів*

вищих технічних навчальних закладів [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук]. Тернопіль.

10. Бугра, А. В. (2016b). Модель індивідуалізації самостійної навчальної діяльності студентів технічних спеціальностей ВНЗ. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 47, 24–29.

11. Бугра, А. В., & Сулима, Т. С. (2021). Суть та структура готовності студентів закладів вищої освіти до самостійної навчальної діяльності. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Педагогічні науки*, 9, 19–26.

12. Бурак, В. І. (2012). Самостійність навчання як один із сучасних дидактичних принципів. В О. А. Коновал (ред.), *Теорія і практика самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів: монографія* (с. 107–134). Книжкове видавництво Киреєвського.

13. Буряк, В. К. (2007a). Система дидактичних умов ефективної організації навчальної пізнавальної діяльності. *Рідна школа*, 5, 25–27.

14. Буряк, В. К. (2007b). Умови та засоби самоосвіти студентів. *Вища школа*, 4, 18–27.

15. Варій, М. Й. (2007). *Психологія*. Центр учбової літератури.

16. Вересоцька, Н. (2020). Теоретичні аспекти організації самостійної навчальної діяльності студентів. *Молодий вчений*, 6(82), 316–323.

17. Вища освіта України. (2008). В *Енциклопедія освіти* (с. 804). Юрінком Інтер.

18. Волошина-Нарожна, В. О. (2023). До проблеми саморегульованого навчання в умовах невизначеності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*, 16, 22–27.

19. Ганаба, С. О. (2023). Саморегульоване навчання: концептуальні ідеї, досвід, практики. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Серія:*

Педагогічні науки, 4(35), 5–22.
<https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/3267/1/1.4..pdf>

20. Головка, Л. Л. (2000). *Формування досвіду самостійної діяльності студентів вищої сільськогосподарської школи* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук]. Інститут педагогіки і психології проф. освіти АПН України.

21. Голуб, Н. Б. (2012). Організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів у вищій школі. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 12, 45–52.

22. Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Либідь.

23. Гриньова, М. В., & Кононова, М. М. (2021). *Саморегуляція навчальної діяльності та професійний розвиток студентської молоді: монографія*. Астрая.

24. Губін, Ю. (2025a). Зміст освітніх програм професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин в університетах Великої Британії. У *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* (Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 06–07 листопада 2025 р.). Хмельницький національний університет.

25. Губін, Ю. (2025b). Інноваційні підходи до дистанційного навчання фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. У *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів* (Тези XIV Міжнародного науково-методологічного Інтернет-семінару, 15 травня 2025 р., с. 15–17). ПООД імені Івана Зязюна НАПН України; Хмельницький національний університет.

26. Губін, Ю. (2025с). Самостійна робота у системі підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 149–160. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-15)
27. Губін, Ю. (2026). Загальнонаукові підходи до самостійної навчальної діяльності бакалаврів міжнародних відносин. *Перспективи та інновації науки*, 1(59), 539–548. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-539-548](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-539-548)
28. Губін, Ю., & Дзюба, М. (2025). Тенденції розвитку вищої освіти в Україні та Великій Британії: компаративний контекст. *Академічні візії*, 50. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18989247>
29. Гурська, О. (2014). Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі. *Витоки педагогічної майстерності*, 13, 103–107.
30. Дзюба, М., Губін, Ю., & Вецало, С. (2023). Стандартизація професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин у британському досвіді. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 55–61. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-6)
31. Діденко, О., & Діденко, Р. (2023). Підготовка майбутніх фахівців міжнародних відносин до роботи в системі стратегічних комунікацій як предмет наукових досліджень. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*, 2(33), 126–142. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v33i2.1436>
32. Дубасенюк, О. А. (2008). *Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
33. Дубовик, В. (2018). Самостійна робота студентів-міжнародників як засіб розвитку аналітичних умінь. *Науковий вісник ОНУ*, 23(2), 112–119.
34. Журавська, Л. М. (1999). Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ. *Освіта та управління*, 3(2).

35. Закон України «Про вищу освіту». (2014). *Відомості Верховної Ради України*, 37–38, ст. 2004. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
36. Закон України «Про освіту». (2017). *Відомості Верховної Ради України*, 38–39, ст. 380.
37. Зернецька, О. В. (2012). Глобальні комунікації та формування навичок аналізу міжнародного медіаконтенту у студентів. *Міжнародні відносини*, 2, 78–89.
38. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. (2015). *Освітні програми*. <https://www.iir.edu.ua/navchannya/osvitni-prohramy>
39. Князьян, М. О. (2007). *Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки* [Автореферат дисертації доктора педагогічних наук]. Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського.
40. Князьян, М. О. (2010). *Самостійна науково-дослідницька діяльність студентів у системі вищої педагогічної освіти*. РВВ ІДГУ.
41. Коваленко, О. Е. (2000). *Методика професійного навчання*. УПА.
42. Коваль, І. М. (2017). *Самостійна робота як засіб формування стратегічної культури майбутніх міжнародників*. Фенікс.
43. Козаков, В. А. (1997). *Теорія і методика самостійної праці студентів*. Ірпінь.
44. Коменський, Я. А. (2006). Велика дидактика. Закони добре організованої школи. В Є. І. Коваленко & Н. І. Белкіна (ред.), *Історія зарубіжної педагогіки: хрестоматія* (с. 155–185). Центр учбової літератури.
45. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: колективна монографія. (2004). В О. В. Овчарук (ред.). К.І.С.

46. Коновал, О. А. (2012). *Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів: монографія*. Книжкове видавництво Киреєвського.
47. Копійка, В. Г. (2019). *Компетентнісний підхід у підготовці фахівців міжнародних відносин*. КНУ ім. Тараса Шевченка.
48. Коростянець, Т. П., & Недялкова, К. В. (2021). Самостійна робота студентів в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 84(1), 84–88.
49. Костюк, Г. С. (1976). *Вікова психологія*. Рад. школа.
50. Костюк, Г. С. (1989). *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості*. Радянська школа.
51. Кочина, Л. О. (2014). Самостійна навчальна діяльність студентів: структура та педагогічні умови організації. *Педагогіка та психологія*, 45, 67–74.
52. Кравчук, О. М. (2015). Сутність самостійної роботи студентів. *Вісник Волинського національного університету*. <https://evnuir.vnu.edu.ua>
53. Кремень, В. Г., & Ковбасюк, Ю. В. (ред.). (2014). *Освіта дорослих: енциклопедичний словник*. Основа.
54. Кріт, С. В. (2018). Рефлексивні компоненти самостійної роботи студентів у вищій школі. *Вища освіта України*, 3, 55–62.
55. Кузнецова, О. Ю. (2014). Теоретичні і методичні аспекти індивідуалізації навчальної діяльності студентів. *Наукові записки кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна*, 35, 96–106.
56. Кузьмінський, А. І. (2005). *Педагогіка вищої школи: навч. посібник*. Знання.
57. Кучерявий, А. С. (2014). *Управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів*. Видавець Чебаненко Ю. А.

58. Левківський, М. В. (2003). *Історія педагогіки: підручник*. Центр навчальної літератури.
59. Локарева, Г. В., & Бажміна, Е. А. (2021а). «Культура самостійної роботи здобувача вищої освіти» як сучасний феномен освітньої парадигми. В *Pedagogical and psychological science and education: Transformation and development vectors* (Vol. 1, с. 306–336). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-084-1-16>
60. Локарева, Г. В., & Бажміна, О. Л. (2021b). *Самостійна робота студентів у закладах вищої освіти: навч. посібник*. Видавничий центр ЗУНУ.
61. Луценко, В. В. (2002). *Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно орієнтованого навчання* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук]. Харків.
62. Львівський національний університет імені Івана Франка. (2025). *Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*. <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/Osvitno-profesiyna-prohrama-Mizhнародni-vidnosyny-2021.pdf>
63. Малихін, О. В. (2009). *Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія*. Видавничий дім.
64. Малихін, О. (2011). Управління й самоуправління організацією самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Молодь і ринок*, 1(72), 33–37.
65. Малихін, О. (2014). Зміст і сутність самостійної навчальної діяльності студентів: історія і сучасність. *Українська мова і література в школах України*, 11, 24–28.

66. Мальський, М., & Мороз, Ю. (2012). Підготовка фахівців-міжнародників в умовах трансформації міжнародної системи. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*, 30, 3–8.

67. Мкртічян, О. А., Андрощук, І. П., Фоміна, Л. В., Дмитрієва, Н. Б., & Лунгу, К. В. (2024). Інноваційні підходи до викладання професійно-орієнтованих дисциплін у вищій освіті: аналіз сучасних методик. *Наука і техніка сьогодні*, 12(40), 718–733. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-10\(38\)](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-10(38))

68. Мозгальова, Н. (2008). Проблема успіху в історії педагогічної думки. *Нова педагогічна думка*, 4, 108–111.

69. Муқан, Н., Чубінська, Н., & Чжунцзюнь, Г. (2023). Компетентнісний підхід у вищій освіті: основні поняття та категорії. *Академічні візії*, (17).

70. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. (2002). Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

71. Національний університет «Острозька академія». (2025). *Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини» другого (магістерського) рівня вищої освіти*. https://www.oa.edu.ua/ua/osvita/ects/info_prog/mag/irns/c3_mizhнародni_vidnosy_ny/

72. Ортинський, В. Л. (2009). *Педагогіка вищої школи*. Центр учбової літератури.

73. Отич, О. М. (2010). Методологічні принципи наукового дослідження. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 76, 41–43.

74. Перепелиця, Г. М. (2015). Самостійне опрацювання міжнародних конфліктів як засіб розвитку стратегічного мислення. *Стратегічна панорама*, 1, 34–42.

75. Положення про організацію самостійної роботи студентів ХНУ. (2025). ХНУ.

76. Пометун, О. І. (2004). Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. В О. В. Овчарук (ред.), *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* (с. 16–25). К.І.С.

77. Попадич, О. (2023). Самостійна робота бакалаврів міжнародних економічних відносин під час змішаного та дистанційного навчання. *Матеріали конференцій МЦНД*, 145–147.

78. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей». (2024, 30 серпня). № 1021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF>

79. Рогова, О. В. (1997). Формування пізнавальної активності студентів у процесі самостійної роботи. В *Педагогіка та психологія: зб. наук. праць* (с. 39–41). ХНПУ.

80. Романова, Г. М. (2003). *Індивідуально-типологічні та дидактичні чинники результативності самостійної роботи студентів економічних університетів* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук]. Київ.

81. Сергєєва, В., Попадич, О., Андрощук, І., Мельник, О., & Попадич, Б. (2025). Особистісно орієнтована траєкторія в навчанні та вихованні сучасного здобувача освіти. *Суспільство та національні інтереси*, 4(12), 355–370. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-4\(12\)-355-370](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-4(12)-355-370)

82. Солдатенко, М. М. (2006). Самостійна навчально-пізнавальна діяльність як засіб забезпечення неперервності освіти. В І. А. Зязюн & Н. Г. Ничкало (ред.), *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* (с. 22–36).
83. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». (2020). МОН України.
84. Сулим, І. Ф. (2005а). Мотивація забезпечення самостійної позааудиторної роботи студентів педагогічних коледжів США. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. ВДПУ ім. Коцюбинського*, 12, 115–117.
85. Сулим, І. Ф. (2005b). Структурування змісту освіти в процесі організації самостійної позааудиторної роботи студентів педагогічних коледжів США. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. ВДПУ ім. Коцюбинського*, 13, 133–135.
86. Сулим, І. Ф. (2005c). Методологічні засади організації самостійної роботи студентів педагогічних коледжів США. *Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. ВДПУ ім. Коцюбинського*, 15, 116–119.
87. Сулима, Т. (2021). Зовнішні та внутрішні ознаки самостійної роботи студентів вищої школи. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 1(26), 45–52.
88. Сурякова, М. В. (2011). Роль самостійної роботи у професійній підготовці фахівця. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2(2), 154–159.
89. Сухомлинський, В. А. (1987). *Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина*. Рад. шк.
90. Тамаркіна, О. Л. (2011). *Дидактичні умови розвитку самостійності студентів вищого навчального закладу* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук]. Криворізький держ. пед. ун-т.

91. Тихонович, В. М., & Черноус, О. А. (2008). Дидактичні умови організації самостійної навчальної діяльності студентів. *Теорія та методика навчання та виховання*, 20, 153–159.
92. Ткаченко, М. В. (2008). Самостійна робота студентів як чинник професійного становлення майбутнього фахівця. *Наука і освіта*, 1–2, 107–110.
93. Третько, В. В. (2014). *Підготовка магістрів міжнародних відносин у Великій Британії: монографія*. ХНУ.
94. Трубавіна, І. М. (1995). *Випереджаючі пізнавальні завдання як засіб організації самостійної роботи молодших школярів у процесі навчання* [Дисертація кандидата педагогічних наук]. Харків.
95. Туркот, Т. І. (2011). *Педагогіка вищої школи: навч. посібник*. Кондор.
96. Ужгородський національний університет. (2025). *Освітня програма «Міжнародні відносини» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*. <https://www.uzhnu.edu.ua>
97. Ушинський, К. Д. (1950). *Зібрання творів* (Т. 2–3). Вид-во АПН.
98. Фіцула, М. М. (2006). *Педагогіка вищої школи*. Академвидав.
99. Хмельницький національний університет. (2025). *Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*. <https://khmnu.edu.ua/wp-content/op/b/c3-mv-2025.pdf>
100. Шайдур, І. А. (2003). *Організація самостійної роботи студентів педагогічних університетів на основі індивідуально-орієнтованого підходу* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук]. Київ.
101. Anyichie, A., & Butler, D. (2023). Examining culturally diverse learners' motivation and engagement processes as situated in the context of a complex task. *Frontiers in Education*, 8, 1041946. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1041946>

102. Avsheniuk, N. (2022). The international dimension of peace education in the perspective of knowledge diplomacy development. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*, 1(5), 103–112. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(5\).2022.103-112](https://doi.org/10.35387/ucj.1(5).2022.103-112)
103. Avsheniuk, N., Lutsenko, O., Seminikhyna, N., & Svyrydiuk, T. (2023). Fostering intercultural communicative competence and student autonomy through project-based learning. *Arab World English Journal, Special Issue on Communication and Language in Virtual Spaces*, 130–143. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/comm1.10>
104. Bates, A. W. (2015). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning*. BC Campus. <https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/>
105. Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (Eds.). (2017). *The globalization of world politics: An introduction to international relations* (7th ed.). Oxford University Press.
106. Benson, P. (2001). *Teaching and researching autonomy in language learning*. Longman.
107. Bertalanffy, L. (2003). *General system theory: Foundations, development, applications*. Braziller.
108. Biggs, J. (1996). Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher Education*, 32(3), 347–364. <https://doi.org/10.1007/BF00138871>
109. Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). Open University Press.
110. Booth, A. (1997). Listening to students: Experiences and expectations in the transition to a history degree. *Studies in Higher Education*, 22(2), 205–220.
111. Borelli, S., Leone, M., & Morales, J. (2021). Capstone project outcomes in international relations programmes. *Journal of Political Science Education*, 17(4), 512–528. <https://doi.org/10.1080/15512169.2020.1818080>

112. Boud, D. (1988). Moving towards autonomy. In D. Boud (Ed.), *Developing student autonomy in learning* (2nd ed., pp. 17–39). Kogan Page.
113. Bremner, N., & Forbes-McKay, K. (2022a). Self-directed learning in higher education: A literature review. *Active Learning in Higher Education*, 23(1), 55–70. <https://doi.org/10.1177/1469787420979895>
114. Bremner, N., & Forbes-McKay, K. (2022b). *Developing independent learning skills in students*. Robert Gordon University.
115. Broad, J. (2006). Interpretations of independent learning in further education. *Journal of Further and Higher Education*, 30(2), 119–143. <https://doi.org/10.1080/03098770600617481>
116. Brockett, R. G., & Hiemstra, R. (1991). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, research, and practice*. Routledge.
117. Brookfield, S. (Ed.). (1985). *Self-directed learning: From theory to practice*. Jossey-Bass.
118. Buzan, T., & Buzan, B. (1993). *The mind map book*. BBC Books.
119. Candy, P. C. (1991). *Self-direction for lifelong learning: A comprehensive guide to theory and practice*. Jossey-Bass.
120. Comenius, J. A. (1982). *The great didactic* (M. W. Keatinge, Trans.). Russell & Russell. (Original work published 1657)
121. Cowan, J. (2020). Students' evidenced claims for development of abilities arising from linked reflection-for-action and reflection-on-action. *Reflective Practice*, 21(2), 159–170. <https://doi.org/10.1080/14623943.2020.1716709>
122. Cowan, J. (2025). Liberated learning: A view of what ungrading could deliver. *Journal of Learning Development in Higher Education*, (35). <https://doi.org/10.47408/jldhe.vi35.1175>
123. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.

124. Dewey, J. (1944). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. Free Press. (Original work published 1916)
125. Dickenson, L. (1987). *Self-instruction in language learning*. Cambridge University Press.
126. Diesterweg, A. (1956). *Selected pedagogical works*. Uchpedgiz. (Original work published 1835)
127. Ellis, R. A. (2022). Strategic directions in the what and how of learning and teaching innovation: A fifty-year synopsis. *Higher Education*, 84, 1267–1281. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00945-2>
128. Epley, N. (2016). Simulation exercises in political science: A meta-analysis. *Political Science and Politics*, 49(1), 79–84.
129. European Commission. (2015). *ECTS users' guide 2015*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2766/87192>
130. European Commission. (2018). Recommendation on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union*, C 189, 1–13.
131. European Ministers of Education. (1999). *The Bologna Declaration of 19 June 1999*. European Higher Education Area. https://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf
132. Field, J. (2000). *Lifelong learning and the new educational order*. Trentham Books.
133. Fotiadou, M., Vraka, M., Lazarinis, F., Sideris, A., & Kotsakis, M. (2017). Learner autonomy online: Time management and independent learning. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(4). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v18i4.2948>
134. Gardner, D. (2005). *Establishing self-access: From theory to practice*. Cambridge University Press.

135. Gibbs, G. (2006). How assessment frames student learning. In C. Bryan & K. Clegg (Eds.), *Innovative assessment in higher education* (pp. 23–36). Routledge.
136. Gibbs, G. (2010). *Dimensions of quality*. Higher Education Academy.
137. Gibbs, G. (2013). Reflections on the changing nature of educational development. *International Journal for Academic Development*, 18(1), 4–14. <https://doi.org/10.1080/1360144X.2013.751691>
138. Glazier, R. A. (2015). Running simulations without ruining your life: Simple ways to incorporate active learning into your courses. *Journal of Political Science Education*, 11(2), 101–115. <https://doi.org/10.1080/15512169.2015.1016713>
139. Green, A. (2006). University challenge: Dynamic subject knowledge, teaching and transition. *Arts and Humanities in Higher Education*, 5, 275–290.
140. Green, A. (2009a). Independent learning cycles in higher education [Unpublished conceptual model].
141. Green, A. (2009b). *Starting an English literature degree*. Palgrave Macmillan.
142. Green, A. (2010a). Students' expectations and learning approaches in UK higher education. *Active Learning in Higher Education*, 11(3), 177–188. <https://doi.org/10.1177/1469787410379682>
143. Green, A. (2010b). *Transition and acculturation*. Lambert Academic Publishing.
144. Green, A. (2014). Transforming student expectations in independent learning. *Active Learning in Higher Education*.
145. Harvey, V., & Chickie-Wolfe, L. (2007). *Fostering independent learning: Practical strategies to promote student success*. Guilford Press.

146. Havran, M., & Kaviak, L. (2021). Peculiarities of training international relations specialists in Canada. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 2(38), 281–286. <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-2-44>

147. Havran, J., & Krokmalna, L. (2022a). Innovative teaching methods in international relations education. *Pedagogical Innovations*, 4(2), 45–58.

148. Havran, M., & Krokmalna, Z. (2022b). Improving international relations specialists training system in the context of European integration (experience of Poland). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 1(Спецвипуск), 11–16.

149. Havran, M., & Krokmalna, Z. (2023). The significance of developing international relations speciality in higher education institutions of Ukraine and Poland. *Вісник науки та освіти*, 4(10), 227–239. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4\(10\)-227-239](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-4(10)-227-239)

150. Healey, M. (2006). Developing the scholarship of teaching in higher education: A discipline-based approach. *Higher Education Research & Development*, 25(1), 19–30. <https://doi.org/10.1080/07294360500453012>

151. Healey, M. (2009). Linking research and teaching: Exploring disciplinary spaces and the role of inquiry-based learning. In R. Barnett (Ed.), *Reshaping the university: New relationships between research, scholarship and teaching* (pp. 67–78). McGraw-Hill/Open University Press.

152. Healey, M., & Jenkins, A. (2009). *Developing undergraduate research and inquiry*. Higher Education Academy.

153. Hensby, A., & Adewumi, B. (2024). Becoming a higher education student: Managing expectations and adapting to independent learning. In A. Hensby & B. Adewumi (Eds.), *Race, capital, and equity in higher education* (pp. 45–68). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51617-7_3

154. Higher Education Academy. (2008a). *Quality enhancement and assurance: A changing picture?* HEA.
155. Higher Education Academy. (2008b). *Enhancing the student experience: Expectations and reality*. HEA.
156. Hockings, C., Thomas, L., Ottaway, J., & Jones, R. (2018). Independent learning: What we do when you're not there. *Teaching in Higher Education*, 23(2), 145–161. <https://doi.org/10.1080/13562517.2017.1332034>
157. Holec, H. (1981). *Autonomy in foreign language learning*. Pergamon.
158. Holmes, G., & Hooper, N. (2000). Core competence and education. *Higher Education*, 40(3), 247–258.
159. Horn, A. S., Rubin, P., & Bhosle, S. (2015). Crisis simulations in international relations courses. *International Studies Perspectives*, 16(3), 243–262. <https://doi.org/10.1111/insp.12041>
160. Hubin, Yu. (2025a). Features of organizing students' independent work using ICT tools: The experience of the United Kingdom. In *Scientific achievements of contemporary society: Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference, London, United Kingdom, June 27–29, 2025* (pp. 209–212).
161. Hubin, Yu. (2025b). Organizational and methodological features of training specialists in international communication at universities in the United Kingdom. In *Science and Technology: Challenges, Prospects and Innovations: Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference, Osaka, Japan, June 19–21, 2025* (pp. 165–168).
162. Hutmacher, W. (1997). *Key competencies for Europe: Report of the symposium Berne, Switzerland, 27–30 March 1996*. Council for Cultural Cooperation (CDCC).
163. Jarvis, P., Holford, J., & Griffin, C. (2003). *The theory and practice of learning* (2nd ed.). Routledge.

164. Jisc. (2023). *Student digital experience insights survey 2022–23: UK higher education findings*. Jisc. <https://www.jisc.ac.uk/reports/student-digital-experience-insights-survey>
165. Jisc. (2024). *Digital transformation in higher education*. Jisc. <https://www.jisc.ac.uk>
166. Jones, F. (2012). Self-instructed foreign language learning. University of Newcastle upon Tyne. <https://www.staff.ncl.ac.uk/f.r.jones/definitions.htm>
167. Khalymon, I., & Shevchenko, S. (2024). Readiness for learner autonomy of prospective teachers minoring in English. *Advanced Education*, 4(8), 65–71.
168. Kilpatrick, W. H. (1918). The project method. *Teachers College Record*, 19(4), 319–335.
169. King's College London. (2023). *International relations BA degree programme handbook*. KCL.
170. Knight, P. (1996). Independent study, independent studies and core skills in higher education. In J. Tait & P. Knight (Eds.), *The management of independent learning* (pp. 1–14). Kogan Page.
171. Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Association Press.
172. Kokotsaki, D., Menzies, V., & Wiggins, A. (2016). Project-based learning: A review of the literature. *Improving Schools*, 19(3), 267–277. <https://doi.org/10.1177/1365480216659733>
173. Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
174. Lancaster University. (2025). *Politics and international relations BA programme specification*. Lancaster University. <https://www.lancaster.ac.uk>

175. Laurillard, D. (2012). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.
176. Lea, M. R., & Street, B. V. (1998). Student writing in higher education: An academic literacies approach. *Studies in Higher Education*, 23(2), 157–172. <https://doi.org/10.1080/03075079812331380364>
177. Li, Y., Zhang, M., & He, P. (2015). Project-based learning in Chinese higher education. *Journal of Education and Learning*, 4(3), 68–79.
178. Lo, N. P., Bremner, P. A. M., & Forbes-McKay, K. E. (2024). Influences on student motivation and independent learning skills: Cross-cultural differences between Hong Kong and the United Kingdom. *Frontiers in Education*, 8, 1334357. <https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1334357>
179. Locke, J. (1996). *Some thoughts concerning education*. Hackett. (Original work published 1693)
180. Lowe, H., & Cook, A. (2003). Mind the gap: Are students prepared for higher education? *Journal of Further and Higher Education*, 27(1), 53–76.
181. Loyens, S. M. M., Magda, J., & Rikers, R. M. J. P. (2008). Self-directed learning in problem-based learning and its relationships with self-regulated learning. *Educational Psychology Review*, 20(4), 411–427. <https://doi.org/10.1007/s10648-008-9082-7>
182. Lucia, A. D., & Lepsinger, R. (1999). *The art and science of competency models: Pinpointing critical success factors in organizations*. Jossey-Bass.
183. Lytovchenko, I., Terenko, O., Lavrysh, Y., Ogienko, O., Avsheniuk, N., & Lukianenko, V. (2022). Training delivery methods implemented by American companies: Opportunities and challenges in context of knowledge society. *Postmodern Openings*, 13(4), 187–198. <https://doi.org/10.18662/po/13.4/513>
184. Manchester University. (2025). *Politics and international relations BA programme*. University of Manchester. <https://www.manchester.ac.uk>

185. Marcou, A. (2005). Motivational beliefs, self-regulated learning and mathematical problem solving. In H. L. Chick & J. L. Vincent (Eds.), *Proceedings of the 29th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education* (Vol. 3, pp. 297–304). University of Melbourne.
186. McKendry, S., & Boyd, V. (2012). Defining the 'independent learner' in UK higher education: Staff and students' understanding of the concept. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 24(2), 209–220.
187. Meyer, B., Haywood, N., Sachdev, D., & Faraday, S. (2008). *Independent learning: Literature review*. Learning and Skills Network.
188. Mishra, P. (2008). Academic reading and study skills in higher education. *Teaching in Higher Education*, 13(2), 193–204.
189. Mitchell, J. E., & Tilley, C. (2024). The role of project-based learning at the core of curriculum development. *European Journal of Engineering Education*, 49(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/03043797.2023.2189041>
190. Mitchell-Schuitevoerder, R. (2011). Project-based learning and technology. *Proceedings of the IADIS International Conference e-Learning 2011*, 167–174.
191. Neil Mosley Consulting. (2024). *UK higher education VLE market: 2024 review*. <https://www.neilmosley.com/blog/uk-higher-education-vle-market-2024-review>
192. Ng, C. (2020). Developing students' quantitative skills in political science: SPSS and beyond. *Journal of Political Science Education*, 16(2), 211–225.
193. Nicol, D. J., & Macfarlane-Dick, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199–218. <https://doi.org/10.1080/03075070600572090>

194. Nilson, L. B. (2013). *Creating self-regulated learners: Strategies to strengthen students' self-awareness and learning skills*. Stylus Publishing.
195. Nwaigwe, E. (2021). Teaching quantitative methods to social science students: The use of SPSS. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 1–10. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v10n1p1>
196. Okoń, W. (1964). *U podstaw problemowego uczenia się*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
197. Oxford Brookes University. (2025). *Independent Study in International Relations module descriptor*. <https://www.brookes.ac.uk>
198. Parkin, A. (2021a). International students and self-directed learning in UK higher education: Adaptation and academic literacy. *Journal of International Students*, 11(3), 620–636. <https://doi.org/10.32674/jis.v11i3.2612>
199. Parkin, J. (2021b). *International postgraduate students' experiences of independent learning within a UK higher education* [Doctoral thesis, Sheffield Hallam University].
200. Perminova, L., Abramova, O., Fuchyla, O., Ieresko, O., & Bidyuk, N. (2026). Interactive learning as a factor in the professional development of higher education students. *Revista Eduweb*, 20(1), 361–381. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2026.20.01.22>
201. Pershukova, O., Nikolska, N., & Vasiukovych, O. (2022). Enhancing students' autonomy in their study of English in a nonlinguistic university. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*, 10(1), 58–76.
202. Peterson, S. (2011). *Socrates and philosophy in the dialogues of Plato* (pp. 216–235). Cambridge University Press.
203. Piaget, J. (1970). *Genetic epistemology* (E. Duckworth, Trans.). Columbia University Press.

204. Pintrich, P. R. (2004). A conceptual framework for assessing motivation and self-regulated learning in college students. *Educational Psychology Review*, 16(4), 385–407. <https://doi.org/10.1007/s10648-004-0006-x>

205. Plakhotnik, O., Zlatnikov, V., Strazhnikova, I., Bidyuk, N., Shkodyn, A., & Kuchai, O. (2023). Use of information technologies for quality training of future specialists. *Amazonia Investiga*, 12(65), 49–58.

206. Pratiwi, D. I., & Waluyo, B. (2023). Autonomous learning and the use of digital technologies in online English classrooms in higher education. *Contemporary Educational Technology*, 15(2), ep423. <https://doi.org/10.30935/cedtech/13094>

207. Quality Assurance Agency for Higher Education. (2019). *Subject benchmark statement: Politics and international relations*. QAA.

208. Quality Assurance Agency for Higher Education. (2020). *Building a taxonomy for digital learning*. QAA. <https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/guidance/building-a-taxonomy-for-digital-learning.pdf>

209. Quality Assurance Agency for Higher Education. (2023a). *Subject benchmark statement: Politics and international relations*. QAA. <https://www.qaa.ac.uk/quality-code/subject-benchmark-statements/politics-and-international-relations>

210. Quality Assurance Agency for Higher Education. (2023b). *UK quality code for higher education*. QAA.

211. Quality Assurance Agency for Higher Education. (2025). *Teaching, learning and assessment*. QAA. <https://www.qaa.ac.uk>

212. Raven, J. (2001a). Some barriers to the introduction of competency-based education. In J. Raven & J. Stephenson (Eds.), *Competence in the learning society* (pp. 384–437). Peter Lang.

213. Raven, J. (2001b). The conceptualisation of competence. In J. Raven & J. Stephenson (Eds.), *Competence in the learning society* (pp. 253–274). Peter Lang.
214. Rousseau, J.-J. (2001). *Emile, or On education* (B. Foxley, Trans.). Everyman. (Original work published 1762)
215. Saiz-Manzanares, M. C., & Marticorena-Sanchez, R. (2020). Students' challenges with independent learning in higher education. *Education Sciences*, *10*(11), 311. <https://doi.org/10.3390/educsci10110311>
216. Selwyn, N. (2016). *Education and technology: Key issues and debates* (2nd ed.). Bloomsbury Academic.
217. Sharma, R., & Joshi, M. (2021). Open educational resources and self-directed learning in international relations. *Distance Education*, *42*(3), 389–404. <https://doi.org/10.1080/01587919.2021.1971145>
218. SOAS University of London. (2025). *Minor programmes in International Relations*. <https://www.soas.ac.uk>
219. Sośnicki, K. (1956). *Dydaktyka ogólna*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
220. Susiani, K., Suartama, I., Suranata, K., & Dharsana, I. (2022). Student motivation and independent learning in social studies, English, and math: The impact of the classroom environment. *International Journal of Innovative Research in Science Studies*, *5*(2), 258–268.
221. Swain, S. (1990). Plutarch's *Moralia* [Review]. *The Classical Review*, *40*(2), 245–247. <http://www.jstor.org/stable/3066060>
222. Taras, M. (2010). Student self-assessment: Processes and consequences. *Teaching in Higher Education*, *15*(2), 199–209. <https://doi.org/10.1080/13562511003620027>
223. Terry, G., & Hayfield, N. (2020a). *Essentials of thematic analysis*. American Psychological Association.

224. Terry, G., & Hayfield, N. (2020b). Reflexive thematic analysis. In M. Ward & S. Delamont (Eds.), *Handbook of qualitative research in education* (pp. 428–439). Edward Elgar.
225. Thomas, L. (2012). *Building student engagement and belonging in higher education at a time of change: Final report from the 'What Works?' Student Retention and Success Programme*. Paul Hamlyn Foundation.
226. Thomas, L., Hockings, C., Ottaway, J., & Jones, R. (2015a). *Independent learning: Student perspectives and experiences*. Higher Education Academy.
227. Thomas, L., Jones, R., & Ottaway, J. (2015b). *Effective practice in the design of directed independent learning opportunities*. Higher Education Academy; Quality Assurance Agency.
228. Tomaszewski, T. (1970). *Z pogranicza psychologii i pedagogiki*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
229. University of Birmingham. (2025). *International relations BA*. <https://www.birmingham.ac.uk/study/undergraduate/subjects/politics-international-relations-and-development-courses/international-relations-ba>
230. University of Cambridge. (2025). *Digital learning environment*. <https://www.cam.ac.uk>
231. University of Exeter (2025). *Individual Learning Plans (ILP) for Students*. https://www.exeter.ac.uk/v8media/specificsites/wellbeing/ILP_Manual_-_Student.pdf
232. University of Greenwich. (2025). *Digital tools and resources for students*. <https://www.gre.ac.uk>
233. University of Kent. (2025a). *BA degree in politics and international relations with a year in North America*. <https://www.kent.ac.uk>
234. University of Kent. (2025b). *Skills for academic success: A guide to independent learning*. <https://www.kent.ac.uk>

235. University of London. (2025). *Capstone project guidelines: International relations programmes*. <https://www.london.ac.uk>
236. University of Reading. (2024). *Innovative module design in international relations*. <https://www.reading.ac.uk>
237. University of Reading. (2025). *International relations with a placement year programme specification*. <https://www.reading.ac.uk>
238. University of Sussex. (2025a). *Dissertation module descriptor: International relations (Level 6, 30 credits)*. <https://www.sussex.ac.uk>
239. University of Sussex. (2025b). *International relations BA programme handbook*. <https://www.sussex.ac.uk>
240. Vinikas, D. (2023). Digital technologies and self-directed learning in higher education. *Education and Information Technologies*, 28(4), 4215–4234. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11404-9>
241. Vitvytska, S. (2023). Independent work of higher education seekers as the highest form of professional formation and personal development. *Pedagogical Sciences*, 1(112), 113–126.
242. Vovchuk, L., Halytska, M., Kravets, N., & Bohonos, T. (2021). Credit system and workload in British universities: Implications for Ukrainian higher education. *Advanced Education*, 8(17), 12–20. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.229093>
243. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
244. Whittaker, R., Benske, K., & Brown, J. (2008). *Moving forward: Enhancing progression through partnership: GCU transition and progression framework*. Glasgow Caledonian University.
245. Wolf, A. (1995). *Competence-based assessment*. Open University Press.

246. Yang, W., & Puakpong, N. (2016). Effects of project-based learning on EFL learners' critical thinking and writing skills. *PASAA Journal*, *51*, 147–176.
247. Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, *41*(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2
248. Zimmerman, B. J. (2009a). Self-regulating academic learning and achievement: The emergence of a social cognitive perspective. *Educational Psychology Review*, *22*(1), 3–29. <https://doi.org/10.1007/s10648-009-9115-7>
249. Zimmerman, B. J. (2009b). Self-regulating learning: From teaching to self-reflective practice. In D. H. Schunk & B. J. Zimmerman (Eds.), *Self-regulated learning: From teaching to self-reflective practice* (pp. 160–183). Guilford Press.
250. Zimmerman, B. J., & Martinez-Pons, M. (1988). Construct validation of a strategy model of student self-regulated learning. *Journal of Educational Psychology*, *80*(3), 284–290.
251. Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (2011). Self-regulated learning and performance: An introduction and an overview. In B. J. Zimmerman & D. H. Schunk (Eds.), *Handbook of self-regulation of learning and performance* (pp. 1–12). Routledge.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А
Освітня програма «Політика та міжнародні відносини»
Університет Кента
UNIVERSITY OF KENT

Programme Specification

Please note: This specification provides a concise summary of the main features of the programme and the learning outcomes that a typical student might reasonably be expected to achieve and demonstrate if he/she passes the programme. More detailed information on the learning outcomes, content and teaching, learning and assessment methods of each module can be found in the programme handbook. The accuracy of the information contained in this specification is reviewed by the University and may be checked by the Quality Assurance Agency for Higher Education.

BA (Hons) in Politics and International Relations

1. Awarding Institution/Body	University of Kent
2. Teaching Institution	University of Kent
3. School responsible for management of the programme	Politics and International Relations
4. Teaching Site	Canterbury
5. Mode of Delivery	Full-time Part-time
6. KentVision Academic Model	<i>To be completed in due course, once approved by the University</i>
7. Programme accredited by	N/A
8. a) Final Award	BA (Hons)
b) Alternative Exit Awards	BA non-honours degree in Politics and International Relations (for students who successfully completed Stage 2 of the programme, achieved 300 credits overall including at least 60 credits at level 6 or above in Stage 3, and meet Credit Framework requirements.) Diploma in Politics and International Relations (for students who have failed Stage 3 but have successfully completed Stage 2) Certificate in Politics and International Relations (for students who have failed Stage 2 but have successfully completed Stage 1)
9. Programme	Politics and International Relations
10. UCAS Code (or other code)	L258
11. Credits/ECTS Value	360 credits (180 ECTS)
12. Study Level	Undergraduate
13. Relevant QAA subject benchmarking group(s)	Politics and International Relations
14. Date of creation/revision (note that dates are necessary for version control)	April 2010, revised March 2012, revised FSO Dec 2017, revised September 2019

UNIVERSITY OF KENT

15. Intended Start Date of Delivery of this Programme	September 2020
---	----------------

16. Educational Aims of the Programme
<p>The programme aims to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • place questions of political and international order and decision-making at the centre of social-scientific analysis; • ensure that students of politics and international relations acquire knowledge and understanding in political and international relations theory and analysis in a supportive and responsive learning environment; • enable students to understand and use the concepts, approaches and methods of politics and international relations and develop an understanding of their contested nature and the problematic character of inquiry in the discipline; • develop students' capacities to think critically about political and international events, ideas and institutions; • encourage students to relate the academic study of politics and international relations to questions of public concern; • provide a curriculum supported by scholarship, staff development and a research culture that promotes breadth and depth of intellectual enquiry and debate; • assist students to develop cognitive and transferable skills relevant to their vocational and personal development

<p>17. Programme Outcomes</p> <p>The programme provides opportunities for students to develop and demonstrate knowledge and understanding, qualities, skills and other attributes in the following areas.</p> <p>The programme outcomes have references to the subject benchmarking statement (SBS) for Politics and International Relations 2015.</p>
--

A. Knowledge and Understanding: (SBS 4.13-4.14)

1. understand the nature and significance of politics as a human activity
2. apply concepts, theories and methods used in the study of politics to the analysis of political ideas, institutions and practices, relative to the historical and contemporary context
3. demonstrate knowledge and understanding of different political systems; the nature and distribution of power in them; the social, economic, historical and cultural contexts within which they operate; and the relationships between them
4. comprehend how politics is mediated to understand and evaluate different interpretations of political issues and events.
5. understand the political significance of multiple polities coexisting and of political boundary drawing and transforming practices
6. apply concepts, theories and methods used in the study of international relations to the analysis of political ideas, practices and issues in the international system
7. demonstrate a knowledge and understanding of the origins, evolution and contemporary dynamics of the international system and the challenges to it
8. evaluate different interpretations of world political events and issues.

Skills and Other Attributes**B. Intellectual Skills: (SBS 4.15)**

UNIVERSITY OF KENT

1. gather, organize and deploy evidence, data and information from a variety of secondary and some primary sources;
2. identify, investigate, analyse, formulate and advocate solutions to problems;
3. construct reasoned arguments, synthesise relevant information and exercise critical judgement
4. reflect on, and manage, their own learning and seek to make use of constructive feedback from peers and staff to enhance their performance and personal skills
5. manage their own learning self-critically

C. Subject-specific Skills: (SBS 4.13-4.15)

1. understanding the nature and significance of politics as a human and global activity;
2. application of concepts, theories and methods used in the study of politics and international relations to the analysis of political ideas, institutions, practices and issues in the global arena;
3. evaluate different interpretations of world political events and issues;
4. describe, evaluate and apply different approaches to collecting, analysing and presenting political information;
5. knowledge of contending and comparative approaches to theories and concepts of politics and international relations.
6. understanding the nature of conflict in relations between and within states.

D. Transferable Skills: (SBS 4.15)

1. Communicate effectively and fluently to a variety of audiences using a variety of communication methods;
- 2.
3. Use communication and information technology, including audiovisual technology, for the retrieval and presentation of information, including, where appropriate, statistical or numerical information;
4. Progress through the degree programme to become mature, independent learners who can demonstrate initiative, self-organisation and time-management attributes;
5. Critically analyse and disseminate information
6. Collaborate with others to achieve common goals.

Teaching/learning and assessment methods and strategies used to enable the programme learning outcomes to be achieved and demonstrated

Teaching/learning: Acquisition of A1-8 is through a combination of lecture/seminars in year/level 1, and subsequently developed through compulsory foundation and elective specialist modules providing an opportunity to develop a critical engagement with political phenomena and knowledge in the discipline of Politics and International Relations through seminars based on lecture topics.

Intellectual skills are developed through the teaching and learning programme outlined below. Each module, whatever the format of teaching, involves the critical reflection of key themes, verbal discussion and the written analysis and interpretation of the relevant material. Lectures and seminars and project work promote B1-5. Students are introduced to ways in which political-science perspectives can be employed to interpret a range of political and international issues. Lectures encourage a critical awareness of political and global phenomena and an appreciation of the diverse ways of interpreting them. The lectures provide students with an outline of the respective topic. Essays allow students to demonstrate sustained ability.

Subject specific skills: All students are offered initial guidance on how to identify, locate and use material available in the library and online resources. Comprehensive reading lists are provided for each module at outset, as are guidelines for the production of essays. Students are encouraged to evaluate a sample of political, theoretical and global perspectives.

UNIVERSITY OF KENT

18. Programme Structures and Requirements, Levels, Modules, Credits and Awards

This programme is studied over three years full-time or six years part-time.

The programme is divided into three stages, each stage comprising modules to a total of 120 credits. Students must successfully complete each module in order to be awarded the specified number of credits for that module. One credit corresponds to approximately ten hours of 'learning time' (including all classes and all private study and research). Thus obtaining 120 credits in an academic year requires 1,200 hours of overall learning time. For further information on modules and credits refer to the Credit Framework at <http://www.kent.ac.uk/teaching/ga/credit-framework/creditinfo.html>

Each module and programme is designed to be at a specific level. For the descriptors of each of these levels, refer to Annex 2 of the Credit Framework at <http://www.kent.ac.uk/teaching/ga/credit-framework/creditinfoannex2.html>. To be eligible for the award of an honours degree students must obtain 360 credits, at least 210 of which must be at Level 5 or above, including at least 90 credits at level 6 or above at Stage 3.

Alternative Exit Awards

Students successfully completing Stage 1 of the programme and meeting credit framework requirements who do not successfully complete Stage 2 will be eligible for the award of the Certificate in Politics and International Relations. Students successfully completing Stage 1 and Stage 2 of the programme and meeting Credit Framework requirements who do not successfully complete Stage 3 will be eligible for the award of the Diploma in Politics and International Relations. Students successfully completing Stage 2 of the programme and achieving 300 credits overall including at least 60 credits at level 6 or above in Stage 3 and meeting Credit Framework requirements will be eligible for the award of a BA non-honours degree.

For further information refer to the Credit Framework at <https://www.kent.ac.uk/teaching/ga/credit-framework/creditinfo.html#exit-awards>.

Compulsory modules are core to the programme and must be taken by all students studying the programme. Optional modules provide a choice of subject areas, from which students will select a stated number of modules. The normal expectation is that the termly module load will be equally balanced across the terms.

Where a student fails a module(s) due to illness or other mitigating circumstances, such failure may be condoned, subject to the requirements of the Credit Framework and provided that the student has achieved the programme learning outcomes. For further information refer to the Credit Framework at <http://www.kent.ac.uk/teaching/ga/credit-framework/creditinfo.html>.

Where a student fails a module(s), but has marks for such modules within 10 percentage points of the pass mark, the Board of Examiners may nevertheless award the credits for the module(s), subject to the requirements of the Credit Framework and provided that the student has achieved the programme learning outcomes. For further information refer to the Credit Framework.

KV Code	Code	Title	Level	Credits	Term(s)
Stage 1					
Compulsory Modules – 60 credits					
POLXXXX	POXXX	Making Sense of Politics	4	30	1

UNIVERSITY OF KENT

POLIYYYY	POYYY	Global Politics in Question	4	30	2
Optional Modules – 60 credits Students must select at least 30 credits from Level 4 Politics modules. The remaining 30 credits may be taken from Level 4 Politics modules, or from the available Wild modules.					
Stage 2					
Compulsory Modules – 60 credits					
POLIZZZZ	POZZZ	Contending Approaches to World Politics: Concepts and Theories	5	15	2
POLI6570	PO657	Political Research and Analysis	5	30	1
POLI6610	PO661	Fact, Evidence, Knowledge and Power	5	15	2
Optional Modules – 60 credits Students must select at least 30 credits from the list of Politics and International Relations modules (at suitable levels in accordance with Credit Framework requirements). The remaining 30 credits may be taken from the list of Politics and International Relations modules (at suitable levels in accordance with Credit Framework requirements), or from the available Wild modules.					
Stage 3					
Optional Modules – 120 credits Students must select at least 90 credits from Level 6 Politics and International Relations modules. The remaining 30 credits may be taken from the list of Politics and International Relations modules (at suitable levels in accordance with Credit Framework requirements), or from the available Wild modules.					

19. Work-Based Learning

Disability Statement: Where disabled students are due to undertake a work placement as part of this programme of study, a representative of the University will be available to meet with the work placement provider in advance to ensure the provision of anticipatory and reasonable adjustments in line with legal requirements.

20. Support for Students and their Learning

- School and University induction programme
- Programme/module handbooks
- Library services <http://www.kent.ac.uk/library/>
- Student Support <http://www.kent.ac.uk/studentsupport/>
- Student Wellbeing www.kent.ac.uk/studentwellbeing/
- Centre for English and World Languages <http://www.kent.ac.uk/cewl/index.html>
- Student Learning Advisory Service <http://www.kent.ac.uk/uelt/about/slas.html>
- PASS system <https://www.kent.ac.uk/teaching/qa/codes/taught/annexg.html>
- Academic Adviser system <https://www.kent.ac.uk/teaching/advisers/index.html>
- Kent Union www.kentunion.co.uk/
- Careers and Employability Services www.kent.ac.uk/ces/
- Counselling Service <https://www.kent.ac.uk/studentwellbeing/counselling/>
- Information Services (computing and library services) www.kent.ac.uk/is/

UNIVERSITY OF KENT

- Undergraduate student representation at School, Faculty and Institutional levels
- International Recruitment Office <https://www.kent.ac.uk/internationalstudent/>; International Partnerships Office <https://www.kent.ac.uk/global/partnerships/>
- Medical Centre <https://www.kent.ac.uk/studentwellbeing/medicalcentre.html>
- School Student Support Office
- School Skills Hub

21. Entry Profile

The minimum age to study a degree programme at the university is normally at least 17 years old by 20 September in the year the programme begins. There is no upper age limit.

21.1 Entry Route

For current information, please refer to the University prospectus

- A Level – BBB
- International Baccalaureate – 34 points overall or 15 points at HL

21.2 What does this programme have to offer?

- An insight into the nature and significance of politics and international relations as a human and global activity
- A solid knowledge and understanding of the way governments play in the working of politics and international relations in a number of European and non-European societies
- An excellent grounding in the interaction between political ideas (for example realism, liberalism, feminism and constructivism), institutions and regimes (for example, parliaments, international organisations and NGOs), practices (for example, democratic governance and international law) and issues in the global arena (for example conflict between ethnic groups or states)
- A solid introduction to the philosophical foundations of politics and international relations.
- A solid introduction to contending approaches in international relations theory.
- Insights into the complex relationship between the concerns of domestic and international politics
- Cosmopolitan staff and student body
- Research-informed teaching
- Solid introduction to the discipline
- Wide choice of specialised modules
- Extra-curricular learning opportunities
- A friendly campus with high student morale and dedicated teaching staff
- The majority of our students are successful in finding employment within the first six months of graduation or go on to further study

21.3 Personal Profile

- An interest in politics and international relations
- A willingness to engage in informed debate about current, and often controversial, issues
- A willingness to acquire or develop IT skills
- A commitment to develop the skills required to analyse political problems

22. Methods for Evaluating and Enhancing the Quality and Standards of Teaching and Learning

22.1 Mechanisms for review and evaluation of teaching, learning, assessment, the curriculum and outcome standards

UNIVERSITY OF KENT

<ul style="list-style-type: none"> • Student module evaluations • Annual programme and module monitoring reports http://www.kent.ac.uk/teaching/qa/codes/taught/annexe.html • External Examiners system http://www.kent.ac.uk/teaching/qa/codes/taught/annexk.html • Periodic programme review http://www.kent.ac.uk/teaching/qa/codes/taught/annexf.html • Annual staff appraisal • Peer observation • Quality Assurance Framework http://www.kent.ac.uk/teaching/qa/codes/index.html • QAA Higher Education Review https://www.qaa.ac.uk/reviewing-higher-education/types-of-review/higher-education-review
22.2 Committees with responsibility for monitoring and evaluating quality and standards
<ul style="list-style-type: none"> • Student Voice Committee • School Education Committee • Faculty Education Committee • Faculty Board • Education Board • Board of Examiners
22.3 Mechanisms for gaining student feedback on the quality of teaching and their learning experience
<ul style="list-style-type: none"> • Student module evaluations • Student Voice Committee • Student rep system (School, Faculty and Institutional level) • Annual NSS
22.4 Staff Development priorities include:
<ul style="list-style-type: none"> • PGCHE requirements • HEA (associate) fellowship membership • Annual appraisals • Institutional Level Staff Development Programme • Academic Practice Provision (PGCHE, other development opportunities) • Professional body membership and requirements • Programme team meetings • Research seminars • Conferences • Study leave • Equality, Diversity and Inclusivity (EDI) awareness
23. Indicators of Quality and Standards
<ul style="list-style-type: none"> • Results of periodic programme review (2017) • QAA Higher Education Review 2015 • Annual External Examiner reports • Annual programme and module monitoring reports

UNIVERSITY OF KENT

23.1 The following reference points were used in creating these specifications:

- QAA Benchmarking statement for Politics and International Relations (2015)
- School and Faculty plan
- University Plan <https://www.kent.ac.uk/about/plan/> and Learning and Teaching Strategies <https://www.kent.ac.uk/uel/strategies/lta.html>
- Staff research activities
- Kent Inclusive Practices (<https://www.kent.ac.uk/studentssupport/accessibility/inclusive-practice.html>)

24. Inclusive Programme Design

The School recognises and has embedded the expectations of current equality legislation, by ensuring that the programme is as accessible as possible by design. Additional alternative arrangements for students with Inclusive Learning Plans (ILPs)/declared disabilities will be made on an individual basis, in consultation with the relevant policies and support services.

Джерело: University of Kent. (2025a).

ДОДАТОК Б

Освітня програма «Політика та міжнародні відносини»

Університет Манчестера (University of Manchester)

1. GENERAL INFORMATION

UCAS Code	Award	Programme Title	Duration	Mode of study
	BSocSc (Hons)	Politics and International Relations	3 years	Full-time
	BSocSc	Politics and International Relations with International Studies	4 years	Full-time
	DipHE	Politics and International Relations	2 years (exit award only)	Full-time
	Cert HE	Politics and International Relations	1 year (exit award only)	Full-time

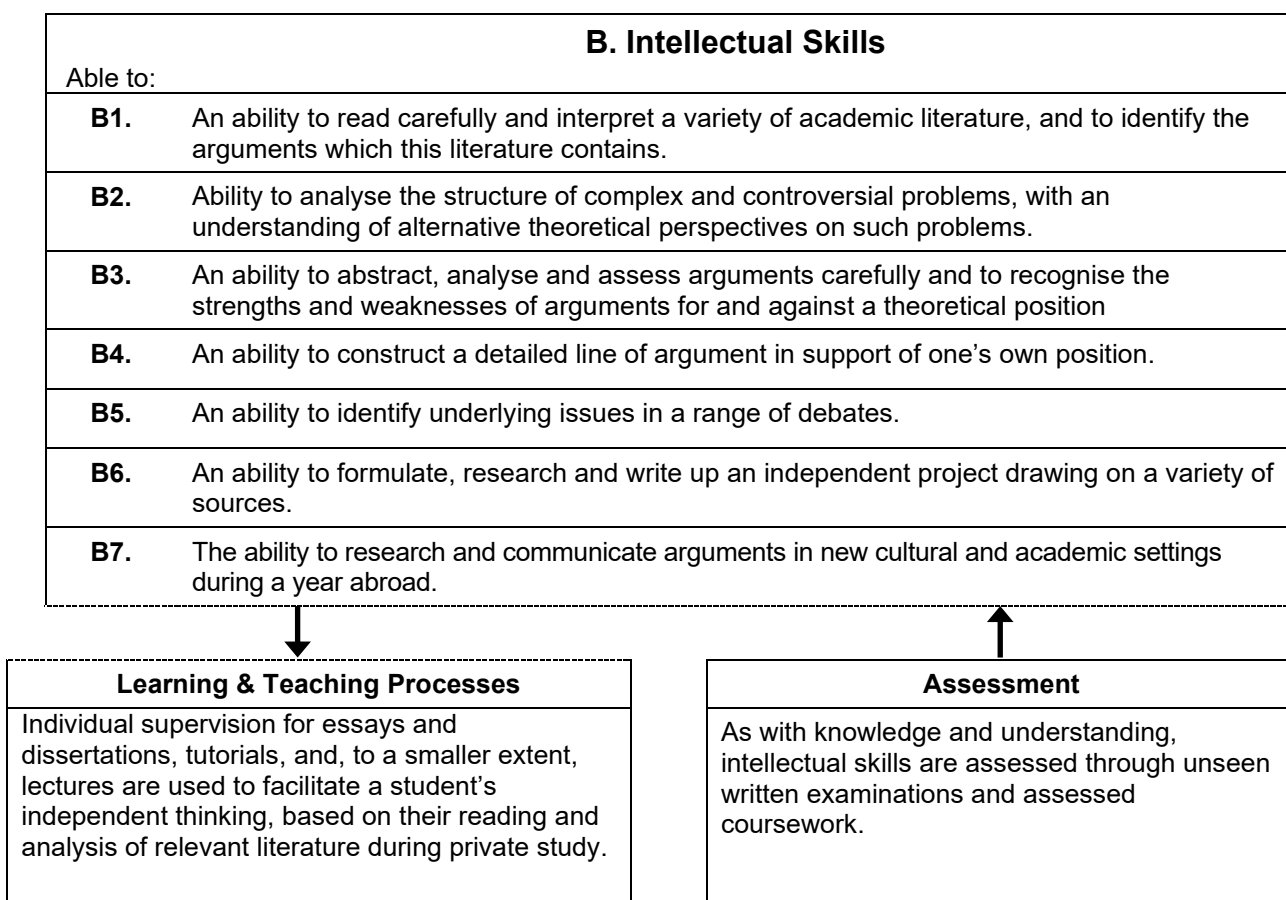
School	Social Sciences
Faculty	Humanities
Awarding Institution	University of Manchester
Programme Accreditation	N/A
Relevant QAA benchmark(s)	Politics

2. AIMS OF THE PROGRAMME(S)

The programme aims to:

01.	Provide students with a knowledge and understanding of Politics and International Relations as academic fields of study, at a breadth and depth appropriate to a first degree qualification
02.	Offer students access to the study of a range of specialised areas of Politics and International Relations of their choice and develop their knowledge and skills in these areas
03.	Provide students with a structured yet flexible curriculum informed by current research
04.	Develop students' capacity to evaluate ideas critically and think through for themselves issues and problems in Politics and International Relations
05.	Assist students in developing a range of cognitive and social skills relevant to their intellectual, vocational and personal development, including their ability to think critically, to analyse complex ideas, to express themselves effectively both orally and in writing, and to work independently both individually and as a member of a group
06.	Develop students' independent learning capacities, including their capacity for independent enquiry and thought, and their ability to consider unfamiliar ways of thinking

<p>Small-group tutorials enable students to consolidate their knowledge of particular parts of the discipline, to strengthen their capacities to question and evaluate the material being studied, and to develop their capacity to work and learn in a collaborative fashion. Preparation for tutorials and active participation is expected. Tutorial attendance is compulsory and absences are reported.</p>	<p>Written feedback is provided for all essays; students may request oral feedback on exams.</p>
<p>Individual supervision is provided for the dissertation.</p>	<p>The dissertations encourage study in depth, which enhances both knowledge and understanding.</p>
<p>Students also learn through formative assessment. Formative assessment ensures an effective and comprehensive system of feedback to students: essay feedback forms, dissertation reports, feedback in tutorials, in office hours, and supervision meetings for the dissertation.</p>	
<p>Private study. Preparation for tutorials and for assessed essays, exams and dissertations develops students' understanding of texts and problems, and increases their knowledge base.</p>	

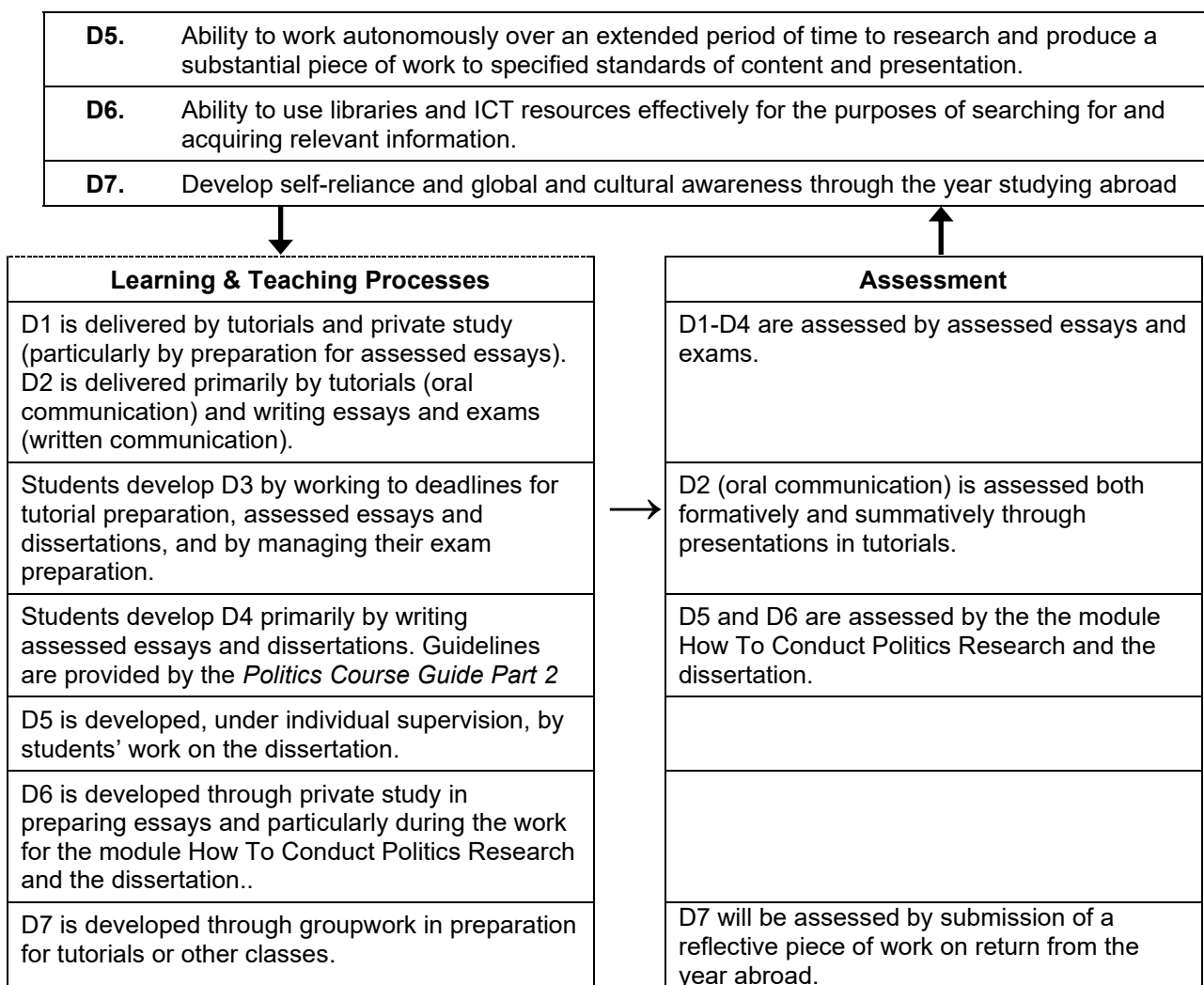

B1 is delivered primarily through students' private study; B2, B3, and B5 through private study, lectures and tutorials, and B4 through private study and tutorials.	→	Feedback (see above) helps students to monitor their progress in acquiring and enhancing intellectual skills.
B6 is delivered primarily by the 2 nd level module How To Conduct Politics Research and the 3 rd level dissertation (compulsory).		B6 is assessed directly through the module How To Conduct Politics Research and dissertation.
		B7 will be assessed by the partner institution for the period of study abroad in Year 3 and by submission of a reflective piece of work on return

C. Practical Skills	
Able to:	
C1.	Make effective use of communication and information technologies as a means of information-gathering, communication and the presentation of written work.
C2.	Use relevant academic sources and draw on them in critical consideration of debates.
C3.	Provide proper referencing and bibliographies.
C4.	Formulate a researchable topic.
C5.	Conduct a literature search in order to address an independently formulated research question

Learning & Teaching Processes	Assessment
C1-C3 are developed by coursework and essays across the core and optional units in the programme.	C1-C3 are assessed by coursework. Referencing and bibliographies are required components of an assessed essay.
C1 is developed by the requirement to present word-processed copies of all essays and dissertation; also, by the use of online source material (such as electronic journals accessed through the library) and material stored on the department webpages.	C4 and C5 are assessed by the module How To Conduct Politics Research and the dissertation.
C4 and C5 are developed by the module How To Conduct Politics Research and the dissertation. The library provides support for students in developing their skills in searching bibliographical databases.	For students studying during their year abroad, their skills will be assessed by the partner institution for the period of study abroad in Year 3 and by submission of a reflective piece of work on return.

D. Transferable Skills and Personal Qualities	
Able to:	
D1.	Ability to think analytically about complex problems and to make judgements about what to believe based on available evidence and argument.
D2.	Ability to communicate ideas and arguments effectively both orally and in writing.
D3.	Ability to manage time effectively by working to deadlines.
D4.	Ability to present written work effectively and professionally.

4. THE STRUCTURE OF THE PROGRAMME(S)

Year	Programme structure and credits	Credits
Year 1	<p>Compulsory</p> <p>POLI10702 Introduction to Political Theory 20</p> <p>POLI10100 Study Skills 0</p> <p>Core</p> <p>POLI10202 Introduction to Comparative Politics 20</p> <p>POLI10301 Making Sense of Politics 20</p> <p>POLI10601 Introduction to International Politics 20</p> <p>Further courses totalling 40 units approved by the Discipline Area of Politics which may include</p> <p>POLI10401 British Politics: Power and the State 20</p> <p>POLI10502 Politics of the Global Economy 20</p>	
Year 2	<p>Compulsory</p> <p>POLI20902 How to Conduct Politics Research 20</p> <p>AT LEAST 20 credits from the following CORE course units</p> <p>POLI20881 Ideals of Social Justice 20</p> <p>POLI20961 Challenges for Democratic Politics 20</p> <p>And at least 20 credits from the following course units:</p> <p>POLI20711 The Politics of Globalisation 20</p> <p>POLI20521 Questions about International Politics 20</p> <p>POLI20722 The Politics of Development 20</p> <p>And at least 20 credits from the following course units:</p> <p>POLI20991 What is Europe? 20</p> <p>POLI21002 Comparative West European Politics 20</p> <p>POLI21012 Southern European Politics 20</p> <p>POLI21041 Asia-Pacific Security 20</p> <p>Optional</p>	

<p>Further units totalling 40 credits approved by Politics, which must include at least 20 credits from the following:</p> <p>POLI20332 The Politics of Insecurity</p> <p>POLI20521 Questions about International Politics (if not selected as above)</p> <p>POLI20531 British Politics and Society since 1940: From Blitz to Brexit</p> <p>POLI20602 Arguing About Politics</p> <p>POLI20711 The Politics of Globalisation (if not selected as above)</p> <p>POLI20722 The Politics of Development (if not selected as above)</p> <p>POLI20742 Gender and Politics in Comparative Perspective</p> <p>POLI20801 The Politics of Policy Making</p> <p>POLI20881 Ideals of Social Justice (if not selected as above)</p> <p>POLI20961 Challenges for Democratic Politics (if not selected above)</p> <p>POLI20982 Environmental Politics</p> <p>POLI20991 What is Europe? (if not selected above)</p> <p>POLI21002 Comparative West European Politics</p> <p>POLI21012 Southern European Politics</p> <p>POLI21041 Asia-Pacific Security (if not selected above)</p>	<p>All Level Two Course Units are 20 Credits</p>
---	---

Year 3 (4 Year Degree)

Course Units at the partner institution as advised by the Programme Director

Year 3 Final Examination (3 and 4 Year Degrees)

<p>Core</p> <p>POLI30300 Dissertation</p>	40
<p>Optional</p>	

80 credits approved by Politics, of which **at least 60** must be from the following course units:

POLI30031	Politics of The European Union	20
POLI30072	Russian Politics	20
POLI30231	Gender, Sex and Politics	20
POLI30241	Elections and Voters in Britain and the US	20
POLI30271	Political Morality and Dirty hands	20
POLI30322	Ethical Issues in World Politics	20
POLI30362	Political Ideologies in Modern Britain	20
POLI30452	The Politics of Hate	20
POLI30461	Power, Space & Popular Culture: Thinking Critically about Geopolitics	20
POLI30721	International Political Economy	20
POLI30791	Gender, War and Militarism	20
POLI30842	Political Communication, Language and Power	20
POLI30861	Africa and Global Politics	20
POLI30892	War and Genocide in the 20 th Century	20
POLI30922	Comparative Protest Politics	20
POLI31002	Ideologies of Global Capitalism	20
POLI31011	War Memories and Reconciliation in East Asia	20
POLI31032	Children, Family and Social Justice	20
POLI31042	Understanding Political Choice in Britain	20
POLI31062	American Politics: Why Do They Do That?	20
POLI31071	The Politics of Climate Change	20
POLI31091	Global Capitalism, Crisis and Revolt	20
POLI32041	Contemporary Parliamentary Studies and British Political Tradition	20
POLI32051	Politics of Obscenity	20
POLI32061	Postcolonial Politics	20
POLI32082	International Political Economy of Trade	20
POLI32092	Sex, Bodies and Money: Gendering IPE	20
POLI32122	Theories of Rights	20
POLI32132	United States Foreign Policy: Dominance & Decline in a Complex World	20
POLI32142	US-China Relations: Escaping the Thucydides Trap	20
POLI32151	United Nations Security Council on Practice	20
POLI32162	Race, Ethnicity, Migration	20

5. CURRICULUM PROGRESSION: INTENDED LEARNING OUTCOMES FOR EACH YEAR

Year	Intended learning outcomes
<p>Year 1 (Certificate of Higher Education)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Acquire the foundations for the study of Politics and International Relations at more advanced levels by gaining an in-depth understanding of core concepts and ideas which inform political analysis in three major areas of inquiry: comparative politics, international politics and political theory. 2. Develop a detailed understanding of the following: <ul style="list-style-type: none"> • the political institutions of three major states; • the contemporary international context in which modern states conduct their relations with one another; • a range of concepts, such as power, authority, legitimacy, rights, duties, liberty, justice, freedom and equality, that are central to politics, and examined their application to a range of key themes of modern political theory. 3. Demonstrate the ability to deploy and evaluate introductory academic literatures, and to use the content of these literatures to write coherent answers to specified questions. 4. Develop a familiarity with the proper use of a range of core research and study skills, and had an opportunity to demonstrate their ability to deploy these in a piece of independent research of medium scope. 5. Improve the capacity to use the information technologies which the University makes available for undergraduate use. 6. Develop skills in the effective written communication of concepts and abstract ideas, arguments, and empirical materials. 7. Demonstrate a command of proper academic bibliographical and stylistic conventions, within a carefully structured learning environment. 8. Show an ability to learn through participating in discussion of information and ideas.
<p>Year 2 (Diploma of Higher Education)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demonstrate a detailed and informed understanding of the political institutions and traditions of a number of countries, and of the value of a comparative approach to political analysis. 2. Have a critical understanding of a number of different contemporary theories of justices and the differences between liberal-egalitarian, libertarian and communitarian positions. 3. Take a critical approach to understanding some of the major issues in the contemporary world order and in international politics. 4. Have further developed the analytical skills and critical capabilities necessary to develop and sustain independent analysis and argument of a high calibre. 5. Show a confident command of scholarly techniques to identify and interpret literature and other sources of information, in order to undertake an independent research outline. 6. Examine in depth the literature relating to an independently chosen topic, and be able to deploy and evaluate that literature to answer a question of the student's own design.

Year 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demonstrate detailed knowledge of the literature and issues associated with a number of discrete areas within Politics and International Relations. 2. Specify, research and write up a substantial piece of independent work. 3. Show the necessary intellectual adaptability and flexibility to readily assimilate new ideas and materials from a variety of sources. 4. Demonstrate the development and consolidation of communication and group-working skills 5. Demonstrate a high standard of written communication in a variety of different forms and contexts. 6. Apply effectively a broad range of skills – including skills of time management and working productively under the pressure of competing demands – that can be transferred to the study or work environments to which students will progress after graduation.
Year 3 - BSocSc Politics and IR with International Studies	<ol style="list-style-type: none"> 1. Acquired knowledge and understanding of a different education system beyond that of the UK. 2. Acquired wider knowledge and understanding of political issues within an international context. 3. Experienced life and culture in a challenging and stimulating international setting. 4. Developed an appreciation of globally interconnected issues. 5. Recognised the importance of being a globally aware and socially responsible citizen.
Year 4 – BSocSc Politics and IR with International Studies	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demonstrate detailed knowledge of the literature and issues associated with a number of discrete areas within Politics and International Relations. 2. Specify, research and write up a substantial piece of independent work. 3. Show the necessary intellectual adaptability and flexibility to readily assimilate new ideas and materials from a variety of sources. 4. Demonstrate the development and consolidation of communication and group-working skills 5. Demonstrate a high standard of written communication in a variety of different forms and contexts. 6. Apply effectively a broad range of skills – including skills of time management and working productively under the pressure of competing demands – that can be transferred to the study or work environments to which students will progress after graduation.

6. STUDENT INDUCTION, SUPPORT AND DEVELOPMENT (in order to deliver the year learning outcomes)

Students receive a survival guide which includes details of Welcome Week, who their Academic Advisor is, details of the mentoring scheme, who their Peer mentor is and information about choosing courses. The **Politics Course Unit Part 2 Guide** and **Programme Handbook** will be accessed electronically. The programme handbook provides comprehensive details about the courses available in the degree programme. The Politics Course Unit Part 2 guide provides information about policies and procedures in Politics, covering issues such as assessment criteria, feedback, lecture and tutorial attendance, referencing and bibliographies, procedures for essay submission and for extensions.

The undergraduate **Welcome Meeting** is the new students' first official appointment in Welcome Week, the first week of the academic year. The programme includes a general welcome, introduces the aims and objectives of the degree programme, offers study advice, and information about student support services. Each student is assigned a student mentor, who looks after them for at least the first year. The Head of Department, Undergraduate Director, Programme Director, Academic Advisors and administrative staff are all present at the meeting.

An initial group meeting takes place with Academic Advisors and their Advisees straight after the Welcome Meeting. This is then followed by individual meetings in the first or second week and fifth week of the semester. Academic Advisors give advice on general academic matters e.g. plagiarism and academic malpractice, essay writing, preparation for exams and time management. They can also refer students to other sources of help as required.

All students are provided with an introduction to the electronic resources of the **library** as part of the compulsory first year research and study skills course unit.

Mentoring is a crucial student-led component of support and development. New students are contacted by their mentors before they arrive and they meet their mentor after the Welcome meeting. Thereafter, there are regular social events and several mentoring sessions per year, which give help with such topics as exam preparation and essay writing. In addition, mentors provide support and assistance on any area of academic need.

Small group teaching in tutorials (and workshops for some third year courses) supports students in their academic work in an individual way. Students are expected and encouraged to participate in discussion, and they receive formative feedback through tutorials. Tutorials also provide an environment in which members of staff can identify students who have academic problems and, where appropriate, advise the relevant academic advisor. Tutorial attendance is compulsory, and absences are reported.

All courses have a **Blackboard** site with several offering interactive components.

IT support is provided by Manchester Computing, with online tutorials and personal help available. Students are given the opportunity to practice and develop their computing skills (cf. C1, D7).

Student Representatives attend the Undergraduate Committee and Staff Student Liaison Committee meetings and are involved in the decision-making processes which affect student experience generally. Student Staff Liaison meetings are held once each semester. These meetings are open to reps from all years on Politics and IR as well as student reps from the joint Politics Programmes, and provide an opportunity to discuss any issues of concern to students.

Study Abroad options are described to students, and those who are interested in pursuing this can receive detailed personal advice.

Careers sessions are organised for second and third year students, run by the **Careers Service** and specifically tailored for Politics students. A fortnightly Politics jobs bulletin is circulated to all politics students. Students have the opportunity to take a range of modules which include placements and visits – such as the Parliamentary Studies module – and are able to apply for politics-specific internships through the Careers service and the Q-step program.

The student-run **Politics Society** is a very active group, which organises a wide range of activities and has an extensive student membership. The society receives financial support from Politics for its activities.

A number of events are held throughout the year in which staff and students can discuss research and contemporary issues in politics, including the Pankhurst Politics Seminar Series and the Undergraduate Politics Student Research Conference.

ДОДАТОК В

**Освітня програма «Міжнародні відносини»
Університет Шефільда (University of Sheffield)**

Programme Specification

**A statement of the knowledge, understanding and skills that underpin a
taught programme of study leading to an award from**

1	Programme Title	International Relations and Politics with International Experience (Study and Employment)
2	Programme Code	POLU29
3	JACS Code	L250
4	Level of Study	Undergraduate
5a	Final Qualification	Bachelor of Arts with Honours (BA Hons)
5b	QAA FHEQ Level	Honours
6	Intermediate Qualification(s)	None
7	Teaching Institution (if not Sheffield)	Not applicable
8	Faculty	Social Sciences
9	Department	Politics
10	Other Department(s) involved in teaching the programme	None
11	Mode(s) of Attendance	Full-time
12	Duration of the Programme	4 years
13	Accrediting Professional or Statutory Body	Not applicable
14	Date of production/revision	May 2016 / February 2018 (revised)

15. Background to the programme and subject area

The study of politics involves the development of knowledge and understanding about governance in human societies. Politics is concerned with ideas, institutions and practices from the local and regional levels to the national and international domains. Issues such as power, democracy, and rights are central to its pre-occupations. International relations shares the concerns of politics, but its focus is reasons for and implications of how the world is divided into multiple polities. International relations is preoccupied with anarchy (the absence of international or global government), security, economy, globalisation, and the conflictual and cooperative engagement between states; international relations is increasingly concerned with engagement between states.

International Relations and Politics (IRP) graduates are equipped to pursue a variety of careers in the public, private and voluntary sectors. Teaching is organised to provide a challenging learning environment that reflects the research interests and expertise of staff. Particularly at Level 3, students have the opportunity to take specialist taught and project modules that engage them with research and scholarship at the frontiers of the discipline. Students also actively engage with the research process through the construction of a dissertation and/or projects.

Unique to this programme, during the third year of study, students will spend one year overseas at one of the University's partner institutions and in an employment placement. Students' will be assessed on a pass-fail basis. For the study element of the year, students will have to achieve a pass mark at the institution of study on all modules.

The programme has been designed to appeal to students with a desire to gain cultural and social experiences in international settings. Students who work well independently and seek out challenges may be best-suited to this programme, as are those who wish to gain experience with forms of university instruction and assessment different to those in the UK. This programme also provides the opportunity to live, study and work abroad in order to enhance future career prospects, diversify academic skills and general transferable skills, and become better equipped to work in a global marketplace without missing critical elements of their studies at Sheffield, particularly research skills modules. Students are expected to source their own employment placements with support from the Department of Politics, the University's Global Opportunities and Exchanges Team and the Careers Service. In addition, students will be allocated a Personal Tutor and provided with appropriate academic and pastoral support.

The Department of Politics at Sheffield has gained an international reputation as one of the top Politics research departments in Britain, ranked in the top three for research excellence in the most recent (2014) Research Excellence Framework. In terms of teaching the department was awarded a maximum 24 points in the Quality Assurance Agency Subject Review. In its 40-year history, many prominent scholars in the field of Politics and International Relations have been members of staff and a number of leading figures in the discipline currently work in the Department.

Further information on programmes can be found on the Department's website at <http://www.shef.ac.uk/politics>.

16. Programme aims

1. to produce graduates with broad knowledge and understanding of political and global political phenomena, and of the concepts, theories, approaches and methods employed in the study of politics and international relations;
2. to enable students to evaluate different interpretations of political processes, events and controversies, and to critically assess issues of contemporary public concern in world politics;
3. to enable students to develop a range of important intellectual, practical and key skills;
4. to prepare graduates for employment in a wide range of contexts, or for continued studies;
5. to enable students to develop cultural agility and employability through a period overseas.

17. Programme learning outcomes

Knowledge and understanding: By the end of the programme students will be able to demonstrate:

K1	broad-based knowledge and understanding of the significance of political ideas, institutions and practices and at the global level and locate questions of political and international order and disorder, decision-making and political contestation at the centre of any analysis;
K2	The ability to apply a range of concepts, approaches and methods employed in the study of international politics to analyse global political phenomena; and communicate the character of world politics from both the system and actor perspectives;
K3	The ability to evaluate critically differing interpretations of the origins and development of global political processes, debates and world events;
K4	Specialised knowledge and understanding of specific research areas in international and global affairs informed by staff expertise.

Skills and other attributes:

Intellectual and practical skills: by the end of the programme students will have demonstrated (in relation to political subject matter) an ability to:

SIP1	collect data and information from a variety of sources including printed and electronic media;
SIP2	understand and interpret qualitative and basic quantitative data;
SIP3	organise and synthesise information, arguments, and evidence;

SIP4	analyse issues, construct reasoned arguments, solve problems, and exercise critical judgement;
SIP5	consider issues within local, national and international contexts and appreciate the importance of diverse cultural settings;
SIP6	conduct an extended, self-directed, investigation of a specific issue (including project design, investigation, analysis, and presentation of the findings);
SIP7	appreciate and be respectful of a range of perspectives and be considerate of diversity.
Key skills: By the end of this programme students will be able to:	
SK1	communicate information and ideas effectively in both oral and written forms;
SK2	work independently, demonstrating responsibility, initiative, foresight and the capacity to manage time;
SK3	collaborate effectively with others to achieve common goals;
SK4	use information and communications technologies to retrieve and present information, and analyse data;
SK5	undertake self-directed learning to develop further knowledge and skills;
SK6	manage learning effectively, including self-assessment and the constructive use of feedback;
SK7	Translate and adapt knowledge and apply lateral thinking in problem solving.

18. Teaching, learning and assessment

Knowledge and understanding (K1-4) are acquired in a variety of teaching and learning environments including lectures, seminars, small group interactions, and project/dissertation work. Specialised knowledge and understanding of specific areas of national and international politics, informed by staff expertise (K4) is particularly acquired through Level 3 seminars and project/dissertation work. For all such learning outcomes (K1-4) considerable emphasis is placed on individual study – on reading and note taking, exploring printed and electronic sources, reflecting on material, and preparation. Assessment (see below) forms an integral part of the learning process, with essays, projects and other course work designed to focus the learner's attention on critical issues, and feedback provided to allow the learner to further improve their understanding, knowledge and performance. The balance among teaching methods varies as the programme progresses. Lectures play a significant role at Levels 1 and 2. Seminars and small group interactions are important at all Levels. Individual supervision of self-directed learning projects and dissertations is central to Level 3.

Lectures and seminars provide guidance and a framework to assist the progressive development of **intellectual and practical skills** SIP1-7. Seminars, group work and class assignments provide a context to practice these skills, receive feedback from peers and staff, and gain confidence and proficiency. Modules across the curriculum promote cumulative learning of intellectual and practical skills SIP1, 3, 4 and 5. Explicit instruction in particular skills is provided by the compulsory Level 1 module 'Analysing Politics', (SIP 1, 2 qualitative, 5), and the compulsory Level 2 module 'Political Analysis: Research Design and Data Analysis (SIP 1, 2 quantitative, 3).

The numerical dimension of SIP 2 may be further developed at Level 3 (in special subject, project or dissertation modules) depending upon the student's choice. Acquisition of SIP6 is ensured through Level 3 project and dissertation modules, but these modules also allow students to develop further their capacities to collect and interpret data (SIP1 and 2), organise and synthesise information (SIP3), and to extend their analytical and problem-solving skills (SIP4), and their capacity to manage their learning (SIP5).

Promotion of specific **key skills** occurs in different combinations across the curriculum at all Levels. Preparation for, participation in, and feedback from, seminars provide a context for developing capacities for oral communication (SK1 oral), independent working (SK2), and self-directed learning (SK5). Preparation of, and feedback from, written assignments provide a context for developing skills of written communication (SK1 written), independent working (SK2), and self-directed learning (SK5). Explicit guidance on essay writing (SK1 written) is provided in the Level 1 'Analysing Politics'. Use of information and communications technologies to retrieve, present and analyse data (SK4) is dealt with in 'Political Analysis' modules at Levels 1 and 2. Group work (SK3) is a central component of the core 'Political Analysis' module at Level 2. All modules require students to display their capacities to undertake self-

directed learning (SK5), with the Level 3 project and dissertation modules particularly extending this capacity to the fullest extent.

Opportunities to demonstrate achievement of the learning outcomes are provided through the following assessment methods:

Knowledge and understanding (K1-4) are assessed in a variety of methods appropriate to the specific material. Most modules involve both essays and unseen examinations. Some require the preparation of short written assignments (for example, book reviews or briefing reports), oral presentations and group exercises. Marks on project modules are determined on the basis of the written submissions. Formative assessment is provided in seminars, and structured feedback is provided on all written and oral forms of assessment for which marks are awarded.

Assessment of intellectual and practical skills (SIP1-7) is closely linked to that of knowledge and understanding. Electronic written feedback on assessed work provides feedback on the range and use of sources (SIP1 and 2), and the structure and quality of analysis and argument (SK3 and 4). Feedback on SIP6 is provided by project and dissertation supervisors in one to one sessions and further advice and feedback if given at project and dissertation workshops.

Assessment of key skills is integrated with the evaluation of course work at all Levels of the programme. SK1 and SK2 are assessed through seminar participation and the successful and timely completion of oral and written course work. Assessed group work (SK3) is a feature of the core 'Political Analysis' module at Level 2. The capacity to use information and communications technologies (SK4) is demonstrated through assignments across the curriculum with the 'analyse data' element explicitly assessed on Level 2 'Political Analysis'. SK5 is not assessed independently, but demonstrated by student attainment on the programme, especially in the preparation of Level 3 projects and dissertations.

19. Reference points

The learning outcomes have been developed to reflect the following points of reference:

Internal:

University Strategic Plan

<http://www.sheffield.ac.uk/strategicplan>

Learning and Teaching Strategy (2016-21)

<https://www.sheffield.ac.uk/staff/learning-teaching/our-approach/strategy2016-21>

Departmental research interests

External:

Subject Benchmark Statements

<http://www.qaa.ac.uk/AssuringStandardsAndQuality/subject-guidance/Pages/Subject-benchmark-statements.aspx>

Framework for Higher Education Qualifications (2008)

<http://www.qaa.ac.uk/Publications/InformationAndGuidance/Pages/The-framework-for-higher-education-qualifications-in-England-Wales-and-Northern-Ireland.aspx>

20. Programme structure and regulations

The curriculum enables students to develop both broad-based knowledge and more specialised engagement with specific topics. It is designed to progressively promote the depth of understanding over the three years of undergraduate study. Teaching, especially at Level 3, is closely linked to the research interests of staff, and all students are required to complete a dissertation and at least one research project module, enabling them to actively engage with the research process. Some modules and/or types of module are compulsory at each Level, but substantial choice is built into the programme to enable students (in consultation with staff) to devise a programme of study tailored to their individual needs and interests. 'Political Analysis' modules (at Levels 1, 2) and the dissertation module at level three provide a central core to the degree.

During the third year of the programme, students divide the year by studying at a partner institution of higher education overseas and completing a work placement with an overseas employer. The divide between study and work placement is flexible but should be no less than 20% (1 day) on either. In regards to the study element, students are able to choose from a wide selection of modules offered by our partner universities, and not just within the strictly defined domain of Politics. Module selection is done in consultation with, and approved by, the Exchange Programmes Coordinator before students go abroad. Students also receive support in different ways by our partner universities. Some universities offer short (week-long usually) induction sessions to facilitate transition to the new environment and academic system. For the employment element, students are expected to source their own placement with support from the Department of Politics and the Careers Service. The year abroad is recorded on the student transcripts on a pass-fail basis. Students receive support before and during their year abroad through various mechanisms and are also in open communication with the Department of Politics for any issues arising.

Students are also required to take modules in four important strands of the discipline (political theory, British politics, international politics and comparative politics) at Levels 1 and 2. A specialised understanding of specific topics is ensured by the requirement at Level 3 for students to take a dissertation module and prepare a project closely linked to one of the specialist subject modules.

Detailed information about the structure of programmes, regulations concerning assessment and progression and descriptions of individual modules are published in the University Calendar available online at <http://www.sheffield.ac.uk/calendar/regs>.

21. Student development over the course of study

The curriculum is designed to allow students progressively to achieve the specified learning outcomes. Compulsory modules and/or types of module at each Level have been structured to enable students to extend systematically their knowledge and skills. Section 20 above (Programme structure and regulations) highlights key concentrations of study at each of the three Levels.

Level 1 / Year 1 provides a foundation, encouraging reflection on the complexity of political life, introducing the approaches required for its comprehension, and developing a range of skills to assist with independent learning.

Level 2 / Year 2 develops a solid core of student understanding, allowing students to extend their knowledge and skills base.

During **Year 3**, students complete a year abroad undertaking both study and employment experience. This year will allow the student to develop a greater awareness of other cultures and work practices, become better equipped to work in a global marketplace and build a network of international contacts.

Level 3 / Year 4 enables students to accumulate in-depth knowledge in particular areas and to engage in independent learning through researching and writing an extended piece of work under individual supervision.

Coherence, a balance between breadth and depth of study, staged progression over the period of study, and flexibility and choice, are promoted by a combination of compulsory and option modules. At all Levels, advice is available to help students choose coherent programmes of individual study.

22. Criteria for admission to the programme

Detailed information regarding admission to the programme is available at <http://www.shef.ac.uk/prospective/>

ДОДАТОК Г

Освітня програма «Політика та міжнародні відносини»**Модуль «Наукова дисертація» («Research Dissertation»)****Університет Кента (University of Kent)****1. Title of the module**

POLI6790 (PO679) - Research Dissertation

2. School or partner institution which will be responsible for management of the module

School of Politics and International Relations

3. The level of the module (Level 4, Level 5, Level 6 or Level 7)

Level 6

4. The number of credits and the ECTS value which the module represents

45 credits (22.5 ECTS)

5. Which term(s) the module is to be taught in (or other teaching pattern)

Autumn and Spring

6. Prerequisite and co-requisite modules

Restriction: The module can only be taken in Stage 3 by students in the School of Politics and International Relations (including Joint Honours). Only students with a coursework average of at least 60% in Stage 2 are normally to be allowed to register for this module (this refers to coursework marks only, not the coursework and exam mark average). Students are only permitted to take one dissertation module i.e. students selecting POLI6790 will not be permitted to take an additional dissertation module from another School. This restriction applies to all Pol/IR students, including Joint Honours. This module is not available to exchange students.

7. The programmes of study to which the module contributes

POLI6790 is an optional module that is open to all students taking degrees in the School of Politics and International Relations (including joint honours degrees).

The module cannot be taken as a wild unit by students from other schools.

8. The intended subject specific learning outcomes.

On successfully completing the module students will be able to:

8.1: be familiar with the academic literature relevant to their research project

- 8.2: construct a research question
- 8.3: locate, explain and justify the significance of their research by relating it to ongoing debates in the relevant literature
- 8.4: be familiar with the theories, concepts and methods relevant to their research projects
- 8.5: develop a research design to enable them to answer their central research question
- 8.6: be able, within the framework of the research design, to conduct research that relates to the forefront of the discipline
- 8.7: draw on feedback from peers and academic supervisors, exercise reflection and self-criticism, and manage time and resources effectively
- 8.8: communicate the findings of their research effectively and fluently, both orally (in a conference setting) and in a substantial piece of writing (8,000-word dissertation)

9. The intended generic learning outcomes.

On successfully completing the module students will be able to:

- 9.1: Gather, organise and deploy evidence, data and information from a variety of secondary and/or primary sources.
- 9.2: Describe, evaluate and apply different approaches involved in collecting, analysing and presenting information.
- 9.3: Critically evaluate arguments, assumptions, abstract concepts and data (that may be incomplete), to make judgements and frame and answer questions
- 9.4: Use empirical, conceptual and theoretical knowledge in order to devise and sustain arguments.
- 9.5: Apply specialised methods and techniques in order to review, consolidate, extend and apply knowledge and understanding.
- 9.6: Use communication and information technologies for the retrieval, analysis and presentation of information, including where appropriate statistical or numerical information
- 9.7: Communicate ideas effectively and fluently in writing and orally
- 9.8: Work independently, demonstrating initiative, self-organisation, and time management
- 9.9. Work collaboratively with others to achieve common goals

10. A synopsis of the curriculum

POLI6790 allows students to do independent, original research under supervision on a political science, or liberal arts topic close to their specialist interests. The dissertation module gives them the opportunity to further these interests and acquire a wide range of study and research skills in the process. All dissertation topics have to be approved by the module convenor as well as by an academic supervisor. The module takes students through the entire process of writing a dissertation (8,000 words long): from the original 'problem' to a suitable research 'question', to choosing a method, to designing the research, to conducting the research; from taking notes to drafting the dissertation, to revising and writing the dissertation, and finally to submitting the dissertation. Lectures, supervision and a conference help students along the way. The curriculum includes

structured opportunities for students to discuss their research ideas with each other as well as mock panel presentations in preparation for the student conference.

11. Reading list (Indicative list, current at time of publication. Reading lists will be published annually)

- Wayne C. Booth, Gregory G. Colomb, Joseph M. Williams, *The Craft of Research*, 3rd Edition (Chicago: The University of Chicago Press, 2008)
- Stella Cottrell, *Dissertations and Project Reports: A Step by Step Guide* (Basingstoke: Palgrave, 2014)
- Stella Cottrell, *The Study Skills Handbook*, 4th Edition (Basingstoke: Palgrave, 2013)
- Bryan Greetham, *How to Write Your Undergraduate Dissertation*, 2nd Edition (Basingstoke: Palgrave, 2014)
- Sandra Halperin and Oliver Heath, *Political Research: Methods and Practical Skills* (Oxford: Oxford University Press, 2012)
- Martin Davies and Nathan Hughes, *Doing a Successful Research Project Using Qualitative or Quantitative Methods*, 2nd Edition (Basingstoke: Palgrave 2014)
- David Marsh and Gerry Stoker (eds.), *Theory and Methods in Political Science*, 3rd Edition (Basingstoke: Palgrave, 2010)
- Dimiter Toshkov, *Research Design in Political Science* (Basingstoke: Palgrave, 2016)

12. Learning and teaching methods

Total contact hours: 39

Private study hours: 411

Total study hours: 450

13. Assessment methods

13.1 Main assessment methods

Student Conference Presentation, 15-20 minutes (15%)

Dissertation Outline, 1000 words (5%)

Draft Chapter (literature review or theory chapter, max. 2000 words) (10%)

Dissertation, 8000 words (70%)

13.2 Reassessment methods

Reassessment Instrument: 100% Coursework

14. Map of module learning outcomes (sections 8 & 9) to learning and teaching methods (section 12) and methods of assessment (section 13)

Module learning outcome	8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7	8.8	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7	9.8	9.9
--------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Learning/ teaching method																	
Lectures	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Seminars	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Supervision	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Conference			X				X	X				X	X	X	X	X	X
Private Study	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Assessment method																	
Presentation	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Outline	X	X	X	X	X					X	X		X	X	X	X	
Draft chapter	X	X	X	X			X			X	X				X	X	
Dissertation	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

15. Inclusive module design

The School recognises and has embedded the expectations of current equality legislation, by ensuring that the module is as accessible as possible by design. Additional alternative arrangements for students with Inclusive Learning Plans (ILPs)/declared disabilities will be made on an individual basis, in consultation with the relevant policies and support services.

The inclusive practices in the guidance (see Annex B Appendix A) have been considered in order to support all students in the following areas:

- a) Accessible resources and curriculum
- b) Learning, teaching and assessment methods

16. Campus(es) or centre(s) where module will be delivered

Canterbury

17. Internationalisation

Examples of international contexts and organisations will be used where applicable to illustrate the subject content. Students will have the opportunity to develop the ability to think globally and have an understanding of international cultures through working with team members and students within their cohort, from diverse range of backgrounds.

Джерело: University of Kent. (2025a).

ДОДАТОК Д
ЛОНДОНСЬКА ШКОЛА ЕКОНОМІКИ І ПОЛІТИЧНИХ НАУК
LONDON SCHOOL OF ECONOMICS AND POLITICAL SCIENCE

**Д.1 ОСВІТНІ ПРОГРАМИ, САМОСТІЙНА РОБОТА, ДОСЛІДНИЦЬКЕ
 СЕРЕДОВИЩЕ**

Освітні програми LSE у галузі міжнародних відносин

Програма	Рівень	Кредити ЄКТС	Ключові модулі самостійної роботи
BSc International Relations	BA	360	IR Research Essay (30 кр.) · Dissertation (IR499) · «World Politics: Theoretical Approaches» «International Relations in the 21st Century»
BSc International Relations and History	BA	360	Спільна dissertation (30 кр.) Cross-disciplinary research essay «The History of International Relations»
BSc Politics and International Relations	BA	360	Research essay Policy analysis module «Comparative Government»
MSc International Relations	MA	120	Dissertation (10 000–15 000 слів, 60 кр.) «IR Theory» «Research Design in IR» Three optional modules
MSc International Political Economy	MA	120	Dissertation (60 кр.) «Quantitative Methods for IPE» (SPSS/R) Policy Paper module
MSc Global Affairs	MA	120	Capstone project (60 кр.) «Global Policy» Interdisciplinary research seminar
MPhil/PhD in IR	PhD	—	Doctoral thesis (80 000+ слів) LSE IR Working Paper Series Supervision sessions Annual Progress Review

Структура самостійної роботи на BSc IR (LSE)

Відповідно до Programme Regulations LSE (2024–2025), бакалаврська програма BSc International Relations розрахована на 3 роки і 360 кредитів ЄКТС. Навчальне навантаження розподіляється таким чином:

- Аудиторне навантаження: 1–2 лекції на тиждень + 1 семінар/тьюторіал по кожному курсу (загалом 8–12 год/тиж.)
- Самостійна робота: 28–32 год/тиж. (70–75 % загального навантаження)
- Третій рік: домінує виконання IR Dissertation (IR499) обсягом 8 000–10 000 слів (30 кредитів) — до 40 % річного навантаження.

Д.2 Дослідницькі центри та ресурси LSE для студентів IR

Ресурс / центр	Функція	Посилання
LSE Library	2,5 млн одиниць; доступ до JSTOR, Web of Science, Lexis, ICPSR; 24/7	library.lse.ac.uk
LSE IDEAS (Strategic Updates)	Think tank; аналітичні звіти з глобальної стратегії, безпеки, зовнішньої політики	lse.ac.uk/ideas
Methodology Institute	Курси з NVivo, SPSS, R, Qualtrics, дизайну досліджень; відкриті для всіх студентів LSE	lse.ac.uk/methodology
Digital Skills Lab	Практичні воркшопи з SPSS, NVivo, Qualtrics, Excel, R, Python; запис відеоінструкцій	info.lse.ac.uk/staff/divisions/academic-registrars-division/timetables-and-room-bookings/digital-skills-lab
LSE Student Hub (LMS Moodle)	Централізована LMS: доступ до курсів, завдань, форумів, reading lists, peer review	moodle.lse.ac.uk
The Study Group	Академічна підтримка: writing workshops, study skills, one-to-one consultations	lse.ac.uk/study-at-lse/graduate/course-finder/the-study-programme
IR Working Paper Series	Публікаційна платформа для кращих студентських дослідницьких робіт	lse.ac.uk/international-relations/research/ir-working-paper-series

Д.3 Dissertation Module (IR499): структура самостійного дослідження

Дисертаційний модуль IR499 є кульмінаційним самостійним дослідженням на BSc IR (LSE). Студент обирає тему, керівника і методологію самостійно у співпраці з Departmental Tutor.

Етап	Зміст і вимоги до самостійної роботи
Осінній семестр (2-й рік)	Вибір теми і наукового керівника. Підготовка Research Proposal (1 500 слів): дослідницьке питання, огляд літератури, методологія, план роботи. Самостійний пошук джерел у LSE Library та базах даних.
Весняний семестр (2-й рік)	Розробка методологічної рамки. Збір і аналіз даних (якісний / кількісний). 2–3 supervision meetings. Самостійний прогрес-звіт для керівника.
Літо / початок 3-го року	Написання повного чернетки dissertation (8 000–10 000 слів). Самостійне структурування: вступ → огляд літератури → методологія → аналіз → висновки → бібліографія.
Осінь / кінець 3-го року	Peer feedback сесія. Фінальне редагування. Submission через Moodle з перевіркою Turnitin. Oral viva (за потреби).

Джерело: Офіційний сайт LSE: <https://www.lse.ac.uk>

ДОДАТОК Е

**Форми PBL у підготовці студентів-міжнародників в університетах
Великої Британії**

Університет	Форма PBL	Назва модуля / проєкту	Обсяг (кредити)	Особливості самостійної роботи
King's College London	Crisis Simulation + Research Project	«International Relations in Practice»; «War Studies Dissertation»	15–30	Симуляція EEAS: студенти – дипломати ЄС. Самостійна підготовка позиційного документа, стратегії переговорів, policy brief
LSE	Research Essay + Policy Analysis	«IR499 Dissertation»; «Policy Analysis in IR»	30	Самостійне формулювання питання; дослідження у LSE Digital Skills Lab; Qualtrics-опитування; аналіз у NVivo/SPSS
University of Manchester	Interdisciplinary Group Project	«Global Challenges»; «Technology and Global Politics»	20–30	Командний PBL: аналіз технологічного впливу на демократію. Самостійний збір даних, підготовка policy recommendation для реального стейкхолдера
University of Sussex	Dissertation Module (Level 6)	«IR Dissertation»; «Global Studies Capstone»	30	6 методичних семінарів + 3 supervisor consultations + ~288 год. самостійної роботи. Рефлексивний журнал обов'язковий
University of Birmingham	Empirical Research Project	«IR Research Project»; «Security Studies Dissertation»	30	Постконфліктна відбудова, тероризм, міжнародна безпека – теми для самостійного дослідження. Academic Skills Centre підтримка
University of Reading	Individual Research Module + Placement Abroad	«Research Project»; «IR with Placement Year»	30 + 1 рік	Гейміфікація + перевернутий клас у дослідницьких модулях. Рік за кордоном: самостійне

				стажування у дипломатичних установах
University of London (Capstone)	Applied Research Capstone Project	«Capstone: Global Policy Challenge»	30	Реальна проблема від partner organization. Два формати: субстантивне дослідження АБО прикладний командний проєкт. Практичні рекомендації
University of Kent	Group Simulation + Research Skills	«Model United Nations»; «Research Skills for IR»	15–20	Методичний посібник «Skills for Academic Success». MUN: самостійна підготовка country position + opening statement + resolution draft

ДОДАТОК Ж

Ключові відмінності між традиційним виконанням проєктів і Project-Based Learning

Критерій	Традиційне виконання проєктів	Project-Based Learning (PBL)
Роль у програмі	Одне з багатьох завдань; доповнення до курсу	Системоутворювальний компонент програми
Мета	Закріплення і демонстрація знань	Формування компетентностей через реальні проблеми
Дослідницьке питання	Задається викладачем	Формулюється студентом самостійно
Структура завдання	Чітко визначена; кроки зумовлені	Відкрита; студент планує самостійно
Роль викладача	Контролер, оцінювач результату	Фасилітатор, наставник, партнер
Оцінювання	Кінцевий продукт	Процес + продукт + рефлексія + peer feedback
Зв'язок із реальністю	Навчальна ситуація	Реальна проблема з реальним стейкхолдером
Тривалість	Кілька тижнів	Семестр або весь навчальний рік
Приклад у IR	«Написати есе про Brexit»	«Розробити policy brief для Chatham House про наслідки Brexit»

Джерело: Kokotsaki, Menzies & Wiggins (2016). PBL: A Review of the Literature: <https://doi.org/10.1177/1365480216659733>

ДОДАТОК И

ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРОЄКТИ СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

Модель RBL	Роль студента	Приклад у IR	Британські університети
Research-led: вивчення результатів досліджень	Споживач дослідницького знання	Семінар: обговорення нещодавніх статей з IR Theory (JSTOR)	Всі університети; основна форма 1-го курсу
Research-oriented: оволодіння методологією	Учень-дослідник	Курс «Research Methods in IR»: вивчення якісних і кількісних методів на реальних кейсах	LSE, King's, Warwick, Manchester: обов'язкові методологічні курси
Research-based: участь у дослідженні	Активний учасник дослідження	Студент долучається до дослідницького проекту кафедри (data collection, coding, analysis)	LSE, Oxford, Cambridge: Research Assistantship programmes для бакалаврів
Research-tutored: дослідницький діалог	Автор власного дослідження	Dissertation supervision: щотижневий/щомісячний діалог з науковим керівником	Всі університети; основна форма 3-го курсу і магістратури.

Університет	Назва проєкту / модуля	Тематика останніх проєктів	Зміст самостійної дослідницької роботи
LSE	IR Working Paper; IR499 Dissertation	Гібридна війна; глобальне управління AI; постколоніальна теорія MB	Розробка original research question; систематичний literature review у JSTOR/Web of Science; якісний або кількісний аналіз; submission до LSE IR Working Paper Series
University of Manchester	«Emotions and Diplomacy»; «Technology and Politics»	Роль емоцій у дипломатичній практиці; вплив дронів на воєнну стратегію	Первинні джерела: інтерв'ю з дипломатами, аналіз мемуарів; контент-аналіз дипломатичної кореспонденції

King's College London	«Ukraine Studies» module; War Studies Dissertation	Збройні конфлікти; European security architecture; кібербезпека	Аналіз first-hand military/diplomatic documents; case study; Oral History методологія;
University of London — Capstone	Capstone: Global Policy Challenge (2022–2025)	Гендер і безпека; COVID-19 та туризм; кібербезпека і гібридна війна; права людини і соціальне правосуддя	Два формати: субстантивне індивідуальне дослідження (оригінальне) АБО командний прикладний проєкт на замовлення НУО/уряду. Обидва: реальна проблема + практичні рекомендації
University of Sussex	Dissertation (Level 6, 30 кр.); Global Studies Independent Project	Міграційна криза і суверенітет; Brexit і European identity; Right-wing populism	Обов'язковий рефлексивний журнал дослідника (research diary). 6 методичних семінарів + 3 supervision sessions + ~288 год. CP. Submission через LMS + Turnitin.
University of Birmingham	Academic Skills Centre Research Projects; IR Dissertation	Міжнародна безпека; постконфліктна відбудова; тероризм і контртероризм	Academic Skills Centre: воркшопи з note-taking, academic writing, presentation. LinkedIn Learning для self-directed study. Dissertation: 30 кр., supervision meetings
Lancaster University	«Research Skills»; «Critical Approaches to Research»; Empirical Research Project	Альтернативна траєкторія: expanded optional modules (30 кр.) замість dissertation — для кар'єрно орієнтованих студентів	Емпіричні (інтерв'ю, аналіз даних) і теоретичні (вторинні джерела) дослідження залежно від модуля. Обов'язкові методологічні дисципліни перед дослідженням

Джерело: систематизовано автором

ДОДАТОК К

**Порівняльна характеристика моделей ІЛА у чотирьох університетах
Великої Британії**

Університет	Тип моделі ІЛА	Платформи та інструменти	Функції підтримки СР	Приклад у підготовці міжнародників
University of Oxford	Тьюторна (Tutorial-centred ІЛА)	Canvas LMS + Bodleian Library Portal + Nexis Uni + EndNote	Персональний щотижневий essay для тьютора; доступ до 30+ баз даних; e-portfolio; Turnitin	Студент-міжнародник отримує individual essay про британську зовнішню політику, самостійно підбирає джерела через Library Portal, отримує oral feedback від тьютора
University of Cambridge	Аналітична (Analytics-centred ІЛА)	Moodle + CamSIS + Cambridge Learning Data + SPSS + Panopto	Learning analytics (динаміка активності, прогрес); асинхронний доступ до лекцій; персональний навчальний план	На курсі «Global Political Economy» студент отримує набір даних World Bank, аналізує у SPSS, подає звіт через Moodle, отримує аналітику власної активності
London School of Economics	Дослідницька (Research-centred ІЛА)	Moodle + Digital Skills Lab + JSTOR + NVivo + SPSS + Qualtrics + Zotero	Повний дослідницький цикл: від пошуку до аналізу і подання; peer review; supervision log	На курсі «Research Methods in IR» студент проводить опитування у Qualtrics, аналізує у NVivo, оформлює джерела у Zotero, подає звіт через Moodle з автоматичною

				перевіркою Turnitin
Newcastle University	Управлінська (Management-centred ILA)	Canvas + Canvas Analytics + Microsoft Teams + OneDrive + Panopto	Персоналізований доступ до курсів; автоматичний calendar з дедлайнами; сповіщення про прогрес; групова робота через Teams	На курсі «International Security» студент проходить онлайн-модулі у Canvas, бере участь у форум-дискусіях, подає policy brief і отримує автоматизований + викладацький feedback

Джерело: систематизовано автором

ДОДАТОК Л

**Структура функціональних компонентів Individual Learning Account
(ILA) студентів-міжнародників**

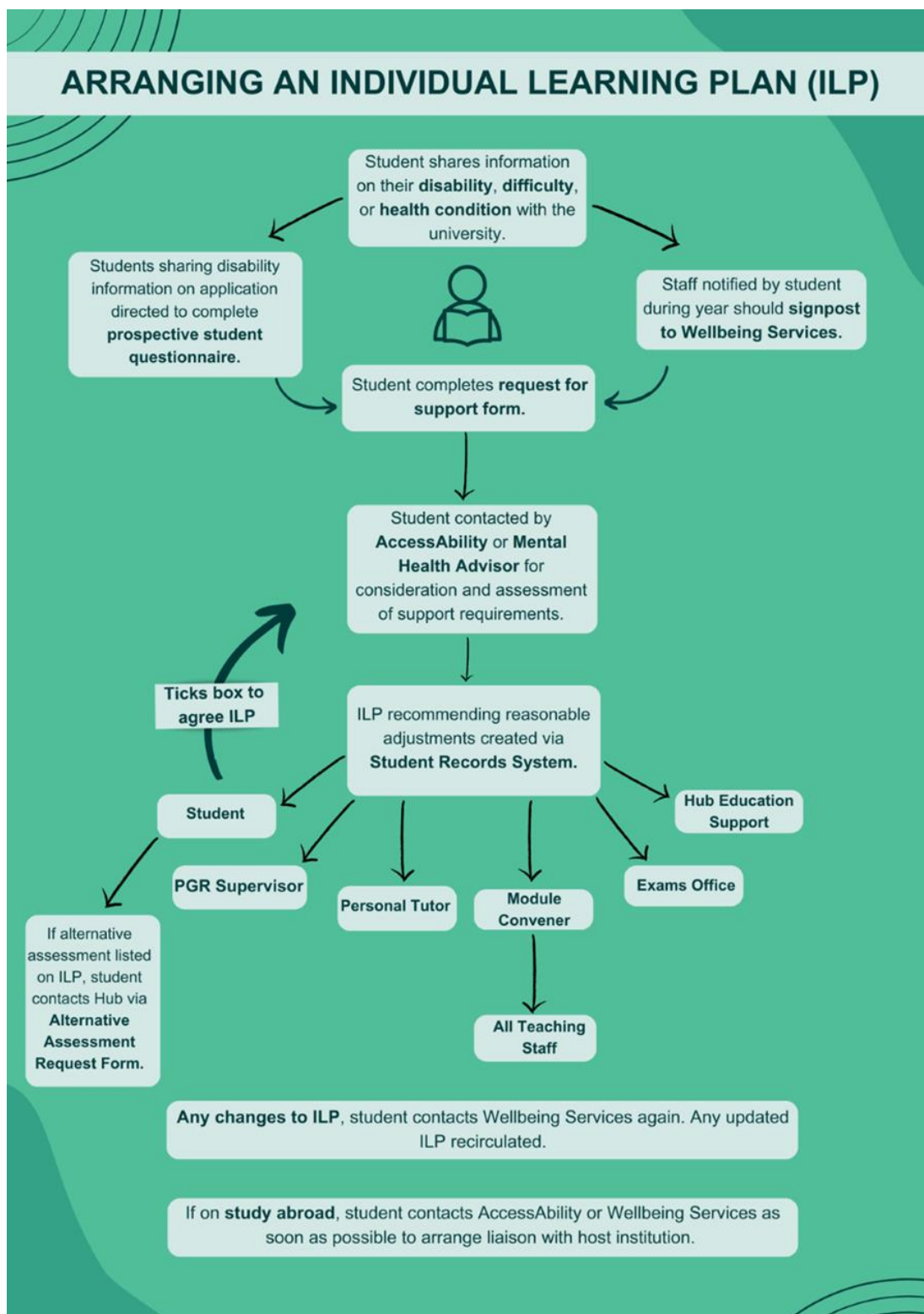
Компонент ILA	Функція	Платформи	Значення для самостійної роботи студентів IR
Персональна функція	Формування індивідуальної освітньої траєкторії	LMS (Canvas / Moodle)	Вибір модулів, дослідницьких напрямів, наукового керівника; формування власного academic profile
Організаційна функція	Планування і управління самостійною діяльністю	LMS Calendar, Microsoft 365	Автоматичні нагадування про дедлайни; тайм-менеджмент у межах системи; трекінг прогресу
Аналітична функція	Моніторинг результатів і персональні рекомендації	Learning Analytics (Canvas Analytics, Jisc LA)	Візуалізація власного прогресу; порівняння з очікуваними результатами; early alert для академічної підтримки
Дослідницька функція	Інтеграція інструментів аналізу	NVivo, SPSS, R, Qualtrics, Zotero	Повний дослідницький цикл у межах одного середовища: збір → аналіз → оформлення → submission
Рефлексивна функція	Самооцінювання і e-portfolio	Mahara, Canvas ePortfolio	Learning journal, self- evaluation reports, збереження кращих робіт (для кар'єрного портфоліо)
Комунікаційна функція	Взаємодія між студентами і викладачами	Microsoft Teams, Zoom, Moodle Forums	Peer review, групові проекти, supervision meetings, office hours — інтегровані у ILA- середовище

Джерело: Jisc – Individual Learner Record Strategy:

<https://www.jisc.ac.uk/rd/projects/individual-learner-record>

ДОДАТОК М

Структурна схема індивідуального навчального плану ILP студента спеціальності «Міжнародні відносини»

Джерело: University of Exeter (2025).

ДОДАТОК Н

Прикладне програмне забезпечення у самостійній роботі студентів міжнародних відносин у Великій Британії

№ з/п	Програмне забезпечення	Функції та можливості	Використання
Програми для академічного письма та перевірки робіт			
1	Turnitin	Хмарний сервіс для перевірки текстів на плагіат, що широко використовується у навчальних закладах по всьому світу. Він допомагає викладачам та установам виявляти неправомірні запозичення в академічних роботах і підтримує культуру академічної доброчесності.	Перевірка академічних робіт на плагіат, створена для закладів освіти та викладачів. Вона автоматично порівнює студентські тексти з великою базою даних публікацій, робіт і вебконтенту, виявляючи збіги та допомагаючи запобігти академічній недоброчесності.
2	Grammarly	Онлайн-помічника з письма, який використовує штучний інтелект для перевірки граматики, стилю, орфографії та тону текстів.	Платформа використовує алгоритми машинного навчання та обробки природної мови для аналізу контексту тексту. Вона пропонує виправлення граматичних і стилістичних помилок, підказує синоніми, а також оцінює тон і ясність повідомлення.
3	Hemingway Editor	Програмний інструмент для редагування тексту, створений для покращення ясності, лаконічності та читабельності письма	Надає оцінку читабельності, дозволяє студентам вдосконалювати стиль та структуру речень перед публікацією.
Платформи для запису, збереження, обробка та поширення навчального контенту			
4	Ranopto	Програмна платформа для відео, розроблена для освітніх і корпоративних установ. Вона забезпечує запис, керування, пошук і обмін лекціями, презентаціями та тренінгами. Є одним із провідних рішень у сфері відео для навчання, що інтегрується з системами управління навчанням (LMS).	Широко використовується університетами для створення цифрових навчальних матеріалів, підтримки дистанційного навчання та доступності контенту для студентів. Платформа допомагає викладачам зберігати лекції, а студентам – переглядати їх у зручний час, що покращує засвоєння матеріалу.
5	Echo360	Комплексна цифрова платформа для запису, управління та інтерактивного	Підтримує активну взаємодію студентів і викладачів та створює аналітичну основу для

		використання навчального відеоконтенту	дослідження освітнього процесу.
Менеджери бібліографії та джерел			
6	Zotero	Відкритий і кросплатформовий менеджер бібліографічних посилань і дослідницький інструмент	Автоматично розпізнає наукові статті, книги чи вебресурси під час перегляду й зберігає повні бібліографічні записи, дозволяє створювати групові бібліотеки для спільного редагування, обміну нотатками й PDF-файлами
7	Mendeley	Програмна платформа для керування бібліографічними посиланнями та науковими документами, а також соціальна мережа для дослідників.	Дозволяє користувачам імпортувати PDF-документи, автоматично витягати метадані, створювати бібліографії у різних стилях цитування та синхронізувати дані між пристроями
8	EndNote	Програмне забезпечення для керування бібліографічними посиланнями	Дозволяє імпортувати бібліографічні дані з наукових баз, зберігати PDF-файли, позначати, фільтрувати та групувати джерела
9	Colwiz	Платформа для управління науковими дослідженнями та співпраці, створена для підтримки всього циклу досліджень: від відкриття літератури й збору даних до спільного написання публікацій.	Система пропонує менеджер бібліографій, підтримку імпорту цитувань з баз даних, хмарне сховище документів, а також групові простори для обміну файлами та обговорення ідей
Програми для аналізу даних і досліджень			
10	NVivo	Програмне забезпечення для якісного аналізу даних	Допомагає дослідникам обробляти великі обсяги текстових, візуальних і аудіо/відео даних
11	SPSS	Набір програмного забезпечення для статистичного аналізу	Надає інструменти для описової статистики, регресійного аналізу, перевірки гіпотез, факторного та кластерного аналізу
12	R	Середовище програмування та мова, розроблена для статистичних обчислень і графіки.	Використовується в академічних дослідженнях, аналітиці даних і науці про дані завдяки своїй гнучкості та великій екосистемі пакетів.
13	Microsoft Excel	Табличне програмне забезпечення	Використовується для збирання, аналізу та візуалізації

			даних, автоматизації розрахунків і побудови моделей
Бази даних та пошукові системи для досліджень			
14	JSTOR	Цифрова бібліотека, що надає доступ до наукових журналів, книг і першоджерел у різних дисциплінах.	Створена для підтримки наукових досліджень і освіти, вона є одним із найважливіших ресурсів для академічних та освітніх установ
15	Web of Science	Глобальна платформа для наукометричних досліджень і аналітики, що надає доступ до бібліографічних, цитатних та аналітичних баз даних.	Користувачі можуть визначати наукові тренди, оцінювати дослідницьку ефективність та планувати публікаційну стратегію.
16	EBSCO	Провідна міжнародна компанія у сфері інформаційних послуг, що надає електронні наукові бази даних, журнали, електронні книги та інструменти для пошуку інформації.	Є ключовим постачальником доступу до рецензованої наукової інформації. Її рішення допомагають бібліотекам формувати колекції, аналітикам – отримувати дані для досліджень, а користувачам – швидко знаходити релевантні джерела.
Інструменти комунікації та спільної роботи			
17	Microsoft Teams	Корпоративна платформа для спільної роботи,	Надає користувачам централізоване середовище для обміну повідомленнями, проведення зустрічей і спільної роботи з файлами.
18	Zoom	Хмарна платформа для відеоконференцій, онлайн-зустрічей і спільної роботи	Дозволяє студентам та викладам обмінюватися файлами, працювати над спільними документами та проводити онлайн-зустрічі
Додаткові дослідницькі цифрові інструменти			
19	Qualtrics	Програмне забезпечення для опитувань	Оцінювання академічних, соціальних та інших аспектів досвіду студентів
20	Mentimeter	Програмне забезпечення для опитувань	Дозволяє вам взаємодіяти з вашою цільовою аудиторією в режимі реального часу
21	Digimap	онлайн-сервіс картографічних і геопросторових даних	Підтримує формування аналітичних та дослідницьких компетентностей студентів через роботу з реальними просторовими даними.

Джерело: систематизовано автором.

ДОДАТОК О
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю С3 Міжнародні відносини

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
 ШЕВЧЕНКА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Ректор

(Володимир БУГРОВ)

«25» 04 2025 р.

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«Міжнародні відносини
(з обов'язковим вивченням двох іноземних мов)»
Рівень вищої освіти: перший

на здобуття освітнього ступеню: бакалавр
 за спеціальністю С3 «Міжнародні відносини»
 галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні
 відносини»

Розглянуто та затверджено
 на засіданні Вченої ради
 від «24» 03 2025 р.
 протокол № 9

Введено в дію наказом
 від «25» 04 2025 за № 341-32

Київ 2025

1. ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

«Міжнародні відносини
(з обов'язковим вивченням двох іноземних мов)»
зі спеціальності С3 «Міжнародні відносини»

Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

International Relations
(with mandatory study of two foreign languages)

C3 International Relations

Field of study C Social Sciences, Journalism, Information and International Relations

1 – Загальна інформація	
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації	Ступінь вищої освіти - бакалавр. Спеціальність: С3 Міжнародні відносини Academic degree: Bachelor Program Subject Area: C3 International Relations.
Мова навчання	Українська/Ukrainian
Обсяг освітньої програми	240 кредитів ЄКТС, 4 роки / 240 ECTS credits, 4 years
Тип програми	Освітньо-професійна
Тип диплома	Диплом ЗВО / Higher education diploma
Повна назва закладу вищої освіти, а також структурного підрозділу у якому здійснюється навчання	Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational and Scientific Institute of International Relations
Назва закладу вищої освіти, який бере участь у забезпеченні програми	-
Офіційна назва освітньої програми, ступінь вищої освіти та назва кваліфікації ЗВО-партнера мовою оригіналу	-
Наявність акредитації	ОПП Міжнародні відносини (обов'язковим вивченням двох іноземних мов) ID 68923 Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Сертифікат про акредитацію №3830 від 29 грудня 2022 року (строк дії – 01.07.2028) / National Agency for Higher Education Quality Assurance (Ukraine). Accreditation Certificate № 3830 dated December 29, 2022 (validity period - July 1, 2028)
Цикл/рівень програми	НРК України – 6 рівень, EQF-LLL – 6 рівень, FQ-ENEA – перший цикл
Передумови	Повна загальна середня освіта
Форма здобуття освіти	Денна форма навчання
Термін дії освітньої програми	5 років
Інтернет-адреса розміщення постійного опису освітньої програми	Офіційний сайт Навчально-наукового інституту міжнародних відносин – https://www.iir.edu.ua/navchannya/osvitni-prohramy

2 – Мета освітньої програми	
Мета програми (з врахуванням рівня кваліфікації)	Надати теоретичні знання та практичні уміння і навички для успішного виконання професійних обов'язків у сфері міжнародних відносин з акцентом на розвитку компетентностей, необхідних для аналітичної і дипломатичної роботи та здійснення ефективної комунікації на міжнародному, регіональному та національному рівнях.
3 - Характеристика освітньої програми	
Опис предметної області (галузь знань / спеціальність / спеціалізація програми)	<p>С Соціальна науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини / С3 Міжнародні відносини.</p> <p>Об'єкти вивчення: міжнародні відносини, транскордонні та транснаціональні відносини, зовнішня політика держав, зовнішня політика та національні інтереси України, міжнародні організації, міжнародні комунікації, держави та міжнародні регіони у взаємодіях на глобальному, регіональному та локальному рівнях, міжнародна безпека та конфлікти.</p> <p>Цілі навчання: підготовка фахівців, здатних аналізувати та розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і передбачають застосування відповідних теорій та методів.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: теорія міжнародних відносин, теоретичні і прикладні засади зовнішньої політики держави, принципи міжнародного співробітництва, природа, динаміка та врегулювання міжнародних конфліктів.</p> <p>Методи, методики та технології: загальнонаукові методи (теоретичні, емпіричні та універсальні) та спеціальні методи (кількісні та якісні методи і методики оцінки й аналізу процесів у міжнародних відносинах).</p> <p>Інструменти та обладнання: сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи (інформаційно-пошукові, інформаційно-аналітичні) та спеціалізоване програмне забезпечення, що застосовуються у діяльності суб'єктів міжнародних відносин.</p>
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна
Основний фокус освітньої програми	Загальна освіта з міжнародних відносин та зовнішньої політики держав за спеціальністю «Міжнародні відносини». Ключові слова: міжнародні відносини, зовнішня політика, дипломатія, міжнародні системи, міжнародна безпека, світовий порядок.
Особливості програми	Освітня програма передбачає обов'язкове вивчення двох іноземних мов, проходження практики з професійного перекладу та складання кваліфікаційного іспиту з фахового перекладу

	(іноземна мова)
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	<p>Зміст та структура програми дає змогу отримати знання та навички для здійснення професійної діяльності в сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики; обіймати первинні посади в органах державної влади різних рівнів, в міжнародних міжурядових та недержавних організаціях, у громадських організаціях та об'єднаннях, у комерційних структурах та науково-дослідних установах.</p> <p>За умови виконання вимог, зазначених у п. 3.1 опису освітньою програмою можливе отримання професійних кваліфікацій: «Перекладач (письмовий переклад)» (2643.6 Translator у класифікаторі ESCO) за обов'язковою складовою та «Співробітник з міжнародних відносин» (2422.9 International relations officer у класифікаторі ESCO) за вибірковою складовою.</p>
Подальше навчання	Особа, яка закінчила навчання за цією освітньо-професійною програмою, та здобула освітній ступінь бакалавра, може продовжити навчання на другому рівні вищої освіти, а також має можливість набуття додаткових кваліфікацій в системі післядипломної освіти.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Загальний стиль навчання – студентоцентроване. Лекції, семінари, практичні заняття, майстер-класи, самостійна робота, консультації із викладачами. Використання інтерактивних методів навчання (дискусії, рольові ігри, робота в парах і малих групах, метод кейсів тощо).
Оцінювання	Іспити, заліки, диференційовані заліки, модульні контрольні роботи, курсові роботи, кваліфікаційний іспит з фахового перекладу, комплексний кваліфікаційний іспит з міжнародних відносин.
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки

	<p>як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України;</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.</p> <p>ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.</p> <p>ЗК15. Здатність захищати Батьківщину¹.</p>
<p>Фахові компетентності (ФК)</p>	<p>ФК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, компетентності розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин.</p> <p>ФК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.</p> <p>ФК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.</p> <p>ФК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані</p>

¹ *Обов'язкова для здобувачів освіти - громадян України, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти, і для яких, згідно із Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу», проходження базової підготовки є обов'язковим.*

	<p>задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.</p> <p>ФК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.</p> <p>ФК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).</p> <p>ФК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.</p> <p>ФК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.</p> <p>ФК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.</p> <p>ФК10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.</p> <p>ФК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.</p> <p>ФК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).</p> <p>ФК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.</p> <p>ФК14. Здатність аналізувати структуру та динаміку сучасного міжнародно-політичного простору, його геополітичного, культурно-цивілізаційного, екологічного та енергетичного вимірів.</p> <p>ФК15. Здатність здійснювати оцінку та аналіз процесів у світовій політиці із застосуванням міждисциплінарних та наукових методів досліджень міжнародних відносин.</p> <p>ФК16. Здатність аналізувати особливості регіональних безпекових комплексів та механізмів регіонального співробітництва, основних проблем національної та міжнародної безпеки.</p> <p>ФК17. Здатність оцінювати особливості міжнародних відносин в Європі, Азії, Америці та Африці, а також зовнішньої політики провідних країн світу.</p>
7 – Програмні результати навчання	

ПРН1. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

ПРН2. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

ПРН3. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

ПРН4. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

ПРН5. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

ПРН6. Знати природу та характер взаємодії окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

ПРН7. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.

ПРН8. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

ПРН9. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

ПРН10. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами на професійному рівні, необхідному для ведення професійної дискусії, підготовки аналітичних та дослідницьких документів.

ПРН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні документи.

ПРН12. Володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій,

	<p>регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проектів.</p> <p>ПРН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.</p> <p>ПРН14. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин.</p> <p>ПРН15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.</p> <p>ПРН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.</p> <p>ПРН17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.</p> <p>ПРН18. Опанувати базові загальновійськові знання та вміння, необхідні для виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України².</p> <p>Програмні результати навчання за вибірковими блоками:</p> <p>Блок 1. «Дипломатія та дипломатична служба»</p> <p>ПРН19.1. Знати та розуміти засади та особливості державної служби, дипломатичної служби, системи зовнішньої політики держави.</p> <p>ПРН20.1. Вміти розробляти та впроваджувати дипломатичні документи, вести дипломатичне листування.</p> <p>ПРН21.1. Знати та вміти використовувати спеціальну дипломатичну лексику в документах, усному та письмовому дипломатичному перекладі, та у професійному спілкуванні.</p> <p>Блок 2. «Міжнародне недержавне співробітництво»</p> <p>ПРН19.2. Розуміти та вміти аналізувати особливості міжнародної співпраці недержавних акторів та неурядових міжнародних організацій.</p> <p>ПРН20.2. Знати та розуміти природу гуманітарного виміру міжнародних відносин, тенденції та особливості еволюції людського виміру в світовій політиці.</p> <p>ПРН21.2. Знати та вміти використовувати спеціальну лексику сфери міжнародного недержавного співробітництва в професійних</p>
--	---

	<p>дискусіях, розробці документів та у професійному спілкуванні.</p> <p>Блок 3. «Міжнародні організації та багатостороння дипломатія»</p> <p>ПРН19.3. Розуміти та вміти аналізувати місце та роль міжнародних організацій в міждержавних відносинах та у світовій політиці.</p> <p>ПРН20.3. Знати та розуміти природу багатосторонньої дипломатії, її роль у міжнародних відносинах та значення для здійснення зовнішньої політики держави.</p> <p>ПРН21.3. Знати та вміти використовувати спеціальну лексику в сфері діяльності міжнародних організацій та багатосторонньої дипломатії в професійних дискусіях, розробці документів та у професійному спілкуванні.</p> <p>Блок 4. «Міжнародно-політичний аналіз»</p> <p>ПРН19.4. Знати та вміти використовувати інструменти прикладного аналізу міжнародної ситуації та ситуації у міжнародній безпеці.</p> <p>ПРН20.4. Володіти методами та методиками прикладного аналізу міжнародно-політичних документів, вміти аналізувати процеси та тенденції зовнішньої та міжнародної політики.</p> <p>ПРН21.4. Знати та вміти використовувати спеціальну прикладну та наукову лексику в сфері міжнародних відносин, міжнародної безпеки та глобальної політики в професійних дискусіях, розробці документів та у професійному спілкуванні.</p> <p>Блок 5. «Зовнішня політика країн світу»</p> <p>ПРН19.5. Знати та розуміти механізми формування та реалізації зовнішньої політики обраних держав, вміти аналізувати зовнішньополітичний процес.</p> <p>ПРН20.5. Знати та розуміти особливості політичного розвитку держав, особливості їх державної та безпекової політики, місце в світовій економіці.</p> <p>ПРН21.5. Знати та вміти використовувати спеціальну прикладну та наукову лексику в сфері зовнішньої політики держав у розробці документів та у професійному спілкуванні.</p>
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
<p>Специфічні характеристики кадрового забезпечення</p>	<p>Для підготовки бакалаврів за освітньою програмою «Міжнародні відносини (з обов'язковим вивченням двох іноземних мов)» залучаються представники таких галузей: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини», В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки».</p> <p>Передбачене також залучення дипломатів, державних службовців, експертів в сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики для читання лекцій, проведення майстер-класів.</p>
<p>Специфічні характеристики</p>	<p>Лінгвафонні аудиторії та спеціалізовані аудиторії для</p>

2. ПЕРЕЛІК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

ТА ЇХ ЛОГІЧНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

2.1 Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма контролю
1	2	3	4
1. Обов'язкові компоненти ОП			
OK.01	Вступ до міжнародних відносин	6,0	Іспит
OK.02	Країнознавство	4,0	Іспит
OK.03	Українська та зарубіжна культура	3,0	Залік
OK.04	Міжнародні комунікації	3,0	Залік
OK.05	Геополітика та цивілізації	6,0	Іспит
OK.06	Міжнародні економічні відносини	3,0	Залік
OK.07	Міжнародні відносини від Стародавнього світу до Нового часу	4,0	Іспит
OK.08	Основи дипломатії та дипломатичної служби	4,0	Залік
OK.09	Міжнародне право	5,0	Іспит
OK.10	Філософія	4,0	Іспит
OK.11	Основи міжнародно-політичних досліджень	3,0	Іспит
OK.12	Екологічні та енергетичні проблеми в міжнародних відносинах	3,0	Залік
OK.13	Історія міжнародних відносин	9,0	Іспит
OK.14	Теорія міжнародної безпеки та конфліктів	3,0	Іспит
OK.15	Дипломатичний протокол та етикет	3,0	Залік
OK.16	Зовнішня політика України	3,0	Залік
OK.17	Теорія міжнародних відносин	4,0	Іспит
OK.18	Міжнародні відносини та світова політика	9,0	Іспит
OK.19	Міжнародні організації	4,0	Залік
OK.20	Зовнішня політика країн Європи	6,0	Іспит
OK.21	Зовнішня політика США	5,0	Іспит
OK.22	Зовнішня політика країн Азії	5,0	Залік
OK.23	Європейський Союз в міжнародних відносинах	4,0	Іспит
OK.24	Іноземна мова (базовий курс)	18,0	Іспит
OK.25	Іноземна мова (нормативний курс)	18,0	Іспит
OK.26	Мова фаху	8,0	Іспит
OK.27	Мова фаху (мова міжнародних документів)	4,0	Залік
OK.28	Теорія і практика перекладу	12,0	Іспит
OK.29	Теорія і практика перекладу (бізнес-переклад та переклад конференцій)	4,0	Залік
OK.30	Друга іноземна мова (базовий курс)	4,0	Залік
OK.31	Виробнича практика — частина 1	3,0	Диф. залік
OK.32	Виробнича практика — частина 2	3,0	Диф. залік
	Загальний обсяг обов'язкових компонентів:	177	32

2. Вибіркові компоненти ОП³			
<i>Вибір блоками (студент обирає один блок)</i>			
Блок №1 «Дипломатія та дипломатична служба»			
ВБ 1.1	Основи державної служби	3,0	Залік
ВБ 1.2	Галузева дипломатія	4,0	Іспит
ВБ 1.3	Політична психологія	3,0	Залік
ВБ 1.4	Україна в структурах багатостороннього співробітництва	3,0	Залік
ВБ 1.5	Етнокультурні особливості дипломатичного і ділового спілкування	4,0	Залік
ВБ 1.6	Дипломатичне і службове листування	3,0	Залік
ВБ 1.7	Курсова робота за блоком №1	4,0	Диференційований залік
	Всього	24,0	7
Блок №2 «Міжнародне недержавне співробітництво»			
ВБ 2.1	Міжнародні аналітичні та експертні центри	3,0	Залік
ВБ 2.2	Людський вимір в світовій політиці	4,0	Іспит
ВБ 2.3	Інститути забезпечення міжнародного співробітництва	3,0	Залік
ВБ 2.4	Транскордонне співробітництво	3,0	Залік
ВБ 2.5	Міжнародні комунікації та PR	4,0	Залік
ВБ 2.6	Планування та управління проектами міжнародного співробітництва	3,0	Залік
ВБ 2.7	Курсова робота за блоком №2	4,0	Диференційований залік
	Всього	24,0	7
Блок №3 «Міжнародні організації та багатостороння дипломатія»			
ВБ 3.1	Крос-культурні комунікації та етика в багатосторонній дипломатії	3,0	Залік
ВБ 3.2	Україна в міжнародних організаціях	4,0	Іспит
ВБ 3.3	Документи багатосторонньої дипломатії	3,0	Залік
ВБ 3.4	Неурядові організації	3,0	Залік
ВБ 3.5	ООН в сучасному світі	4,0	Залік
ВБ 3.6	Проблеми безпеки у багатосторонніх міжнародних відносинах	3,0	Залік
ВБ 3.7	Курсова робота за блоком №3	4,0	Диференційований залік
	Всього	24,0	7
Блок №4 «Міжнародно-політичний аналіз»			
ВБ 4.1	Стратегічні студії	3,0	Залік
ВБ 4.2	Внутрішньополітичні чинники формування міжнародної політики	4,0	Іспит
ВБ 4.3	Сучасні теорії світової політики	3,0	Залік
ВБ 4.4	Спеціальний інструментарій зовнішньої політики	3,0	Залік

ВБ 4.5	Наукова та аналітична публіцистика	4,0	Залік
ВБ 4.6	Методики збирання інформації та аналізу міжнародно-політичних документів	3,0	Залік
ВБ 4.7	Курсова робота за блоком №4	4,0	Диференційований залік
	Всього	24,0	7
Блок № 5 «США в світовій політиці»			
ВБ.5.1	Основні напрями зовнішньої політики США	3,0	Залік
ВБ.5.2	Стратегії та концепції зовнішньої політики США	4,0	Іспит
ВБ.5.3	Політичний розвиток США	3,0	Залік
ВБ.5.4	Політика США щодо міжнародних інститутів	3,0	Залік
ВБ.5.5	Економіка США	4,0	Залік
ВБ.5.6	М'яка сила у зовнішній політиці США	3,0	Залік
ВБ.5.7	Курсова робота за блоком №5	4,0	Диференційований залік
	Всього	24,0	7
<i>Вибір з переліку (студент обирає 1 дисципліну з кожного переліку)⁴</i>			
Перелік № 1			
ВБ 6.1.1	Домедична допомога	3,0	Диференційований залік
ВБ 6.1.2	Базова загальновійськова підготовка (теоретична частина) ⁵	3,0	Диференційований залік
Перелік № 2		4,0	Залік
Перелік № 3		3,0	Залік
Перелік № 4		4,0	Залік
Перелік № 5		4,0	Залік
Перелік № 6		3,0	Залік
Перелік № 7		3,0	Іспит
Перелік № 8		4,0	Іспит
Перелік № 9		4,0	Залік
Перелік № 10		3,0	Залік
Перелік № 11		4,0	Залік
Загальний обсяг вибіркового компоненту:		63,0	18
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		240	50

3. ФОРМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестація випускників освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини (з обов'язковим вивченням двох іноземних мов)» спеціальності С3 Міжнародні відносини проводиться у формі комплексного кваліфікаційного іспиту з міжнародних відносин, кваліфікаційного іспиту з фахового перекладу і завершується видачею документу встановленого зразка.

Комплексний кваліфікаційний іспит з міжнародних відносин здійснюється у письмовій та усній формі шляхом надання відповідей на поставлені запитання. Під час оцінювання перевіряються такі програмні результати навчання: ПРН 1, ПРН 2, ПРН 3, ПРН 4, ПРН 5, ПРН 6, ПРН 7, ПРН 9, ПРН 13.

Кваліфікаційний іспит з фахового перекладу здійснюється у письмовій формі. Під час оцінювання перевіряються такі програмні результати навчання: ПРН 11, ПРН 14.

Після успішного закінчення навчання за освітньо-професійною програмою студенти отримують освітню кваліфікацію **Бакалавр міжнародних відносин**.

3.1. Присвоєння професійної кваліфікації

За результатами опанування обов'язкової частини програми, за дотримання умов, визначених цих описом, здобувачі освіти можуть отримати професійну кваліфікацію **Перекладач (письмовий переклад) / Translator**. За результатами опанування вибіркової частини програми, за дотримання умов, визначених цих описом, здобувачі освіти можуть отримати професійну кваліфікацію **Фахівець з міжнародних відносин / International relations officer**.

Інформація про умови присвоєння професійної кваліфікації буде оприлюднена після погодження з Національним агенством кваліфікацій, на виконання вимог постанови КМУ від 25 жовтня 2024 р. № 1223 «Деякі питання присвоєння професійних кваліфікацій закладами вищої освіти в разі відсутності професійного стандарту».

Джерело: Київський національний університет імені Тараса Шевченка (2015).

ДОДАТОК П
Національний університет «Острозька академія»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю С3 Міжнародні відносини

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

за спеціальністю С3 Міжнародні відносини
галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини

СХВАЛИЛА ВЧЕНА РАДА

Голова вченої ради

/Ігор ПАСІЧНИК/

(протокол № 11 від 27 березня 2025 р.)

Освітня програма вводиться в дію

з 1 вересня 2025 р.

Ректор

/Едуард БАЛАШОВ/

(наказ № 122 від 28 березня 2025 р.)

Острозька академія, 2025

1. Профіль освітньої програми «Міжнародні відносини» зі спеціальності С3 Міжнародні відносини

1 – Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Національний університет «Острозька академія» Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної безпеки Кафедра міжнародних відносин
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Магістр Магістр міжнародних відносин
Офіційна назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю С3 Міжнародні відносини, галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Тип диплома та обсяг освітньої програми	Диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС
Форми здобуття освіти за освітньою програмою та розрахункові строки виконання за кожною з них	Денна форма - розрахунковий строк виконання - 1 рік 4 місяці заочна форма- розрахунковий строк виконання - 1 рік 4 місяці
Наявність акредитації	Сертифікат акредитації освітньої програми УД 18003523, дійсний до 01.07.2024
Цикл/рівень	НРК України — 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл, EQF-LLL – 7 рівень
Передумови	Наявність ступеня бакалавра та виконання правил прийому до Національного університету «Острозька академія» в поточному році
Мова(и) викладання	Українська, англійська
Термін дії освітньої програми	4 роки
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	https://www.oa.edu.ua/ua/osvita/ects/info_prog/mag/fakultet_mizhnarodnih_vidnosin/055-mizhnarodni-vidnosini/
2 – Мета освітньої програми	
Підготувати висококваліфікованих фахівців у сфері міжнародних відносин, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми професійної діяльності у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики та міжнародних комунікацій, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, передбачають проведення досліджень та запровадження інновацій.	

3 – Характеристика освітньої програми	
Предметна сфера (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)	<p>С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</p> <p>С3 Міжнародні відносини</p> <p>Об'єкти вивчення – міжнародні відносини, транскордонні та транснаціональні відносини, зовнішня політика держав, зовнішня політика та національні інтереси України, міжнародні організації, міжнародні комунікації, держави та міжнародні регіони у взаємодіях на глобальному, регіональному та локальному рівнях, міжнародна безпека та конфлікти, методології та методи міжнародно-політичних досліджень, досліджень міжнародних комунікацій, регіональних студій.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області – теорія та практика міжнародних відносин, міжнародної безпеки, міжнародних конфліктів, системи та джерел зовнішньої політики держави, регіональні студії, теорія та практика міжнародних суспільних комунікацій, міжнародний інформаційний простір.</p> <p>Методи, методики та технології – загальнонаукові та спеціальні методи та методики, аналіз і синтез, індукція і дедукція, методики оцінки й аналізу процесів у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях, методи та методики пошуку й оброблення інформації, методи експертного оцінювання ефективності зовнішньої політики та міжнародних комунікацій.</p> <p>Інструменти та обладнання: сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи (інформаційно-комунікаційні, інформаційно-пошукові, інформаційно-аналітичні) та спеціалізоване програмне забезпечення, що застосовується у дослідженні та аналізі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.</p>
Орієнтація освітньої програми	<p>Освітньо-професійна програма, академічна, практично-орієнтована</p> <p>Програма орієнтована на підготовку професіоналів-міжнародників для потреб регіону і держави загалом, які володіють достатніми теоретичними знаннями і практичними навичками для роботи в органах державної влади, зокрема в сфері зовнішньої політики і дипломатії, місцевого самоврядування, громадських організаціях і приватних структурах.</p> <p>Обсяг освітньо-професійної програми (ОПП) становить</p>

	90 кредитів ЄКТС, з них: обов'язкові компоненти ОПП – 73,3 %, у тому числі: загальна підготовка – 25,5 %; професійна підготовка – 27,8 %; практична підготовка – 20 %; вибіркові компоненти ОПП – 26,7 %.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Загальна вища освіта в галузі С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С3 Міжнародні відносини. Ключові слова: міжнародні відносини, зовнішня політика, світова політика, регіональні відносини, інтеграція та дезінтеграція, глобальний розвиток, національна та міжнародна безпека, аналіз та прогнозування зовнішньої політики, методологія та методи досліджень міжнародних відносин.
Особливості програми	Освітня програма з поглибленою теоретичною та науково-дослідницькою підготовкою. Обов'язкова виробнича практика в державних органах, міжнародних урядових чи неурядових організаціях та науково-дослідна практика, спрямована на закріплення дослідницьких компетентностей.
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Магістр спроможний виконувати професійні обов'язки, обіймаючи первинні посади згідно з <i>Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій»</i>): 2412.2 – аналітик у сфері професійної зайнятості; 3439 – аташе; 3439 – віце-консул; 3439 – дипломатичний агент; 3439 – дипломатичний кур'єр; 2443.2 – експерт із суспільно-політичних питань; 3439 – консул; 2419.3 – консультант (в апараті органів державної влади); 2443.2 – консультант із суспільно-політичних питань (в партіях та інших громадських організаціях); 2443.2 – політичний оглядач; 3439 – посланник. Зміст та структура програми дає змогу отримати знання та навички і здійснювати професійну діяльність у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, обіймати посади в органах державної влади та самоврядування різних рівнів, у міжнародних організаціях, у комерційних та недержавних структурах, здійснювати науково-дослідницьку діяльність.
Подальше навчання	Магістр може продовжити здобуття освіти на

	освітньо-науковому рівні доктора філософії, набувати додаткових кваліфікацій в системі освіти дорослих.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	<p>Види навчання: студентоцентроване, проблемно-орієнтоване навчання, самонавчання.</p> <p>Форми викладання: комбінація лекцій, практичних занять з обговоренням найактуальніших проблем, розв'язанням ситуаційних завдань та використанням сучасних інформаційних технологій, кейс-методів, ділових ігор, тренінгів, що розвивають аналітичні здібності та навички працювати в команді.</p>
Оцінювання	<p>Оцінювання навчальних досягнень студента здійснюється за 100-бальною рейтинговою системою закладу освіти, яка передбачає сумування балів за всі види його навчальної діяльності.</p> <p>Результати оцінювання відображаються в академічних відомостях за національною та міжнародною (ECTS) шкалою: А – «відмінно» (91-100 балів), В – «добре» (83-90,9 балів), С – «добре» (76-82,9 балів) D – «задовільно» (68-75,9 балів), E– «задовільно» (61-67,9 балів), FX– «незадовільно з можливістю повторного складання» (20-60,9 балів), F – «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» (0-19,9 балів)</p> <p>Види контролю: поточний, модульний, підсумковий, самоконтроль.</p> <p>Форми контролю: письмові та усні екзамени, звіти та публічні захисти індивідуальних та колективних проєктів, усні презентації.</p> <p>Підсумковий контроль: екзамени та підсумкові контролі з урахуванням накопичених балів поточного контролю, захист курсових робіт, навчальної, виробничої та науково-дослідної практики.</p> <p>Атестація: атестація випускників освітньої програми «Міжнародні відносини» спеціальності С3 Міжнародні відносини проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи.</p>
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
Загальні	ЗК1. Здатність проведення досліджень на відповідному

компетентності (ЗК)	<p>рівні.</p> <p>ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК7. Здатність працювати в команді</p> <p>ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.</p> <p>ЗК9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	<p>СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.</p> <p>СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.</p> <p>СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.</p> <p>СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.</p> <p>СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.</p> <p>СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.</p> <p>СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.</p> <p>СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.</p> <p>СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них</p>

	<p>України.</p> <p>СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.</p> <p>СК11. Володіння іноземними мовами на професійному рівні, виконання усного та письмового перекладу з фахової тематики міжнародних відносин.</p> <p>СК12. Здатність здійснювати дослідження та/або запроваджувати інновації у галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики.</p> <p>СК13. Здатність виявляти та аналізувати сучасні проблеми зовнішньої політики України та її національної безпеки.</p> <p>СК14. Здатність аналізувати актуальні питання розвитку європейських інтеграційних процесів та місце в них України.</p>
7 – Програмні результати навчання	
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПРН1. Знати та розуміти природу джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.</p> <p>ПРН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини</p> <p>ПРН3. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.</p> <p>ПРН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.</p> <p>ПРН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.</p> <p>ПРН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.</p> <p>ПРН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.</p> <p>ПРН8. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами усно і письмово, з професійних і наукових питань.</p>

	<p>ПРН9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.</p> <p>ПРН10. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.</p> <p>ПРН11. Здійснювати професійний усний та письмовий переклад з/на іноземну мову, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої та світової політики.</p> <p>ПРН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.</p> <p>ПРН13. Брати участь у професійній дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.</p> <p>ПРН14. Оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток.</p> <p>ПРН15. Планувати та здійснювати дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики з використанням сучасних наукових методів, збирати та аналізувати необхідну інформацію, аргументувати висновки, презентувати результати.</p> <p>ПРН 16. Аналізувати актуальні проблеми і перспективи зовнішньої політики та національної безпеки України у контексті сучасних тенденцій світового розвитку і загроз міжнародному миру і безпеці.</p> <p>ПРН 17. Оцінювати та аналізувати актуальні проблеми європейської інтеграції та євроінтеграційного курсу України.</p> <p>ПРН 18. Готувати наукові, публіцистичні, інформаційні статті та матеріали з питань міжнародних відносин, глобального розвитку, світової та зовнішньої політики, подавати їх до публікації у фахових наукових і популярних виданнях.</p>
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Якісний склад науково-педагогічних кадрів повністю відповідає ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності затверджених Постановою КМУ №1187 від 30.12.2015 р.

Матеріально-технічне забезпечення	<p>Матеріально-технічне забезпечення організації освітнього процесу за програмою цілковито відповідає ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності, затверджених Постановою КМУ №1187 від 30.12.2015 р., та Державним будівельним нормам України «Будинки і споруди. Заклади освіти. ДБН В.2.2-3:2018».</p> <p>Національний університет «Острозька академія» має достатню кількість облаштованих сучасним обладнанням комп'ютеризованих класів та спеціалізованих лабораторій, проєкційної техніки тощо. Студентам створені комфортні умови для навчання та проживання в гуртожитках. До послуг здобувачів вищої освіти безоплатний доступ до глобальної мережі Internet.</p> <p>Соціальна інфраструктура університету представлена: 9-ма гуртожитками для студентів (9218,9 м²); 4-ма спортивними залами (503,8 м²); стадіоном, спортивними майданчиками, тенісними кортами (загальною площею - 9430 м²).</p>
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	<p>Для підготовки фахівців високої кваліфікації Національний університет «Острозька академія» володіє комп'ютеризованою науковою бібліотекою, яка забезпечена сучасним обладнанням та програмами, підручниками, монографіями, журналами. Бібліотека має автоматизовану бібліотечну систему АБІС Koha (https://koha.oa.edu.ua/), що містить ресурси різних типів, призначень та різних рівнів доступу. Повний доступ до цифрових ресурсів Наукової бібліотеки можливий для користувачів з обліковим записом у домені oa.edu.ua.</p> <p>Структурними одиницями електронної бібліотеки є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) інформаційна система LitPro, що містить повний перелік рекомендованої літератури з усіх дисциплін (http://litpro.oa.edu.ua/) (власна розробка); 2) цифровий архів/репозитарій НаУОА (http://eprints.oa.edu.ua/, публічний доступ); 3) електронний архів дисертацій та кваліфікаційних робіт НаУОА (theses.oa.edu.ua/, комбінований доступ); 4) електронні колекції класичної музики (http://lib.oa.edu.ua/funds/music/, комбінований доступ); 5) електронний покажчик наукових праць науково-педагогічних працівників НаУОА (http://lib.oa.edu.ua/funds/science-oa/ - публічний доступ);

	<p>б) інші ресурси (колекції CD/DVD, системи управління подіями, комбінований доступ).</p> <p>Методичне забезпечення освітнього процесу представлено навчально-методичними комплексами з кожної дисципліни, у т.ч. методичними порадами щодо виконання курсових / кваліфікаційних (дипломних) робіт, практик. Можливість дистанційного навчання забезпечена ІС Moodle (https://moodle.oa.edu.ua/).</p> <p>Інформаційне та методичне забезпечення організації освітнього процесу освітньо-професійної програми відповідає Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності, затверджених Постановою КМУ №1187 від 30.12.2015р.</p>
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Здобувачі вищої освіти мають можливість узяти участь у національній кредитній мобільності на основі укладених Національним університетом «Острозька академія» угод. Зкладами-партнерами є: Волинський національний університет імені Лесі Українки, Національний університет «Львівська політехніка», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Донецький національний університет імені Василя Стуса.
Міжнародна кредитна мобільність	Здобувачі вищої освіти мають можливість узяти участь у програмах міжнародної академічної мобільності на основі укладених угод про співпрацю НаУОА з понад 90-а університетами світу та в межах програми Еразмус+.
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Навчання іноземних громадян за акредитованими освітніми програмами в Національному університеті «Острозька академія» відбувається на підставі Положення про навчання іноземців та осіб без громадянства у Національному університеті «Острозька академія» та виконання правил прийому до Національного університету «Острозька академія» в поточному році.

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумк. контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОП			
<i>Цикл загальної підготовки</i>			
29.286	Публічна дипломатія	4	Залік
29.243	Методологія досліджень міжнародних відносин	5	Залік
29.128	Міжнародні системи та глобальний розвиток	5	Залік
10.323	Практикум перекладу	9	Залік
<i>Цикл професійної підготовки</i>			
29.283	Теорія та аналіз зовнішньої політики	4	Залік
29.284	Україна у світовій політиці	4	Екзамен
29.244	Актуальні проблеми національної безпеки України	3	Залік
29.130	Міжнародна та європейська безпека	4	Залік
29.285	Актуальні проблеми міжнародних відносин на Середньому Сході	3	Залік
29.133	Актуальні проблеми європейської інтеграції	4	Екзамен
29.165	Зовнішньополітичні стратегії та доктрини	3	Залік
<i>Практична підготовка</i>			
31.106	Науково-дослідна практика	6	Залік
31.105	Виробнича практика	6	Залік
30.103	Кваліфікаційна робота	6	Залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент:		66	
Вибіркові компоненти ОП			
Загальний обсяг вибірових компонент:		24	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		90	

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми «Міжнародні відносини» спеціальності СЗ Міжнародні відносини проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи завершується видачею документа встановленого зразка про присудження ступеня магістра із присвоєнням кваліфікації: магістр міжнародних відносин.

Кваліфікаційна магістерська робота має розв'язувати складну задачу або проблему в сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, що передбачає проведення досліджень та характеризується невизначеністю умов та вимог. У кваліфікаційній роботі не повинно бути академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації результатів.

Кваліфікаційна робота має бути розміщена у репозитарії НаУОА.
Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Джерело: Національний університет «Острозька академія (2025).

Додаток Р

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю С3 Міжнародні відносини**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Ужгородський національний університет»**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол Вченої ради
ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»
30.06 2025 р. № 7

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«Міжнародні відносини»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю С3 «Міжнародні відносини»
галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та
міжнародні відносини».
Кваліфікація: бакалавр з міжнародних відносин**

УВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ ректора ДВНЗ
«Ужгородський національний
університет»
30.06 2025 р. № 3006/25

Ужгород – 2025

1. Профіль освітньої програми «Міжнародні відносини»

1. Загальна інформація	
<i>Повна назва вищого навчального закладу</i>	Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», факультет історії та міжнародних відносин.
<i>Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу</i>	Ступінь вищої освіти: бакалавр. Освітня кваліфікація: бакалавр з міжнародних відносин.
<i>Офіційна назва освітньої програми</i>	Міжнародні відносини.
<i>Рівень вищої освіти</i>	Перший (бакалаврський).
<i>Тип диплому та обсяг освітньої програми в кредитах ЄКТС</i>	Диплом бакалавра, одиничний, 240 кредитів ЄКТС.
<i>Розрахунковий строк виконання освітньої програми</i>	4 роки.
<i>Форма здобуття освіти</i>	Денна.
<i>Наявність акредитації</i>	Акредитована Акредитаційною комісією МОН України. Сертифікат про акредитацію: НД 0791783. Термін дії сертифікату: 01.07.2026.
<i>Рівень/цикл</i>	Національна рамка кваліфікацій України: 6 рівень НРК. Європейська рамка кваліфікацій FQ-EHEA: перший цикл. Європейська рамка кваліфікації навчання протягом життя EQF-LLL: 6 рівень.
<i>Передумови</i>	Повна загальна середня освіта. Умови вступу визначаються правилами прийому до ДВНЗ «УжНУ».
<i>Мова викладання</i>	Українська.
<i>Термін дії освітньої програми</i>	До чергового оновлення.
<i>Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми</i>	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/16839

2. Мета і завдання освітньої програми	
<p>Мета – підготувати кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців у галузі міжнародних відносин, здатних комплексно аналізувати і розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності та комунікації в системі політичних і соціально-економічних відносин між державами та іншими суб'єктами міжнародних відносин.</p> <p>Завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформувати відповідні компетентності для подальшого навчання, поглиблення спеціалізації, професійного зростання та саморозвитку; 2. Забезпечити сприятливі умови для формування і розвитку програмних компетентностей, що дають змогу оволодіти основними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання та професійної діяльності у сфері міжнародних відносин; 3. Сформувати професійний світогляд фахівця з міжнародних відносин, здатного розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері зовнішньої політики України та інших держав; 4. Розвинути вміння аналізувати природу міжнародного співробітництва та регіонального розвитку, динаміку міжнародної безпеки, еволюцію міжнародних організацій, інтеграційні процеси у світі, вплив світової економіки, міжнародного права на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав, діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини. 	
3. Характеристика освітньої програми	
Предметна область	<p>Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини».</p> <p>Спеціальність: СЗ «Міжнародні відносини».</p> <p>Об'єкти вивчення: міжнародні відносини, транскордонні та транснаціональні відносини, зовнішня політика держав, зовнішня політика та національні інтереси України, міжнародні організації, міжнародні комунікації, держави та міжнародні регіони у взаємодіях на глобальному, регіональному та локальному рівнях, міжнародна безпека та конфлікти.</p> <p>Цілі навчання: підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у сфері міжнародних відносин та зовнішньої політики або у процесі навчання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і передбачають застосування відповідних теорій та методів.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: теорія міжнародних відносин, форми та способи їх організації, історія та практика міжнародного співробітництва, взаємодії та конкуренції, природа та динаміка міжнародної безпеки, міжнародні конфлікти, система та джерела зовнішньої політики держави, міжнародне регіоназнавство, природа та еволюція міжнародних комунікацій та міжнародного інформаційного простору.</p> <p>Методи, методики та технології: загальнонаукові та спеціальні методи, методики, аналіз і синтез, індукція і дедукція, спостереження, методики оцінки й аналізу процесів у міжнародних відносинах, системний аналіз.</p> <p>Інструменти та обладнання: сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи (інформаційно-комунікаційні, інформаційно-пошукові, інформаційно-аналітичні) та спеціалізоване програ-</p>

	мне забезпечення, що застосовуються у діяльності суб'єктів міжнародних відносин.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна спрямована на здобуття знань та напрацювання навичок, необхідних для кваліфікованої фахової діяльності в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій на високому міжнародному рівні, що, зокрема, передбачає: <ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення з історією становлення міжнародних відносин, з історичними витокami сучасного стану міжнародної системи та міжнародної політики; - вивчення теорій міжнародних відносин, зокрема за для розуміння способів бачення самої природи взаємодій між державними та недержавними акторами на міжнародній арені; - опанування методологічно-аналітичного апарату кількісної та якісної дослідницької традиції задля ґрунтовного розв'язання прикладних проблем у професійній царині; - ознайомлення зі структурою та особливістю діяльності міжнародних державних і недержавних організацій, органів дипломатичної служби тощо.
Основний фокус освітньої програми	Спеціальна програма спеціальності СЗ «Міжнародні відносини» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини». Ключові слова: міжнародні відносини, світова політика, міжнародні організації, зовнішня політика країн, історія міжнародних відносин, країнознавство, аналіз зовнішньої політики, теорія міжнародних відносин, дипломатична служба, міжнародні конфлікти, міжнародні організації, прикладний аналіз інформації, аналітичний супровід, інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики.
Особливості програми	Освітньо-професійна програма, що відповідає стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» (затвердженого наказом МОН України №1002 від 04.08.2020 р.), в якій враховані аспекти транскордонного регіонального співробітництва, пов'язані із особливим розташуванням Закарпатської області та ДВНЗ «УжНУ». Навчання зорієнтоване на теоретичну та практичну підготовку в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій і передбачає розвиток ефективних навичок з аналізу їхньої специфіки та опанування декількома іноземними мовами, зокрема мовами країн-членів ЄС.
4. Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	3439 (код ЗКППТР:21314) Дипломатичний кур'єр. 3439 (код ЗКППТР:21311) Дипломатичний агент. 3439 (код ЗКППТР:20239) Аташе. 3439 (код ЗКППТР:20295) Віце-консул. 3431 Секретарі адміністративних органів. 3439 (код ЗКППТР:24664) Секретар дипломатичного агентства. 2433.2 Аналітик консолідованої інформації. 2443.2 Політолог-міжнародник, консультант із суспільно-політичних питань (в партіях та інших громадських організаціях). 3436.1 Помічник керівника підприємства (установи, організації).

	3436.1 Референт. Місця працевлаштування: посольства, представництва міжнародних організацій, міністерства і відомства України, структурні підрозділи органів державної влади, українські та іноземні компанії, їхні представництва, комерційні структури, які працюють у сфері зовнішньополітичної діяльності, аналітичні центри, засоби масової інформації, громадські організації, що займаються тематикою міжнародних відносин і зовнішньою політикою.
Подальше навчання	Можливість здобуття освіти за програмою другого (магістерського) рівня вищої освіти. Набуття додаткових кваліфікацій в системі освіти дорослих.
5. Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Компетентнісне, студенто-центроване, проблемне, практично спрямоване навчання. Лекції, практичні заняття, зокрема в малих групах, самостійна робота на основі підручників та конспектів, консультації із викладачами, підготовка наукових есе, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання.
Оцінювання	Накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання студентів за усі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямовані на опанування навчального навантаження з освітньої програми: поточні контроль та оцінювання, поетапний, модульний, підсумковий контроль; екзамени; заліки, презентації, диференційований залік з технологічної лінійної, виробничої та переддипломної практик, курсова робота із захистом в ЕК. Проміжне та підсумкове оцінювання знань відбувається на засадах студентоорієнтованого особистісного підходу з використанням сучасних методик та практик. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається згідно Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357). Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в ДВНЗ «УжНУ» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5952), Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11070) з дотриманням норм академічної доброчесності відповідно до Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223). Перезарахування кредитів відбувається на основі Положення про визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників програм академічної мобільності у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/20131). Процедура оцінювання здобувачів вищої освіти також враховує результати неформальної освіти згідно Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих у неформальній освіті (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22966).

	<p>Нааявна чітка процедура розгляду апеляцій здобувачів вищої освіти, яка описана в Положенні про порядок застосування заходів з врегулювання конфліктів та спорів (суперечок) у діяльності співробітників та здобувачів вищої освіти в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22964) та Положенні про порядок оскарження результатів (апеляція) оцінювання в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22967).</p>
6. Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність (ІК)	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.</p>
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина України.</p> <p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою, як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.</p>
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.</p> <p>СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних кон-</p>

	<p>текстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.</p> <p>СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.</p> <p>СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.</p> <p>СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.</p> <p>СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).</p> <p>СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, а також місце в них України.</p> <p>СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.</p> <p>СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.</p> <p>СК10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.</p> <p>СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.</p> <p>СК12. Здатність до здійснення комунікацій та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).</p> <p>СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.</p>
7. Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання (РН)	<p>РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.</p> <p>РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.</p> <p>РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.</p> <p>РН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.</p>

	<p>PH05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.</p> <p>PH06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.</p> <p>PH07. Здійснювати опис та аналіз міжнародної ситуації, збирати з різних джерел необхідну для цього інформацію про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.</p> <p>PH08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.</p> <p>PH09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, і з використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.</p> <p>PH10. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами на професійному рівні, необхідному для ведення професійної дискусії, підготовки аналітичних та дослідницьких документів.</p> <p>PH11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні.</p> <p>PH12. Володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проєктів.</p> <p>PH13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхні точки зору.</p> <p>PH14. Використовувати сучасні цифрові технології, спеціалізовані програмне забезпечення, бази даних та інформаційні системи для розв'язання складних спеціалізованих задач у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.</p> <p>PH15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.</p> <p>PH16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.</p> <p>PH17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.</p> <p>PH18. Розуміння та практичне застосування основ запобігання корупції та дотримання суспільної, академічної та інших видів доброчесності.</p>
8. Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	<p>Склад робочої групи освітньої програми, професорсько-викладацький склад, що задіяний до викладання навчальних дисциплін за спеціальністю, відповідають Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.</p> <p>Професорсько-викладацький склад постійно проходить</p>

	стажування, керуючись Положенням про підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5950).
Матеріально-технічне забезпечення	Навчальні приміщення, комп'ютерні робочі місця, доступ до системи дистанційного навчання, пакет програм Microsoft Office 365, мультимедійні класи дозволяють повністю забезпечити освітній процес протягом усього циклу підготовки за освітньою програмою.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Офіційний веб-сайт https://www.uzhnu.edu.ua/ містить інформацію про: - освітні програми, навчальну, наукову й організаційну діяльність, структурні підрозділи, правила прийому, контакти; - матеріали навчально-методичного забезпечення освітньої програми викладені також на веб-сайті університету (кафедра міжнародних студій та суспільних комунікацій). Всі ресурси бібліотеки доступні через сайти університету; читальний зал та навчальні корпуси забезпечені вільним доступом до мережі Інтернет. Електронний репозитарій бібліотеки ДВНЗ «УжНУ» містить дисертації та автореферати дисертацій, матеріали конференцій, навчальні видання, наукові статті тощо.
9. Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Національна кредитна мобільність може здійснюватися відповідно до угод ДВНЗ «УжНУ» у закладах вищої освіти (наукових установах-партнерах університету) в межах України.
Міжнародна кредитна мобільність	Може реалізовуватися здобувачами вищої освіти за освітніми програмами відповідно до укладених угод ДВНЗ «УжНУ» та угоди (Еразмус+) у закладах вищої освіти (наукових установах-партнерах) поза межами України. Положення про порядок реалізації права на міжнародну академічну мобільність бакалаврів, магістрів: https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/21269 .
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Навчання іноземних здобувачів може здійснюватися згідно з вимогами чинного законодавства.

2. Перелік компонентів освітньої програми та їх логічна послідовність

2.1. Компоненти ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість Кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОП (ОК)			
Дисципліни загальної підготовки			
OK1.	Історія та культура України	3	залік
OK2.	Українська мова за професійним спрямуванням	3	залік
OK3.	Філософія	3	залік
OK4.	Антикорупція та доброчесність	3	залік
OK5.	Іноземна мова	16	залік, іспит
OK6.	Основи наукових досліджень	3	іспит
OK7.	Країнознавство	8	іспит
OK8.	Міжнародне право	3	залік
OK9.	Міжнародні економічні відносини	3	залік
Дисципліни професійної підготовки			
OK10.	Вступ до спеціальності «Міжнародні відносини»	6	залік
OK11.	Історія міжнародних відносин	9	іспит
OK12.	Міжнародні організації	4	іспит
OK13.	Теорія міжнародних відносин	5	іспит
OK14.	Основи міжнародної політики	5	іспит
OK15.	Міжнародні системи та світова політика (+ курсова робота)	11	іспит
OK16.	Друга іноземна мова	15	залік, іспит
OK17.	Іноземна мова та переклад	19	залік, іспит
OK18.	Європеїстика	4	іспит
OK19.	Україна в міжнародних відносинах (+ курсова робота)	7	іспит
OK20.	Зовнішня політика держав ЦСЄ	4	іспит
OK21.	Конфліктологія та теорія переговорів	4	іспит
OK22.	Зовнішня політика держав Західної Європи та Північної Америки	4	іспит
OK23.	Міжнародна інформація	4	іспит
OK24.	Національно-етнічний фактор у міжнародних відносинах	3	залік
OK25.	Дипломатія	4	іспит
OK26.	Глобальні та регіональні системи безпеки	4	іспит
OK27.	Світові міграційні процеси	3,5	залік
OK28.	Міжнародна інтеграція та регіоналізація (+ курсова робота)	5	іспит
OK29.	Сталий розвиток: теорія та практика	4	іспит
Практична підготовка			
OK30.	Практика з фаху	3	диф.залік
OK31.	Перекладацька практика	3	диф.залік
OK32.	Переддипломна практика	3	диф.залік
OK33.	Атестація (комплексний іспит)	1,5	іспит
Загальний обсяг обов'язкових компонентів:		180	
Вибіркові компоненти ОП (ВК)			
Кафедральний каталог вибіркових дисциплін			
ВК1.1.	Вибіркова дисципліна із кафедрального	4	залік

	каталогу		
BK1.2.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.3.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.4.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.5.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.6.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.7.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.8.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.9.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.10.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.11.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
BK1.12.	Вибіркова дисципліна із кафедрального каталогу	4	залік
Загальноуніверситетський каталог вибіркових дисциплін			
BK2.1.	Дисципліна із загальноуніверситетського каталогу вибіркових дисциплін	3	залік
BK2.2.	Дисципліна із загальноуніверситетського каталогу вибіркових дисциплін / Базова загальновійськова підготовка (БЗВП)*	3	залік / диф. залік
BK2.3.	Дисципліна із загальноуніверситетського каталогу вибіркових дисциплін	3	залік
BK2.4.	Дисципліна із загальноуніверситетського каталогу вибіркових дисциплін	3	залік
Загальний обсяг вибіркових компонентів:		60	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		240	
Практична підготовка БЗВП за рахунок канікулярного часу здобувачів освіти			
Практика з базової загальновійськової підготовки**		7	

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» студенти мають право на «вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25% загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. Під час здобування певного рівня вищої освіти студенти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу». Механізми реалізації права студентів на вибір навчальних дисциплін у ДВНЗ «УжНУ» визначаються Положенням про організацію освітнього процесу в університеті (<https://www.uzhnu.edu.ua/dok/infocentre/5410>).

* Навчальна дисципліна «Базова загальновійськова підготовка» введена до освітньої програми та навчального плану на підставі п. 7 Порядку проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 № 734.

Форми організації освітнього процесу, види навчальних занять, кількість годин, відведених на їх опанування, форми та засоби поточного і підсумкового контролю визначаються програмою навчальної дисципліни, яка розробляється на основі типової програми навчальної дисципліни «Базова загальновійськова підготовка», розробленої та затвердженої Генеральним штабом Збройних Сил України за погодженням з Міністерством освіти і науки України (з урахуванням норм постанови Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 № 734).

** Практика з базової загальновійськової підготовки проводиться після опанування теоретичної підготовки у поточному навчальному році строком до одного місяця протягом травня-жовтня за рахунок часу, відведеного на канікулярну відпустку здобувачів вищої освіти.

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Підсумкова атестація відбувається у формі комплексного іспиту, що включає питання з наступних дисциплін: «Теорія міжнародних відносин», «Історія міжнародних відносин», «Міжнародні системи та світова політика», «Україна в міжнародних відносинах» та «Дипломатія». Вона відбувається у формі письмового контролю та опитування в усній формі.

Мета атестаційного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь і навичок, необхідних для опанування нормативних і варіативних дисциплін за освітньо-професійною програмою, а також виявлення схильності до ведення науково-дослідницької та пошуково-аналітичної роботи.

Учасник підсумкового випробування повинен:

Знати: принципи, цілі та процес аналізу сучасних міжнародних відносин; методи та засоби, які застосовуються в процесі досліджень із міжнародної проблематики; ключові поняття, основні дефініції та категоріальний апарат, що використовується при дослідженні міжнародних відносин; головних учасників міжнародних відносин та підходи до їх типології; механізми та форми міжнародного співробітництва; політичні, економічні, культурні та інші аспекти міжнародних відносин; місце та роль України в сучасних міжнародних процесах.

Уміти: використовувати здобуті знання з проблем міжнародних відносин; працювати з європейськими нормативно-правовими актами та міжнародними договорами, іншими документами, а також тлумачити їх відповідно до конкретних ситуацій міжнародного життя та геополітичної реальності; оцінювати сучасні політичні події у розрізі основних геополітичних процесів та розвитку сучасних міжнародних відносин; підбирати необхідний практичний і теоретичний матеріал для характеристики зовнішньої діяльності країн світу; використовувати на практиці передові ідеї провідних науковців-міжнародників; пояснити та науково обґрунтувати взаємозв'язки та взаємовідносини між країнами в процесі дипломатичної діяльності.

Джерело: Ужгородський національний університет (2025).

ДОДАТОК С

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

10. Дзюба, М., Губін, Ю., & Вецало, С. (2023). Стандартизація професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин у британському досвіді. *Comparative Professional Pedagogy*, 13(2), 55–61. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-6](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-6).

11. Губін, Ю., & Дзюба, М. (2025) Тенденції розвитку вищої освіти в Україні та Великій Британії: компаративний контекст. *Академічні візії*, 50 DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.18989247>

12. Губін, Ю. (2025с). Самостійна робота у системі підготовки майбутніх фахівців міжнародних відносин Великої Британії. *Comparative Professional Pedagogy*, 15(2), 149–160. [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-15)

13. Губін, Ю. (2026) Загальнонаукові підходи до самостійної навчальної діяльності бакалаврів міжнародних відносин. *Перспективи та інновації науки*, 1(59), 539-548. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-539-548](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-539-548)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

14. Губін, Ю. (2025а). Зміст освітніх програм професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин в університетах Великої Британії. У *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи = Professional Development of Personality: Problems and Perspectives* (Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 06–07 листопада 2025 р., у 2 ч.). Хмельницький: Хмельницький національний університет.

15. Губін, Ю. (2025b). Інноваційні підходи до дистанційного навчання фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії. У *Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів* (Тези XIV Міжнародного науково-методологічного Інтернет-семінару, 15 травня 2025 р., с. 15–17). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; Хмельницький національний університет.

16. Hubin, Yu. (2025a). Features of organizing students' independent work using ICT tools: The experience of the United Kingdom. In *Scientific achievements of contemporary society: Proceedings of the 12th International Scientific and Practical Conference, London, United Kingdom, June 27–29, 2025*, 209–212.

17. Hubin, Yu. (2025b). Organizational and methodological features of training specialists in international communication at universities in the United Kingdom. In *Proceedings of the 11th International Scientific and Practical Conference, Osaka, Japan, June 19–21, 2025*, 165–168.

***Опубліковані праці, що додатково відображають наукові
результати дисертації***

18. Губін, Ю. І. (2025d). *Організація самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії: методичні рекомендації*. Хмельницький: ХНУ.

ДОДАТОК Т

Відомості про апробацію результатів дослідження

Апробація проміжних і кінцевих результатів дослідження відбувалася шляхом участі дисертанта у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарі:

Міжнародні:

1. 12th International Scientific and Practical Conference «*Scientific achievements of contemporary society*» (London, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Features of organizing students' independent work using ICT tools: The experience of the United Kingdom».

2. 11th International Scientific and Practical Conference «*Science and Technology: Challenges, Prospects and Innovations*» (Osaka, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Organizational and methodological features of training specialists in international communication at universities in the United Kingdom».

3. XIV Міжнародний науково-методологічний Інтернет-семінар «*Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів*» (ХНУ, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Інноваційні підходи до дистанційного навчання фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії».

4. XIII Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (ХНУ, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Зміст освітніх програм професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин в університетах Великої Британії».

5. XIV Міжнародний науково-методологічний Інтернет-семінар «*Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів*» (ХНУ, 2025), дистанційна форма участі. Тема доповіді: «Інноваційні підходи до дистанційного навчання фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії»ю

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

ДОДАТОК У

2416

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, тел. (+380 32) 23 49 93, 258 21 11, факс: (+380 32) 258 26 80
 ел. пошта: coffice@lpnu.ua, інтернет: www.lpnu.ua

13.01.2026 № 67-01-48

на № _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Губіна Юрія Ігоревича
 «Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в
 університетах Великої Британії»
 в освітній процес Національного університету «Львівська політехніка»
 на здобуття ступеня доктора філософії
 за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Протягом 2024-2025 років у Національному університеті «Львівська політехніка» здійснювалася апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження Губіна Юрія Ігоревича «Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців міжнародних відносин в університетах Великої Британії» для студентів галузі 29 «Міжнародні відносини». Розроблені автором методичні рекомендації щодо вдосконалення організації самостійної навчальної діяльності бакалаврів-міжнародників на засадах адаптації британського досвіду були використані під час вивчення фахових дисциплін, виконання самостійних і науково-дослідницьких робіт, підготовки курсових проєктів, що сприяло підвищенню якості навчальної діяльності студентів, розвитку їх академічної автономії, критичного мислення та здатності до самостійного опрацювання навчального матеріалу. Матеріали дослідження сприяли формуванню в здобувачів та викладачів цілісного уявлення про специфіку організації самостійної роботи студентів в університетах Великої Британії, особливості освітніх стратегій, форм і методів навчання, а також осмисленню можливостей використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду в системі професійної підготовки фахівців міжнародних відносин в Україні. Зміст дисертаційного дослідження знайшов відображення у тематиці студентських наукових і самостійних робіт та був використаний у межах освітнього процесу. Практика впровадження підтвердила актуальність дисертаційного дослідження, його відповідність сучасним потребам педагогічної науки та освітньої практики, а також ефективність запропонованих підходів у підвищенні якості професійної підготовки бакалаврів міжнародних відносин.

Результати дисертаційного дослідження Губіна Ю. І. мають теоретичне й практичне значення та можуть бути рекомендовані для подальшого впровадження в освітній процес закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців у галузі міжнародних відносин.

Проректор

Виконавець: Завада Я. І.
 тел. +38 (032) 258-21-89

Володимир ЖЕЖУХА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, тел. (0332) 72-01-23
 ел. пошта: post@vnu.edu.ua, web: http://www.vnu.edu.ua
 код ЄДРПОУ 02125102

13.01.2026 № 03-24/01/147 на № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Губіна Юрія Ігоровича з теми:
«Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців
міжнародних відносин в університетах Великої Британії»
для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки,
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Результати дисертаційної роботи Губіна Ю. І. успішно впроваджувалися на факультеті міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Навчально-методичні матеріали, основні положення та висновки дослідження апробовано під час лекційних та практичних занять і рекомендовано для використання у практиці закладів вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку бакалаврів-міжнародників. Важливе значення мало використання матеріалів дослідження у тематиці науково-дослідних робіт, а також в індивідуальних завданнях для самостійної роботи. Розроблені навчально-методичні матеріали знайшли схвальні відгуки серед викладачів та студентів. Особливе значення мають науково-методичні рекомендації щодо використання інноваційних ідей британського досвіду організації самостійної роботи здобувачів, зокрема використання ефективних методичних інструментів та форм роботи.

Результати дисертаційного дослідження Губіна Ю. І. можуть використовуватися у закладах вищої освіти України.

Ректор

Алла КОЗАК
 050 713 99 75

Анатолій ЦЬОСЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Інститутська 11, Хмельницький-16, 29016, тел.: (0382) 67-02-76, факс: (0382) 67-42-65
 e-mail: centr@khmnu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02071234

30.12.2025 № 141/172

На № _____ від _____

Довідка

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Губіна Юрія Ігоровича**

**«Система організації самостійної роботи майбутніх фахівців
 міжнародних відносин в університетах Великої Британії»**

в освітній процес Хмельницького національного університету на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Упродовж 2023-2025 рр. результати дослідження Губіна Ю. І. впроваджувалися в освітній процес Хмельницького національного університету для підготовки студентів спеціальностей 292 «Міжнародні економічні відносини», 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

На основі матеріалів дисертаційного дослідження викладачі, студенти ознайомилися із сучасними вимогами, зарубіжними підходами та методиками організації самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців-міжнародників. Розроблені автором методичні рекомендації «Самостійна робота майбутніх фахівців міжнародних відносин: досвід Великої Британії» отримали позитивні відгуки від студентів та викладачів, що сприяло розширенню їхнього світогляду, розвитку професійної компетентності, професійної підготовки та організації навчальної діяльності.

Ураховуючи актуальність проблеми професійної підготовки фахівців міжнародних відносин, результати дослідження Губіна Ю. І. мають вагомое теоретичне та практичне значення, можуть використовуватися в освітній практиці закладів вищої освіти України.

Проректор з наукової роботи

Олег СИНЮК